

КЫРГЫЗ БАНКЫ

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫ

ЖЫЛДЫК ОТЧЕТ

2016

Бишкек 2017

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жыл үчүн жылдык отчету

Улуттук банктын 2016-жыл үчүн отчету Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамынын 8 жана 10-беренелерине ылайык даярдалган.

Жылдык отчет Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 15-мартындагы №11/2 токтому менен бекитилген.

2016-жылдын 31-декабрында жыйынтыкталган жыл үчүн финансылык отчет Улуттук банк Башкармасынын 15-мартындагы №11/3 токтому менен бекитилген.

Редакциялык кеңеш:

Төрага Н. Жениш

Кеңештин мүчөлөрү:
Сыдыков А.К.
Алыбаева С.К.
Карабаева А.М.
Каракожаев А.М.
Чалбаев С.А.
Айдарова А.К.

Жооптуу катчы Сырдыбаева Н.М.

Жылдык отчет Улуттук банктын Мамлекеттик тилди өнүктүрүү секторунун кызматкерлери тарабынан мамлекеттик тилге которулган.

Басылманын мазмунуна жана аны таркатууга байланыштуу суроолор боюнча 720001, Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168 дареги боюнча жайгашкан Улуттук банктын Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгынын Басылмалар тобуна кайрылуу зарыл.

телефону: (996 312) 61 08 59

факсы: (996 312) 61 09 92

электрондук почта: nsurdybaeva@nbkr.kg

веб-сайт: <http://www.nbkr.kg>

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксаты менен гана басылманы кайра басууга жол берилет, ал эми шилтеме келтирүүдө булагын милдеттүү түрдө көрсөтүү талап кылынат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2017-жыл

Компьютердик калыпка салган: Мурзакматов Б.М.
Бишкек шаары, К. Тыныстанов атындагы көчө, 197/1 дареги боюнча
жайгашкан “М-МАХИМА” ЖЧКсы тарабынан басып чыгарылган.
Басып чыгарууга 2017-жылдын 21-апрелинде кол коюлган.
2017-жылдын 25-апрелинде 240 нускада чыгарылган.

МАЗМУНУ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын кириш сөзү	5
I. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН 2016-ЖЫЛДАГЫ ЭКОНОМИКАЛЫК АБАЛЫ	
1-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭКОНОМИКАСЫНЫН 2016-ЖЫЛДАГЫ ӨНҮГҮҮСҮ	8
1.1. Экономиканын реалдуу сектору.....	8
1.2. Мамлекеттик финансы сектору.....	10
1.3. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (балансы).....	12
1.4. Банк сектору.....	14
1.5. Банктык эмес финансы-кредит мекемелер сектору.....	18
1.6. Финансы рыноктору.....	22
1.6.1. Валюта рыногу.....	22
1.6.2. Банктар аралык кредит рыногу.....	23
1.6.3. Баалуу кагаздар рыногу.....	24
1.6.4. Депозиттер жана кредиттер рыногу.....	29
II. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН 2016-ЖЫЛДАГЫ ИШИ	
2-ГЛАВА. АКЧА-КРЕДИТ САЯСАТЫ.....	38
2.1. Акча-кредит саясатын аныктоо.....	38
2.2. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу.....	41
2.2.1. Ички валюта рыногундагы операциялар.....	42
2.2.2. Ноталар менен ишке ашырылган операциялар.....	43
2.2.3. Банктарды кайра каржылоо.....	44
2.2.4. Милдеттүү камдык талаптар.....	45
2.3. Эл аралык камдарды тескөө.....	46
2.4. Акча-кредит саясатынын натыйжалары.....	48
3-ГЛАВА. ФИНАНСЫ-КРЕДИТ МЕКЕМЕЛЕРИНИН ИШИНЕ КӨЗӨМӨЛ ЖАНА АНЫ ЖӨНГӨ САЛУУ.....	51
3.1. Банктык көзөмөл.....	51
3.1.1. Лицензиялоо.....	51
3.1.2. Тышкы көзөмөл.....	52
3.1.3. Инспектордук текшерүүлөр.....	54
3.1.4. Таасир этүү чаралары.....	56
3.2. Банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин ишине көзөмөл.....	56
3.3. Керектөөчүлөр укугун коргоо.....	58
3.4. Көзөмөл жана жөнгө салуунун усулдук ыкмалары.....	59
4-ГЛАВА. ТӨЛӨМ СИСТЕМАСЫ.....	62
4.1. Төлөм системасын өнүктүрүү.....	62
4.1.1. Нак эмес эсептешүүлөр.....	62
4.1.2. Төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары.....	65
4.1.3. Төлөм системасынын ишине көзөмөлдүк (оверсайт).....	66
4.1.4. Нак эмес төлөмдөр үлүшүн арттыруу боюнча иш-чаралар	67
4.2. Нак акча жүгүртүлүшү.....	68
5-ГЛАВА. ЭЛ АРАЛЫК КЫЗМАТТАШУУ ЖАНА КООМЧУЛУК МЕНЕН ИШ АЛЫП БАРУУ.....	74
5.1. Эл аралык кызматташуу.....	74
5.2. Коомчулук менен иш алып баруу жана калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу.....	77
6-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН ИШИ ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ.....	80
6.1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын түзүмү.....	80
6.2. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2016-жыл ичинде аткарылган иштер.....	89
6.3. Банк мыйзамдарын өркүндөтүү.....	91
6.4. Финансылык кеңешчи милдетин аткаруу.....	92
6.5. Ички аудит жана ички контролдук системасы.....	95
III. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН 2016-ЖЫЛ ҮЧҮН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТУ	
7-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН 2016-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТУ.....	98
7.1. Көз карандысыз аудитордун отчету.....	99
7.2. 2016-жылдын 31-декабрына карата түптөлгөн финансылык абал жөнүндө отчет.....	102
7.3. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жылдагы түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар жөнүндө отчет.....	103
7.4. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жылдагы чогуу алгандагы киреше жөнүндө отчет.....	104
7.5. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде акча каражаттарынын жылышы жөнүндө отчет.....	105
7.6. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде капиталдагы өзгөрүүлөр тууралуу отчет.....	107
7.7. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн финансылык отчетко карата түшүндүрмөлөр.....	109
IV. ТИРКЕМЕЛЕР	
1-тиркеме. 2016-жылдагы акча-кредит чөйрөсүндөгү негизги окуялардын тизмеги.....	162
2-тиркеме. Статистикалык маалыматтар (таблицаалар жана графиктер).....	174
3-тиркеме. Улуттук банктын мезгилдүү басылмалары жана башка маалымат каражаттары.....	199
4-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси.....	206

Урматтуу окурман,

Өткөн жыл Кыргыз Республикасынын экономикасынын улам өзгөрүүгө дуушар болуп жаткан тышкы чөйрөгө түзүмдүк ыңгайлашуусу учурунан болду. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык өсүштүн жайбаракат жүрүшү шартында макулдашылган негизде ишке ашырылган макроэкономикалык саясат тышкы таасирлерди жеңилдетүүгө өбөлгө түздү. Улуттук банктын өз учурунда көргөн чаралары макроэкономикалык туруктуулуктун сакталышын, финансылык туруктуулукту жана төлөм системасынын ишенимдүү ишин камсыз кыла алды.

Кароого алынып жаткан жылда инфляциялык процесстердин басандашы шартында өлкөнүн башкы банкы экономикалык жигердүүлүккө өбөлгө түзүп, дем берүүгө багытталган саясатты жүргүздү. Жыл ичинде акча-кредит саясатынын инструменттеринин таасирдүүлүгүн арттырууга багытталган анын трансмиссиондук механизмдин күчөтүү жагында иштер аткарылды. Экономиканын реалдуу секторун колдоо үчүн улуттук валютада “узун” кредиттик ресурстар сунушталды. Мына ушундай кадамдар экономикалык жигердүүлүктү арттырууга түрткү берип, жыл акырында кредиттердин орточо наркы төмөндөгөндүгү белгиленген.

Жүзөгө ашырылган саясаттардын алкагында керектөөчүлөр укугун коргоого, финансылык сабаттуулукту жогорулатууга жана чет өлкө валютасында кредит алууда келип чыгышы мүмкүн болгон кредиттик тобокелдикти кыскартуу максатында бир катар чаралар ишке ашырылган. Өкмөт менен биргелешип көргөн иш-аракеттердин аркасында экономиканын долларлашуу деңгээлин кыскартуу жагында олуттуу кадамдарга жетишилген.

Банк жана банктык эмес системалардын негизги иш көрсөткүчтөрү финансылык ортомчулук деңгээлин андан ары жогорулатуу үчүн мүмкүнчүлүк бар экендигин тастыктады. Пруденциалдык мүнөздөгү өз учурунда көрүлгөн чаралар системалуу тобокелдиктерди чектөөгө, финансылык туруктуулукту жана банк тутумунун ишенимдүү ишин камсыз кылууга өбөлгө түзгөн.

2016-жылдын декабрь айында кабыл алынган Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө” мыйзамы, өлкөнүн банк ишине тиешелүү мыйзамдарын өркүндөтүү жагында маанилүү окуядан болуп, өлкөнүн экономикасынын андан ары арымдуу өнүгүшүн камсыз кылууга, анын ичинде банк секторунун ишенимдүүлүгүн бекемдөөнүн эсебинен ага жетишүүгө багытталган. Банк кардарларынын, анын ичинде ислам каржылоо принциптери боюнча иш алып барган банктардын кардарларынын укуктарын жана мыйзамдуу таламдарын коргоону караган нормалардын киргизилиши, мыйзамдык базада олуттуу жаңы бурулуштун бири болуп саналат.

Өткөн жылы улуттук төлөм системасы үзгүлтүксүз жана коопсуз ыргакта иш алып барып, системаны өнүктүрүү жагында белгиленген милдеттерди ийгиликтүү ишке ашырууга мүмкүн болду. Ченемдик укуктук базаларды өркүндөтүү, төлөм кызмат көрсөтүү рыногунун жаңы катышуучуларынын жана алардын системаларынын ишине көзөмөлдүктү жүргүзүп, жөнгө салуу, чекене нарк эмес төлөмдөргө камтуу чөйрөсүн кеңейтүү, инновациялык технологияларды жайылтуу жагында иштер улантылды.

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык даярдалган жылдык отчет өлкөнүн борбордук банкынын ишин, ага жүктөлгөн милдеттердин аткарылышын чагылдыруу менен көз карандысыз эл аралык аудит тарабынан тастыкталган финансылык отчетту камтыйт.

Улуттук банк мурдагыдай эле, жылдык отчетту даярдоодо ачык-айкындуулук, тактык жана маалыматтардын толук чагылдырылышы принцибине таянуу менен иш алып барган.

Ишиңиздерге ийгилик каалап,

Төрага

Т. Абдыгулов

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
2016-ЖЫЛДАГЫ
ЭКОНОМИКАЛЫК АБАЛЫ**

1-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭКОНОМИКАСЫНЫН 2016-ЖЫЛДАГЫ ӨНУГҮҮСҮ

Кыргыз Республикасынын экономикасында алгылыктуу өсүш ыргагы 2016-жылы сакталып калган. Жыл жыйынтыгы боюнча экономиканын бардык секторлорунда алгылыктуу өсүш арымы катталган. Экономиканын өсүшүнө мурдагыдай эле, өнөр жай жана кызмат көрсөтүүлөр сектору олуттуу салым кошкон. Өнөр жай өндүрүшүнүн артышы, эң башкысы, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн кеңейиши менен камсыздалган.

Республикада инфляциялык жагдай бүтүндөй жыл ичинде чектөөгө боло тургандай чекте (төмөн) сакталып турган. 2016-жылы тышкы жагдайдын алгылыктуу болушу алкагында азык-түлүккө баа төмөндөөгө ык койгон.

Жыл жыйынтыгы боюнча сомдун АКШ долларына карата курсу 8,8 пайызга чыңдалган.

Финансы секторундагы жагдай негизинен туруктуу сакталган. Финансылык ортомчулуктун негизги көрсөткүчтөрү алгылыктуу динамиканы чагылдырып, тобокелдиктер чектелген чекте сакталып, банк тутумунда трансформациялануу уланган. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Улуттук банктын биргелешип көргөн чараларынан улам, экономиканын долларлашуу деңгээли кыскарган.

1.1. Экономиканын реалдуу сектору¹

Кыргыз Республикасынын экономикасы отчеттук жылы алгылыктуу өсүш арымын тастыктай алган. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин (КР УСК) алдын ала маалыматтары боюнча ички дүң өнүм (ИДӨ)

1.1.1-таблица.

Ички дүң өнүмдүн түзүмү²

	2015-жыл			2016-жыл		
	Салыштырма салмак, пайыздар	Өсүш арымы, пайыздар	Өсүшкө салым, п. п.	Салыштырма салмак, пайыздар	Өсүш арымы, пайыздар	Өсүшкө салым, п. п.
ИДӨ	100	3,9	3,9	100	3,8	3,8
Айыл чарба, токой чарбасы жана балык уулоочулук	14,1	6,2	0,9	13,2	3,0	0,4
Өнөр жай	16,7	-3,1	-0,5	17,5	5,2	0,9
<i>Пайдалуу кендерди казып алуу</i>	0,8	50,5	0,3	1,0	20,1	0,2
<i>Иштетүү өндүрүшү (Кайра иштетүү өнөр жайы)</i>	14,1	-6,2	-0,9	14,8	5,4	0,8
<i>Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоо (жабдуу)</i>	1,7	-0,1	-0,0	1,5	-3,5	-0,1
<i>Суу менен камсыздоо, калдыктарды тазалоо, иштеп чыгуу аркылуу кайра пайдалануучу чийки затты алуу</i>	0,2	3,0	0,01	0,2	6,9	0,01
Курулуш	8,4	16,3	1,2	8,5	7,4	0,6
Кызмат көрсөтүү	49,1	3,7	1,7	49,8	3,0	1,5
<i>Дүң жана чекене соода; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо</i>	18,8	7,1	1,3	18,6	7,6	1,4
<i>Транспорт иш чөйрөсү жана жүктөрдү сактоо</i>	3,9	0,7	0,02	3,9	-0,3	-0,01
<i>Маалымат жана байланыш</i>	4,3	3,2	0,1	3,9	-6,5	-0,3
<i>Жана башкалар</i>	22,1	1,4	0,3	23,3	1,5	0,3
Азык-түлүктөн таза (субсидияларды эсептен алып салуу менен) салыктар	11,8	3,9	0,5	11,0	3,8	0,4

Булагы: КР УСК

¹ Алдын ала маалыматтар боюнча.

² Маалыматтар дүң кошумча нарк боюнча келтирилген.

айкын туюндурууда 3,8 пайызга көбөйгөн (2015-жылы өсүш 3,9 пайыз чегинде катталган эле). Өлкөнүн экономикалык өсүшүн анын бардык секторлору колдоого алган. “Кумтөр” ишканаларын эске албаганда, ИДӨнүн өсүшү 3,7 пайызды түзгөн (2015-жылы – 4,9 пайыз). ИДӨнүн номиналдык туюндуруудагы көлөмү 458,0 млрд сом чегинде катталган. ИДӨ дефлятору 2015-жылдагы 3,4 пайызга караганда 2,5 пайыз чегинде калыптанган.

2016-жылы өнөр жай сектору өсүштү тастыктап, өнөр жай ишканалары 205,3 млрд сом суммасына продукция өндүрүүгө жетишип, бир жыл мурдагыга салыштырганда алардын физикалык көлөмү 4,9 пайызга көбөйгөн. Өнөр жай секторунда “Кумтөр” ишканаларындагы өндүрүш көлөмүнүн үлүшү 56,5 пайызга жакынды түзгөн. Экономиканын өнүгүшүнө өнөр жайы алгылыктуу салым кошуу менен ал 0,9 пайыздык пункт чегинде катталган (2015-жылы бул көрсөткүч терс чыгып, -0,5 пайыздык пунктту түзгөн).

Өнөр жай өндүрүшү

Жыл жыйынтыгы боюнча өнөр жай продукциясын өндүрүүнүн физикалык көлөмү “Кумтөр” ишканаларын эске албаганда, 4,8 пайызга көбөйгөн. Тазаланган мунай заттарын өндүрүү багытында (44,4 пайызга), пайдалуу кендерди казып алууда (20,1 пайызга), тамак-аш азыктарын даярдоодо (суусундуктарды кошо алганда), тамеки заттарын жасап чыгарууда (12,1 пайызга) өсүш байкалган. Ушуну менен бирге эле, химия продукцияларын чыгарууда (39,6 пайызга), текстиль өндүрүшүндө, кийим-кече жана бут кийим тигүү, булгаары иштетүү жана андан буюм жасоо жагында (22,2 пайызга) төмөндөө катталган.

ИДӨнүн түзүмүндө өнөр жайынын салыштырма салмагы 17,5 пайызды түзгөн.

1.1.1-график.

ИДӨнүн экономикалык иш багыттары боюнча түзүмү¹

Аба ырайынын алгылыктуу болушу менен бирге эле, айыл чарбасына берилген кредиттерди субсидиялоо саясаты айыл чарба азык-түлүгүн өндүрүүнү арттырууга өбөлгө түзгөн. Айыл чарба азык-түлүгүнүн дүң көлөмү отчеттук жылы номиналдык туюндурууда 197,1 млрд сомду түзүп, айкын өсүш 3,0 пайыз чегинде катталган. Бул сектор ИДӨнүн өсүшүнө алгылыктуу салым кошуп, ал 2015-жылдагыга салыштырганда 0,5 пайыздык пунктка азаюу менен 0,4 пайыздык пунктту түзгөн.

Айыл чарбасы

Дүңүнөн алганда айыл чарба азык-түлүгүнүн көлөмү өсүмдүк өстүрүүнүн артышы (3,7 пайызга) сыяктуу эле, мал чарба продукциясынын (2,5 пайызга) эсебинен жетишилген.

¹ Маалыматтар дүң кошумча нарк боюнча келтирилген.

Соода жана кызмат көрсөтүү чөйрөсү

Кызмат көрсөтүү чөйрөсү 2015-жылдагыга салыштырганда 3,0 пайызга өскөн. Бул тармактын ИДӨнүн өсүшүнө салымы дүңүнөн жана чекене соода жүргүзүү көлөмүнүн, автоунааларды жана мотоциклдерди ремонттон өткөрүүнүн артышы эсебинен (1,4 пайыздык пунктка) оң түптөлүп, 1,5 пайыздык пунктту түзгөн.

Отчеттук жылы соода жүргүзүүнүн өсүшү 2015-жылдагы ушул көрсөткүчкө салыштырганда 7,6 пайызды түзгөн. Тармактын бардык иш багыттары боюнча көбөйүү катталган, атап айтканда, чекене соода жүгүртүү 8,3 пайызга, дүңүнөн соода – 6,6 пайызга, автоунааларды жана алардын тетиктерин сатуу – 5,9 пайызга өскөн.

Курулуш

Курулуш секторунун продукциясынын дүңүнөн алгандагы жалпы көлөмү жыл ичинде номиналдык туюндурууда 128,6 млрд сомду түзгөн, бул айкын туюндурууда 2015-жылдагы ушул эле көрсөткүчтөн 7,4 пайызга көп. Сектор ИДӨнүн калыптанышына 0,6 пайыздык пункт деңгээлинде алгылыктуу салым кошкон, бул негизги капиталга инвестиция көлөмүнүн артышы менен шартталган.

Инвестициялар

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде негизги капиталга багытталып, өздөштүрүлгөн инвестиция көлөмү салыштырма баада 3,8 пайызга көбөйүү менен 133,4 млрд сом чегинде катталган (2015-жылы бул көрсөткүчтүн өсүшү 14,0 пайызды түзгөн эле). Инвестициянын өсүшү кайра иштетүү өндүрүшү, билим берүү жана саламаттыкты сактоо объекттеринин курулушун эске албаганда, дээрлик бардык тармактар боюнча байкалган. Мейманкаларды жана тойканаларды (3,4 эсе), искусство, көңүл ачуу жана эс алуу объекттерине (2,7 эсе), суу менен камсыздоо, тазалоо жана калдыктарды иштеп чыгуу объекттерине (2,4 эсе), дүң жана чекене соода объекттерине (1,8 эсе), транспорт жана жүк сактоо объекттерине (37,8 пайызга) багытталган каражаттарды өздөштүрүүдө олуттуу өсүш катталгандыгын белгилеп кетүү зарыл.

Каржылоо булактарынын түзүмүндө тышкы булактардын эсебинен каржыланган негизги капиталга инвестициялардын артышы чет өлкө кредиттеринин (9,0 пайызга), гранттардын (7,6 пайызга) өсүшү менен шартталган. Ички каржылоо булактарынын эсебинен инвестиция көлөмүнүн өсүшү республикалык бюджеттин (2,0 эсеге) жана жергиликтүү бюджеттердин (4,3 пайызга) каражаттарынан, ошондой эле “калктын каражаттары жана Кыргыз Республикасынын резиденттеринен кайрымдуулук жардамы” статьясы боюнча инвестициялардын өсүшү (7,7 пайызга) менен шартталган.

1.2. Мамлекеттик финансы сектору¹*Бюджет-салык саясаты*

Отчеттук жылы Өкмөт тарабынан өнүгүүгө өбөлгө түзгөн бюджет-салык саясаты жүргүзүлгөн. Бюджет тартыштыгы 20,9 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,6 пайызды түзгөн (2015-жылы бюджет ИДӨгө карата 1,5 пайыз өлчөмүндө тартыштыгы менен аткарылган).

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен түшкөн кирешеси 130,6 млрд сомду же ИДӨгө 28,5 пайызды түзүп, 2015-жылдагы ушул көрсөткүчкө салыштырганда 1,9 пайызга көбөйгөн (2015-жылы кирешелер 7,3 пайызга көбөйгөн эле).

Бюджеттик кирешелердин түзүмүндө негизги үлүштү ээлеген салыктык түшүүлөр бир жыл мурдагы көрсөткүчкө салыштырганда 10,8 пайызга көбөйүп, 93,8 млрд сом чегинде катталган. Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик салык кызматынан түшүүлөрдүн эсебинен салыктык кирешелердин 68,7 пайызы, ал эми 31,3 пайызы Мамлекеттик бажы кызматынан түшүүлөр менен камсыздалган (2015-жылы бул катыш тиешелүүлүгүнө жараша 62,2 жана 37,8 пайызды түзгөн).

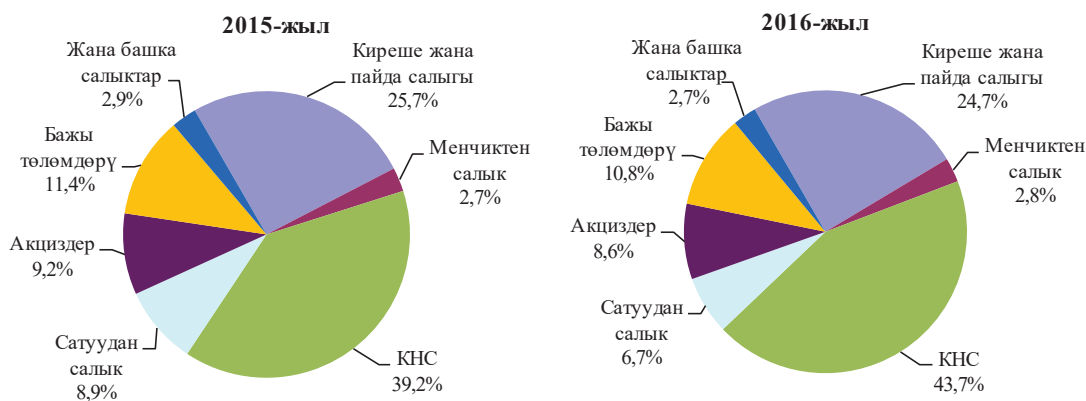
¹ Финансы министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча.

Негизинен салыктык түшүүлөрдүн түзүмүндө олуттуу деле өзгөрүүлөр болгон эмес.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамына ылайык 2016-жылы Улуттук банктын пайдасынын 70 пайызы мамлекеттик бюджетке чегерилген, бул 4,6 млрд сомду түзгөн.

1.2.1-график.

Мамлекеттик бюджетке салыктык түшүүлөр түзүмү

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке жалпы чыгашалары отчеттук жыл ичинде 10,2 пайызга көбөйүү менен 115,9 млрд сомго жеткен (2015-жылы чыгашалар 10,1 пайызга өскөн). ИДӨгө карата чыгашалар 2015-жылдагы 24,4 пайыздан 25,3 пайызга чейин өскөн.

Бюджеттик чыгашалардын өсүшүнө карабастан, алардын экономикалык классификацияга ылайык бөлүштүрүлгөн түзүмү олуттуу деле өзгөрүүгө дуушарланган эмес. Мамлекеттик бюджеттин эмгекке төлөөгө чыгашалары жыл ичинде 13,2 пайызга көбөйүп (2015-жылы – 12,5 пайызга), 44,7 млрд сомду же операциялык ишке чыгашалардын жалпы көлөмүнүн 38,6 пайызын түзгөн. Социалдык жөлөкпулдарга жана субсидияларга чыгашалар 5,7 пайызга көбөйүп, бул иш багытына чыгашалардын жалпы көлөмүнүн 25,3 пайызын же 29,3 млрд сомду түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде бюджеттик чыгашаларды функционалдык классификациялоого ылайык, төмөнкү топтор боюнча: турак жай-коммуналдык кызмат көрсөтүүлөргө – 21,8 пайызга, билим берүүгө – 19,3 пайызга, эс алуу, маданий жана диний иш-чараларга – 18,7 пайызга, экономикалык маселелерге – 15,3 пайызга, курчап турган чөйрөнү коргоого – 13,0 пайызга, мамлекеттик жалпы маанидеги кызматтарга – 10,9 пайызга, коргонуу, коомдук тартипти жана коопсуздукту сактоого – 7,2 пайызга, саламаттыкты сактоого – 4,8 пайызга жана социалдык коргоого алууга – 0,7 пайызга чыгашалардын өсүшү байкалган.

Финансылык эмес активдерди таза сатып алуу 35,5 млрд сомду же ИДӨгө карата 7,8 пайызды түзгөн (2015-жылы – ИДӨгө карата 6,8 пайыз)¹.

Финансы министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча жыл акырына карата мамлекеттик тышкы карыз 3,7 млрд АКШ долларын же ИДӨгө карата 56,6 пайыз (2015-жылы – 3,6 млрд АКШ доллары же ИДӨгө карата 63,5 пайыз эле), ички карыз – 22,3 млрд сом же ИДӨгө карата 4,9 пайыз чегинде катталган (2015-жылы – 15,5 млрд сом же ИДӨгө карата 3,6 пайыз). Мамлекеттик карызды тейлөөгө кеткен чыгашалар 20,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,5 пайызды, анын ичинен пайыздык төлөөлөр 5,2 млрд сомду же ИДӨгө карата 1,1 пайызды түзгөн

¹ Эсептөөлөрдө 2016-жыл үчүн ИДӨнүн жыйынтык көрсөткүчү колдонулган.

(бир жыл мурда мамлекеттик тейлөөгө чыгашалар 14,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 3,3 пайызды түзгөн).

1.3. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (балансы)

Алдын ала маалыматтар боюнча отчеттук жылда күндөлүк эсеп тартыштыгы 40,2 пайызга кыскарып, 633,2 млн АКШ долларын же ИДӨгө карата 9,6 пайызды түзгөн (2015-жылы күндөлүк эсептин ИДӨгө карата тартыштыгы 16,2 пайыз чегинде белгиленген эле).

1.3.1-график.

Күндөлүк операциялар эсеби

Тышкы соода

Отчеттук жыл тышкы соода көрсөткүчтөрдүн төмөндөшү менен мүнөздөлгөн. Товарлар импортунун экспорттук берүүлөргө салыштырганда олуттуу азайышы соода тартыштыгын 6,9 пайызга (2,1 млрд АКШ долларына чейин) кыскарышына түрткү берген.

Товарлар экспорту 1,5 пайызга кыскарып, 1,6 млрд АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн¹. Товар сунуштоонун контракттык орточо баасынын жогорулоосу кесепетинен нарктык көлөмү 5,4 пайызга өскөн алтын экспорттун ири статьясы бойдон калган. Алтынды эске албаганда, экспорт 6,4 пайызга төмөндөп, 892,6 млн АКШ долларын түзгөн. Сүт жана сүт азыктарын берүүлөр (50,5 пайызга), тамеки жана сигареттерди (50,7 пайызга), жарык берүүчү лампаларды (47,3 пайызга) жана башка бир катар товарларды берүүлөрдүн кыскаргандыгы белгиленген. Ушуну менен бирге эле, жашылча-жемиштердин (36,9 пайызга), тапталган айнектин (35,0 пайызга), бир катар башка товарлардын экспорту арткандыгы байкалган.

Отчеттук жыл ичинде товарлардын импорту (ФОВ баасында) 3,7 млрд АКШ доллары чегинде катталып, 4,7 пайызга азайган. Контракттык орточо баанын сыяктуу эле, берүүлөрдүн физикалык көлөмүнүн төмөндөшү эсебинен сырттан алынып келинген мунай затынын көлөмүнүн 52,1 пайызга кыскарышы, импорттун азайышына түрткү берген негизги себептен болгон. Отчеттук мезгил чоюнду жана болотту (22,7 пайызга), медикаменттерди (28,9 пайызга), эт жана эт азыктарын (63,9 пайызга) жана бир катар товарларды берүүлөрдүн кыскарышы менен мүнөздөлгөн.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен.

Жыл ичинде кызмат көрсөтүү экспорту сыяктуу эле (2,7 пайызга), анын импортунун төмөндөшү (2,2 пайызга) байкалган. Мында, кызмат көрсөтүү ыргагына “кыдыруулар” жана “транспорттук кызмат көрсөтүүлөр” статьялары аныктоочу таасирин тийгизген. Натыйжада, кызмат көрсөтүү балансынын тартыштыгы 188,0 млн АКШ долларын түзгөн (0,1 пайызга өсүш).

Күндөлүк трансферттердин таза агымынын көлөмү 1,9 млрд АКШ долларын түзүп, 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 16,9 пайызга көбөйгөн. Күндөлүк трансферттер түзүмүндө түшүүлөрдүн олуттуу көлөмү эмгек мигранттарынын акчалай которуулары менен камсыз кылынган. Жыл жыйынтыгы боюнча жеке адамдардын акча которуу системалары аркылуу которууларынын таза агымы 2015-жылдагы 1,3 млрд АКШ долларына караганда, 1,6 млрд долларды түзгөн.

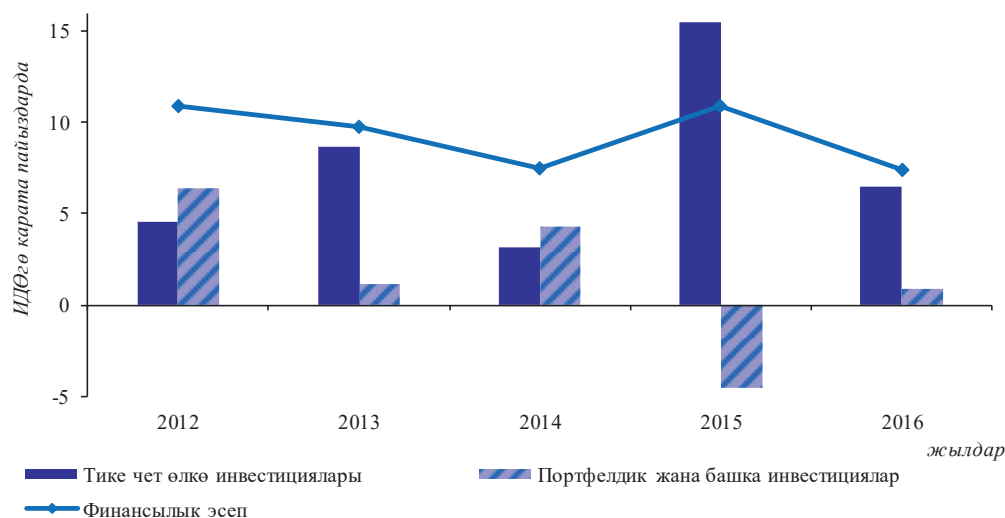
Кирешелердин терс сальдосу 1,9 пайызга көбөйгөн (263,0 млн АКШ долларга чейин), бул башка инвестициялар боюнча төлөөгө каралган кирешелердин өсүшүнүн таасири алдында келип чыккан.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсебинин сальдосу кароого алынып жаткан мезгилде 24,3 пайызга төмөндөп, 599,9 млн АКШ долларды түзгөн. Капиталдын таза агымынын “тике инвестициялар” статьясы боюнча 57,4 пайызга (429,9 млн АКШ долларына чейин) кыскарышына карабастан, тике чет өлкө инвесторлорунун каражаттары финансы эсеби боюнча түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгүн камсыз кылган (финансы эсеби боюнча таза агымдын 87,9 пайызы). “Башка инвестициялар” статьясынын сальдосу, 2015-жылдагы 171,7 млн доллар өлчөмүндөгү терс сальдого караганда, 49,7 млн доллар өлчөмүндө оң калыптанган. Ушул статья боюнча өзгөрүүлөр, эң башкысы Кыргыз Республикасынын резиденттеринин чет өлкөдө активдерин арттырууну басаңдатышынан улам келип чыккан.

Капиталдын жылышы эсеби

1.3.2-график.

Финансылык эсеп

Жыл жыйынтыгы боюнча “каталар жана калтырып кетүүлөр” статьясынын оң сальдосу 377,5 млн АКШ долларын түзгөн, бул операцияларды каттоо, алардын толук камтылбашы же ар башка булактардан алынган маалыматтардын колдонулушуна байланыштуу статистикалык дал келбестиктер орун алып жаткандыгын тастыктайт.

Жалпы баланс

Төлөм теңдеминин сальдосу 2015-жылдагы 41,4 млн АКШ доллар өлчөмүндөгү терс сальдого караганда, 344,3 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң калыптанган.

Отчеттук жылдын акырына карата эл аралык дүңүнөн алгандагы кам көлөмү 1 969,1 млрд АКШ долларын түзгөн, бул товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортунун болочоктогу көлөмүнүн 4,6 айынын ордун жабууга жетиштүү.

1.4. Банк сектору¹

Отчеттук жыл жыйынтыгы боюнча банк секторунда тобокелдиктер чектөөгө боло тургандай деңгээлде бааланган. Банк сектору капитал шайкештигинин жогорку деңгээлине ээ, бул финансылык ортомчулук деңгээлин андан ары жогорулатуу, банк секторунун натыйжалуу иш алып баруусу жана келечекте туруктуулукту камсыз кылуу үчүн жетиштүү потенциалга ээ экендигин тастыктайт.

2016-жылдын акырына карата абал боюнча Кыргыз Республикасынын аймагында Пакистан Улуттук банкынын Бишкектеги филиалын кошо алганда, 25 коммерциялык банк иштеп турган.

Иштеп жаткан коммерциялык банктын ичинен 17 банк чет өлкө капиталын тартуу менен иш алып барат. Жыл акырына карата чет өлкө капиталынын үлүшүнө банктардын капиталынын 44,0 пайызы туура келген (2015-жылы – 42,8 пайыз).

Отчеттук мезгил ичинде банк секторунун суммардык активи бир аз көбөйүп, 178,2 млрд сомду түзгөн. Активдердин негизги үлүшү – 52,5 пайызы берилген кредиттерге туура келген.

Банк секторунун
активдери

1.4.1-таблица.

Коммерциялык банктардын активдеринин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Активдердин категориясы	2015-жыл		2016-жыл	
	млрд сом	Үлүшү, пайыздар	млрд сом	Үлүшү, пайыздар
Кредиттер жана кардарларга финансылык ижара	94,0	52,8	93,5	52,5
Башка банктардагы корреспонденттик эсептер жана депозиттер	36,7	20,6	23,5	13,2
Акча каражаттары	10,7	6,0	13,3	7,5
Баалуу кагаздар портфели	7,7	4,3	13,0	7,3
Улуттук банктагы корреспонденттик эсеп	9,9	5,5	12,3	6,9
Негизги каражаттар	7,7	4,3	9,2	5,1
Финансы-кредит мекемелерине кредиттер	3,2	1,8	1,2	0,7
Инвестициялар жана финансылык катышуу	0,2	0,1	0,3	0,2
Репо боюнча сатып алынган баалуу кагаздар	0,3	0,2	0,0	0,0
Атайын РППУ*	-6,3	-3,6	-7,6	-4,3
Башка активдер	14,0	7,8	19,4	10,9
Бардыгы болуп	178,0	100,0	178,2	100,0

* Атайы РППУ дегенден улам, классификацияланган кредиттер (субстандарттык, шектүү жана жоготуу катары таанылган) боюнча жоготуулар жана чыгым тартуулар ордун жабууга каралган камды түшүнүү зарыл.

Коммерциялык банктар тарабынан акча каражаттарына, кыска мөөнөттүк активдерге жана Улуттук банктагы корреспонденттик эсептерге жайгаштырылган жогорку ликвиддүү каражат көлөмү отчеттук мезгил ичинде 14,3 пайызга азайып, жыл акырына карата 49,1 млрд сомду же активдердин жалпы көлөмүнүн 27,6 пайызын түзгөн.

¹ Коммерциялык банктардын өткөн мезгилдер үчүн отчетторго оңдоолорду эске алуу менен сунушталган мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетунун маалыматтары колдонулган.

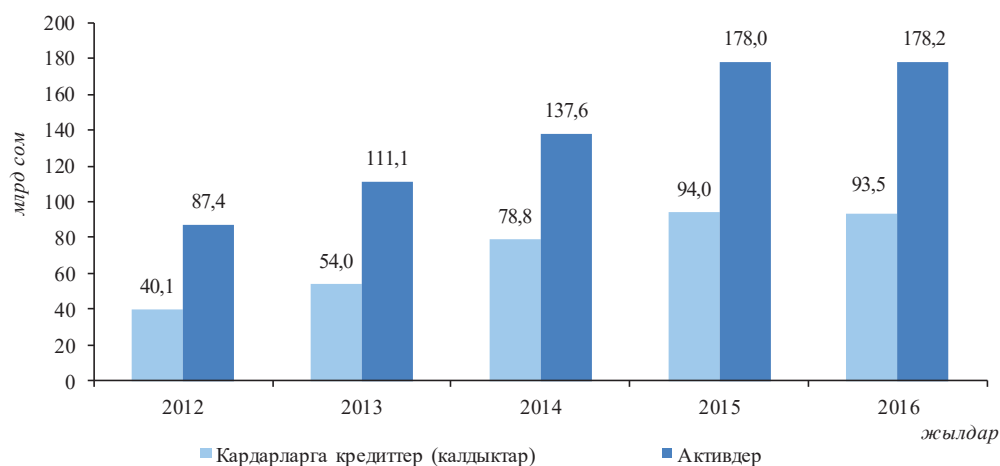
Кредит портфелинин көлөмү¹ 0,5 пайызга азайып, 93,5 млрд сом чегинде катталган. Банк секторунун активдеринде кредит портфелинин үлүшү бир жыл мурдагыга салыштырганда 0,3 пайыздык пунктка төмөндөп, 52,5 пайызды түзгөн.

Кредит портфели

Отчеттук жылдын акырына карата банктардын карыз алуучуларынын саны 360 619 түзүп, 2015-жылдагыга караганда 24,9 пайызга көбөйгөн.

1.4.1-график.

Банктардын активдеринин жана кредит портфелинин динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

Классификацияланбаган активдер көлөмү активдер суммасынын 92,2 пайызын (же 146,8 млрд сомду), ал эми классификацияланган активдер – 7,8 пайызын (же 12,4 млрд сомду) түзгөн. Кредит портфелинде классификацияланган кредиттер үлүшү 8,8 пайызды (же 8,2 млрд сом) ээлеген.

Кредит портфелинин сапатынын бир аз начарлашы шартында отчеттук мезгил ичинде РППУга чегерүүлөр көлөмү көбөйүп, 1,4 млрд сомду түзгөн.

1.4.2-таблица.

Активдерди, баланстан тышкаркы милдеттенмелерди жана кардарларга кредиттерди классификациялоо
(башкасы көрсөтүлбөсө, пайыздар)

Категория	Активдер жана баланстан тышкаркы милдеттенмелер		Кардарларга кредиттер	
	2015-жыл	2016-жыл	2015-жыл	2016-жыл
Бардыгы болуп классификацияланбагандар	94,2	92,2	92,9	91,2
<i>анын ичинен:</i>				
Нормалдуу	48,0	57,8	16,9	35,8
Канааттандырарлык	33,6	18,9	54,7	29,8
Байкоого алынган	12,6	15,4	21,2	25,6
Бардыгы болуп классификациялангандар	5,8	7,8	7,1	8,8
<i>анын ичинен:</i>				
Субстандарттык	2,6	3,6	3,3	3,4
Шектүү	1,2	1,7	1,8	2,5
Жоготуулар	2,0	2,6	2,1	2,9
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Бул жерде жана мындан ары банктар жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттерин эске алуусуз.

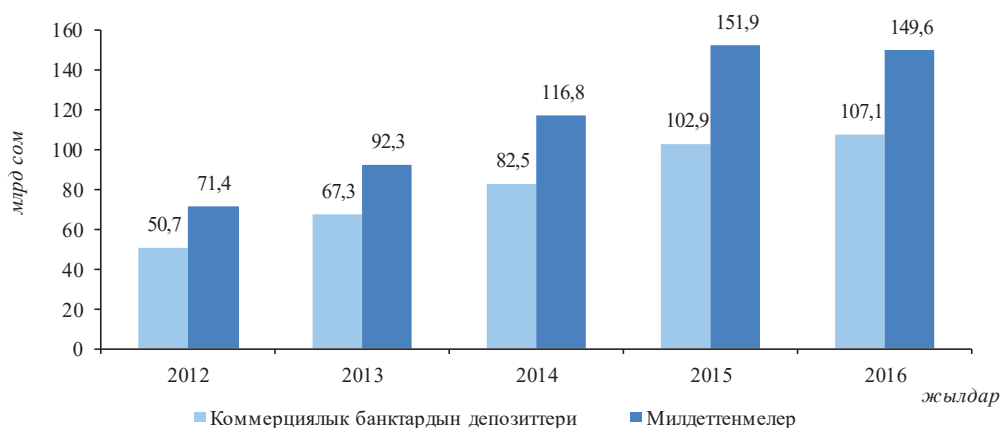
*Банк секторунун
милдеттенмелери*

Өкмөт менен Улуттук банктын таасирдүү чараларынын натыйжасында банк секторунда долларлашуу деңгээли минимумга жеткен. Сектордун кредит портфелинин долларлашуу деңгээли жыл жыйынтыгы боюнча 2015-жылдагыга салыштырганда 10,5 пайыздык пунктка кыскарып, 44,5 пайызды түзгөн.

Отчеттук жыл жыйынтыгы боюнча коммерциялык банктардын милдеттенмелер көлөмү 1,5 пайызга, 149,6 млрд сомго чейин азайган. Милдеттенмелердин жалпы көлөмүндө депозиттик базанын үлүшү 71,6 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн. Жыл ичинде банк секторунун депозиттик базасы 4,1 пайызга көбөйүп, 107,1 млрд сом өлчөмүндө калыптанган.

1.4.2-график.

Банктардын милдеттенмелеринин жана депозиттик базасынын динамикасы

Чет өлкө валютасындагы милдеттенмелер 2015-жылдагыга салыштырганда 13,9 пайыздык пунктка азайып, анын жалпы көлөмүнүн 49,0 пайызын түзгөн.

1.4.3-таблица.

Коммерциялык банктардын милдеттенмелер түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Милдеттенмелердин категориясы	2015-жыл		2016-жыл	
	млрд сом	Үлүшү, пайыздар	млрд сом	Үлүшү, пайыздар
Мөөнөттүү депозиттер	38,3	25,2	34,9	23,3
Эсептешүү эсептери	29,2	19,2	34,5	23,1
Талап боюнча төлөнүүчү депозиттер	21,8	14,4	24,6	16,4
Алынган кредиттер	21,6	14,2	19,3	12,9
Башка милдеттенмелер	13,4	8,8	12,8	8,6
Өкмөттүн депозиттери	7,1	4,7	7,3	4,9
Резидент эместердин депозиттери	6,4	4,2	5,9	3,9
Улуттук банк алдындагы милдеттенмелер	4,7	3,1	5,5	3,7
Өкмөттүн кредиттери	1,9	1,3	2,6	1,7
Банктардын эсептешүү эсептери жана депозиттери	7,1	4,7	2,2	1,5
Репо келишими боюнча сатылган баалуу кагаздар	0,3	0,2	0,0	0,0
Бардыгы болуп	151,9	100,0	149,6	100,0

Депозиттик базанын түзүмү дээрлик өзгөргөн эмес. Алсак, жыл акырына карата абал боюнча эсептешүү эсебине жана талап боюнча төлөнүүчү эсептерге 55,2 пайыз, мөөнөттүү депозиттерге – 32,6 пайыз, ал эми Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерине – 12,3 пайыз туура келген. Бүтүндөй алганда коммерциялык банктардын депозиттер көлөмү 107,1 млрд сом чегинде катталган. Юридикалык жактардын депозиттери 0,2 млрд сомго же 0,4 пайызга азайган. Ал эми жеке адамдардын депозиттери 5,5 млрд сомго же 11,7 пайызга өскөн. Экономиканы доллардан арылтууга багытталган чаралар депозиттик базанын долларлашуу деңгээлине да таасир эткен, ал 2015-жылдагыга салыштырганда 14,6 пайыздык пунктка кыскарып, 51,0 пайызды түзгөн.

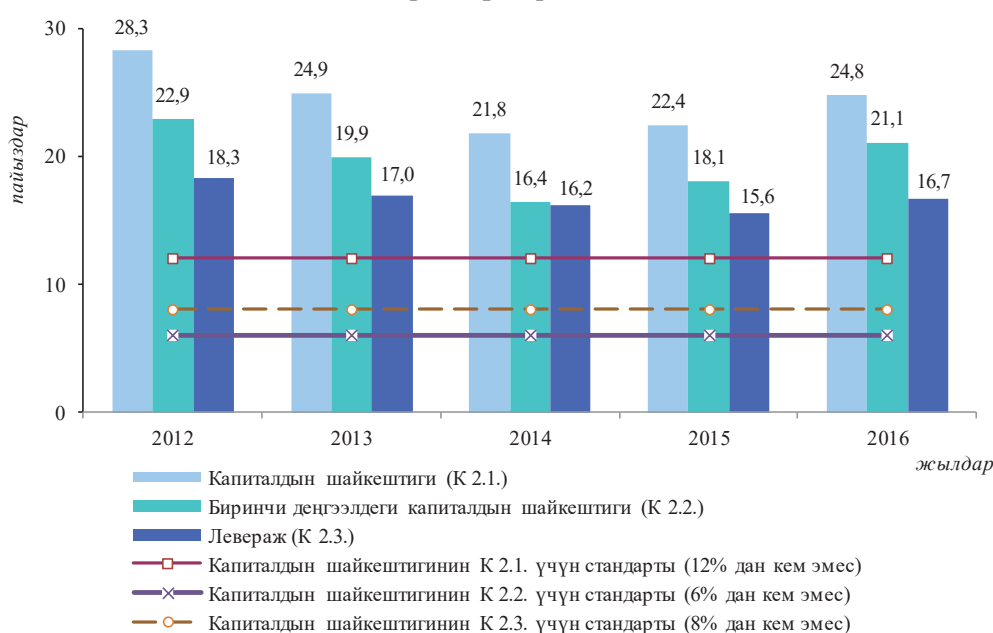
Депозиттик база

Коммерциялык банктардын таза суммардык капиталы¹ жыл ичинде 8,0 пайызга өсүп, 29,7 млрд сомду түзгөн. Төлөнгөн уставдык капитал² 18,0 пайызга, 19,0 млрд сомго чейин көбөйгөн.

Коммерциялык банктардын капиталы

1.4.3-график.

Капитал базасынын негизинде көрсөткүчтөр динамикасы

Банк секторунун капиталынын шайкештик индикаторлору туруктуулукту тастыктоодо. Мында, 2016-жыл жыйынтыгы боюнча калыптанган капитал шайкештигинин айкын деңгээли (К 2.1.) шайкештик деңгээлинин белгиленген ченем сакталган шартта, тобокелдиктүү активдер көлөмүн кошумча көбөйтүүгө түрткү берет.

¹ Банктын таза суммардык капиталында уставдык капитал, камдар, өткөн жылдардын бөлүштүрүлбөгөн пайдасы (чыгымы), отчеттук жылдагы пайда (чыгым) жана банкта классификацияланбаган активдер боюнча түзүлгөн камдар камтылат.

² Бул категорияда жөнөкөй жана артыкчылыктуу акциялар камтылат.

1.4.4-таблица.Кирешелер жана чыгашалар түзүмү
(млрд сом)

Категориясы	2015-жыл	2016-жыл
Бардыгы болуп пайыздык кирешелер	19,3	19,6
Бардыгы болуп пайыздык чыгашалар	8,9	9,5
Таза пайыздык киреше	10,4	10,1
РППУга чегерүүлөр (кредиттер боюнча)	1,4	1,4
РППУга чегерүүлөрдөн кийинки таза пайыздык киреше	8,9	8,7
Бардыгы болуп пайыздык эмес кирешелер	11,4	14,6
Бардыгы болуп пайыздык эмес чыгашалар	7,1	10,6
Бардыгы болуп башка операциялык жана административдик чыгашалар	10,4	11,2
Таза операциялык киреше (чыгым)	2,9	1,5
РППУга чегерүүлөр (пайыздык активдер боюнча)	0,2	0,4
Салык алынганга чейинки таза киреше (чыгым)	2,7	1,1
Пайдага салык	0,3	0,2
Таза пайда (чыгым)	2,4	0,9

Жыл жыйынтыгы боюнча банк тутумунун таза пайдасы 893,5 млн сом чегинде катталган. Активдердин кирешелүүлүк көрсөткүчү (ROA) жыл ичинде 1,5 пайыздан 0,5 пайызга чейин төмөндөгөн, капитал кирешелүүлүгү көрсөткүчү (ROE) 3,4 пайыз өлчөмүндө калыптанган.

1.5. Банктык эмес финансы-кредит мекемелер сектору

*БФКМ
секторундагы
негизги
тенденциялар*

2016-жыл жыйынтыгы боюнча банктык эмес финансы-кредит мекемелер (БФКМ) секторунда системалуу тобокелдиктер чектелген абалда орун алган. МФК “Компаньон финансылык тобу” жабык акционердик коомунун отчеттук мезгил ичинде банкка өзгөртүп түзүлүшүнөн улам, сектордун негизги көрсөткүчтөрүнүн, атап айтканда активдердин, кредит портфелинин жана ресурстук базанын төмөндөшү байкалган.

Кыргыз Республикасынын аймагында жыл акырына карата адистештирилген финансы-кредит мекемеси – “Кредиттик союздардын финансылык компаниясы” ААКсын (КСФК), микрофинансылык уюмдарды (МФУ), кредиттик союздарды (КС) жана алмашуу бюролорун кошо алганда, 673 банктык эмес финансы-кредит мекемеси иштеп турган.

*БФКМдин
активдери*

Кароого сунушталган регулятивдик отчетторго ылайык, БФКМдердин¹ чогуу алгандагы активдери отчеттук мезгил ичинде 31,6 пайызга азайып, жыл акырына карата 13,6 млрд сом чегинде катталган.

¹ БФКМ сектору боюнча маалыматтар “КСФК” ААКсынын кредит портфелин эске албастан сунушталган, анткени кредиттик союздарга берилген кредиттер кайра кредиттелген.

1.5.1-таблица.

БФКМ активдеринин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Активдердин категориясы	2015-жыл		2016-жыл	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Кредиттер жана кардарларга финансылык ижара	14 042,7	70,7	10 191,1	74,9
Башка банктардагы корреспонденттик эсептер жана депозиттер	3 029,1	15,2	1 486,2	10,9
Башка активдер	1 083,9	5,5	583,8	4,3
Финансы-кредит мекемелерине кредиттер	932,0	4,7	724,3	5,3
Негизги каражаттар	576,5	2,9	293,9	2,2
Инвестициялар жана финансылык катышуу	679,4	3,4	670,2	4,9
Акча каражаттары	188,4	0,9	226,5	1,7
Баалуу кагаздар портфели	8,8	0,0	2,6	0,0
Атайын РППУ*	-664,8	-3,3	-576,2	-4,2
Бардыгы болуп	19 876,0	100,0	13 602,3	100,0

* Атайы РППУ дегенден улам, классификацияланган кредиттер (субстандарттык, шектүү жана жоготуу катары таанылган) боюнча жоготуулар жана чыгым тартуулар ордун жабууга каралган камды түшүнүү зарыл.

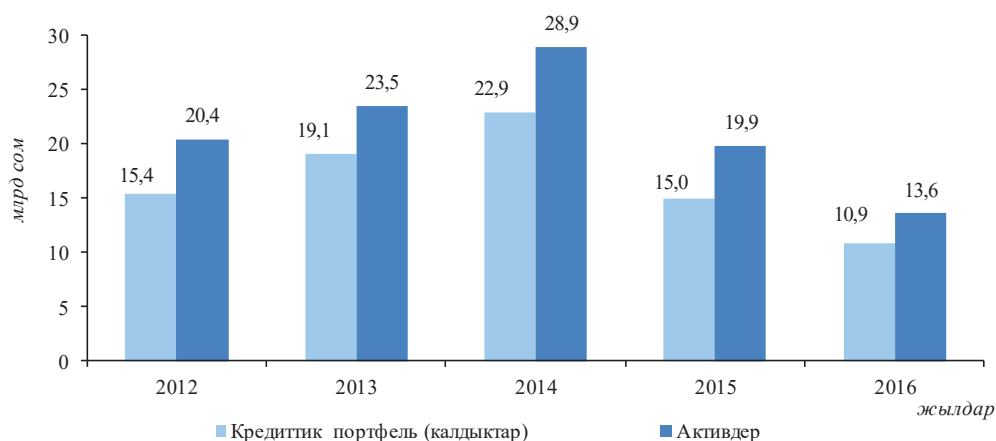
БФКМ тарабынан акча каражаттарына, кыска мөөнөттүү активдерге жана коммерциялык банктардагы эсептешүү эсептерине жайгаштырылган ликвиддүү каражат көлөмү жыл ичинде 1,4 пайыздык пунктка көбөйүп, жылдын акырына карата 1,7 млрд сомду же активдердин жалпы көлөмүнүн 12,6 пайызын түзгөн.

МФК “Компаньон финансылык тобу” ЖАКтын банкка өзгөртүп түзүлүшүнө байланыштуу, аталган сектордун кредит портфели жыл жыйынтыгына салыштырганда 27,1 пайызга кыскарып, 10,9 млрд сом чегинде катталган. Аталган МФКны эске албаганда, БФКМ кредит портфелинин өлчөмү 2015-жылдагыга салыштырганда 3,3 пайыздык пунктка көбөйгөн. БФКМ активдеринде кредит портфелинин үлүшү бир жыл мурдагыга салыштырганда 4,8 пайыздык пунктка артып, 80,2 пайызды түзгөн. Сектордун карыз алуучуларынын саны жыл акырына карата 228 482 адамды түзүп, 2015-жылдын ушул мезгилиндегиге салыштырганда 106 349 адамга же 31,8 пайызга азайган. Ал эми финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануучулар чөйрөсү боюнча көрсөткүч да 1,8 пайыздык пунктка, 3,8 пайызга чейин төмөндөгөн, бул жагдай да МФК “Компаньон финансылык тобу” ЖАКтын банкка өзгөртүп түзүлүшүнөн улам келип чыккан.

Кредит портфели

1.5.1-график.

БФКМ активдеринин жана кредит портфелинин динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

Классификацияланбаган кредиттер көлөмү 10,1 млрд сомду, классификацияланган кредиттер – 0,8 млрд сомду түзгөн. Жыл ичинде классификацияланган кредиттер суммасы 135,1 млн сомго азайган.

1.5.2-таблица.

БФКМ кредит портфелинин сапаты

Категория	2015-жыл		2016-жыл	
	млн сом	пайыздар	млн сом	пайыздар
Классификацияланбаган кредиттер	14 016,3	93,6	10 092,2	92,5
Классификацияланган кредиттер	958,3	6,4	823,2	7,5
<i>анын ичинен:</i>				
Субстандарттык	309,8	2,1	322,6	3,0
Шектүү	122,4	0,8	126,6	1,2
Жоготуулар	526,1	3,5	374,0	3,4
Бардыгы болуп кредит портфели	14 974,7	100,0	10 915,4	100,0

БФКМдин чогуу алгандагы кредит портфелинде МФУлардын (микрофинансылык компаниялардын, микрокредиттик компанияларды, микрокредиттик агенттиктердин) үлүшү 93,8 пайыздан (14,0 млрд сом) 91,4 пайызга чейин (10,0 млрд сом) азайган, ал эми КС үлүшү 6,2 пайыздан (0,9 млрд сом) 8,6 пайызга чейин көбөйгөн (0,9 млрд сом).

КСФК

КСФКнын иши КСти кредиттөө алкагында айыл жеринде өздөштүрүлүп жаткан каржылоо системасын колдоого алуу максатында кредиттерди сунуштоого багытталган. КСФКнын кредит портфели отчеттук жылдын акырына карата 474,7 млн сомду түзгөн, бул бир жыл мурдагы көрсөткүчтөн 0,4 пайызга жогору.

Кредиттик союздар

КСтин чогуу алгандагы кредит портфели 0,8 пайызга көбөйүп, отчеттук жыл акырына карата 0,9 млрд сом чегинде катталган. Кредит портфелинин түзүмүндө кредиттердин негизги үлүшү айыл чарбасына – 47,5 пайызы, соода жүргүзүү жана кызмат көрсөтүүгө – 23,9 пайызы туура келген (2015-жылы бул көрсөткүчтөр тиешелүүлүгүнө жараша 50,9 жана 26,6 пайызды түзгөн эле). Жыл ичинде КС карыз алуучулар саны 5,3 пайызга кыскарып, жылдын акырына карата 9 396 адамды түзгөн.

Отчеттук жылдын акырына карата абал боюнча сегиз КС депозиттик лицензияга ээ болгон. КС катышуучуларынан депозиттерди тартуу көлөмү 1,3 пайызга көбөйүп, 8,6 млн сомду түзгөн, ал эми башка ФКМ алдындагы милдеттенмелер 1,1 пайызга кыскарып, 447,4 млн сом чегинде аныкталган.

Микрофинансылык уюмдар

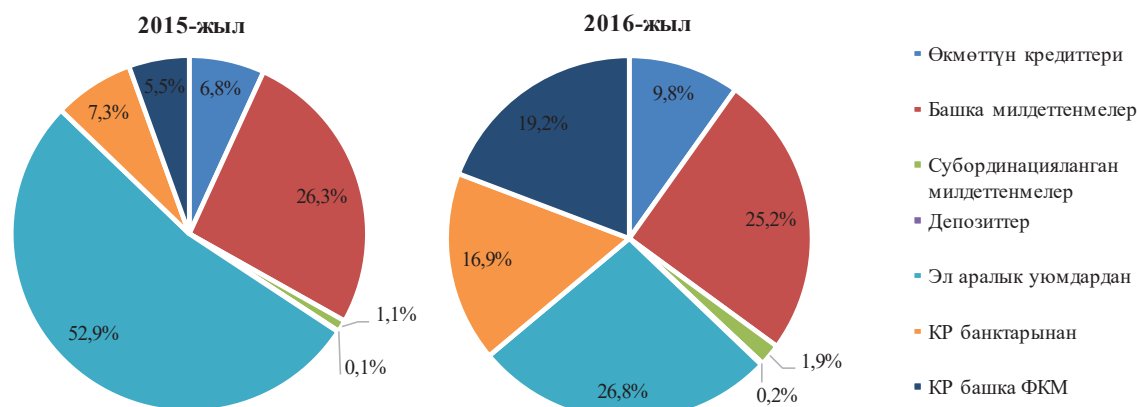
Микрофинансылык уюмдардын чогуу алгандагы кредит портфели 29,0 пайызга азайып, жыл акырына карата 10,0 млрд сомду түзгөн. Бул уюмдардын кредит портфели негизинен кыска жана орто мөөнөткө сунушталган кредиттерден турат. Айыл чарбасы кредиттөөнүн негизги тармагынан болуп саналат, анын үлүшүнө чогуу алгандагы кредит портфелинин 27,7 пайызы (2015-жылдын акырына карата 38,8 пайыз), ошондой эле соода жүргүзүү жана кызмат көрсөтүүлөргө – 28,3 пайызы (2015-жылдын акырына карата 27,0 пайыз) туура келген. Эл аралык финансылык институттардан жана чет өлкө уюмдарынан тартылган каражаттар негизги кредиттөө булагынан болгон. Карыз алуучулар саны 32,6 пайызга азайып, жыл акырына карата 219 086 адамды түзгөн.

БФКМ милдеттенмелери

Отчеттук жыл жыйынтыгы боюнча БФКМ милдеттенмелеринин көлөмү 51,7 пайызга, 5,2 млрд сомго чейин азайган.

1.5.2-график.

БФКМ милдеттенмелер түзүмү
(пайыздар)

БФКМ пассивдер түзүмүндө чет өлкө уюмдар алдындагы милдеттенмелер үлүшү 26,8 пайыз чегинде катталган. Мында, чет өлкө валютасындагы милдеттенмелер, милдеттенмелердин жалпы көлөмүнүн 33,1 пайызын түзгөн.

1.5.3-таблица.

БФКМ милдеттенмелер түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Милдеттенмелердин категориясы	2015-жыл		2016-жыл	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Алынган кредиттер, анын ичинен:	7 821,9	72,6	3 781,9	72,7
<i>Кыргыз Республикасынын банктарынан</i>	786,6	7,3	877,7	16,9
<i>Кыргыз Республикасынын башка ФКМдеринен</i>	593,5	5,5	1 000,4	19,2
<i>эл аралык финансы уюмдардан жана донорлордон</i>	958,8	8,9	88,1	1,7
<i>эл аралык ФКМдерден</i>	4 744,9	44,0	1 303,8	25,1
<i>КР Өкмөтүнөн</i>	738,1	6,8	511,9	9,8
Башка милдеттенмелер	2 832,9	26,3	1 311,8	25,2
Субординацияланган милдеттенмелер	114,5	1,1	100,8	1,9
Мөөнөттүү депозиттер	8,3	0,1	8,1	0,2
Талап боюнча төлөнүүчү депозиттер	0,3	0,0	0,5	0,0
Бардыгы болуп	10 777,9	100,0	5 203,0	100,0

БФКМдин төлөнгөн уставдык капиталынын жалпы суммасы 3,9 млрд сомду түзгөн. Ал эми уставдык капиталдын жалпы өлчөмү 17,0 пайызга же 0,8 млрд сомго азайган (2015-жылы – 4,7 млрд сом). Мында, БФКМдин өздүк капиталы 8,0 пайызга же 0,6 млрд сомго азайып, 6,9 млрд сомду түзгөн.

Жыл жыйынтыгы боюнча БФКМдин таза пайдасы 0,4 млрд сомго же бир жыл мурдагыга салыштырганда 36,4 пайызга көбөйүп, 1,1 млрд сом чегинде аныкталган.

*БФКМ
капиталы*

1.5.4-таблица.

Кирешелер жана чыгашалар түзүмү
(млн сом)

Категориясы	2015-жыл	2016-жыл
Бардыгы болуп пайыздык кирешелер	5 005,0	3 490,0
Бардыгы болуп пайыздык чыгашалар	1 517,9	670,9
Таза пайыздык киреше	3 487,1	2 819,1
РППУга чегерүүлөр (кредиттер боюнча)	356,2	172,8
РППУга чегерүүлөрдөн кийинки таза пайыздык киреше	3 130,9	2 646,3
Бардыгы болуп пайыздык эмес кирешелер	92,2	306,7
Бардыгы болуп пайыздык эмес чыгашалар	1 528,9	1 496,1
Бардыгы болуп башка операциялык жана административдик чыгашалар	889,5	248,4
Таза операциялык киреше (чыгым)	804,7	1 208,4
РППУга чегерүүлөр (пайыздык активдер боюнча)	9,7	15,7
Салык алынганга чейинки таза киреше (чыгым)	795,0	1 192,7
Пайдага салык	85,4	116,1
Таза пайда (чыгым)	709,6	1 076,6

Активдер кирешелүүлүгү көрсөткүчү (ROA) 2016-жыл ичинде 2,9 пайыздан 6,4 пайызга чейин, ал эми капитал кирешелүүлүгү көрсөткүчү (ROE) 9,1 пайыздан 15,2 пайызга чейин көбөйгөн.

1.6. Финансы рыноктору

1.6.1. Валюта рыногу

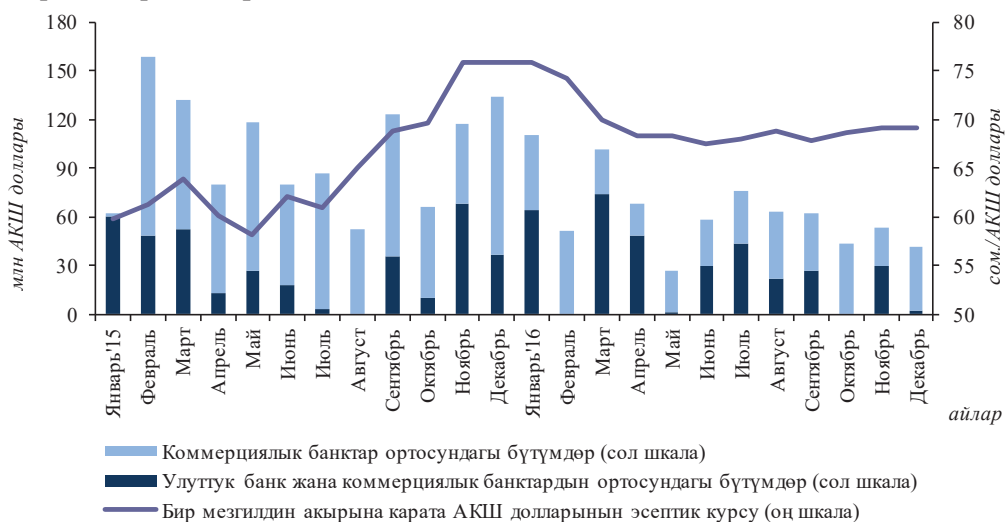
Алмашуу курсу
динамикасы

Отчеттук жылы фундаменталдуу экономикалык факторлор улуттук валютанын айкын жана номиналдык жактан бекемделишине толук ыктагандыгын аныктады. Алсак, ички керектөөнүн орточо сакталышы жана соода жүргүзүү шарттарынын өзгөрүүсү чет өлкө валютасын сунуштоонун ага болгон талаптан туруктуу артышын шарттаган. Ошол эле учурда, кыска мөөнөттүк факторлор жыл ичинде номиналдык алмашуу курсунун өзгөрүүсүнө түрткү берген.

2016-жыл жыйынтыгы боюнча АКШ долларынын эсептик курсу 8,8 пайызга, бир доллар үчүн 75,8993 сомдон 69,2301 сомго чейин төмөндөгөн.

1.6.1.1-график.

Валюта курсунун динамикасы жана банктар аралык валюта тооруктарында операциялар көлөмү

Отчеттук мезгил ичинде алмашуу курсунун кескин өзгөрүшүн текшилөө максатында банктар аралык валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатып алуу жана сатуу боюнча операциялар ишке ашырылган. Ушул операциялар боюнча таза сатып алуу 29,1 млн АКШ долларын түзгөн.

Валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатып алуу/сатуу боюнча спот-операциялардын жалпы көлөмү¹ 406,5 млрд сомду түзүп, 9,9 пайызга азайган. Жыл жыйынтыгы боюнча АКШ доллары менен операция көлөмү 14,2 пайызга төмөндөп, алардын операциялардын жалпы көлөмүндөгү үлүшү да 61,7 пайызга чейин (-3,1 пайыздык пунктка) кыскарган. Орус рублинде ишке ашырылган операция үлүшү бир эле учурда бүтүмдөр көлөмүнүн 18,5 пайызга жогорулоосу менен 25,3 пайыздан 33,2 пайызга чейин арткан. Евродо ишке ашырылган операциялардын салыштырма салмагы 2,9 пайызга төмөндөгөн (-0,7 пайыздык пункт). Бүтүмдөр көлөмү да 27,3 пайызга кыскарган. Казак теңгесиндеги операциялар көлөмү да салыштырма салмагынын 4,2 пайыздык пунктка, 2,2 пайызга чейин төмөндөшү менен 69,0 пайызга азайган. Башка валюталар менен операциялар көлөмү² 39,3 пайызга, ал эми алардын үлүшү – 0,04 пайызга чейин көбөйгөн (+0,01 пайыздык пункт).

Коммерциялык банктар тарабынан ички рынокто сыяктуу эле, банк-резидент эместер менен жүргүзгөн своп-операцияларынын агрегирленген көлөмү сом эквивалентинде 32,8 млрд сомду түзүп, 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 11,4 пайызга төмөндөгөн. Улуттук банк кароого алынып жаткан мезгил ичинде своп-операцияларын жүргүзгөн эмес.

Жыл жыйынтыгы боюнча алмашуу бюролорунда нак АКШ долларынын сатуунун орточо алынган курсу 8,9 пайызга төмөндөп, декабрь айынын акырында 69,2446 сом/АКШ долларын түзгөн. Алмашуу бюролорунда евронын орточо алынган сатуу курсу жыл ичинде 12,1 пайызга төмөндөп, 72,8166 сом/еврону, казак теңгеси – 6,6 пайызга, 0,2092 сом/теңгеге чейин төмөндөгөн. Орус рубли, тескерисинче 9,8 пайызга, 1,1402 сом/рублге чейин жогорулаган.

1.6.2. Банктар аралык кредит рыногу

Банк секторунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогору болуп турушу шартында банктар аралык рынокто коммерциялык банктардын жигердүүлүгүнүн солгундашы байкалган. Жыл ичинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда 7 күнгө чейинки бүтүмдөр боюнча чен Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык коридор чегинде турган.

Жыл жыйынтыгы боюнча банктар аралык кредит рыногунда сом менен ишке ашырылган операциялардын жалпы көлөмү (Улуттук банк тарабынан берилген кредиттерди эске алуу менен) 2015-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 84,0 пайызга төмөндөө менен 9,9 млрд сом чегинде катталган.

2016-жылы банктар аралык рынокто “овернайт” депозиттеринин көлөмүнүн кыйла өскөндүгү белгиленген, ал жыл ичинде 6,1 эсеге, 1 986,5 млрд сомго көбөйгөн.

Улуттук банктын валюталык интервенциялары

Валюта рыногунун валюта түрлөрү боюнча түзүмү

Своп-операциялар

Алмашуу бюролорунда валюта курсу

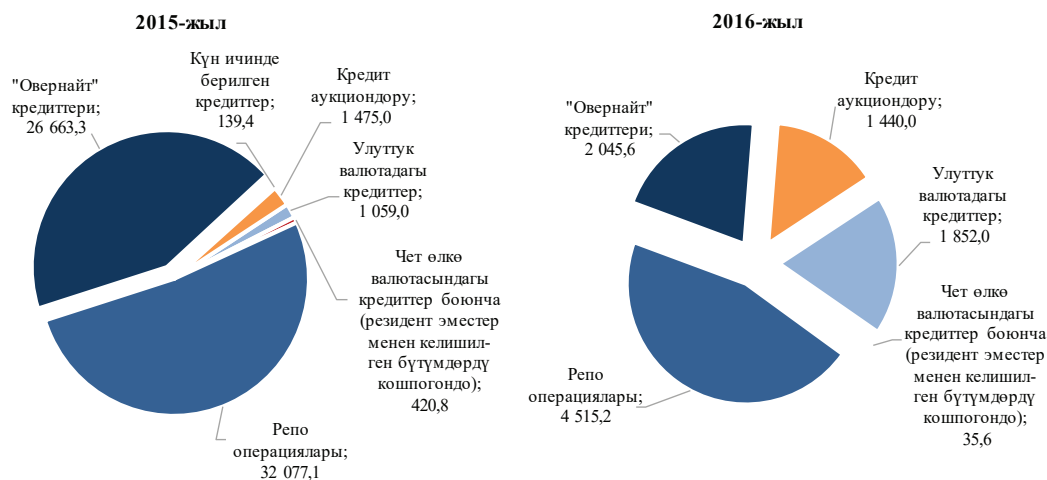
Улуттук валютадагы операциялар

¹ Коммерциялык банктардын кардарлары менен нак эмес чет өлкө валютасындагы операцияларын эске алуусуз.

² Англия фунт стерлинги, швейцария франкы, түрк лири, өзбек суму, канада доллары, кытай юаны жана япон йени.

1.6.2.1-график.

Ички банктар аралык кредит рыногундагы бүтүмдөр көлөмү
(млн сом)

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 6,9 пайызга чейин (жылдык туюндурууда -7,2 пайыздык пункт), репо операциялары боюнча – 4,0 пайызга чейин (-5,3 пайыздык пункт) төмөндөгөн. Чет өлкө валютасындагы кредиттер боюнча чен бир жыл мурдагы көрсөткүчкө салыштырганда 0,6 пайыздык пунктка жогорулап, 2,0 пайызды түзгөн. Репо операцияларынын орточо мөөнөтү 4 күндөн 7 күнгө чейин, улуттук валютадагы кредиттер боюнча – 44 күндөн 49 күнгө чейин, чет өлкө валютасындагы кредиттери боюнча – 3 күндөн 10 күнгө чейин узартылган.

1.6.2.1-таблица.

Банктар аралык рыноктун орточо алынган пайыздык чендери жана Улуттук банктын чени (бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2015-ЖЫЛ	2016-ЖЫЛ
Банктар аралык рыноктогу чендер		
Улуттук валютадагы кредиттер боюнча чен	14,1	6,9
Чет өлкө валютасындагы кредиттер боюнча чен	1,4	2,0
Репо операциялары боюнча чен	9,3	4,0
Улуттук банк менен болгон операциялар боюнча чендер		
"Овернайт" кредити боюнча чен	12,1	12,0
"Овернайт" депозити боюнча чен	3,8	1,2
Кредиттик аукциондору боюнча чен	10,9	8,7

1.6.3. Баалуу кагаздар рыногу

1.6.3.1. Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

Отчеттук жылы мамлекеттик баалуу кагаздар (МБК) рыногундагы иш баалуу кагаздардын төмөнкү түрлөрү менен ишке ашырылган:

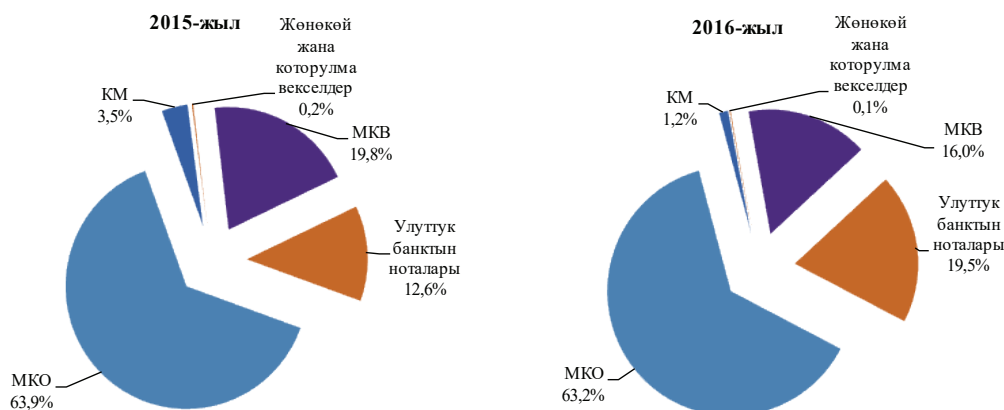
- мамлекеттик казына векселдери (МКВ);
- мамлекеттик казына облигациялары (МКО);
- Улуттук банктын ноталары;
- казына милдеттенмелери (КМ);
- которулма векселдер.

Отчетук мезгилдин акырына карата жүгүртүүдөгү мамлекеттик баалуу кагаздардын жалпы көлөмү жыл ичинде 58,8 пайызга көбөйүү менен 26,9 млрд сомду түзгөн. Жүгүртүүдөгү МКО жана Улуттук банктын ноталарынын көлөмүнүн артышынын эсебинен мына ушундай көбөйүү келип чыккан.

Жүгүртүүдөгү
МБК

1.6.3.1.1-график.

Жүгүртүүдөгү мамлекеттик баалуу кагаздар түзүмү

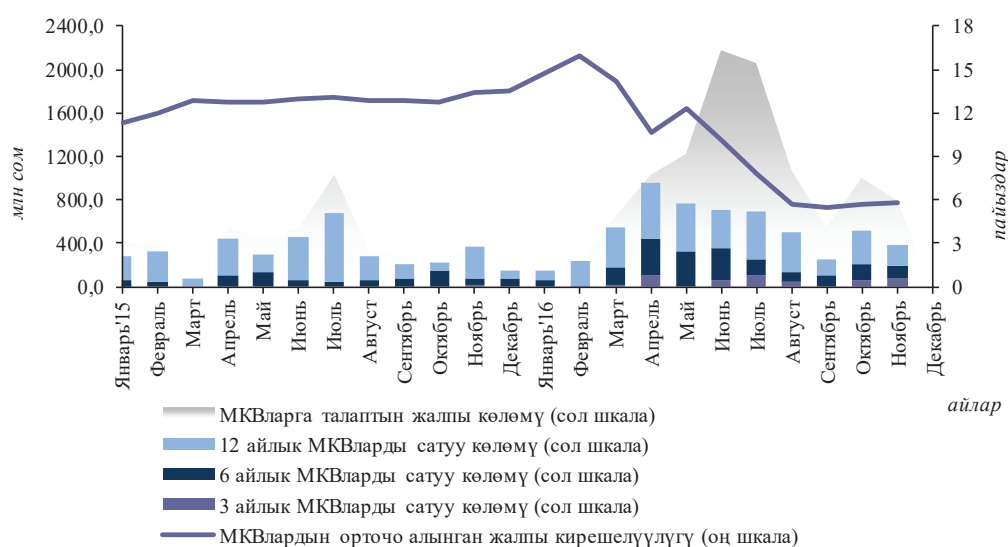

1.6.3.1.1. Мамлекеттик казына векселдери

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик казына векселдери Финансы министрлиги тарабынан мамлекеттик бюджеттин күндөлүк тартыштыгын каржылоо максатында 3, 6 жана 12 ай мөөнөтүнө жүгүртүүгө чыгарылган. МКВны баштапкы жайгаштыруу боюнча аукциондор аларды жайгаштыруу жана эсептешүүлөрдү жүзөгө ашыруучу агент болуп саналган Улуттук банк тарабынан жума сайын ишке ашырылып турган.

1.6.3.1.1.1-график.

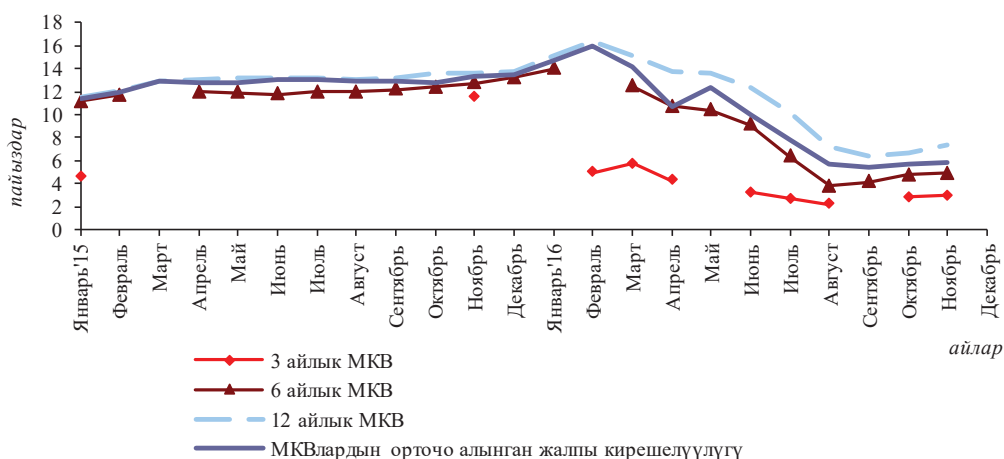
МКВга суроо-талап жана аларды жайгаштыруу

МКВ боюнча орточо айлык жалпы кирешелүүлүк жыл жыйынтыгы боюнча 9,9 пайызды түзүп, 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 2,9 пайыздык пунктка төмөндөгөн.

1.6.3.1.1.2-график.

МКВнын бардык түрү боюнча орточо алынган кирешелүүлүк

МКВ эмиссиясынын көлөмү

МКВ боюнча кирешелүүлүктүн азайышына карабастан, 2016-жылы ага болгон суроо-талап көлөмү бир жыл мурдагы көрсөткүчкө салыштырганда 2,3 эсеге, 10,9 млрд сомго чейин өскөн. Мында, МКВны айкын сатуу көлөмү 5,7 млрд сомго чейин жеткен (+51,4 пайыз).

1.6.3.1.1.1-таблица.

МКВ эмиссия көлөмү жана жылдык орточо кирешелүүлүгү

	2015-жыл			2016-жыл		
	Сатуу көлөмү, млн сом	Салыштырма салмак, пайыздар	Кирешелүүлүк, пайыздар	Сатуу көлөмү, млн сом	Салыштырма салмак, пайыздар	Кирешелүүлүк, пайыздар
Бардыгы болуп	3 777,4	100,00	12,8	5 719,7	100,00	9,9
анын ичинде:						
3 айлык МКВлар	14,0	0,37	8,1	456,0	7,97	3,6
6 айлык МКВлар	878,9	23,27	12,1	1 800,0	31,47	8,1
12 айлык МКВлар	2 884,5	76,36	13,0	3 463,7	60,56	11,3

МКВ рыногунун түзүмү

Жыл жыйынтыгы боюнча жүгүртүүдөгү МКВнын жалпы көлөмү 28,5 пайызга, 4,3 млрд сомго чейин өскөн. МКВга ээлик кылуучулар түзүмүндө жүгүртүүдөгү МКВнын жалпы көлөмүндө 65,8 пайыздык үлүштү ээлеген коммерциялык банктар басымдуу абалды ээлеген, бул 2015-жылдагы көрсөткүчтөн 11,4 пайыздык пунктка жогору. Банктардын 2016-жылдын акырына карата абал боюнча портфелдеринде векселдердин номиналдык туяндурудагы көлөмү 2,8 млрд сом өлчөмүндө түптөлгөн (+55,3 пайыз). Ал эми институционалдык инвесторлор үлүшү, тескерисинче 11,8 пайыздык пунктка, 33,3 пайызга чейин төмөндөгөн. Институционалдык инвесторлордун жүгүртүүдөгү МКВ көлөмү номиналдык наркы боюнча да 1,4 млрд сомго чейин кыскарган (-5,2 пайыз). Юридикалык жактардын-резиденттердин салыштырма салмагы 0,9 пайыз (+0,5 пайыздык пункт) чегинде катталып, ал эми көлөмү 2,8 эсеге, 37,0 млн сомго чейин көбөйгөн. Отчеттук мезгил ичинде резидент эместер аукционго катышкан эмес.

Ушул баалуу кагаздар портфелинин концентрациялануу индекси 0,28тен 0,17ге чейин жогорулаган, бул рынокту бирдей үлүштөгү алты катышуучу ортосунда бөлүштүрүүгө барабар.

2016-жылы экинчилик рынокто коммерциялык банктар жана резидент эместер репо шарттарында бүтүмдөргө келишүүдө МКВны колдонушкан. Отчеттук жылдагы ушул операциялардын көлөмү 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 82,2 пайызга, 1,8 млрд сомго чейин азайган. Төлөөгө чейин кармалып туруучу МКВны сатып алуу-сатуу боюнча банктар аралык операция көлөмү (“аурайт” шарттарында) экинчилик рыногунда 130,8 млн сом чегинде катталуу менен 47,6 пайызга төмөндөгөн. Ушул бүтүмдөрдө төлөөгө чейин колдонулган МКВнын орточо алынган мөөнөтү 171 күндү, ал эми орточо салмактанып алынган чени – 8,1 пайызды түзгөн.

МКВ экинчилик рыногундагы операциялар

1.6.3.1.2. Мамлекеттик казына облигациялары

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде эмитент тарабынан жүгүртүү мөөнөтү 2, 3 жана 5 жылдык МКОлор сунушталган.

МКО рыногунда суроо-талап жана сунуш

Финансы министрлиги тарабынан МКОну сунуштоонун жалпы деңгээли 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 12,8 пайызга кыскартылган. Жыл ичинде казына облигацияларын сунуштоонун жалпы көлөмү 6,7 млрд сомду түзүп, бир жыл мурдагы ушул көрсөткүчкө караганда 12,8 пайызга кыскарган. Мамлекеттик казына векселдери рыногундагыдай эле, бул сегментте суроо-талаптын байкаларлык артышы катталып, ал жыл ичинде 83,0 пайызга өскөн.

МКОну кошумча жайгаштыруулар сатуунун жалпы көлөмүнө таасир этип, натыйжада жүгүртүүдөгү мамлекеттик казына облигация көлөмү отчеттук жылда 36,5 пайызга, 13,7 млрд сомго чейин өскөн.

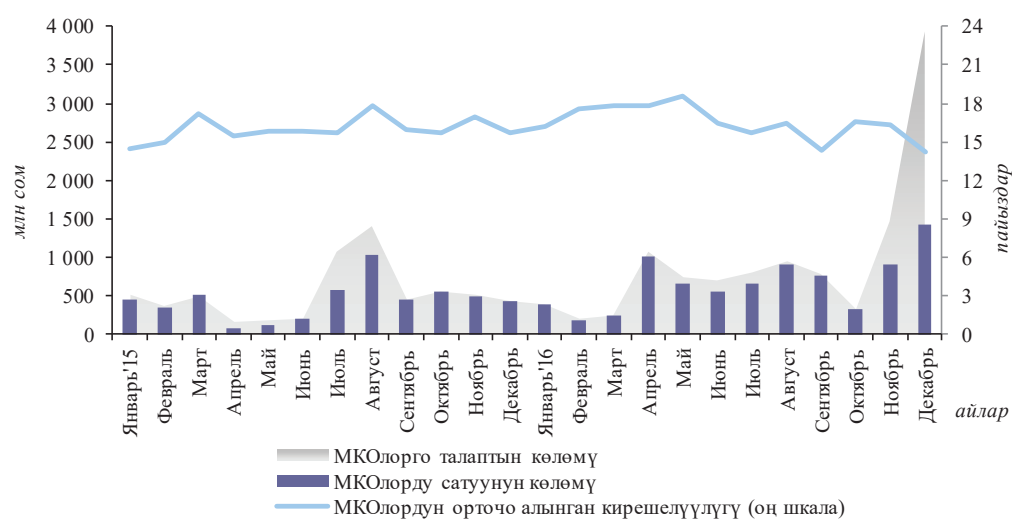
Сатууну негизинен рыноктун эки катышуучусу ишке ашырып, алар жыл ичинде жайгаштыруунун бүтүндөй көлөмүнүн 72,5 пайызын камсыз кылган, бул МКО рыногуна тартылуу жогору экендигин көрсөтүүдө.

Отчеттук мезгил ичинде МКОнун орточо алынган жалпы кирешелүүлүгү 16,5 пайыз чегинде катталып, бир жыл мурдагы көрсөткүчкө салыштырганда 0,7 пайыздык пунктка жогорулаган.

Жыл ичинде чет өлкө валютасында номинацияланган МКО боюнча аукцион өткөрүлгөн, 5 жылдык МКОну жайгаштыруу көлөмү орточо салмактанып алынган 1,8 пайыз чен алдында 49,4 млн АКШ долларын түзгөн.

1.6.3.1.2.1-график.

МКОго карата суроо-талап жана аны жайгаштыруу*

* – чет өлкө валютасында номинацияланган МКОну эске албаганда

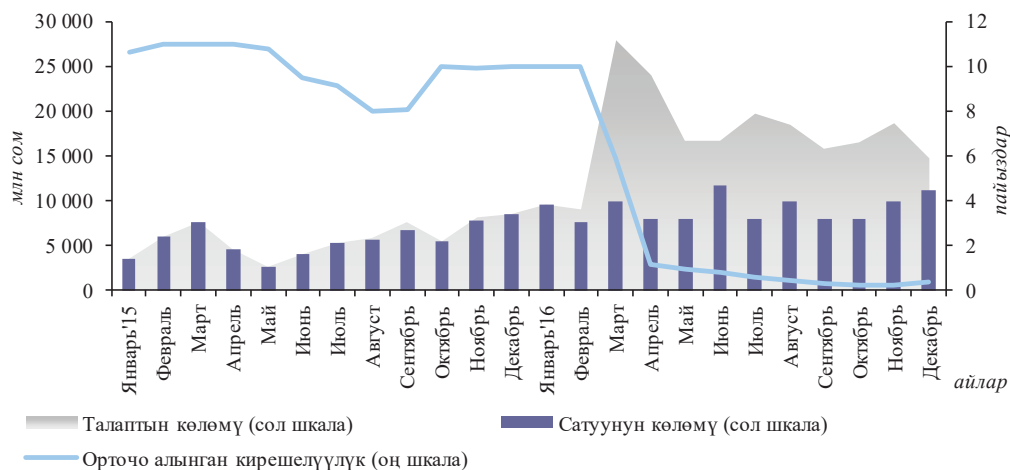
1.6.3.1.3. Улуттук банктын ноталары

Отчеттук мезгил ичинде рынокко 7 жана 14 күндүк ноталар жайгаштырылган. Ноталар, акча-кредит саясатынын милдеттерине жана банк тутумунда орун алып турган ликвиддүүлүк деңгээлине жараша, аларды сунуштоо көлөмүн жөнгө салуу аркылуу үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуу инструменти катары колдонулган.

Жыл ичинде 110,3 млрд сом суммасында ноталар жайгаштырылган, ал эми 2015-жылы бул көрсөткүч 67,9 млрд сомду түзгөн эле.

1.6.3.1.3.1-график.

Улуттук банктын ноталарына суроо-талап жана аларды жайгаштыруу

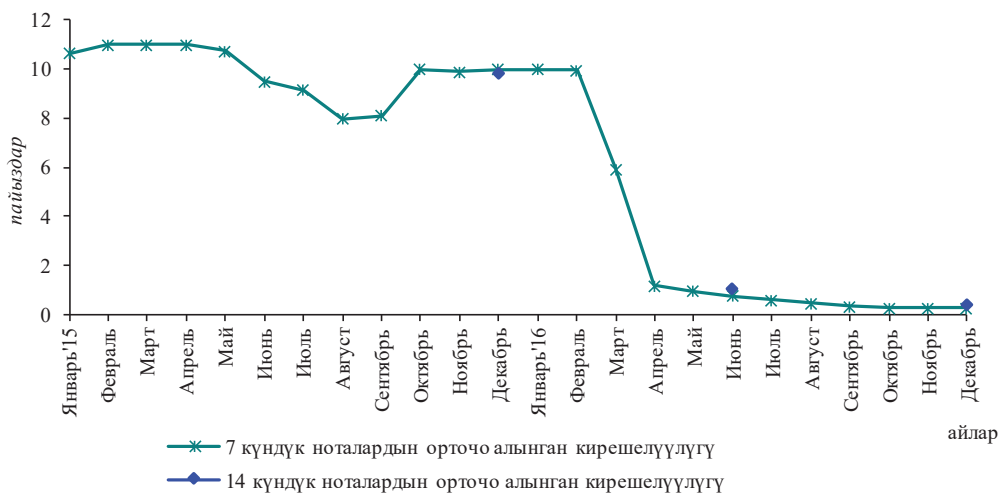
Улуттук банк акча-кредит саясатынын алкагында ноталарды сунуштоонун жалпы көлөмүн 2015-жылга салыштырганда 11,1 пайызга, 116,0 млрд сомго чейин азайткан. Ноталардын бардык түрү боюнча жайгаштыруунун жалпы көрсөткүчү да бир жыл мурдагыга салыштырганда 62,3 пайызга, 110,3 млрд сомго чейин жогорулатылган.

2016-жылы ноталардын бардык түрү боюнча орточо алынган кирешелүүлүк деңгээли, 2015-жылдагыга салыштырганда 7,3 пайыздык пунктка, 2,6 пайызга чейин төмөндөгөн.

1.6.3.1.3.2-график.

Улуттук банктын ноталарынын бардык түрү боюнча орточо алынган кирешелүүлүк

Ноталар рыногунда суроо-талап жана сунуш

Жүгүртүүдөгү ноталардын көлөмү жылдын акырына карата 5,2 млрд сом чегинде катталган (2,5 эсеге көбөйгөн). Нотага ээлик кылуучулар түзүмүндө коммерциялык банктардын үлүшү 98,1 пайызды (+0,4 пайыздык пункт), институционалдык инвесторлордуку – 1,9 пайызды түзгөн. Ноталар беш банктын активинде орун алган.

1.6.3.1.4. Мамлекеттик башка баалуу кагаздар

Жыл акырына карата жүгүртүүдөгү казына милдеттенмелеринин көлөмү 321,9 млн сомду түзүп, 45,9 пайызга азайган. Мамлекеттик баалуу кагаздар түзүмүндө КМнын салыштырма салмагы 1,2 пайызга чейин төмөндөгөн (-2,3 пайыздык пункт).

Финансы министрлиги тарабынан банктардын жана башка финансы мекемелеринин аманатчылар алдындагы карызын кайра тариздөө процессинде жүгүртүүгө чыгарылган которулма векселдер көлөмү 34,5 млн сомду, ал эми алардын үлүшү 0,1 пайызды түзгөн.

2016-жылы Бишкек шаарынын мэриясы тарабынан жайгаштырылуучу муниципалдык баалуу кагаздар¹ чыгарылган эмес.

1.6.3.2. Корпоративдик баалуу кагаздар рыногу²

Кароого алынып жаткан жылы фондулук рынокто баалуу кагаздар менен өткөрүлгөн тооруктардын жалпы көлөмү 18,2 млрд сомду түзүп, 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 2,1 эсеге арткан. Баалуу кагаздар менен келишилген бүтүмдөр саны бир жыл мурдагыга салыштырганда 4,9 пайызга, 3 903 бүтүмгө чейин көбөйгөн.

Отчеттук жылы 15,1 млрд сом суммасына баалуу кагаздардын 84 чыгарылышы каттоодон өткөрүлгөн. Алардын ичинен 27 чыгарылышы уюштуруу учурунда чыгарылгандар (1,1 млрд сом суммасына), ал эми 57си кошумча чыгарылыштан (14,0 млрд сом суммасына) болгон.

Жыл акырына карата абал боюнча 26 эмитент Кыргыз фондулук биржасында листингден өткөн.

1.6.4. Депозиттер жана кредиттер рыногу

2016-жылдын акырына карата коммерциялык банктардын депозиттик базасы³ жыл башынан тарта 4,1 пайызга көбөйүү менен 107,1 млрд сомду түзгөн. Улуттук валютадагы депозиттер 48,2 пайызга, 52,4 млрд сомго чейин өскөн болсо, чет өлкө валютасындагы депозит көлөмү 19,0 пайызга, 54,7 млрд сом эквивалентине чейин кыскарган. АКШ долларында салынган аманаттар (номиналы боюнча) жыл ичинде 14,6 пайызга азайган. Алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске албаганда, депозиттик база 2,9 пайыздык өсүшкө ээ болгон.

Депозиттик база

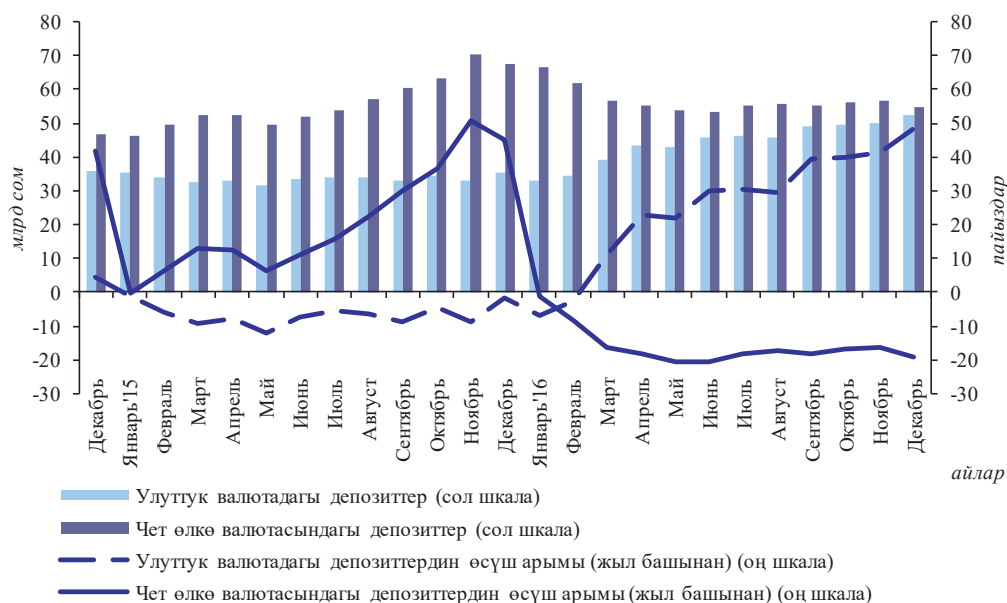
¹ Бишкек шаарынын мэриясынын маалыматтары боюнча.

² Өкмөткө караштуу Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын маалыматы боюнча.

³ Өкмөттүн жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кредиттерин кошпогондо, Өкмөттүн жана башка финансы мекемелеринин депозиттерин эске алуу менен.

1.6.4.1-график.

Депозиттик базанын көлөмү (бир мезгилдин акырына карата)

Депозиттик базанын түзүмү

Депозиттик базанын түзүмүндө жеке адамдардын депозиттеринин үлүшү 49,2 пайыз чегинде катталган. Жыл ичинде калктын улуттук валютада салган аманаттары 68,0 пайызга, 26,6 млрд сомго чейин өскөн (2015-жылы бул көрсөткүч 15,9 млрд сомду түзгөн). Ал эми чет өлкө валютасында депозиттер көлөмү 16,8 пайызга, 26,0 млрд сомго чейин төмөндөгөн (2015-жылы – 31,3 млрд сом). Юридикалык жактардын депозиттер үлүшү 48,0 пайыздан 45,3 пайызга чейин азайган. Юридикалык жактардын депозиттеринин валюталык түзүмүндө чет өлкө валютасында салымдар 22,3 пайызга кыскарган. Ишканалардын улуттук валютадагы жыл ичинде аманаттары 31,2 пайызга, 25,1 млрд сомго чейин өскөн (2015-жылы – 19,1 млрд сом).

2016-жылы алмашуу курсунун өзгөрүп турушунан улам, депозиттик базанын убакыт аралыгы боюнча түзүмү да бир аз өзгөрүүгө дуушар болгон. Эсептешүү эсептериндеги каражат үлүшү 31,6 пайыздан 35,7 пайызга, талап боюнча төлөнүүчү депозиттер үлүшү 27,0 пайызга чейин көбөйгөн (+2,6 пайыздык пункт). Мында, банктар кардарларынын мөөнөттүү депозиттердеги калдык көлөмү 11,8 пайызга кыскарган, ал эми алардын үлүшү жыл ичинде 6,7 пайызга төмөндөгөн.

Мөөнөттүү аманаттар түзүмүндө кыска мөөнөткө салынган (бир жылга жетпеген) аманаттар үлүшү 1,6 пайыздык пунктка, 74,4 пайызга чейин көбөйгөн болсо, узак мөөнөткө салынган аманаттардын салыштырма салмагы, тескерисинче 1,6 пайыздык пунктка, 25,6 пайызга чейин төмөндөгөн. Натыйжада, мөөнөттүү депозиттер дюрациясы дээрлик өзгөргөн эмес (2015-жылдагы 12,2 айдан 2016-жылдагы 12,1 айга чейин). Ал эми бүтүндөй депозиттик база үчүн бул көрсөткүч кыйла 5,4 айдан 4,5 айга чейин корректировкаланган.

Жыл жыйынтыгы боюнча депозиттер рыногуна концентрациялануу индекси 0,11 деңгээлинде сакталган. Бул, аталган рынокко орточо концентрациялануу деңгээли, анда тогуз катышуучу иш алып баргандыгына барабар экендигин далилдейт.

Жаңыдан кабыл алынган депозиттер

Отчеттук жыл ичинде банктар тарабынан жаңыдан кабыл алынган депозит көлөмү¹ 463,9 млрд сомду түзүп, бир жыл мурдагы көрсөткүчкө салыштырганда

¹ Жаңыдан тартылган депозиттер көлөмүндө эсептешүү эсебине келип түшкөн каражаттар эске алынган эмес.

15,9 пайызга көбөйгөн. Улуттук валютадагы депозиттер 31,0 пайызга, 249,0 млрд сомго чейин, ал эми чет өлкө валютасында – 2,3 пайызга, 214,8 млрд сомго чейин өскөн. Мында, депозиттердин негизги агымы улуттук валютадагы мөөнөттүү аманаттарга каражаттардын түшүүсү менен камсыздалган.

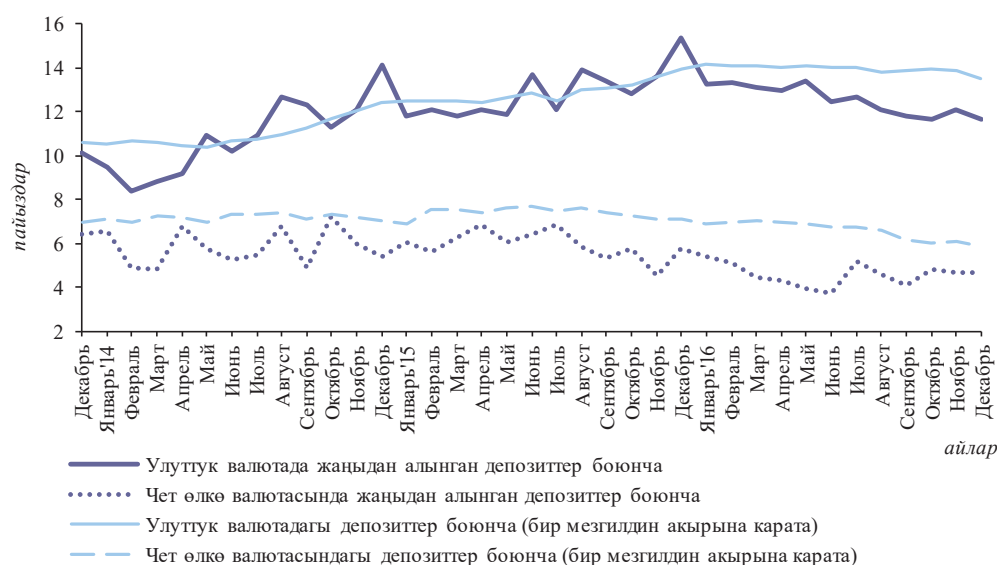
Жылдын акырында улуттук валютадагы депозиттик базанын орточо салмактанып алынган пайыздык чени, жыл ичинде 0,7 пайыздык пунктка кыскаруу менен 6,5 пайызды түзгөн. Чет өлкө валютасындагы депозиттердин калдыгы боюнча чен 2,7 пайызга чейин төмөндөгөн (-0,9 пайыздык пункт).

*Депозиттер
боюнча
пайыздык чен*

Чет өлкө валютасында жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 2015-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 0,5 пайыздык пунктка төмөндөп, 0,6 пайызды, ал эми улуттук валютадагы чен жыл ичинде өзгөрбөстөн калып, 2,4 пайызды түзгөн. Улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган мөөнөттүү депозиттердин наркы да 0,3 пайыздык пунктка, 12,5 пайызга чейин төмөндөгөн, ал эми чет өлкө валютасында 4,6 пайызды түзгөн (-1,4 пайыздык пункт).

1.6.4.2-график.

Мөөнөттүү депозиттер боюнча пайыздык чен динамикасы

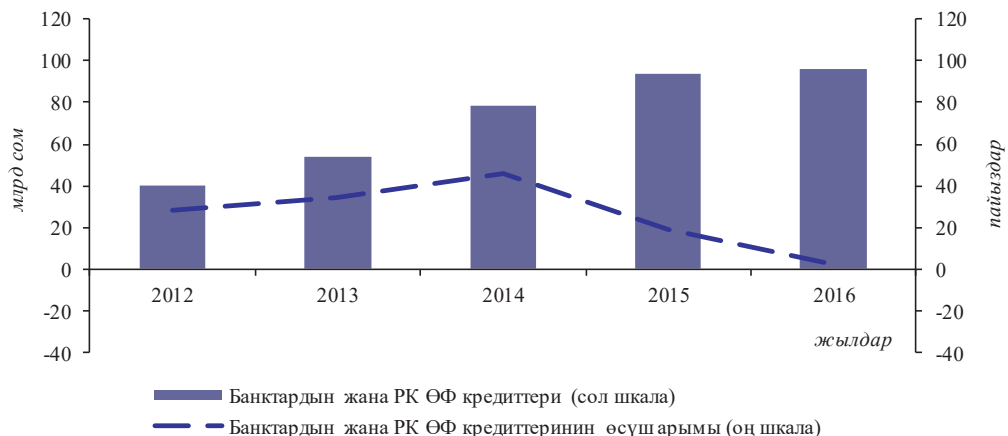

Отчеттук жылдын акырына карата коммерциялык банктардын жалпы кредит портфели жана Россия-Кыргыз өнүктүрүү фондусуна (мындан ары – Өнүктүрүү фондусу) жайгаштырылган каражат өлчөмү 96,0 млрд сомду түзүп, жыл ичинде 2,1 пайызга көбөйгөн (2015-жылы өсүш 19,3 пайызды түзгөн). Өнүктүрүү фондусунун кредиттеринин эң чоң көлөмү жыл ичинде кайра иштетүү өнөр жайына жана агроөнөр жай комплексине багытталган.

*Экономиканы
кредиттөө*

1.6.4.3-график.

Россия-Кыргыз өнүктүрүү фондусунун кредиттерин эске алганда, банктардын кредиттеринин көлөмү (бир мезгилдин акырына карата)

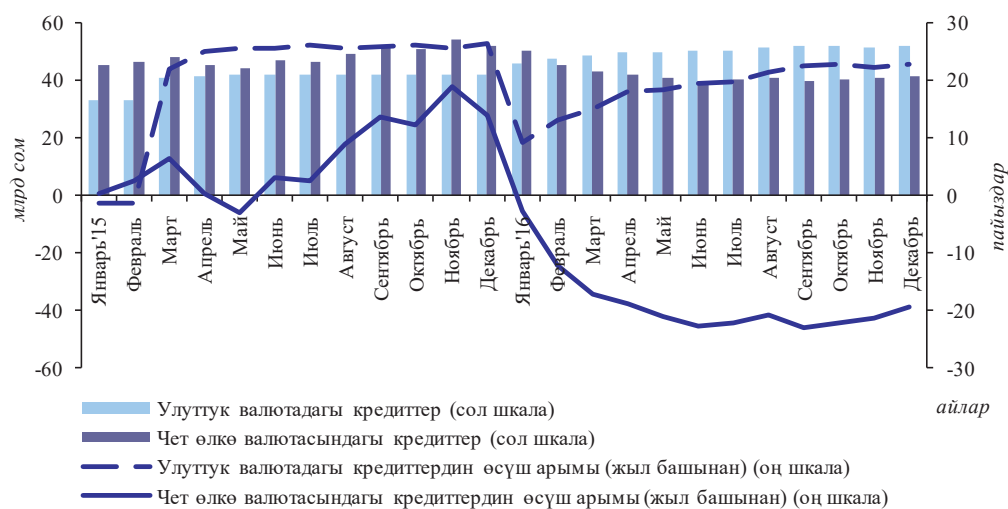

Банктардын кредит портфели

Банктардын чогуу алгандагы кредит портфели жыл ичинде 0,5 пайызга кыскарып, жыл акырында 93,5 млрд сом чегинде аныкталган. Кредит портфелинин кыскарышы чет өлкө валютасындагы кредиттердин 19,5 пайызга, 41,6 млрд сомго азайышынын эсебинен камсыздалган, ал эми улуттук валютада 22,9 пайызга, 51,9 млрд сомго чейин өсүш белгиленген.

1.6.4.4-график.

Банктардын кредиттеринин көлөмү (бир мезгилдин акырына карата)

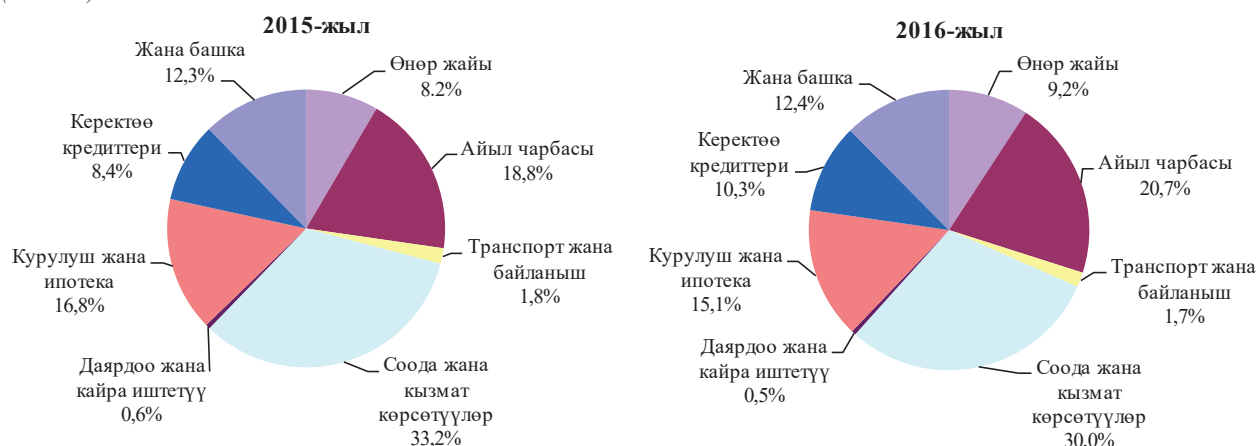
Банктардын кредит портфелинин убакыт аралыгы боюнча түзүмү

Жыл акырына карата үч жылдан көбүрөөк мөөнөткө берилген кредиттер көлөмүнүн бир аз жогорулоосу шартында кыска мөөнөттүү кредиттер көлөмү азайган, бул кредит портфелинин дюрациясынын 28,3 айдан 29,3 айга чейин бир азга узарып кетишин шарттаган.

Кредиттөө рыногунун концентрациялануу деңгээли салыштырмалуу анчалык чоң эмес 0,08 деңгээлде калган, ошол эле учурда кредит портфелинин 0,32 өлчөмүндө тармактык концентрациялануу индекси тескерисинче, көпчүлүк банктардын кредиттерин үч тармак: соода жүргүзүү, айыл чарбасы жана керектөө кредиттери ортосунда бөлүштүрүүнү тастыктайт.

1.6.4.5-график.

Коммерциялык банктардын экономика секторлору боюнча кредит портфели
(млн сом)

Коммерциялык банктардын жаңыдан берилген кредиттеринин жалпы көлөмү 2015-жылдагы ушул көрсөткүчкө салыштырганда 22,3 пайызга өсүп, 95,9 млрд сомго жеткен. Улуттук валютада кредит берүүнүн 51,5 пайызга көбөйүп, 59,1 млрд сомго жетиши мына ушундай өсүштү камсыз кылган. Чет өлкө валютасында берилген кредит көлөмү 6,5 пайызга, 36,9 млрд сом эквивалентине чейин азайган.

Кароого алынып жаткан мезгилде жыл ичинде тармактар боюнча олуттуу үлүштү ээлеген соода жүргүзүүгө кредиттер 10,5 пайыздык пунктка, 33,3 пайызга чейин азайган. Айыл чарбасына кредиттердин салыштырма салмагы 25,7 пайызды (+7,2 пайыздык пункт), керектөө максаттарына – 12,3 пайызды (+1,5 пайыздык пункт), өнөр жайына – 9,5 пайызды (+0,7 пайыз), курулушка – 3,7 пайызды (-0,4 пайыздык пункт), ипотекага – 3,1 пайызды (-0,3 пайыздык пункт) түзгөн. Социалдык кызмат көрсөтүүлөргө берилген кредиттер үлүшү жалпы көлөмдүн 2,9 пайызын (+0,2 пайыздык пункт), транспортко – 1,2 пайызды (-0,4 пайыздык пункт), даярдоо жана кайра иштетүүгө – 0,3 пайызды (-0,1 пайыздык пункт) түзгөн. Байланышка кредиттердин үлүшү жыл ичинде өзгөрүүсүз калып, 0,1 пайыз, ал эми калган кредиттердин салыштырма салмагы 7,8 пайыз чегинде катталган (+2,1 пайыздык пункт).

Берилген кредиттердин тармактык түзүмү

1.6.4.2-таблица.

Банк секторунун кредит портфелинин региондор боюнча өзгөрүүсү (бир мезгилдин акырына карата)*

	2015-жыл		2016-жыл	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Бишкек шаары	54 122,1	57,8	51 216,5	54,9
Ош шаары жана Ош областы	10 922,2	11,7	11 797,8	12,7
Жалал-Абад областы	8 705,0	9,3	9 509,3	10,2
Чүй областы	7 181,0	7,7	6 800,1	7,3
Ысык-Көл областы	4 591,6	4,9	5 227,1	5,6
Баткен областы	3 207,9	3,4	3 457,4	3,7
Талас областы	2 679,4	2,9	2 665,4	2,9
Нарын областы	2 208,9	2,4	2 558,6	2,7
Бардыгы болуп	93 618,1	100,0	93 232,2	100,0

* Кредит портфели чегерилген дисконтту эске алуу менен чагылдырылган.

Жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чен

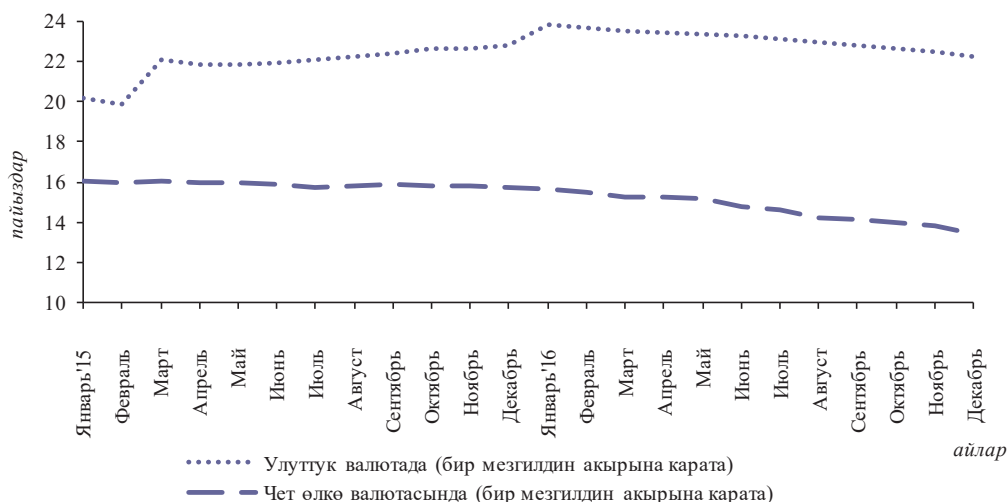
Жыл ичинде региондор боюнча банк секторунун кредиттеринин негизги бөлүгү Бишкек шаарында (54,9 пайызы), Ош шаарында, Ош областында (12,7 пайызы) жана Жалал-Абад областында (10,2 пайызы) сунушталган.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 22,2 пайызды түзүп, 2015-жылдагы ушул көрсөткүчкө салыштырганда 2,0 пайыздык пункта төмөндөгөн. Пайыздык чендердин максималдуу мааниси кызмат көрсөтүүлөргө кредиттер, ал эми минималдуу мааниси – ипотека боюнча белгиленген. Чет өлкө валютасындагы кредиттер боюнча орточо пайыздык чен отчеттук мезгил ичинде 11,2 пайызды түзүп, 2,4 пайыздык пунктка кыскарган. Чет өлкө валютасындагы кредиттер боюнча эң төмөнкү пайыздык чен айыл чарбасына кредиттер, ал эми максималдуу чен керектөө кредиттери боюнча байкалган.

Иштеп жаткан коммерциялык банктардын портфелин түзгөн кредиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен жыл акырында улуттук валютада 22,2 пайызды (-0,6 пайыздык пункт), чет өлкө валютасында – 13,4 пайызды түзгөн (-2,2 пайыздык пункт).

1.6.4.6-график.

Кредиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен ыргагы

1.6.4.3-таблица.

БФКМдин кредит портфели

БФКМ кредиттерин эске алганда, экономикага кредиттер көлөмү (бир мезгилдин акырына карата) (млн сом)

Сектору	2015-жыл	2016-жыл
Өнөр жайы	160,5	106,0
Айыл чарбасы	5 930,1	3 214,2
Транспорт жана байланыш	155,5	112,0
Соода жана кызмат көрсөтүүлөр	4 042,5	3 043,5
Даярдоо жана кайра иштетүү	13,0	25,8
Курулуш жана ипотека	864,7	801,8
Керектөө кредиттери	2 446,2	2 346,0
Жана башка	1 362,2	1 266,1
Бардыгы болуп	14 974,7	10 915,4

МАЗМУНУ

Отчеттук жыл ичинде БФКМ тарабынан экономика тармактарын кредиттөө солгундагандыгы байкалган. Кредиттөөнүн кыскарышы өткөн жылдары негизги МФУлардын коммерциялык банкка өзгөртүп түзүлүшүнө байланыштуу келип чыккан. Алсак, айыл чарбасын кредиттөө көлөмү 45,8 пайызга кыскарган. Соода жүргүзүүгө жана кызмат көрсөтүүлөргө кредит көлөмү 24,7 пайызга; жеке адамдарга кредиттер – 4,1 пайызга; курулушка жана ипотекага – 7,3 пайызга, транспорт жана байланышка – 28,0 пайызга, өнөр жайга – 33,9 пайызга азайган.

1.6.4.4-таблица.

БФКМдердин областтар боюнча кредит портфелинин өзгөрүүсү (бир мезгилдин акырына карата)

(млн сом)

	2015-жыл	2016-жыл
Бишкек шаары	3 494,6	3 180,4
Баткен областы	905,6	489,0
Жалал-Абад областы	2 126,9	1 072,6
Ысык-Көл областы	1 515,3	1 032,5
Нарын областы	1 010,2	718,5
Ош шаары жана Ош областы	3 097,3	2 297,9
Талас областы	652,2	330,3
Чүй областы	2 126,6	1 791,7
Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары	46,0	2,6
Бардыгы болуп	14 974,7	10 915,4

БФКМдин кредит портфелинин негизги көлөмү Бишкек жана Ош шаарларында, ошондой эле Ош областы боюнча сунушталган.

МФУлардын кредит портфели боюнча орточо алынган чен жыл акырына карата 31,4 пайызга (-0,7 пайыздык пункт), кредиттик союздарда – 27,8 пайызга чейин төмөндөгөн (-0,1 пайыздык пункт).

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН
2016-ЖЫЛДАГЫ ИШИ**

2-ГЛАВА. АКЧА-КРЕДИТ САЯСАТЫ

Тышкы жана ички сунуштоо факторлорунун таасири астында отчеттук жылда инфляция арымынын басандоосу байкалган. Мындай шартта экономиканын реалдуу секторуна өбөлгө түзүү чараларын колдоого алуу максатында Улуттук банк, пайыз саясатына карата акча-кредит шарттарын жеңилдетүү жагында иш алып барган. Отчеттук жыл ичинде Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү төрт жолу, 10,00 пайыздан (жыл башына карата) 5,00 пайызга чейин (жыл акырына карата) төмөндөтүлгөн.

Өзүнүн негизги пайыздык чендерди төмөндөтүүдөн тышкары Улуттук банк, экономиканы кредиттөө чөйрөсүн кеңейтүү үчүн жыл ичинде монетардык саясат инструменттери аркылуу, улуттук валютада ресурстарды сунуштоону уланткан. Алардын жалпы көлөмү 6,0 млрд сомго жакынды түзгөн.

Бардык күч-аракет акча-кредит саясатынын пайыздык каналы боюнча ишин күчөтүүгө жана акча-кредит саясатынын трансмиссиондук механизминин натыйжалуулугун өркүндөтүүгө багытталган.

Улуттук банк ошондой эле, өлкөдө жөнгө салынган өзгөрүлмөлүү алмашуу курсу режимин уланткан. Валюталык интервенциялар алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөөгө өбөлгө түзгөн.

Эл аралык кам көлөмүн толуктоо максатында отчеттук мезгил ичинде ички рынокто алтынды сатып алуу ишке ашырылган. Эл аралык камдар, эң башкысы, ички валюта рыногунда алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө, ошондой эле Өкмөттүн жана Улуттук банктын тышкы милдеттенмелерин тейлөө үчүн пайдаланылган.

2.1. Акча-кредит саясатын аныктоо

Акча-кредит саясатынын максаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоп туруу Улуттук банктын негизги иш максатынан болуп саналат. Акча-кредит саясаты, өлкөдө орун алган макроэкономикалык жагдайдын, тышкы чөйрөнүн өнүгүү тенденцияларына баа берүүнүн жана инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде аныкталат.

Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны жүзөгө ашыруу Кыргыз Республикасын 2013-2017-жылдары туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын жана Акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүк мезгилге каралган негизги багыттарынын¹ алкагында ишке ашырылат. Орто мөөнөттүк мезгил ичинде инфляция деңгээлин 5-7 пайыз чегинде чектеп туруу анын сандык көрсөткүчү болуп саналат.

Экономикада акча наркын аныктоодо негизги багыт берүүчүдөн болгон эсептик чен мурдагыдай эле, акча-кредит саясатынын негизги операциялык инструменти катары колдонулган. Мында, негизги иш-аракет өзөктүү ченди өзгөртүү аркылуу акча-кредит саясатынын трансмиссиондук механизмдин күчөтүүгө багытталган.

Эсептик чен өлчөмүнө тиешелүү чечимдер банктын расмий сайтында жарыяланган отурумдар графигине ылайык, ал эми тактикалык чечимдер Акча-кредиттик жөнгө салуу комитети (КДКР) тарабынан жумалык негизде кабыл алынып турган. Акча-кредит жана салык-бюджет саясатынын чараларын макулдашуу максатында Улуттук банк жана Финансы министрлиги ведомство

¹ Улуттук банк Башкармасынын 2014-жылдын 17-декабрындагы №55/3 токтому менен жактырылган.

аралык координациялык кеңештин алкагында туруктуу негизде жолугушууларды өткөргөн.

Мындан тышкары, отчеттук жыл ичинде калайык-калкка маалымат берип турууну, экономика субъекттеринде рационалдуу инфляциялык күтүүлөрдү калыптандыруу жана келечекте акча-кредит чөйрөсүндө кабыл алынуучу чечимдер боюнча күтүүлөрдүн түптөлүшүн камсыз кылууга багытталган жигердүү коммуникациялык саясат ишке ашырылган.

Өзгөрүлмөлүү алмашуу курсу режиминин алкагында банктын валюталык операцияларды жүргүзүү зарылчылыгы рынок конъюктурасы менен шартталып, алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөөгө гана багытталган. Ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатуунун ага карата суроо-талаптан артышы шартында Улуттук банк валюта тооруктарында чет өлкө валютасын сатып алуучу катары иш алып барган.

Валюта саясаты

2016-жыл ичинде инфляция деңгээлинин басаңдашы байкалган. Инфляция көрсөткүчүнүн басаңдоого ык коюшуна акча-кредит чөйрөсүндө буга чейин кабыл алынган чаралар, ошондой эле тышкы жана ички сунуштоо факторлорунун (азык-түлүк товарларына жана чийки заттарга дүйнөлүк жана ички баанын төмөн чекте сакталып турушу, жергиликтүү айыл чарба азык-түлүгүн өндүрүүнүн артышы) күч алышы таасир эткен. Ички суроо-талаптын өтө эле жай арымда калыбына келиши да Кыргыз Республикасында инфляцияны чектеген факторлордон болгон.

Инфляция факторлору

Тышкы суроо-талаптын жана ички керектөөнүн басаңдоосу алкагында өлкөдө экономикалык жигердүүлүктүн солгундашы, ошондой эле инфляциянын төмөнкү арымда сакталышы шартында экономиканын реалдуу секторуна дем берүү чараларын колдоого алуу үчүн Улуттук банк отчеттук жылы пайыздык саясатына карата монетардык шарттарды жеңилдетүү чараларын көргөн. 2016-жыл ичинде Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү эки эсеге – 10,00 пайыздан 5,00 пайызга чейин төмөндөтүлгөн (2016-жылдын баш жагында эсептик чен 10,00 пайызды түзүп, март айында – 8,00 пайызга чейин, май айында – 6,00 пайызга чейин, ноябрь айында – 5,50 пайызга, ал эми декабрь айында – 5,00 пайызга чейин төмөндөтүлгөн).

Акча-кредит саясатынын чаралары

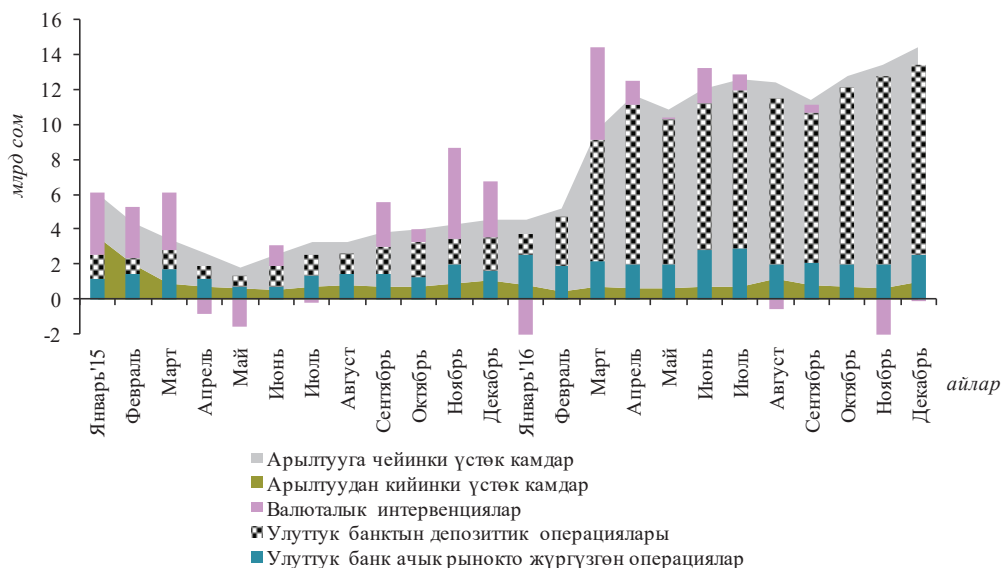
Эсептик чендин өзгөрүүсү менен бирге пайыздык чен да өзгөрүүгө дуушар болгон. Жогорку чекти аныктаган “овернайт” кредити боюнча пайыздык чен 6,25 пайызга чейин (жыл башына карата – 12,00 пайыз), ал эми төмөнкү чекти аныктаган “овернайт” депозити боюнча чен – 0,25 пайызга чейин (жыл башына – 5,00 пайыз) төмөндөтүлгөн.

Кароого алынып жаткан жыл ичинде коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн көбөйүүсү байкалган. Улуттук банктын арылтуу операцияларына чейин банк тутумундагы үстөк камдардын орточо күндүк көлөмү 11,6 млрд сом (2015-жылы – 3,3 млрд сом), ал эми арылтуу операцияларынан кийин 1,4 млрд сом (2015-жылы – 743,0 млн сом) чегинде катталган.

Ушул жагдайда Улуттук банк ачык рынокто операцияларды (нота эмиссиясын) жана депозиттик операцияларды жүргүзүү аркылуу, банк тутумундагы үстөк ликвиддүүлүктү абсорбациялоону ишке ашырган. Банктын жыл ичиндеги арылтуу операцияларынын орточо күндүк өлчөмү 10,2 млрд сомду түзгөн.

2.1.1-график.

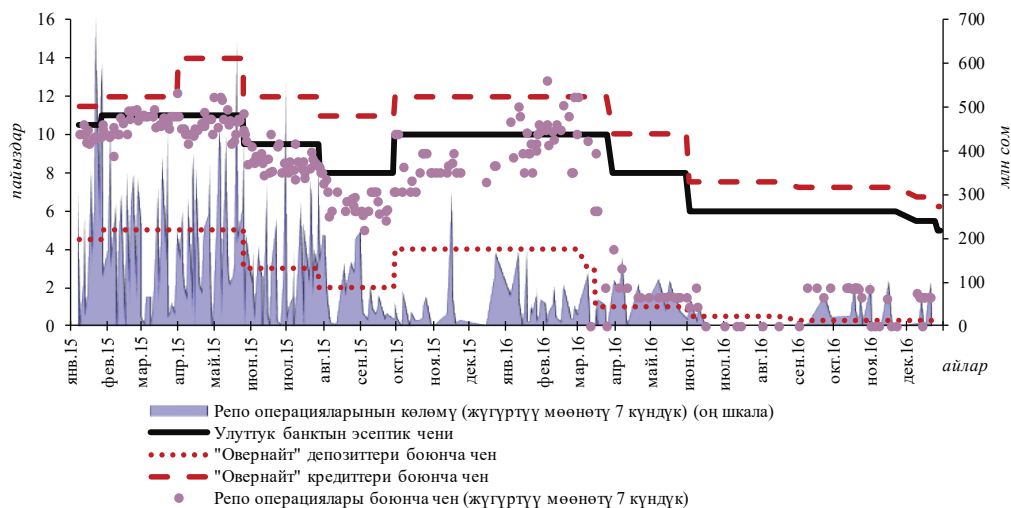
Улуттук банктын камдары жана операциялары

Банк тутумунда ликвиддүүлүктүн жетиштүү запасынын топтолушу банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунун көрсөткүчүнөн көрүнгөн. Банктар аралык рынокто жыл башынан тартып эле кредиттик ресурстар көлөмүнүн кыскарышы жана орточо салмактанып алынган пайыздык чендердин төмөндөшү байкалган, бул ага карата суроо-талаптын азайышы менен шартталган. Банктар аралык рынокто репо бүтүмдөрүнүн жалпы көлөмү 4,5 млрд сомду түзгөн, бул 2015-жылдагы ушул эле көрсөткүчтөн 85,9 пайызга аз. Бүтүндөй алганда, банктар аралык рыноктун пайыздык чен динамикасы Улуттук банктын негизги пайыздык чендеринин өзгөрүүсүнө дал келген.

2.1.2-график.

Улуттук банктын чендеринин жана банктар аралык репо операцияларынын (жүргүртүү мөөнөтү 7 күндүк) динамикасы

МАЗМУНУ

2.2. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу

Отчеттук жылы акча-кредит саясаты бир жагынан, негизги пайыздык чендерди төмөндөтүү саясатынын алкагында, экинчи жагынан банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогору деңгээлде орун алышы шартында жүзөгө ашырылган. Ушундан улам, Улуттук банктын операциялар түзүмүндө айрым бир өзгөрүүлөр жүргөн.

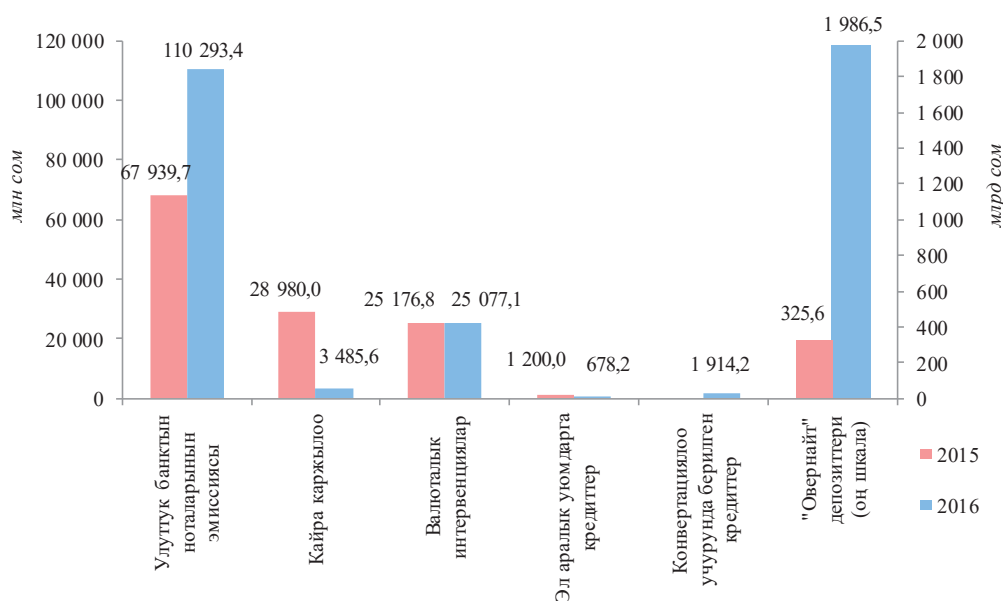
Коммерциялык банктардын ноталарга суроо-талабынын жогорулоосу 2016-жылдын акырында кирешелүүлүктүн 0,24 пайызга чейин төмөндөшүн шарттаган (2015-жылдын акырында кирешелүүлүк 10,00 пайыз чегинде катталган эле). Отчеттук жылы жүгүртүүдөгү ноталардын орточо күндүк көлөмү 2,3 млрд сом чегинде калыптанган (2015-жылы – 1,3 млрд сом). Мындан тышкары коммерциялык банктардын өз каражаттарын Улуттук банкагы “овернайт” депозиттерине жайгаштыруу көлөмү да артып, алардын күн ичиндеги орточо көлөмү 8,0 млрд сомду түзгөн, бул 2015-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн алты эсеге, 1,3 млрд сомго арткан. Жыл жыйынтыгы боюнча ноталарды сатуу операцияларынын дүң көлөмү 110,3 млрд сомду (2015-жылы – 67,9 млрд сом), “овернайт” депозиттери боюнча – 2,0 трлн сомду (2015-жылы – 325,6 млрд сом) түзгөн.

Ошентип, Улуттук банктын операциялар түзүмүндөгү “овернайт” депозиттеринин салыштырма салмагы 2015-жылы катталган 72,5 пайыздан жогорулап, 93,4 пайызды түзгөн; демек банктын нота эмиссиясынын үлүшү 2015-жылдагы 15,1 пайыздан 2016-жылдагы 5,2 пайызга чейин төмөндөгөн.

Өлкөдө экономикалык жигердүүлүктүн солгундашы шартында пайыздык саясатка карата монетардык шарттардын жеңилдетилиши да Улуттук банктын экономиканын реалдуу секторун колдоого алууга багытталган кредиттик операциялары менен коштолгон. Кредиттик аукциондор, “овернайт” кредиттери жана Өкмөттүн чет өлкө валютасындагы ипотекалык кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо программасын жүзөгө ашыруунун алкагында берилген кредиттер отчеттук жылда банк секторун кайра каржылоонун негизги инструментинен болгон. Мындан тышкары, ЕАЭСтин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредиттерди берүү аркылуу экономикага ресурстарды сунуштоо ишке ашырылган.

2.2.1-график.

Улуттук банктын операциялар көлөмү

Кароого алынып жактан жылда ички валюта рыногунда жагдай туруктуу сакталган. Валюта интервенцияларын жүргүзүү боюнча операциялар үлүшү бир жыл мурдагыга салыштырганда 4,4 пайыздык пунктка кыскаруу менен 1,2 пайызды түзгөн. Отчеттук жыл ичинде Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында валюта тооруктарында катышып, анда нетто-сатып алуучу катары иш алып барган, мында АКШ долларын таза сатып алуу көлөмү 29,1 млн доллар чегинде катталган (2015-жылы таза сатып алуу көлөмү 295,2 млн АКШ долларын түзгөн эле).

Ички рынокто алтынды сатып алуу операцияларын жүзөгө ашырууну уланткан, алардын көлөмү 982,2 млн сомду түзгөн (2015-жылы – 689,6 млн сом).

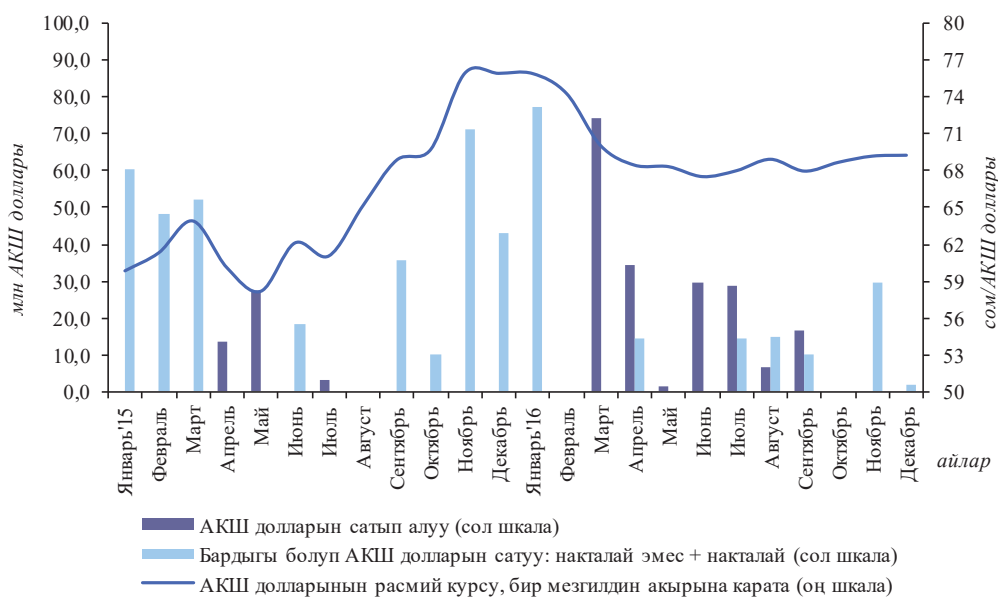
2.2.1. Ички валюта рыногундагы операциялар

Өзгөрүлмөлүү алмашуу курсу режиминин алкагында Улуттук банк валюта тооруктарына рынок конъюнктурасына жараша катышкан жана ал алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөөгө багытталган.

Тышкы рыноктордо орун алган өзгөрүлмөлүү шарттарды, ошондой эле акча которуу агымынын азайышын эске алганда, жыл башында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын сунуштоо көлөмүнө караганда, ага карата суроо-талап арткандыгы байкалган. Алсак, январь айында Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында чет өлкө валютасын сатуу операцияларын ишке ашырып, алардын көлөмү 77,5 млн АКШ долларын түзгөн. Февраль айында чет өлкө валютасына суроо-талап көлөмү сунуштоо көлөмү менен толук канааттандырылгандыктан, Улуттук банктын валюта тооруктарына катышуусу талап кылынган эмес. Ал эми март айында чет өлкө валютасын сунуштоо көлөмү басымдуу болгондуктан, алмашуу курсунун төмөндөөгө ык койгондугу байкалган. Ушул учурда Улуттук банк кескин өзгөрүп кетүүлөрдү жеңилдетүү максатында, чет өлкө валютасын сатып алуу операцияларын ишке ашырган жана алардын көлөмү 79,8 млн АКШ долларын түзгөн. Жыйынтыгында, биринчи чейрек ичинде таза сатып алуу көлөмү 2,3 млн АКШ доллары чегинде болуп, ал эми алмашуу курсу 7,7 пайызга төмөндөп, биринчи чейректин акырында 1 АКШ доллары үчүн 70,0158 сомду түзгөн.

2.2.1.1-график.

Улуттук банктын чет өлкө валютасы менен ишке ашырган операциялары

Экинчи чейректе Улуттук банк АКШ долларын сатуу сыяктуу эле, сатып алуу операцияларын да жүргүзгөн. Мында, чет өлкө валютасын сатып алуу операцияларынын көлөмү аны сатуу көлөмүнөн жогору болгон. Жыйынтыгында, чейрек ичинде таза сатып алуу 45,4 млн АКШ долларын түзүп, доллардын сомго карата курсу 3,6 пайызга төмөндөп, экинчи чейрек акырында 1 АКШ доллары үчүн 67,4860 сом чегинде катталган.

Үчүнчү чейректе алмашуу курсунун кыска мөөнөттүү өзгөрүүсү байкалып, ал чет өлкө валютасын сатып алуу жана сатуу операциялары аркылуу текшиленип, жөнгө салынган. Үчүнчү чейректин жыйынтыгы боюнча таза сатып алуу 12,9 млн АКШ долларын түзүп, доллардын алмашуу курсу 0,7 пайызга жогорулоо менен чейректин акырына 1 АКШ доллары үчүн 67,9346 сомду түзгөн.

Ал эми төртүнчү чейректе тышкы факторлордун таасири астында, ошондой эле чет өлкө валютасына суроо-талаптын жогорулоосу менен АКШ долларынын сомго карата бекемделиши байкалган. Валюта рыногуна келтирилген басым Улуттук банктын операцияларынын эсебинен жеңилдетилген. Жыйынтыгында, төртүнчү чейрек ичинде Улуттук банк тарабынан 31,5 млн АКШ доллары сатылган, доллардын алмашуу курсу 1,9 пайызга өсүп, отчеттук жылдын акырында 1 АКШ доллары үчүн 69,2301 сом чегинде аныкталган.

Бүтүндөй алганда жыл ичинде Улуттук банк 162,7 млн АКШ долларын сатып, 191,9 млн АКШ долларын сатып алган. Таза сатып алуу көлөмү 29,1 млн долларды түзгөн. Отчеттук жыл ичинде АКШ долларынын сомго карата расмий алмашуу курсу 8,8 пайызга төмөндөгөн.

2.2.2. Ноталар менен ишке ашырылган операциялар

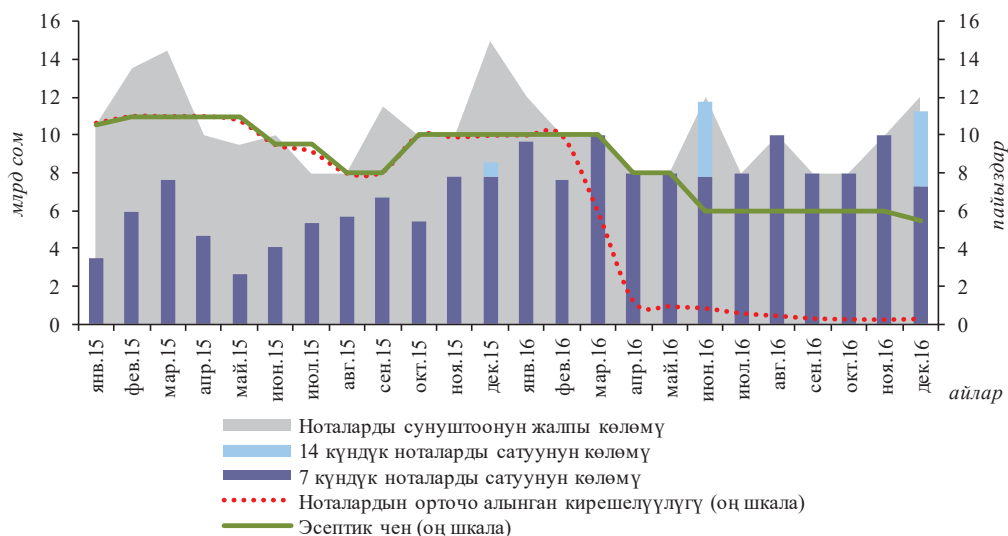
Улуттук банктын ноталары – бул, жүгүртүү мөөнөтү 7, 14 жана 28 күндүк мамлекеттик баалуу кагаздар, Улуттук банк аларды банк тутумундагы ликвиддүүлүк деңгээлин жөнгө салуу максатында аукциондук негизде жайгаштырып келет.

Банк тутумунун бул инструментке суроо-талабын эске алганда, ноталарды сатуу көлөмү жалпы алганда 2015-жылдагы 67,9 млрд сомдон 2016-жылдагы 110,3 млрд сомго чейин жетип, 62,4 пайызга көбөйгөн.

Сатуунун олуттуу бөлүгүн жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк (92,7 пайыз) ноталар түзгөн, ал эми жүгүртүү мөөнөтү 14 күндүк нота көлөмү 7,3 пайыз чегинде катталган. 2016-жылы жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталар чыгарылган эмес.

2.2.2.1-график.

Ноталарды сатуу көлөмү жана эсептик чен динамикасы

2.2.3. Банктарды кайра каржылоо

Кайра каржылоо ыкмасы коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүн колдоо жана алардын утурумдук өзгөрүү багытын жөнгө салуу үчүн каралган инструменттин бири болуп саналат.

Кайра каржылоо инструменттери төмөнкү түрдө сунушталган:

- төлөм системасынын иш натыйжалуулугун арттыруу үчүн күрөөлүк камсыздоо алдында, операциялык күн ичинде улуттук валютада пайызсыз негизде сунушталган “бир күндүк” кредит;

- банктардын кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүгүн колдоо максатында, күрөөлүк камсыздоо алдында бир күнгө акы төлөө негизинде улуттук валютада сунушталган “овернайт” кредити;

- кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүктү колдоо максатында, күрөөлүк камсыздоо алдында жети күнгө акы төлөө негизинде улуттук валютада сунушталган 7 күндүк кредит;

- ликвиддүүлүктү колдоо жана экономиканын айрым тармактарын кредиттөө үчүн акы төлөө негизинде коммерциялык банктарга алты айга чейинки мөөнөткө улуттук валютада кредиттик ресурстарды сунуштоо максатында кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо боюнча кредиттик аукциондор;

- банк тутумунун бүтүндүгүн камсыз кылуу, ликвиддүүлүктү колдоого алуу жана аманатчылар таламын коргоо максатында, күрөөлүк камсыздоо алдында акы төлөө негизинде сунушталуучу ликвиддүүлүктү колдоо үчүн кредиттер;

- Кыргыз Республикасы тарабынан ЕАЭС алкагында башка мамлекеттер менен биргелешип түзүлгөн эл аралык уюмдарга күрөөлүк камсыздоо алдында, акы төлөө негизинде сунушталуучу кредит.

Отчеттук жыл ичинде коммерциялык банктар тарабынан “бир күндүк” кредитке суроо-талап болгон эмес (2015-жылы аларга суроо-талап 139,4 млн сомду түзгөн эле).

Сунушталган “овернайт” кредиттеринин көлөмү 2,0 млрд сом чегинде катталган, ал эми бир жыл мурда “овернайт” кредиттеринин көлөмү 26,7 млрд сомду түзгөн.

Кароого алынган жыл ичинде кредиттик аукциондор алкагында Улуттук банк коммерциялык банктарга 1,4 млрд сом суммасында кредиттерди сунуштаган (2015-жылы – 1,5 млрд сом).

Өкмөттүн чет өлкө валютасындагы кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо программасынын алкагында, бул программага тартылган коммерциялык банктарга колдоо көрсөтүү максатында 1,9 млрд сом өлчөмүндө кредиттер сунушталган.

Кыргыз Республикасынын узак мөөнөттүү экономикалык өнүгүшүнө өбөлгө түзүү жана аны колдоого алуу максатында Улуттук банк, Кыргыз Республикасы тарабынан ЕАЭСтин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга 678,2 млн сом өлчөмүндө кредиттерди берген (2015-жылы сунушталган кредиттердин көлөмү 1,2 млрд сомду түзгөн).

2.2.3.1-таблица.

Улуттук банк тарабынан берилген кредиттер
(млн сом)

	I чейрек	II чейрек	III чейрек	IV чейрек	Жыйын- тыгында
Бир күндүк кредиттер*:					
2015-жыл	-	93,9	45,5	-	139,4
2016-жыл	-	-	-	-	0,0
"Овернайт" кредиттери:					
2015-жыл	12 422,1	6 420,0	7 011,9	809,3	26 663,3
2016-жыл	2 045,6	-	-	-	2 045,6
Кредиттик аукциондор**:					
2015-жыл	300,0	1 175,0	-	-	1 475,0
2016-жыл	1 070,0	-	370,0	-	1 440,0
Ликвиддүүлүктү колдоого кредиттер:					
2015-жыл	-	-	702,3	-	702,3
2016-жыл	-	-	-	-	0,0
Конвертациялоо учурунда берилген кредиттер**:					
2015-жыл	-	-	-	-	0,0
2016-жыл	1 914,2	-	-	-	1 914,2
Эл аралык уюмдарга кредиттер:					
2015-жыл	-	-	1 200,0	-	1 200,0
2016-жыл	350,0	130,0	61,0	137,2	678,2

* "Овернайт" кредиттерине кайра таризделген бир күндүк кредиттерди кошо алганда.

** Көрсөтүлгөн мезгил ичинде берилген кредиттердин айкын көлөмү.

2.2.4. Милдеттүү камдык талаптар

Милдеттүү камдык талаптар акча-кредит саясатынын инструментинин бири болуп саналат жана ал башка инструменттер катары эле акча-кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчүнө жетишүү үчүн колдонулат. Милдеттүү камдык талаптар – бул, коммерциялык банктар Улуттук банктагы корреспонденттик эсепке белгиленген талаптарга ылайык милдеттүү түрдө депондоштурууга тийиш болгон каражат суммасын түшүндүрөт. Милдеттүү кам өлчөмү жана аларды колдоого алуу тартиби акча-кредит саясатынын максаттарына жараша, Улуттук банк Башкармасы тарабынан белгиленет.

Кароого алынып жаткан жылы банктар үчүн 2015-жылдын акырында киргизилген улуттук жана чет өлкө валютасындагы милдеттенмелерге карата милдеттүү камдык талаптардын дифференциацияланган нормаларын колдонуу ишин уланткан. Отчеттук жыл ичинде милдеттүү камдык талаптар нормасы өзгөрүүсүз калып, улуттук валютадагы, ЕАЭСке мүчө-мамлекеттердин валюталарындагы жана кытай юанындагы милдеттенмелер боюнча 4,0 пайыз, ал эми башка чет өлкө валютасындагы милдеттенмелер боюнча 12,0 пайыз деңгээлинде сакталган. Милдеттүү камдык талаптарды сактоонун базалык мезгил аралыгы төрт календардык жуманы түзгөн. Улуттук банктагы корреспонденттик эсепте камдык талаптарды аткаруу үчүн жайгаштырылган каражаттын минималдуу күндөлүк чектүү деңгээли банктын тиешелүү мезгилге карата аныкталган кам көлөмүнүн 90,0 пайызы деңгээлинде сакталган.

Милдеттүү камды түзүү механизмдин өркөндөтүүнүн алкагында 2016-жылдын январь айында коммерциялык банктардын милдеттүү камдык талаптарды сактоо регламентине өзгөртүүлөр киргизилген. Өзгөртүүлөр, банктардын банкоматтарындагы улуттук валютадагы нак акча каражаттар калдыгынын бир

бөлүгүн, алардын камдык талаптарды аткаруу эсебине чегерүүгө мүмкүндүк түзгөн. Бул чара банктарга улуттук валютада кредит берүүнү андан ары арттырууга, ошондой эле төлөм системасын өнүктүрүү үчүн сом түрүндөгү ликвиддүүлүккө ээ болууга шарт түзүүгө багытталган.

2.2.4.1-таблица.

Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы камдары *

(млн сом)

	1-чейрек	2-чейрек	3-чейрек	4-чейрек
2015-жыл, бардыгы болуп	7 433,7	7 506,7	7 871,2	8 549,5
<i>анын ичинде:</i>				
милдеттүү камдар	6 763,5	6 866,8	6 991,8	7 779,2
үстөк камдар	670,2	640,0	879,4	770,3
2016-жыл, бардыгы болуп	8 742,6	8 640,8	8 583,7	8 845,5
<i>анын ичинде:</i>				
милдеттүү камдар	7 832,4	7 146,9	7 072,5	7 281,3
үстөк камдар	910,3	1 493,9	1 511,2	1 564,2

* бир мезгил ичиндеги орточо көрсөткүчтөр

2.3. Эл аралык камдарды тескөө

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамына ылайык, камдык активдердин ликвиддүүлүгүн колдоо жана алардын коопсуздугун камсыз кылуу Улуттук банктын негизги иш принциптерине ылайык эл аралык камды тескөө жагында артыкчылыктуу милдетинен болуп саналат.

Эл аралык камды тескөөгө алуу Инвестициялык саясатта жана Эл аралык камдарды тескөөдө тобокелдиктерди жөнгө салуу саясатында белгиленген.

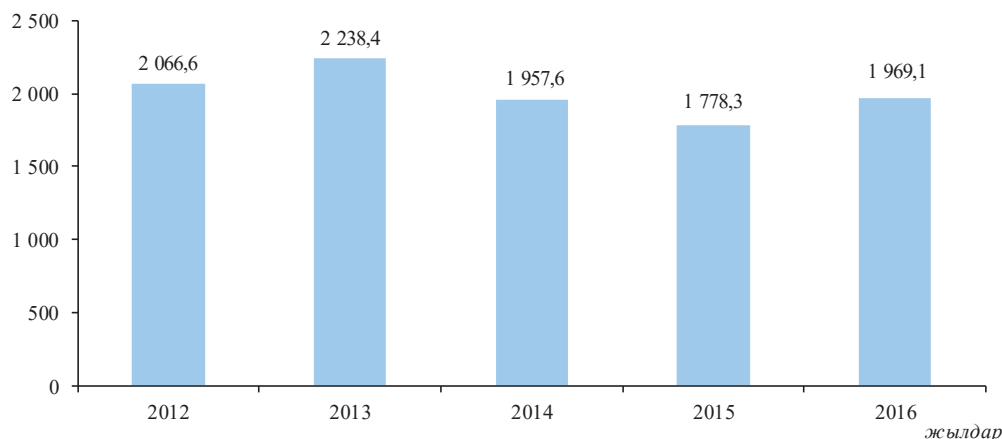
Банктын инвестициялык стратегиясын, эл аралык камдар портфелинин түзүмүн, орун алышы ыктымал болгон тобокелдик менен инвестициялык инструменттер кирешелүүлүгү ортосунда катышты аныктоо, ошондой эле банктын контрагенттерин тандоо жагында чечимдер Улуттук банк Башкармасы жана Инвестициялык комитет тарабынан кабыл алынат. 2016-жылы Инвестициялык комитет ушул маселе боюнча 15 отурум өткөргөн. Камдык активдерди тескөө учурунда келип чыккан тобокелдиктерди кыскартуу максатында, контрагенттерге карата критерийлер, талаптар жана чектөөлөр, ошондой эле инвестициялоо инструменттеринин түрлөрү, алардын өлчөмдөрү, мөөнөттөрү белгиленген.

Эл аралык камдар көлөмү жана түзүмү

2016-жылдын акырына дун камдардын көлөмү жыл ичинде 190,9 млн АКШ долларына же 10,7 пайызга көбөйүү менен 1 969,1 млн долларга жакынды түзгөн. Улуттук банктын эл аралык камдарынын курамында алтын түрүндөгү активдер, атайы карыз алышуу укугу жана чет өлкө валюталары портфели камтылган.

2.3.1-график.

Улуттук банктын дүң эл аралык камдарынын динамикасы
(млн АКШ доллары)

Жыл ичинде дүң эл аралык камдар көлөмүнө Улуттук банктын ички рынокто ишке ашырган валюталык операциялары; республиканын тышкы милдеттенмелери боюнча төлөөлөр; эл аралык кам курамына кирген валюта курстарынын өзгөрүүсү; баалуу металлдарга баанын өзгөрүүсү; камдарды тескөөдөн алынган кирешелер; ички рынокто алтынды сатып алуу операциялары; Өкмөттүн жана Улуттук банктын пайдасына түшкөн валюталык каражаттар таасирин тийгизген.

2.3.1-таблица.

Улуттук банктын камдык активдеринин түзүмү*
(пайыздар)

	2015-жыл	2016-жыл
Валюта портфели	81,6	82,1
Алтын	8,1	8,6
Атайы карыз алышуу укугу	10,3	9,3
Бардыгы болуп	100,0	100,0

* бир мезгилдин акырына карата

Эл аралык камдардын валюта портфели жыл ичинде өзүндө АКШ долларын, евро, швейцария франкын, англия фунт стерлингин, австралия жана канада долларын, япон иенин, орус рублин, кытай юанын, сингапур долларын, норвегия кронасын камтып турган.

Валюта портфелинин түзүмү

2.3.2-таблица.

Улуттук банктын эл аралык камдарын жайгаштыруу түзүмү*
(пайыздар)

	2015-жыл	2016-жыл
Борбордук банктар	38,0	32,4
Эл аралык финансы институттары	17,8	16,6
Коммерциялык банктар	40,4	46,5
Улуттук банк	3,8	4,5
Бардыгы болуп	100,0	100,0

* бир мезгилдин акырына карата

Ликвиддүүлүктү тиешелүү деңгээлде колдоп туруу, ошондой эле эл аралык камдарды алда канча натыйжалуу тескөөгө алуу максатында камдык активдер менен иш портфелдик негизде жүзөгө ашырылган. Валюта портфелин “жумушчу” жана инвестициялык портфелге бөлүштүрүү, камдар кирешелүүлүгүн оптималдуу деңгээлде колдоп турууга өбөлгө түзгөн.

Жумушчу капиталын жайгаштыруу

Жумушчу капитал активдери кыйла ликвиддүү инструменттерге жайгаштырылган жана алар ички банктар аралык валюта рыногунда операцияларды, ошондой эле Улуттук банк менен Өкмөттүн чет өлкө валютасындагы төлөмдөрүн (мамлекеттик тышкы карызды тейлөөнү кошо алганда) ишке ашыруу үчүн колдонулган.

Инвестициялык портфелди тескөө

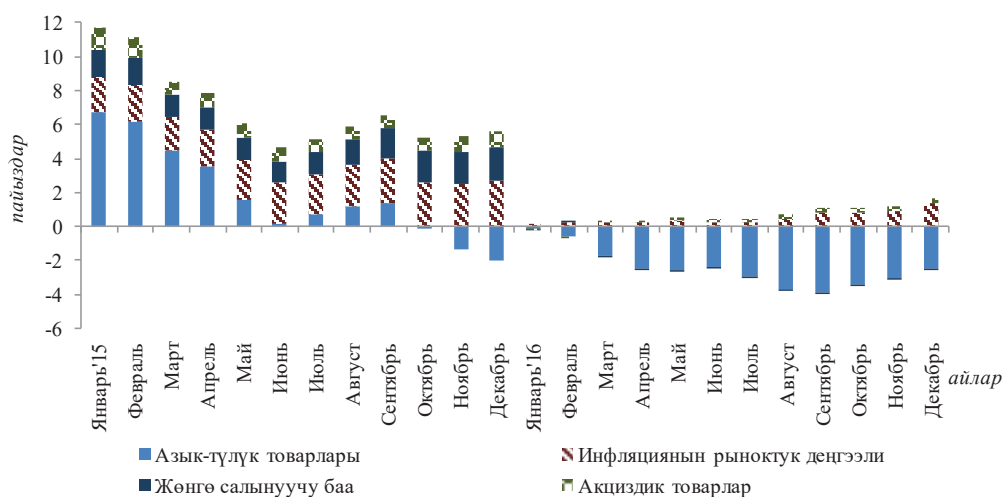
Инвестициялык портфель бекитилген эталондук портфелге ылайык тескөөгө алынган. Улуттук банк эл аралык камдарды баалуу кагаздарга, мөөнөттүү депозиттерге, ошондой эле бир күндүк репо операцияларга жайгаштырган. Баалуу кагаздар портфелинде айрым өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары, ошондой эле эл аралык финансылык институттардын кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү инвестициялык инструменттери камтылган. Мөөнөттүү депозиттер эл аралык финансылык институттарда, чет өлкө борбордук банктарында жана жогорку эл аралык рейтингте ээ коммерциялык банктарда жайгаштырылган.

2.4. Акча-кредит саясатынын натыйжалары

Улуттук статистика комитетинин маалыматына ылайык, 2016-жылдын декабрь айында КБИ жылдык мааниде алганда 0,5 пайызга төмөндөгөн (2016-жылдын декабрь айы 2015-жылдын декабрь айына карата). Кароого алынган жыл ичинде инфляциянын орточо жылдык мааниси 0,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Баалардын жылдык индексинин төмөндөшү бардык негизги товардык топтор боюнча белгиленген, мында инфляциянын төмөндөөсүнө азык-түлүк товарларынын жана энергопродукцияларынын арзандашы олуттуу салым кошкон.

2.4.1-график.

Инфляциянын түптөлүшүнө түрткү бергендер¹

¹ УСКнын эсептөөлөрүнө ылайык КБИде төмөнкүлөр камтылат:

- азык-түлүк товарлары – тамак-аш азыктарынын жана алкогольсуз суусундуктардын бардык түрлөрүнө баалар;
- жөнгө салынуучу баалар – турак-жай коммуналдык кызмат көрсөтүүлөргө, электр энергиясына, газга, телефонго, почта байланышына, коомдук транспортко ж.б. кызмат көрсөтүүлөргө тарифтер;
- акциздик товарлар – алкогольдук ичимдиктерге, тамекиге жана КММга баалар;
- инфляциянын рыноктук деңгээли – КБинин калган бөлүгү.

Жыл жыйынтыгы боюнча акча базасы 27,6 пайызга же 18,5 млрд сомго көбөйүү менен 85,6 млрд сомду түзгөн (2015-жыл ичинде көбөйүү 4,0 пайыз чегинде катталган). Экономикага акча сунуштоо, эң башкысы, мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан ишке ашырылып, алардын эсебинен акча базасы 21,5 млрд сомго өскөн. Улуттук банктын үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуу операциялары акча базасынын 3,0 млрд сомго кыскарышын шарттаган.

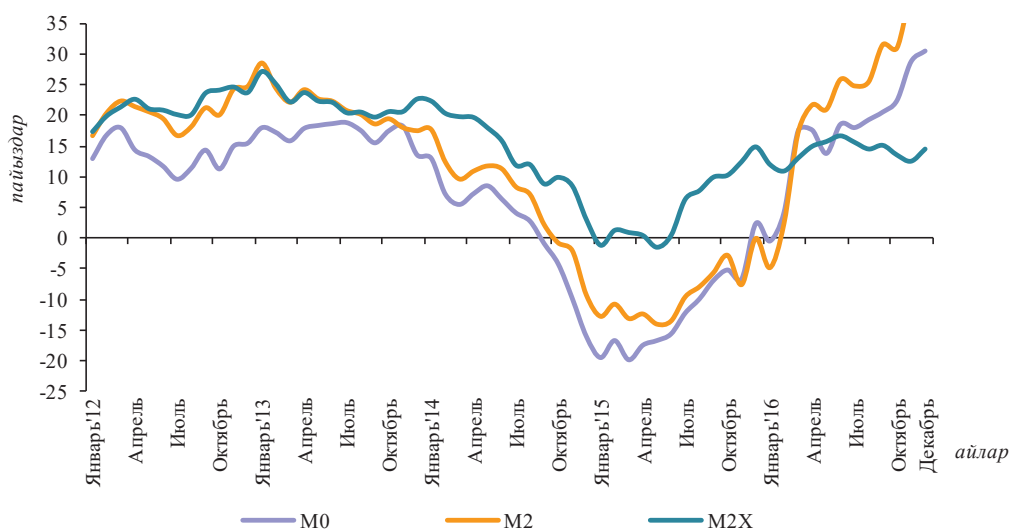
Акча базасы

2016-жыл ичинде M0 акча топтому (банктардан тышкаркы акча) 16,2 млрд сомго же 30,5 пайызга көбөйүү менен жыл акырына 69,3 млрд сомду түзгөн (2015-жылы өсүш 2,3 пайызды түзгөн эле). M2 акча топтомунун өсүшү (M0 + эсептешүү эсебин кошо алганда, улуттук валютадагы депозиттер) отчеттук жылдын акырына 115,4 млрд сомду түзүү менен 40,3 пайыз же 33,2 млрд сом чегинде түптөлгөн (2015-жылы 0,1 пайызга төмөндөө байкалган эле). M2 акча топтомунун өсүшүнө улуттук валютадагы депозиттердин 58,2 пайызга көбөйүүсү түрткү берген.

Акча топтомдору

2.4.2-график.

Акча топтомдорунун жылдык өзгөрүү арымынын динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

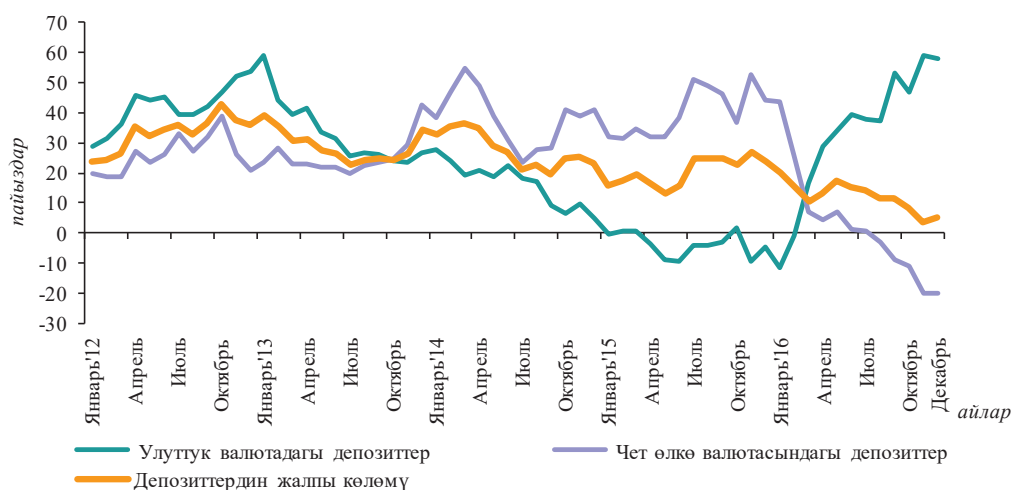

Отчеттук жылы M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы (M2 + эсептешүү эсебин кошо алганда, чет өлкө валютасындагы депозиттер) 14,6 пайызга же 20,9 млрд сомго көбөйүү менен 164,0 млрд сом чегинде катталган (2015-жылы M2X 14,9 пайызга көбөйгөн). M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын өсүшүнө улуттук валютадагы депозиттердин жана M0 акча топтому көлөмүнүн өсүшү негизги салымды кошкон. Бүтүндөй алганда, 2016-жыл ичинде банк тутумундагы депозиттердин жалпы көлөмү¹ 5,2 пайызга көбөйүп, жыл акырына 94,7 млрд сомду түзгөн. Алмашуу курсунун өзгөрүп турушу таасирин эске албаганда, M2X акча массасынын өсүш арымы 20,6 пайызды түзгөн, мында ушул акча массасында камтылган депозиттер 13,8 пайызга өскөн.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда.

2.4.3-график.

Коммерциялык банктардын М2Хте камтылган депозиттеринин жылдык өзгөрүү арымынын динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

М2Х акча массасына таасир эткен факторлор

Банк тутумунун таза ички жана чет өлкө активдери М2Хтин өсүшүнө олуттуу салым кошкон (тиешелүүлүгүнө жараша 13,4 жана 1,2 пайыздык пункт). Алтынды, чет өлкө валютасын жана ЭВФ позициясын кайра баалоо боюнча камдын азайышынан жана мамлекеттик бюджетке 295,6 млн АКШ доллары суммасында чет өлкө валютасынын түшүүсүнөн улам, капитал эсеби ушул статьялардын көбөйүшүнө таасир эткен негизги факторлордун биринен болгон.

2.4.1-таблица.

М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча массасын түптөө булактары (бир мезгилдин акырына карата) (млн сом)

	2015-жыл*	2016-жыл	Өсүш, млн сом	Өсүш арымы, пайыздар	М2Хке таасир этүү, п.п.
Таза чет өлкө активдери	134 276,1	136 028,4	1 752,3	1,3	1,2
Таза эл аралык камдар	119 598,8	130 441,0	10 842,2	9,1	7,6
Башка тышкы активдер	23 605,9	13 451,3	-10 154,6	-43,0	-7,1
Бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ	-8 928,6	-7 864,0	1 064,6	-11,9	0,7
Таза ички активдер	8 866,9	27 989,1	19 122,2	215,7	13,4
Мамлекеттик башкаруу органдарына карата таза талаптар	-17 021,4	-10 019,5	7 002,0	41,1	4,9
Өкмөткө карата таза талаптар	-17 021,4	-10 019,5	7 002,0	41,1	4,9
Башка секторлорго карата талаптар	96 429,9	95 444,0	-985,9	-1,0	-0,7
Башка статьялар	-8 061,2	-5 532,1	2 529,2	-31,4	1,8
Капитал менен операциялардын эсеби	-62 480,3	-51 903,4	10 576,9	-16,9	7,4
М2Х акча массасы	143 143,0	164 017,4	20 874,4	14,6	14,6
Банктардан тышкаркы акчалар	53 118,0	69 338,8	16 220,8	30,5	11,3
Башка депозиттик корпорациялардын депозиттери	90 025,0	94 678,7	4 653,6	5,2	3,3
Улуттук валютадагы депозиттер	29 149,3	46 105,3	16 956,0	58,2	11,8
Чет өлкө валютасындагы депозиттер	60 875,8	48 573,4	-12 302,4	-20,2	-8,6

* такталган маалыматтар

3-ГЛАВА. ФИНАНСЫ-КРЕДИТ МЕКЕМЕЛЕРИНИН ИШИНЕ КӨЗӨМӨЛ ЖАНА АНЫ ЖӨНГӨ САЛУУ

Банк тутумунун туруктуулугун камсыз кылуу жана аманатчылардын, кредиторлордун таламдарын коргоо максатында Улуттук банк Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык банктардын жана банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин (БФКМ) ишин көзөмөлдүккө алып, жөнгө салат.

Финансы-кредит мекемелеринин ишине тышкы көзөмөлдүктү (аралыктан) комплекстүү жана максаттуу (зарылчылыкка жараша) текшерүүлөр менен айкалышта ишке ашыруу, көзөмөлдүккө алуу жана жөнгө салууда негизги иш ыкмасынан болуп саналат.

Отчеттук мезгил ичинде көзөмөлдүккө алуу сапатын жакшыртуу жана анын таасирин күчөтүү, ошондой эле финансы-кредит мекемелеринин ишинде орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди басандатуу жагындагы ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу жана аларды өркүндөтүү иши улантылган.

3.1. Банктык көзөмөл¹

3.1.1. Лицензиялоо

Отчеттук жылдын акырына карата абал боюнча Кыргыз Республикасынын аймагында резидент эмес банктардын филиалдарын кошо алганда, 25 коммерциялык банк иштеп турган. Коммерциялык банктардын төлөнгөн уставдык капиталынын жалпы суммасы 19,0 млрд сом чегинде катталып, анын ичинде банк тутумунун уставдык капиталында чет өлкө капиталынын үлүшү 44,0 пайызды же 8,3 млрд сомду түзгөн. Жыл ичинде банктардын уставдык капиталынын жалпы өлчөмү 2,9 млрд сомго же 18,0 пайызга көбөйгөн.

Иштеп жаткан коммерциялык банктар үчүн уставдык капиталдын минималдуу өлчөмүнө карата 400 млн сомдон кем эмес өлчөмдө белгилеген талаптар, бир банкты кошпогондо, бардык коммерциялык банктар тарабынан аткарылган.

Жыл ичинде МФК “Компаньон” финансылык тобу” ЖАКтын банкка өзгөртүп түзүлүшүнө байланыштуу, “Компаньон Банк” ЖАКка банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензиялар берилген.

Улуттук банк тарабынан отчеттук мезгил ичинде “Кыргызкоммерцбанк” ААКсына, “Айыл Банк” ААКсына, “Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН” ААКсына, “Бакай Банк” ААКсына, “БТА Банк” ЖАКка жана АКБ “Толубай” ЖАКка аффинаждалган баалуу металлдардан жасалган, Улуттук банк тарабынан эмитирленген (чыгарылган) өлчөнгөн куйма түрүндөгү баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү укугуна кошумча лицензиялар берилген.

Электрондук акча чыгаруу укугуна кошумча лицензия “Дос-Кредобанк” ААКсына, “ФИНКА Банк” ЖАКка, “Компаньон Банк” ЖАКка жана “БТА Банк” ЖАКка берилген.

Отчеттук мезгил ичинде “Айыл Банк” ААКсынын лицензиясындагы чектөөлөр алынып салынган, бул ага калайык-калкка банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн кеңири спектрин сунуштоо мүмкүнчүлүгүн берет.

2016-жылы “КыргызКредит Банк” ААКсы аталышын “Евразия Сактык Банку” ААКсына өзгөрткөн.

Коммерциялык банктардын акцияларын сатып алууга келип түшкөн

¹ Банк тутумунун көрсөткүчтөрү боюнча маалыматтар коммерциялык банктардын мезгил-мезгил менен берилүүчү регулятивдик отчетунун негизинде келтирилген.

билдирмелер Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык кароого алынып, банктардын кызмат адамдары Улуттук банктын талаптарына жооп бериши көз карашынан макулдашуу жол-жобосунан өткөрүлгөн.

3.1.1-таблица.

*Филиалдар,
аманат кассалары,
көчмө кассалар*

Филиалдар, аманат кассалары жана көчмө касса түйүндөрүнүн өнүгүү динамикасы

	Филиалдардын саны		Аманат кассаларынын саны		Көчмө кассалардын саны	
	2015-жыл	2016-жыл	2015-жыл	2016-жыл	2015-жыл	2016-жыл
Бишкек шаары	64	65	250	260	36	33
Баткен областы	24	26	61	70	5	6
Жалал-Абад областы	47	50	143	164	13	15
Ысык-Көл областы	40	40	47	61	12	15
Нарын областы	20	21	20	24	1	1
Ош областы	57	60	175	197	16	19
Талас областы	17	18	20	23	5	5
Чүй областы	45	44	64	75	20	24
Бардыгы болуп	314	324	780	874	108	118

Жыл ичинде коммерциялык банктар тарабынан республика региондорунда 22 филиал, 115 аманат кассасы жана 22 көчмө касса ачылган. Ошону менен бирге эле, 12 филиал, 21 аманат кассасы жана 12 көчмө касса жабылган.

3.1.2. Тышкы көзөмөл

Кароого алынып жаткан жыл ичинде ар бир коммерциялык банк боюнча бекитилген көзөмөл стратегиясынын жана банктардын ишине жалпы көзөмөлдүктү жүргүзүү стратегиясынын алкагында, банктардын ишине сырттан көзөмөлдүк ишке ашырылган. Таасирдүү бул иш багыты коммерциялык банктардын ишинде келип чыгышы ыктымал болгон тобокелдиктерди өз убагында аныктоого, банк тутумунун туруктуулугун камсыз кылууга, аманатчылар жана кредиторлор таламын коргоого багытталган.

Жыл жыйынтыгы боюнча финансылык ортомчулук көрсөткүчү (активдердин ИДӨгө карата катышы) 38,9 пайызды түзгөн. Кредиттердин ИДӨгө карата катышы¹ 20,4 пайыз чегинде катталган. Коммерциялык банктардын депозиттеринин көлөмү² ИДӨнүн 21,4 пайызын түзгөн.

Отчеттук жылы таза суммардык капитал³ 2,2 млрд сомго же 8,0 пайызга жогорулап, ал эми таза тобокелдиктүү активдер⁴ 3,0 млрд сомго же 2,5 пайызга азайган.

*Капитал
көрсөткүчү*

Суммардык капитал шайкештиги көрсөткүчү анын ченемдик деңгээлинен олуттуу ашкан, бул банк тутуму финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо

¹ Банктарга жана башка финансы-кредит мекемелерине кредиттерди эске албаганда.

² Банктардан, ФКМдерден жана мамлекеттик бийлик органдарынан кабыл алынган депозиттерди эске албаганда.

³ Банктын уставдык капиталын камтыган эсептик көрсөткүч, отчеттук жана өткөн жылдардагы иштин финансылык натыйжасы, туунду уюмдарга инвестицияларды кошпогондо, түзүлгөн камдар жана башка финансы-кредит мекемелердин капиталы. Бул көрсөткүч Улуттук банк тарабынан белгиленген экономикалык ченемдердин маанисин эсептөөдө колдонулат.

⁴ Тобокелдүү активдер кардарларга кредитти, лизингди, корпоративдик баалуу кагаздарды, чет өлкө банктарында жайгаштырылган акчалай активдерди, башка активдерди жана аларга мүнөздүү болгон кредиттик тобокелдик деңгээли боюнча бааланган баланстан тышкаркы милдеттенмелерди камтыйт.

мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү үчүн белгилүү бир деңгээлде потенциалга ээ экендигин тастыктайт.

3.1.2.1-таблица.

Коммерциялык банктардын капитал көрсөткүчү (бир мезгилдин акырына карата)

	2015-жыл	2016-жыл
Таза суммардык капитал, <i>млрд сом</i>	27,5	29,7
Таза тобокелдүү активдер, <i>млрд сом</i>	122,9	119,8
Суммардык капиталдын шайкештик коэффициенти, <i>пайыздар</i>	22,4	24,8
Суммардык капиталдын шайкештик ченеми (кеминде), <i>пайыздар</i>	12,0	12,0
Капиталдын шайкештиги коэффициенти 30 пайыздан жогору болгон банктардын саны	6	8
Капиталдын шайкештиги коэффициенти 20 пайыздан 30 пайызга чейин болгон банктардын саны	10	10
Капиталдын шайкештиги коэффициенти 20 пайыздан төмөн болгон банктардын саны	8	7

Кредиттик тобокелдикке активдерди жана баланстан тышкары милдеттенмелерди¹ классификациялоонун негизинде баа берилет. Өзүндө кайтарылбай калуу тобокелдигин камтыган классификацияланган кредиттер боюнча атайы камдардын кредит портфелине карата катышы, жыл башынан тартып 1,2 пайыздык пунктка көбөйүү менен 5,0 пайызды түзгөн. Классификацияланган кредиттер жыл акырына карата 8,2 млрд сомду же бардык кредиттердин 8,8 пайызын түзгөн.

Кредиттик тобокелдиги

Валюта тобокелдигине чет өлкө валютасындагы активдердин жана милдеттенмелердин катышына, ошондой эле алардын коммерциялык банктардын суммардык активдериндеги же милдеттенмелериндеги үлүшүнө жараша баа берилет. Жыл жыйынтыгы боюнча банк тутумунун валюталык активдери 77,2 млрд сомду же суммардык активдердин 43,3 пайызын түзгөн. Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы милдеттенмелери 73,2 млрд сом же бардык милдеттенмелердин 49,0 пайызы чегинде катталган.

Валюта тобокелдиги

3.1.2.2-таблица.

Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы активдери жана милдеттенмелери (бир мезгилдин акырына карата)

	2015-жыл	2016-жыл
Чет өлкө валютасындагы активдер, <i>млрд сом</i>	99,9	77,2
Бардык активдердин түзүмүндөгү чет өлкө валютасындагы активдердин үлүшү, <i>пайыздар</i>	56,1	43,3
Чет өлкө валютасындагы милдеттенмелер, <i>млрд сом</i>	95,6	73,2
Бардык милдеттенмелердин түзүмүндөгү чет өлкө валютасындагы милдеттенмелердин үлүшү, <i>пайыздар</i>	62,9	49,0

Ликвиддүүлүк тобокелдиги, ар бир мөөнөт аралыгында милдеттенмелердин орду активдердин эсебинен жабылышы көз карашынан кароого алынат, мөөнөт аралыгы жана милдеттенмелер боюнча ажырым орун алган шартта бул, каражаттарга болгон керектөөгө баа берүүгө мүмкүнчүлүк түзөт. Отчеттук

Ликвиддүүлүк тобокелдиги

¹ Маалыматтар “Банк сектору” деп аталган 1.4-бөлүктөгү “Активдерди, баланстан тышкары милдеттенмелерди жана кардарларга кредиттерди классификациялоо” 1.4.2-таблицада келтирилген.

жылдын акырына карата 365 күнгө чейинки бардык мөөнөт аралыгы боюнча активдердин жана милдеттенмелердин ордун жабууда терс ажырым байкалган.

3.1.2.3-таблица¹

Мөөнөттөр боюнча активдер жана милдеттенмелер (бир мезгилдин акырына карата)
(млрд сом)

2015-жыл*	Мөөнөтү күндөрдө					Бардыгы
	0-30	31-90	91-180	181-365	365 күн-дөн ашык	
Активдер	68,6	10,9	11,2	22,8	68,6	182,1
Милдеттенмелер	71,0	9,9	16,1	18,4	32,6	148,0
Активдердин милдеттен-мелерден ашкан суммасы	-2,4	1,0	-4,9	4,4	36,0	34,1
активдердин жалпы көлөмүнө карата пайыздарда	3,5	9,3	43,9	19,2	52,5	18,7

* маалыматтар 2015-жылдын 31-декабрын кошо камтуу менен келтирилген

2016-жыл*	Мөөнөтү күндөрдө					Бардыгы
	0-30	31-90	91-180	181-365	365 күн-дөн ашык	
Активдер	68,8	9,2	10,0	18,3	77,7	184,1
Милдеттенмелер	74,7	9,9	15,1	18,5	27,6	145,7
Активдердин милдеттен-мелерден ашкан суммасы	-5,9	-0,7	-5,1	-0,1	50,2	38,4
активдердин жалпы көлөмүнө карата пайыздарда	8,5	7,5	51,3	0,7	64,6	20,9

* маалыматтар 2016-жылдын 31-декабрын кошо камтуу менен келтирилген

Коммерциялык банктар үчүн ченемдин 45,0 пайыздан кем эмес деңгээлде белгиленеши шартында банк тутумунун ликвиддүүлүк ченеминин мааниси 75,4 пайызды түзгөн.

Ири банктардын ишинде келип чыгышы ыктымал болгон тобокелдиктерди алдын-алуу максатында 2016-жылы Көзөмөл боюнча комитет тарабынан төрт банк үчүн дароо ликвиддүүлүк (К3.3) кошумча ченеми жана үч коммерциялык банк үчүн “капитал буферин” колдоо боюнча талап белгиленген.

3.1.3. Инспектордук текшерүүлөр

Отчеттук жылда ишке ашырылган инспектирлөөнүн алкагында (жеринде көзөмөлдүктү жүргүзүү) коммерциялык банктардын ишине комплекстүү жана максаттуу текшерүүлөр жүргүзүлгөн.

Комплекстүү текшерүүлөр банк ишиндеги тобокелдиктерди жана белгиленген мыйзам талаптарынын банктар тарабынан сакталышын аныктоо максатында жүзөгө ашырылган.

Максаттуу текшерүүлөр коммерциялык банктардын айрым иш багыттарын же банк операцияларынын түрлөрүн кылдат иликтөөгө алуу, ошондой эле жарандардын кайрылуулары боюнча ишке ашырылат. Ушул текшерүүлөрдүн алкагында: валюта жана касса операциялары, финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануучулар укугун коргоо көз карашынан активдерди,

¹ Маалыматтар мезгил-мезгил менен берилүүчү регулятивдик отчеттун 12-бөлүгүнүн негизинде келтирилген.

айрым кредиттерди классификациялоо, Улуттук банк тарабынан белгиленген экономикалык ченемдердин сакталышынын так эсептелиниши, айрым операцияларда терроризмди каржылоого жана кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) каршы аракеттенүү жагында белгиленген мыйзам талаптарынын сакталышына, башка банк операцияларын жүзөгө ашырууда банк мыйзам талаптарынын сакталышына талдап-иликтөөлөр жүргүзүлөт жана баа берилет. Коммерциялык банктардын ишине бир катар максаттуу текшерүүлөр, кредиттик жана операциялык тобокелдиктерди тескөө системасына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү, чет өлкө валютасында операцияларды жүргүзүүдө мыйзам талаптарынын сакталышы жана банктар аралык валюта рыногунда Улуттук банк тарабынан сатылган акча каражаттарынын максаттуу багытталышына баа берүү максатында жүргүзүлгөн.

Отчеттук мезгил ичинде ишке ашырылган инспектордук текшерүүлөрдүн жыйынтыгы коммерциялык банктардын финансылык абалы негизинен канааттандырылгыч экендигин тастыктаган. Мында, активдерди талаптагыдай классификациялоо, шайкеш өлчөмдө камдарды түзүү, кредиттерди администрлөөдө, инсайдерлер жана аффилирленген жактар менен операциялар, кредиттик тобокелдикти тескөө, чет өлкө валютасында операцияларды жүргүзүү, депозиттерди коргоо системасынын жөнгө салынышы жагында айрым мыйзам талаптарын бузууга жол берилгендиги, ошондой эле кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракетти каржылоого каршы аракеттенүү жагында мыйзамдын айрым талаптарынын сакталбагандыгы аныкталган. Кээ бир банктарда ички контролдук жана банктык тобокелдиктерди тескөө системаларында кемчиликтер орун алып жаткандыгы белгиленген.

Комплекстүү жана максаттуу текшерүүлөрдүн жыйынтыгы боюнча аныкталган кемчиликтерди же мыйзам бузууларды четтетип, банк ишин мыйзам талаптарына шайкеш келтирүү, айрым операцияларды жүргүзүүдө банктар дуушар болгон тобокелдиктерди басаңдатуу жагында жазма буйруктар жөнөтүлгөн. Айрым максаттуу текшерүүлөрдүн жыйынтыгы Көзөмөл боюнча комитет тарабынан кароого алынган.

2016-жылы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Мамлекеттик финансылык чалгындоо кызматы менен келишилген эки тараптуу макулдашуунун алкагында кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүүдө коммерциялык банктар тарабынан мыйзам талаптарынын сакталышы жагында маалымат алмашып туруу иши улантылган.

Кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга жана терроризмди каржылоого каршы аракеттенүү боюнча Евразия тобунун эксперттеринин ушул багытта иш алып барган улуттук системага баа берүүсүнүн экинчи баскычына талаптагыдай даярдык көрүү максатында Улуттук банк ведомство аралык үч жумушчу тобунун ишине жигердүү катышкан.

Коммерциялык банктардын ишине мүнөздүү болгон тобокелдиктер менен коштолгон банк секторунун өнүгүшүн эске алуу менен Улуттук банк көзөмөлдөө ыкмаларын жана инструменттерин өркүндөтүү ишин туруктуу жүргүзүп келет жана отчеттук жыл ичинде тобокелдиктерди аныктоого негизденген көзөмөлдүктү жүргүзүү системасын жөнгө салган.

Тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүктүн усулдук ыкмаларын апробациялоо максатында 2016-жылы долбоордук топ түзүлгөн. Аталган топ аралыктан тышкы көзөмөлдүктү жүргүзүүнүн алкагында сыяктуу эле, инспектордук текшерүүлөрдүн жүрүшүндө беш коммерциялык банкка карата тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүк принциптерин колдонгон.

Тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүк

3.1.4. Таасир этүү чаралары

Отчеттук жылы тышкы көзөмөлдүк алкагында, ошондой эле жүргүзүлгөн инспектордук текшерүүлөрдүн жыйынтыгы боюнча коммерциялык банктарга карата таасир этүү чаралары айрыкча эскертүү мүнөзүндө болуп, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык банк ишинин туруктуулугун, ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу жана натыйжалуулугун арттыруу максатында колдонулган.

Жыл ичинде Улуттук банктын Көзөмөл боюнча комитети 52 отурум өткөрүп, анда коммерциялык банктардын ишине тиешелүү 138 маселе кароого алынган.

Комитет тарабынан ошондой эле жөнгө салуу жана айрым коммерциялык банктардын ишине карата чектөө чаралары кабыл алынган. Аманатчылардын жана башка кредиторлордун таламдарын коргоо, анын финансылык абалын кылдат иликтөөгө алуу жана мониторинг жүргүзүү максатында РК “АМАНБАНК” ААКсына жана “Евразия Сактык Банкы” ААКсына тике банктык көзөмөлдүк чарасын киргизген.

Тике көзөмөлдүктү киргизүү үчүн негиз болгон себептер четтетилип, мыйзам талаптарынын аткарылышына байланыштуу “БТА Банк” ЖАКтан жана “Росинбанк” ААКсынан тике банктык көзөмөлдүк режими отчеттук жыл ичинде алынып салынган.

Аныкталган кемчиликтердин негизинде бир коммерциялык банкка карата акчалай айып салуу чарасы колдонулуп, айрым кызмат адамдарын алмаштыруу талабы коюлган. Банктын үч кызматкери Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарын бузууга жол бергендиги үчүн акчалай айып төлөө түрүндө административдик жоопкерчиликке тартылган.

Отчеттук жыл ичинде милдеттүү камдык талаптар ченемин аткарбагандыгы үчүн эки банкка айып салынган.

3.2. Банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин ишине көзөмөл

БФКМдерди лицензиялоо

Отчеттук жыл акырына карата абал боюнча Улуттук банктан лицензияланган жана иши ал тарабынан жөнгө салынган банктык эмес финансы-кредит мекемелер системасы өзүндө адистештирилген финансы-кредит мекемеси – “Кредиттик союздардын финансылык компаниясы” (“КСФК”) ААКсын, 116 кредиттик союздун, 162 микрофинансылык уюмдун (МФУ, анын ичинде алты микрофинансылык компания, 103 микрокредиттик компания жана 53 микрокредиттик агенттик) жана 394 алмашуу бюросун камтып турган.

“КСФК” ААКсы, микрофинансылык компаниялар, кредиттик союздар жана алмашуу бюролору өз ишин Улуттук банктын лицензиясынын негизинде жүзөгө ашырышат, ал эми микрокредиттик компаниялар жана микрокредиттик агенттиктер каттоодон өткөндүгү тууралуу күбөлүктүн негизинде иш алып барып, айрым операцияларды жүзөгө ашыруу үчүн лицензия алууга укуктуу.

Отчеттук жыл ичинде алмашуу бюролоруна 119 лицензия (мөөнөтү бүтүшүнөн улам кайрадан берилген лицензияларды кошо алганда), МККнын каттоодон өткөндүгү тууралуу бир күбөлүк жана МКАлардын каттоодон өткөндүгү тууралуу төрт күбөлүк, МФКларга үч лицензия жана КСтерге эки лицензия берилген.

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын сактабагандыгы үчүн КСтердин эки жана алмашуу бюролорунун 13 лицензиясы кайтарылып алынган. Ишин токтотушуна байланыштуу МККлардын жети күбөлүгү, МКАлардын төрт күбөлүгү, МФКлардын үч лицензиясы, КСтердин тогуз лицензиясы, алмашуу бюролорунун 41 лицензиясы, ошондой эле 22 лицензия мөөнөтү бүткөндүгүнө байланыштуу жокко чыгарылган.

3.2.1-таблица.

БФКМ жана алмашуу бюролорунун санынын динамикасы

Аталышы	2015-жыл	2016-жыл
Адистештирилген ФКМ	1	1
Микрофинансылык уюмдар (МФК, МКК жана МКА)	172	162
Кредиттик союздар	125	116
Алмашуу бюролору	329	394
Бардыгы болуп БФКМ	627	673

2016-жылы банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин ишине көзөмөлдүк сектордун андан ары өнүгүшүн камсыз кылууга, микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн арттырууга жана кредиттик тобокелдиктерди кыскартууга багытталган. Бул түпкүлүгүндө келип, мекемелердин финансылык туруктуулугун жана натыйжалуу иш алып баруусун камсыз кылууга өбөлгө түзгөн.

Тышкы көзөмөл

БФКМдердин ишине көзөмөлдүктү жүзөгө ашыруу үчүн негизги инструмент катары мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчеттордун негизинде тышкы көзөмөлдүк жана жеринде барып инспектордук текшерүүлөр колдонулган.

Тышкы көзөмөлдүктүн жыйынтыгында БФКМ ишинде мыйзам талаптарын бузууга жол берүүлөр аныкталгандыктан, аларга карата төмөнкүдөй таасир этүү чаралары колдонулган:

- МФУларга 24 эскертүү, 91 жазма буйрук жөнөтүлүп, биринин күбөлүгүнүн аракетин токтотулган жана бир МФУга административдик айып салынган;

- КСтерге 10 эскертүү, 58 жазма буйрук жөнөтүлүп, төрт КСтин лицензиясынын аракетин токтотулган (кийинчерээк эки КСтин лицензиясы кайтарылып алынган);

- алмашуу бюролоруна 129 эскертүү жана 250 жазма буйрук жөнөтүлгөн. Тогуз алмашуу бюросунун лицензиясынын аракетин токтотулуп, кемчиликтер четтетилгенден кийин калыбына келтирилген, 11 алмашуу бюросунун лицензиясы кайтарылып алынган.

- Адистештирилген финансы-кредит мекемесинин операцияларынын айрым түрлөрүнө чектөөлөр алынып салынган, жылдын август айында убактылуу жетекчилик режими токтотулган.

Отчеттук жыл ичинде МФУларга 79 максаттуу, жана 10 комплекстүү текшерүү, КСтерге 31 максаттуу жана 41 комплекстүү текшерүү жүргүзүлгөн, кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүү жагында мыйзам талаптарынын сакталышын кошо алганда, адистештирилген финансы-кредит мекемесине мыйзам талаптарынын сакталышы көз карашында бир комплекстүү текшерүү жүргүзүлгөн.

МФУларда жана КСФКда комплекстүү текшерүүлөрдүн алкагында эки МФУда жана алты КСке утурлама текшерүүлөр жүргүзүлгөн. БФКМдердин ишинде аныкталган Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын бузууга жол берүүлөр боюнча төмөнкүдөй таасир этүү чаралары колдонулган:

- микрофинансылык уюмдарга 604 жазма буйрук, 56 сунуш-көрсөтмө жөнөтүлүп, бир МФУнун күбөлүгүнүн аракетин токтотулган жана бир кызмат адамына административдик айып салынган;

- кредиттик союздарга 695 жазма буйрук жана 66 сунуш-көрсөтмө жөнөтүлгөн;

- 2015-жылдын акырында аяктаган максаттуу текшерүүнүн жыйынтыгы боюнча КСФКга 10 жазма буйрук жана төрт сунуш-көрсөтмө жөнөтүлгөн.

Отчеттук мезгил ичинде кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракетти каржылоого каршы аракеттенүү жагында мыйзам талаптарынын сакталышын кошо алганда, мыйзам талаптарынын сакталышы көз карашынан 201 алмашуу бюросуна текшерүү жүргүзүлгөн. Мыйзамдардын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын бузууга жол берүү фактылары боюнча төмөнкүдөй таасир этүү чаралары колдонулган: 14 эскертүү, 53 жазма буйрук жөнөтүлүп, 21 лицензиянын аракети токтотулуп, эки лицензия кайтарылып алынган.

Лицензиясыз иш жүргүзүү фактылары боюнча Кыргыз Республикасынын “Административдик жоопкерчилик жөнүндө” кодексине ылайык, 69 укук бузуучу 101,0 миң сом жалпы суммада айып төлөө түрүндө жоопкерчиликке тартылган.

Жыл ичинде тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүктүн негизинде БФКМдер ишине көзөмөлдүктү өркүндөтүү боюнча иштер улантылган.

3.3. Керектөөчүлөр укугун коргоо

Улуттук банк кароого алынып жаткан жылы банктык жана микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануучулар (керектөөчүлөр) укугун коргоого алуу жагында бир катар иш-чараларды жүзөгө ашырган.

*Керектөөчүлөр
укугун коргоону
күчөтүү
чаралары*

Кардарлар укугун жана таламдарын коргоого багытталган жана банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн сунушталышына, маалыматтардын чечмеленишине карата негизги талаптар; кардарлар менен түзүлгөн келишимдерге карата; жоопкерчиликтүү кредиттөөгө карата; комиссиялык сый акыларга, тарифтерге жана пайыздык чендерге карата; даттанууларды жана өтүнүч каттарды кароо тартибине карата талаптарды жөнгө салуучу өзүнчө глава “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө” жаңы мыйзамда камтылган.

Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына керектөөчүлөр укугун коргоо, кредиттин ордун мөөнөтүнөн мурда жапкандыгы үчүн комиссиялык төлөмдөрдү, айыптык санкцияларды жана башка төлөмдөрдү кармап калууга тыюу салуу, күрөө предметинен өндүрүүнү жүргүзүүдө бейтарап шилтемелерди келтирүүгө тыюу салуу, ошондой эле банктардын кам түзүүсүнө карата талаптарды жеңилдетүү жагында өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилген.

Банктык жана микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануучулар жана аларды керектөөчүлөр укугун коргоону камсыз кылуу үчүн Улуттук банк жарандарды кабыл алып, алардын кайрылууларын кылдат кароого алуу ишине өзгөчө маани берип келет. Ар бир кайрылуу объективдүү кароого алынат: алсак, жыл ичинде жарандардын 653 кайрылуусу каралган, анын ичинде 577 – борбордук аппаратта, 76 кайрылуу – областтык башкармалыктарда каралган. Улуттук банктын жана жергиликтүү коммерциялык банктардын жетекчилеринин катышуусунда калайык-калк менен жолугушуулар туруктуу негизде өткөрүлүп турат.

*Ведомство
аралык комиссия*

Проблемалуу карыз алуучу-өтүнүч ээси менен иш алып баруу натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн ведомство аралык комиссиянын сунушу боюнча республиканын бардык областтарында укук коргоо органдарынын жана Улуттук банктын өкүлдөрүнүн катышуусу менен карыз алуучулардын кайрылууларын кароо комиссиясы түзүлгөн. Комиссиянын ишин өркүндөтүү максатында регионалдык комиссиялардын иши боюнча сунуш-көрсөтмөлөр иштелип чыгып, аларда кайрылууларды кабыл алуу, кароо жана уюштуруу маселелерин ыкчам чечүү тартиби камтылган.

Жыл ичинде ведомство аралык жана регионалдык комиссиялардын иш алкагында карыз алуучулардын 3129 кайрылуусу кароого алынган.

3.4. Көзөмөл жана жөнгө салуунун усулдук ыкмалары

2016-жыл ичинде финансы-кредит, анын ичинде ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган мекемелердин ишин жөнгө салынган ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү жагында иш улантылган. Мында, өлкө экономикасын доллардан арылтуу жана ага өбөлгө түзүү маселелерине, финансы-кредит мекемелердин ишиндеги тобокелдиктерди кыскартуу, ченемдик укуктук актыларды мыйзамдагы өзгөрүүлөргө шайкеш келтирүү маселелерине өзгөчө көңүл бурулган. Финансы рыногунун жаңы субъекттеринин ишин жөнгө салуу боюнча ченемдик укуктук актылар кабыл алынган.

Экономиканын долларлашуу деңгээлин, ошондой эле валюта тобокелдиги менен шартталган кредиттик тобокелдикти кыскартуу максатында ишкердикти жүзөгө ашыргандарды жана эмгек акы долбоорлорунун алкагында төлөм карттары боюнча овердрафттан пайдалангандарды эске албаганда, финансы-кредит мекемелерине жеке адамдарга-карыз алуучуларга чет өлкө валютасында ипотекалык жана керектөө кредиттерин берүүгө тыюу салынган.

Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга карата чегерүүлөргө тиешелүү өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилген, аларга ылайык “реструктуризацияланган кредиттер” түшүнүгүнөн чет өлкө валютасындагы кредитти улуттук валютага которуу түшүнүгү алынып салынат, албетте эгерде мындай которуу карызгердин финансылык абалынын начарлоосуна байланыштуу болбосо.

Калайык-калктын финансы-кредит мекемелердин кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү жана коммерциялык банктарда кредиттөө процессинин натыйжалуулугун жогорулатуу максатында, кредит алуу үчүн карыз алуучунун бизнес-планы, гаранттын финансылык отчету жана кардарлардын эмгек акысы тууралуу маалымкаты сыяктуу документтерди сунуштоо, ошондой эле кредиттерди реструктуризациялоо жана эсептен алып салуу, карыз алуучулардын кредит таржымалын түзүү боюнча талаптар Улуттук банк тарабынан жеңилдетилген. Банктардын күрөөгө мониторинг жүргүзүү мөөнөтү да кыскартылган.

Кредиттик маалымат алмашуу ишин уюштурууну жакшыртууга өбөлгө түзгөн “Кредиттик маалымат алмашуу жөнүндө” мыйзамдын күчүнө киришине байланыштуу кредиттик бюронун ишин лицензиялоо жана жөнгө салуу жагында ченемдик укуктук актылар бекитилген. Мыйзам талабын ишке ашыруунун алкагында жана кредиттик тобокелдикти минималдаштыруу ыкмасынын бири болуп саналган кредиттик маалымат алмашуу боюнча ишти андан ары өнүктүрүү, ошондой эле карыз алуучулардын кредит төлөө жөндөмдүүлүгүнө баа берүү максатында, бир катар ченемдик укуктук актыларга сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилген.

Ипотекалык кредиттөөнүн өнүгүшүнө алгылыктуу шарттарды түзүү үчүн Даяр турак-жай сатып алууга берилген кредиттерди стандартташтыруу боюнча сунуш-көрсөтмөлөргө сунушталган өзгөртүүлөр кабыл алынган.

Баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү жана кредиттик ресурстардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү максатында Улуттук банк айрым ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизген, аларда баалуу металлдар түрүндө күрөөлүк камсыздоолордун тизмесин кеңейтүү каралган.

Өлкө экономикасынын артыкчылыктуу секторлорунда өзүн-өзү актай алган долбоорлорду кредиттөөнү колдоо үчүн эл аралык уюмдардын каражаттарынын эсебинен АКШ долларында берилген кредиттер боюнча потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган кам өлчөмү азайтылган.

*Экономиканы
доллардан
арылтуу*

*Экономиканын
өнүгүшүнө өбөлгө
түзүү*

Тобокелдиктерди тескөө

Коммерциялык банктардын маалымат коопсуздугуна келтирилип жаткан коркунучка байланыштуу тобокелдиктерди эске алуу менен “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынан лицензия алышкан, банктардын жана финансы-кредит мекемелердин тышкы аудитине карата минималдуу талаптар жөнүндө” жобого сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилген. Аларда банктарда маалымат технологияларынын жана маалымат коопсуздугунун Улуттук банктын жана банктын ички документтеринин талаптарына шайкеш келишин иликтөөгө алып, баа берүү максатында үч жылда бир жолу маалымат системасына тышкы аудит жүргүзүп туруу каралган.

Тобокелдиктерди тескөөгө алып, жөнгө салуу иш алкагында банктардын ликвиддүүлүк ченемин эсептөө тартибине өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилген, банктар менен микрофинансылык уюмдарга товардык белгини акы төлөө негизинде пайдалануу келишимин түзүүгө тыюу салынган.

Ал эми “Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчет жөнүндө” жобого киргизилген толуктоолор банктардын маалымат сунуштоо натыйжалуулугун жогорулатат.

Банктардын ишин лицензиялоо

Отчеттук жыл ичинде айрым банктардын кызмат адамдарына карата талаптар кайра каралган жана аудитордук уюмда ички аудит кызматынын жетекчиси менен банктын башкы бухгалтеринин кызматтарын айкалыштырууга тыюу салынган. Мындан тышкары, банктардын өкүлчүлүгүн ачуу тартибине жана шарттарына өзгөртүүлөр киргизилген жана микрофинансылык уюмдардын акырындап коммерциялык банктарга өтүү тартиби белгиленген.

“Банк ишин лицензиялоо жөнүндө” жобого банктарга лицензия берүү шарттарына карата банктык төлөм карттарды кабыл алуу жана тейлөө боюнча аралыкта орнотулуучу жабдуулар катарын кеңейтүү, ошондой эле банктарды “Элкарт” улуттук төлөм системасына туташтыруу жагында талаптарды күчөтүүнү караган толуктоолор киргизилген.

Кыргыз Республикасынын кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легализациялоо (изин жашыруу) жана террористтик же экстремисттик иш-аракетти каржылоого каршы аракеттенүү мыйзамына шайкеш келтирүү, ошондой эле алмашуу бюролорунун отчет берүү сапатын жогорулатуу жана тездетүү максатында бир катар ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр жана толуктоолор кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын тиешелүү мыйзамдарына шайкеш келтирүү, ошондой эле коммерциялык банктардын ишинде тобокелдикти алдын ала аныктоого багытталган көзөмөлдүктү жайылтуу максатында банктарга карата таасир этүү чараларын колдонуу жана жеринде барып инспектордук текшерүүлөрдү жүргүзүү жагында өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилген.

БФКМдер ишин жөнгө салуу

Банктык эмес финансы-кредит мекемелердин ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук базаны өркүндөтүүнүн алкагында адистештирилген финансы-кредит мекемелердин ишин лицензиялоо жана жөнгө салуу маселелери боюнча ченемдик укуктук актылар кабыл алынган. Аталган ченемдик укуктук актыларда адистештирилген финансы-кредит мекемелер милдеттүү түрдө аткарууга тийиш болгон экономикалык ченемдер жана талаптар, отчет берүү тартиби жана мөөнөтүнө тиешелүү талаптар, ошондой эле ушул мекемелерге карата колдонулуучу таасир этүү чаралары белгиленген.

Микрофинансылык уюмдардын ишине талаптагыдай көзөмөлдүктү жүзөгө ашыруу үчүн аларга карата юридикалык жактардан жана жеке адамдардан болушкан акционерлерден карыз алуу жагында талаптар белгиленип, дүнүнөн берилүүчү кредиттерге жана кредиттөөнүн ушул түрү менен иш алып барган микрофинансылык уюмга аныктама берилген.

Микрокредиттик агенттиктерди андан ары өнүктүрүү жана чакан жана орто

бизнести колдоо алкагында алар тарабынан берилүүчү микрокредиттин өлчөмү көбөйтүлгөн.

Алмашуу бюролордун жүгүртүү каражат булактары боюнча маалыматтардын берилишине тиешелүү талаптарды 2016-жылдын 31-декабрына чейин токтотуу чечиминин кабыл алынышы, Улуттук банктын лицензиясыз нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операцияларын жүзөгө ашырган жактардын санын кыскартуу максатында, нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операциясын жүргүзүү укугуна лицензия алуу жол-жобосун жеңилдетүүгө өбөлгө түзгөн.

Ислам банк иши жана каржылоо принциптерин андан ары өнүктүрүүнүн алкагында, операцияларын ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык жүзөгө ашырган банктардын ишин жөнгө салуу жагында өзгөртүүлөр жана толуктоолор кабыл алынган. Өзгөртүүлөр кредиттик тобокелдикти минималдаштыруу, нак жана нак эмес чет өлкө валютасы менен операциялардын ачык-айкындуулугун жана натыйжалуулугун жогорулатуу, банка менчикте турган башка мүлктөрдү “мурабаха” бүтүмүнүн алкагында сатуу мүмкүнчүлүгүн берүү, ошондой эле шариат стандарттарына ылайык келтирүү максатында кабыл алынган.

Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин ишин жөнгө салуу жагында мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетко тиешелүү талаптар белгиленген. Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган микрофинансылык уюмдардын жана кредиттик союздардын ишинин ачык-айкындуулугун жогорулатуу максатында “Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган же “ислам терезесине” ээ банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин финансылык отчет түзүү жана маалымат сунуштоосуна карата талаптар жөнүндө” жобо кабыл алынган.

*Ислам
каржылоо
принциптери*

4-ГЛАВА. ТӨЛӨМ СИСТЕМАСЫ

2016-жылы Улуттук банк Кыргыз Республикасынын улуттук төлөм системасынын ишенимдүү жана туруктуу ишин камсыз кылуу ишин уланткан.

Мында, төлөм системаларынын ишенимдүүлүгүн бекемдөөгө жана иш натыйжалуулугун жогорулатууга өбөлгө түзгөн ченемдик укуктук базаны оптималдаштыруу жана өркүндөтүү; төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун жаңы катышуучуларына, системаларга көзөмөлдүктү жүргүзүү; нак эмес чекене төлөмдөр чөйрөсүн кеңейтүү жана инновациялык технологияларды өнүктүрүү негизги иш багытынан болгон.

“Кыргыз Республикасынын Төлөм системасы жөнүндө” мыйзам талабына жана төлөм системасы боюнча жаңы эл аралык стандарттарга ылайык келтирүү максатында, төлөм системалары операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө, ошондой эле эл аралык төлөм системалары операторлорунун Улуттук банкта каттоодон өтүү тартибин белгилөө боюнча бир катар ченемдик укуктук актылар бекитилген.

Отчеттук мезгилде белгиленген критерийлерге ылайык республика аймагында системалуу мааниге ээ төлөм системалары аныкталып, алардын ишинин эл аралык стандарттарга ылайык келишине баа берүү ишке ашырылган.

Республикада нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча ведомство аралык комиссиянын иш алкагында, 2012-2017-жылдарга каралган мамлекеттик программанын иш-чаралар (мындан ары – Мамлекеттик программа) планынын аткарылышын координациялоо жана контролдоо жүзөгө ашырылган.

2016-жылы нак акчага болгон керектөөнү канааттандыруу жана жүгүртүү-дөгү акча түзүмүн жөнгө салуу иши улантылып, экономиканын зарыл номиналдагы банкнотторго жана монеталарга болгон керектөөсү камсыз кылынган.

4.1. Төлөм системасын өнүктүрүү

4.1.1. Нак эмес эсептешүүлөр

Төлөм системасы

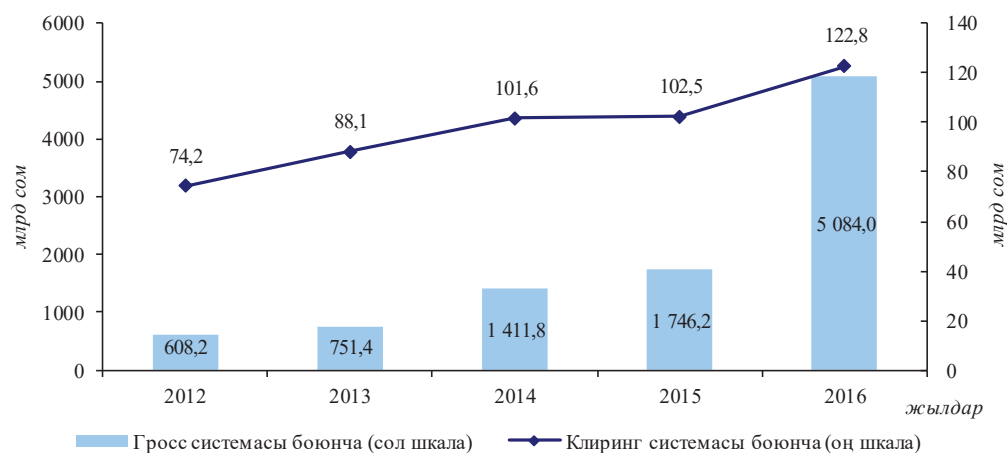
Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (grosстук система), Пакеттик клиринг системасы (клиринг системасы), төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүү системасы, акча которуу системасы жана төлөмдөрдү чек ара аркылуу өткөрүү системасы аркылуу ишке ашырылган.

Улуттук банк, филиалдарын кошо алганда коммерциялык банктар, Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Мамлекеттер аралык банк жана атайы катышуучу укугундагы “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК банктар аралык төлөм системаларынын катышуучуларынан болуп саналат.

Отчеттук жылы банктар аралык төлөм системасы (grosстук жана клиринг системалары) аркылуу 5 206,7 млрд сом жалпы суммасында 4,1 млн төлөм өткөрүлгөн, бул 2015-жылга салыштырганда тиешелүүлүгүнө жараша 13,9 пайызга жана 2,8 эсеге жогору.

4.1.1.1-график.

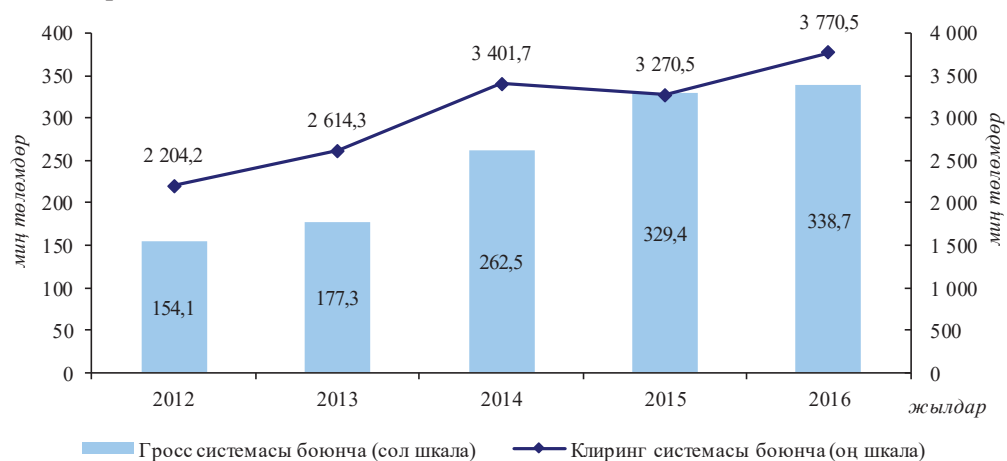
Банктар аралык төлөм системалары (гросстук жана клиринг) боюнча өткөрүлгөн төлөмдөр көлөмү

Отчеттук мезгил ичинде гросстук жана клиринг системалары аркылуу өткөрүлгөн төлөм көлөмү, тиешелүүлүгүнө жараша 2,9 эсеге жана 19,8 пайызга көбөйгөн. Банктар аралык төлөм көлөмүнүн өсүшү, негизинен банк операциялары, анын ичинде Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу ишке ашырылган операциялар боюнча (баалуу кагаздар, чет өлкө валютасы менен операциялар, кредиттик операциялар) төлөм көлөмүнүн артышынын натыйжасында келип чыккан.

4.1.1.2-график.

Банктар аралык төлөм системалары (гросстук жана клиринг) боюнча өткөрүлгөн төлөмдөр саны

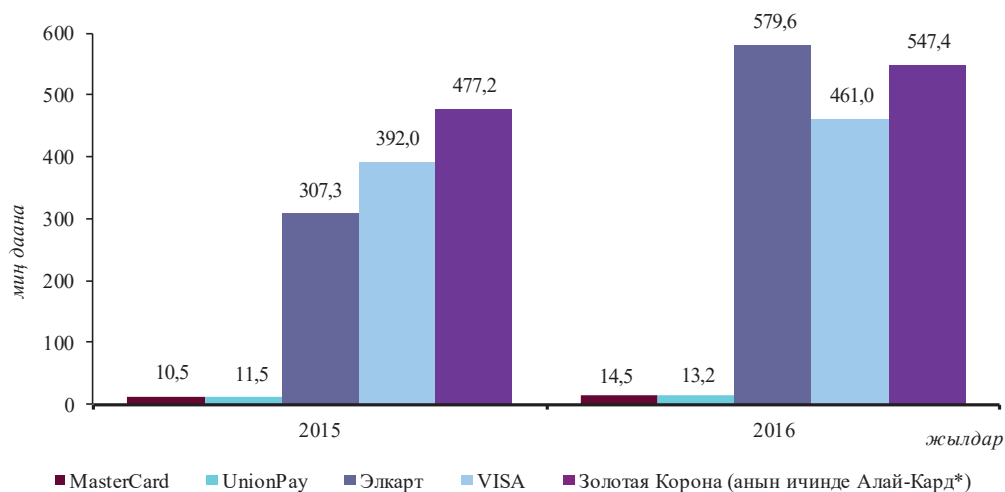
2015-жылга салыштырганда отчеттук мезгил ичинде гросстук система аркылуу өткөрүлгөн төлөмдөр саны 2,8 пайызга, клиринг боюнча – 15,3 пайызга көбөйгөн.

Чыгарылган төлөм карттарынын жалпы саны жыл ичинде 34,8 пайызга көбөйүү менен 1,6 млн даананы түзгөн, алардын ичинен “Элкарт” улуттук системасынын карты 579,6 миң даанада катталган. Банктык карттардын өсүшү негизинен, эмгек акы долбоору алкагында сунушталган карттардын санынын көбөйүүсү менен шартталган.

Банктык төлөм карттар

4.1.1.3-график.

Банктык төлөм карттар саны (бир мезгилдин акырына карата)

* “Алай-Кард” – бул, эл аралык “Золотая Корона” төлөм системасынын карттары эмитирленген жана тейлөөгө алынган товардык белги.

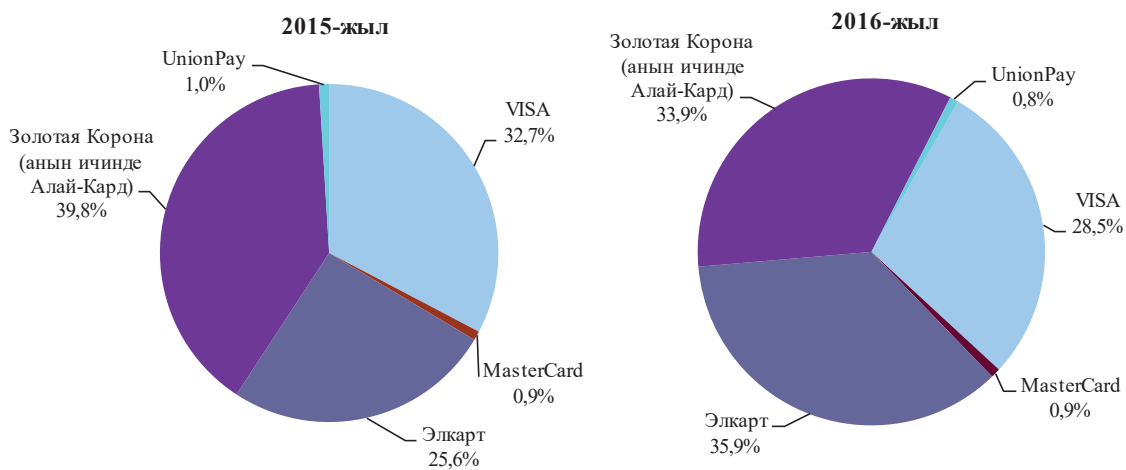
Жыл ичинде карт аркылуу бардыгы болуп 24,8 млн операция ишке ашырылган, бул 2015-жылга караганда 20,9 пайызга көп.

Карттар менен ишке ашырылган операциялар

Карт аркылуу ишке ашырылган операциялардын чогуу алгандагы көлөмү жыл ичинде 120,5 млрд сомду түзүү менен бир жыл мурдагы көрсөткүчкө салыштырганда 19,9 пайызга жогорулаган. Бул, жогоруда аталган мамлекеттик программанын алкагында банктык карт рыногунда коммерциялык банктардын иш жигеринин артышын, ошондой эле калктын акча каражатын карттан картка которуу, интернет-банкинг жана башка продукттарды пайдаланып жаткандыгын тастыктайт.

4.1.1.4-график.

Банктык төлөм карттар санынын катышы

Соода-тейлөө ишканаларында картты пайдалануу менен келишилген бүтүмдөр көлөмү жыл ичинде 5,4 пайызга: 2015-жылдагы 3,7 млрд сомдон отчеттук жылы 3,9 млрд сомго чейин көбөйгөн.

2016-жылдын акырына карата абал боюнча банктык төлөм карттар республиканын бүтүндөй аймагында жайгашкан 1300 банкомат жана 7 101¹ терминал аркылуу тейлөөгө алынган (алардын ичинен 5 711 терминал соода-тейлөө түйүндөрүндө жана 1 390 терминал коммерциялык банктардын филиалдарында жана аманат кассаларында орнотулган).

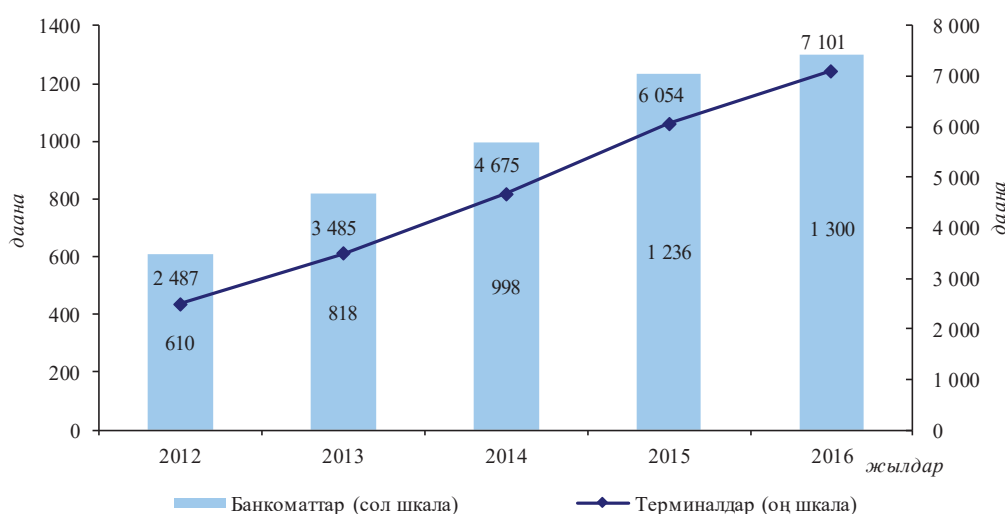
Карттарды кабыл алуу жана тейлөө инфраструктурасы

Системалар боюнча бөлүштүрүүдө:

- “Элкарт” улуттук системасынын карттары 1 300 банкоматта жана 7 101 терминалда тейлөөгө алынган;
- “Золотая Корона” эл аралык системасынын карттары 378 банкоматта жана 1 667 терминалда тейлөөгө алынган;
- “Visa&MasterCard” эл аралык системасынын карттары 537 банкоматта жана 3 540 терминалда тейлөөгө алынган.

4.1.1.5-график.

Банкоматтар жана терминалдар саны (бир мезгилдин акырына карата)

4.1.2. Төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары

Чекене төлөм рыногунда электрондук кызмат көрсөтүүнүн өнүгүп жатышы башка бир тобокелдиктер менен коштолушу ыктымал, демек, ошолордон улам жарандардын кошумча финансылык жоготуу тобокелдигине дуушарлануусуна жол бербөө максатында Улуттук банк 2016-жылы төлөм системасынын операторунун ишин жүзөгө ашырууга² бир лицензия жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашырууга³ эки лицензия берилген. Лицензиялоо ишинин алкагында төлөм системасынын операторунун ишин жүзөгө ашырууга 20 лицензия жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашырууга 21 лицензия берилген. Мындан тышкары, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын бузууга жол берилгендигине байланыштуу, төлөм системасынын операторуна берилген бир лицензия жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашырууга бир лицензия кайтарылып алынган.

¹ Автоматташтырылган өз алдынча тейлөө терминалдарын эске албаганда (төлөм терминалдары же cash in).

² Үчүнчү жактардын төлөмдөрү жана эсептешүүлөрү боюнча финансылык маалыматтарды (процессинг, клиринг) кабыл алуу, иштеп чыгуу жана төлөм системасынын катышуучуларына берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо (башкача айтканда, финансылык маалыматты иштеп чыгуу).

³ Үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү кабыл алуу жана жүргүзүү боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо (финансылык агымдар).

Төлөм системасынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын финансылык абалына баа берүү, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарынын так сакталышына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү, ошондой эле төлөм системасынын иш үзгүлтүксүздүгүн жана коопсуздугун камсыз кылуу максатында инспектордук текшерүүлөр жүргүзүлгөн.

Республика аймагында иштеп жаткан акча которуу системаларынын, банктык төлөм карттарынын эл аралык эсептешүү системасынын жана эл аралык электрондук акча системасынын операторлорун каттоо иши улантылган.

Жыл ичинде төлөм карттарын пайдалануу менен беш эл аралык эсептешүү системасы, бир эл аралык электрондук акча системасы жана үч локалдык акча которуу системасынын оператору каттоодон өткөн. Жалпы алганда, жылдын акырына карата акча которуу системасынын 37 оператору катталып, алардын ичинен 19 локалдык акча которуу системасынын оператору, 17 эл аралык акча которуу системасынын операторунан болгон.

4.1.3. Төлөм системасынын ишине көзөмөлдүк (оверсайт)

Белгиленген критерийлерге ылайык төлөм системасына көзөмөлдүктүн (оверсайт) алкагында 2016-жылы өлкөнүн финансы системасы үчүн жогору мааниге ээ төлөм системасы катары – grosstук, клиринг жана “Элкарт” системалары таанылган.

Жыл ичинде улуттук төлөм системаларынын иш үзгүлтүксүздүгүнө өзгөчө көңүл бурулган.

Мониторинг жыйынтыгына ылайык, системалуу мааниге ээ төлөм системалары (grosstук жана клиринг) штаттык режимде иштеп, алардын кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгү жогору деңгээлде, орточо алганда 99,9 пайызды түзгөн. Катышуучулардын системадагы жүгүртүүгө караганда Улуттук банктагы корреспонденттик эсептердеги ликвиддүү каражаттарынын жогору деңгээлде сакталып турушунун эсебинен grosstук системада финансылык тобокелдик деңгээли минималду чекте катталган (ликвиддүүлүк коэффициенти – 0,87, ал эми жүгүртүү коэффициенти – 1,15 түзгөн).

Калктын олуттуу сандагы утурумдук жана майда төлөмдөрүн (төлөм карттары менен эсептешүү жана акча которуу системалары) иштеп чыккан чекене төлөм системасынын иш үзгүлтүксүздүгү өлкөнүн финансы системасынын туруктуулугун камсыз кылууда маанилүү фактордон болуп саналат.

Отчеттук мезгил ичинде “Элкарт” улуттук системасынын оператору – Бирдиктүү банктар аралык процессинг борбору (ББПБ) айрым модулдарды жаңыртуу жана алдын алуу иштерин эске албаганда, штаттык режимде иштеген. Жыл ичинде “Элкарт” төлөм карттары менен эсептешүү мүмкүнчүлүгү 99,2 пайызды түзгөн.

Төлөмдөр жана акча которуу коопсуздугун жогорулатуу үчүн Улуттук банк жарандар арасында которууларды ишке ашырууда жана төлөм инструменттерин колдонууда келип чыгышы мүмкүн болгон тобокелдиктер тууралуу туруктуу негизде түшүндүрүү иштерин жүргүзүп, аларды кыскартуу чараларын көргөн.

Улуттук банк менен коммерциялык банктар ортосунда төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон шектүү иш-аракеттерге жана алдамчылыктарга жол берүүлөр боюнча маалымат алмашуу келишиминин алкагында мындай учурларды алдын алуу жагында иштер жүргүзүлгөн. Бул багытта жүргүзүлүп жаткан ишке дем берүү жана күч-аракетти консолидациялоо максатында жыл ичинде Ош, Баткен жана Жалал-Абад областтарындагы коммерциялык банктардын кызматкерлерин, төлөм системасы операторлорун жана жалпыга маалымдоо каражаттарынын өкүлдөрүн тартуу менен алдамчылык операцияларына бөгөт коюу жана төлөм системасына мүнөздүү тобокелдиктерди жөнгө салып тескөө боюнча профилдик тренингдер уюштурулган.

ЕАЭСтин алкагында улуттук төлөм системаларынын натыйжалуу

Системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын иши

“Элкарт” улуттук системасынын иши

Коопсуздукту камсыз кылуу

жана коопсуз ишин камсыз кылуу максатында Улуттук банк, улуттук төлөм системаларынын өнүгүшүн координациялоо боюнча жумушчу топту түзүү келишимине кошулган. Эң эле артыкчылыктуу төрт багыт: улуттук төлөм карттарын интеграциялоо, финансылык маалымат форматтары (ISO 20022 стандарты) боюнча эл аралык стандарттарды кеңири жайылтуу, финансылык маалыматтарды өткөрүү каналдары жана финансылык технологияларды өнүктүрүү жагында кызматташуу макулдашуусуна жетишилген.

Эл аралык стандарттарга ылайык Улуттук банк алгачкы жолу системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын ишинде Финансы рыногунун инфраструктура принциптеринин сакталышына баа берүүнү жүргүзүп, ал аталган система эл аралык стандарттарга ылайык келе тургандыгын тастыктаган.

Төлөм системасынын эл аралык стандарттарга ылайык келүүсү

4.1.4. Нак эмес төлөмдөр үлүшүн арттыруу боюнча иш-чаралар

Отчеттук мезгил ичинде Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча ведомство аралык комиссиянын иш алкагында Мамлекеттик программанын иш-чаралар планынын аткарылышын координациялоо жана контролдоо боюнча иш улантылган.

Планды аткаруунун алкагында жыл ичинде төмөнкүдөй натыйжаларга жетишилген:

- эмгек акы долбоорунун алкагында эмгек акысын эл аралык карттар боюнча алган бардык бюджеттик уюмдар “Элкарт” улуттук төлөм системасына өткөрүлгөн;

- 59,1 миң жаранга социалдык төлөөлөр банктык төлөм карттары аркылуу төлөнгөн, (алуучулардын жалпы санынын 13,0 пайызы), ал эми 2015-жылы социалдык төлөөлөр 44,4 миң адамга төлөнгөн эле (алуучулардын жалпы санынын 9,3 пайызы);

- 264,4 миң жаран пенсияларды коммерциялык банктардагы эсептер аркылуу алган, бул бир жыл мурдагы 38,4 пайызга салыштырганда, пенсионерлердин жалпы санынын 43,0 пайызын түзөт;

- бюджеттик уюмдар үчүн чек китепчелерин, колго иргөөнү автоматтык түрдө эсепке алууга алмаштырган ыкма катары “Бюджеттик каражатты алуучу” аталышында 1 296 карт чыгарылган. Бул карт боюнча транзакциялар саны 3 254 даананы, ал эми көлөмү – 670,5 млн сомду түзгөн.

Банктык жабдууларды алып келүүдө КНСтен бошотуу шарты каралган “Кыргыз Республикасынын Салык кодексине толуктоолорду киргизүү жөнүндө” мыйзам талабын аткаруу максатында Экономика министрлиги, Улуттук банк жана “Кыргыз банктар бирлиги” юридикалык жактар бирикмеси ортосунда өз ара түшүнүшүү меморандумунун, ошондой эле коммерциялык банктар менен түзүлгөн келишим алкагында 2016-жыл ичинде банктар тарабынан республикага 168 банкомат, 1 576 терминал, 104 төлөм терминалы алынып келинген жана алардын көпчүлүк бөлүгү республика аймактарында орнотулган. Отчеттук жылдын акырына карата 386 банкомат, 2 965 терминал жана 170 төлөм терминалы алынып келинген.

Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн нак эмес формада төлөөлөрдү кабыл алуу үчүн соода-тейлөө ишканаларында пос-терминалдарды милдеттүү түрдө орнотуу шарты каралган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн “Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо жөнүндө” токтомун жүзөгө ашыруунун алкагында улуттук валютадагы нак эмес төлөмдөр үлүшүн арттыруунун эсебинен өлкөдө доллар деңгээлин азайтуу үчүн 2016-жылдын акырына карата соода-тейлөө ишканаларында орнотулган пос-терминалдардын саны 5 711 даанага жеткен, ал эми жыл башына карата алардын саны 4 613 даана чегинде эле. Ишкерлерге ушул токтом талабын аткаруу тартиби жана чарба жүргүзүүчү субъекттер үчүн карт ээлеринин товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн нак эмес формада төлөө укугу тууралуу кеңири маалымат берүү үчүн социалдык видеороликтер даярдалган.

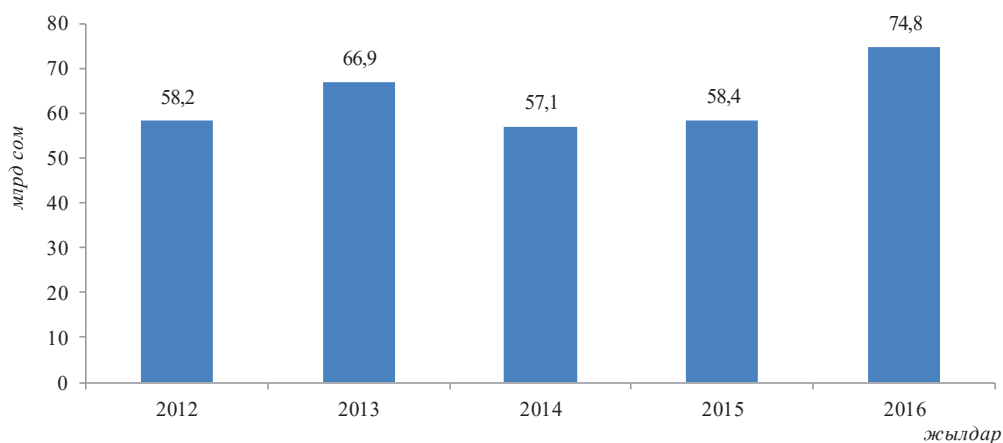
4.2. Нак акча жүгүртүлүшү

Экономиканын нак акчага болгон керектөөсүн өз убагында камсыз кылуу Улуттук банктын негизги милдеттеринин бири болуп саналат. Бул үчүн ал жүгүртүүдөгү акча түзүмүн коммерциялык банктар аркылуу жөнгө салат, ал эми банктар акча каражаттарын финансы рыногунун керектөөсүнө жараша бөлүштүрөт.

Жүгүртүүдөгү акчанын жалпы суммасы 2016-жыл ичинде 28,1 пайызга көбөйүп, 74,8 млрд сомду түзгөн.

4.2.1-график.

Жүгүртүүдөгү акчанын өзгөрүүсү (бир мезгилдин акырына карата)

Коммерциялык банктардын кассаларына нак акчанын түшүүсү жана аларды берүүлөр

2016-жылы коммерциялык банктардын кассасына нак акчанын түшүүсү бир жыл мурдагыга салыштырганда 13,1 пайызга көбөйүп 1 173,0 млрд сом чегинде түптөлгөн. Ал эми банктардын кассасынан нак акчаны берүүлөр 14,6 пайызга өсүп, 1 193,5 млрд сом чегинде катталган. Нак акча кайтарымдуулугу 2016-жыл ичинде 98,3 пайызды түзүп, 2015-жылга салыштырганда 1,3 пайыздык пунктка төмөндөгөн.

4.2.1-таблица.

Коммерциялык банктардын кассалары аркылуу нак акчанын жылышы

	Түшүүсү, млрд сом		Берилиши, млрд сом		Кайтарымдуулугу, пайыздар	
	2015-жыл	2016-жыл	2015-жыл	2016-жыл	2015-жыл	2016-жыл
Бардыгы болуп	1 036,7	1 173,0	1 041,0	1 193,5	99,6	98,3
Бишкек шаары	489,5	532,7	475,6	524,8	102,9	101,5
Баткен областы	51,5	60,8	52,1	61,1	98,8	99,5
Жалал-Абад областы	107,7	123,6	115,7	134,6	93,1	91,8
Ысык-Көл областы	52,7	64,6	55,3	67,9	95,3	95,1
Нарын областы	21,2	27,1	24,0	30,5	88,3	88,9
Ош шаары	138,4	149,4	138,3	154,7	100,1	96,6
Ош областы	50,9	63,5	51,9	63,9	98,1	99,4
Талас областы	23,2	28,8	26,5	33,6	87,5	85,7
Чүй областы	101,6	122,5	101,6	122,4	100,0	100,1

2016-жылы банкнотторду жана монеталарды жүгүртүүгө чыгаруу, жүгүртүүдөн алуу жана аларды жок кылуу иши улантылган.

Жыл ичинде нак акча жүгүртүү көлөмүндө 350,1 млн банкнот жана 278,8 млн даана монета катталган. Жүгүртүүдөгү акчанын жалпы суммасында банкноттордун үлүшүнө 98,8 пайыз, монеталардын үлүшүнө – 1,2 пайызы туура келген. Банкноттордун жана монеталардын купюралык түзүмү 4.2.2-таблицада чагылдырылган.

4.2.2-таблица.

Жүгүртүүдөгү акча суммасына карата банкноттордун жана монеталардын салыштырма салмагы

(жүгүртүүдөгү акчанын жалпы суммасынан пайыздык катышта)

Номинал	5 сомго чейин	10 сом	20 сом	50 сом	100 сом	200 сом	500 сом	1 000 сом	5 000 сом	Бардыгы болуп
2015-жыл	1,0	0,6	0,7	1,1	2,3	4,5	11,6	46,9	31,3	100,0
2016-жыл	0,9	0,5	0,6	1,0	2,2	4,2	11,7	46,3	32,6	100,0

Жыл ичинде аныкталган жасалма банкноттордун жалпы саны 288 даананы, жалпы суммасы 287,7 миң сомду (2015-жылы – 77 даана, жалпы суммасы 106,3 миң сомду) түзгөн. Жасалма акча жасоо жагында бир миллион анык банкнотко 0,8 жасалма банкнот туура келген, бул минималдуу 1-деңгээл катары классификацияланат (0-10 ф/млн)¹.

Жасалма акча жасоого баруунун ар бир фактысы боюнча укук коргоо органдары тарабынан кылмыш иши козголуп, оперативдүү-тергөө иштери жүргүзүлгөн.

Республика калкы жана ишканалары үчүн жыйым топтоонун жана инвестициялоонун жаңы инструменттери рыногун калыптандыруу, ага инвестицияларды тартуу, Кыргызстанда алтын кенин казып алуу тармагын өнүктүрүүгө багытталган баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү концепциясын жүзөгө ашыруунун алкагында Улуттук банк 1, 2, 5, 10, 31,1035 грамм (1 унция), ошондой эле 100 грамм салмагындагы, 999,9 сапат белгисине ээ аффинажалган алтындан даярдалган өлчөнгөн куймаларды сатуу ишин уланткан.

Республиканын бардык региондорунда алтын куймаларды сатып алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу максатында аларды 2016-жылдын 10-майынан тартып Улуттук банктын областтык башкармалыктарында кайра сатып алуу укугунда сатуу иши жөнгө салынган.

4.2.3-таблица

Улуттук банк тарабынан чыгарылган өлчөнгөн алтын куймалардын мүнөздөмөлөрү

Салмагы, гр	Металлы	Сапат белгиси	Туурасы, мм	Узундугу, мм
1	алтын	999,9°	8	13,8
2	алтын	999,9°	11	18,9
5	алтын	999,9°	14	24,1
10	алтын	999,9°	15	25,8
31,1035	алтын	999,9°	22	37,9
100	алтын	999,9°	26	44

Аффинажалган алтындан жасалган өлчөнгөн куймаларды сатуу

¹ Жасалма акча жасоого баруу деңгээли, жүгүртүүдөгү бир миллион даана анык банкнотко карата жасалма банкноттун саны катышы менен аныкталат. Дүйнөлүк тажрыйбада жасалма акча жасоонун алты деңгээлин айырмалап келишет.

Отчеттук жыл ичинде куймаларга карата туруктуу суроо-талап байкалган. Куймаларды кайра сатып алуу механизми алардын жогору ликвиддүүлүккө ээ болушуна жана олуттуу жыйым топтоо инструментине айланышына өбөлгө түзгөн. Жыл ичинде 185,1 млн сом суммасында 62,6 кг алтын куймалар сатылган. Отчеттук мезгилде кайра сатылып алынган алтын куймалардын көлөмү 122,2 млн сом суммасына 40,8 кг түзгөн.

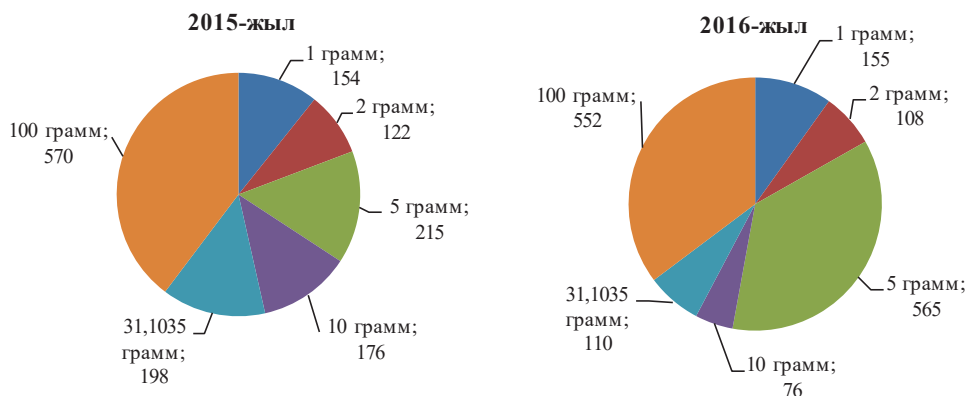
4.2.4-таблица.

Сатылган жана кайра сатып алынган алтын куймалар тууралуу маалымат (даана)

Салмагы (гр)	Сатуу		Сатып алуу	
	2015-жыл	2016-жыл	2015-жыл	2016-жыл
1	154	155	8	52
2	122	108	17	40
5	215	565	19	413
10	176	76	50	63
31,1035	198	110	27	114
100	570	552	148	344
Бардыгы болуп	1 435	1 566	269	1 026

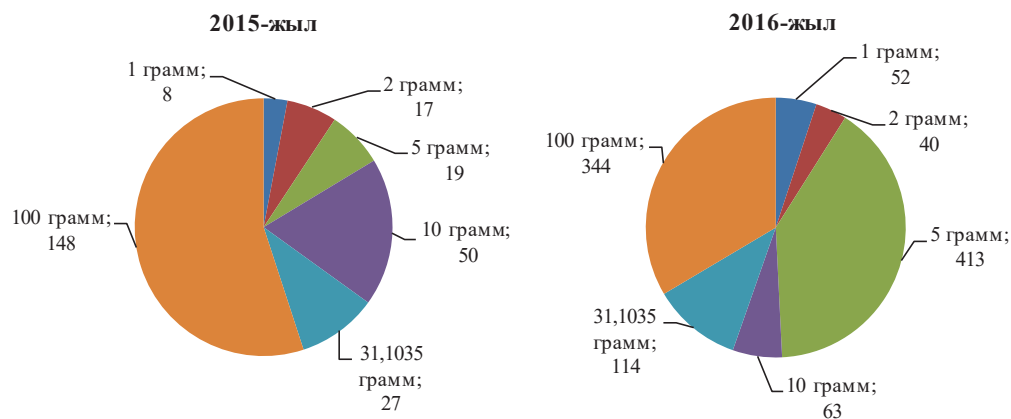
4.2.2-график.

Сатып өткөрүлгөн алтын куймалардын саны (даана)

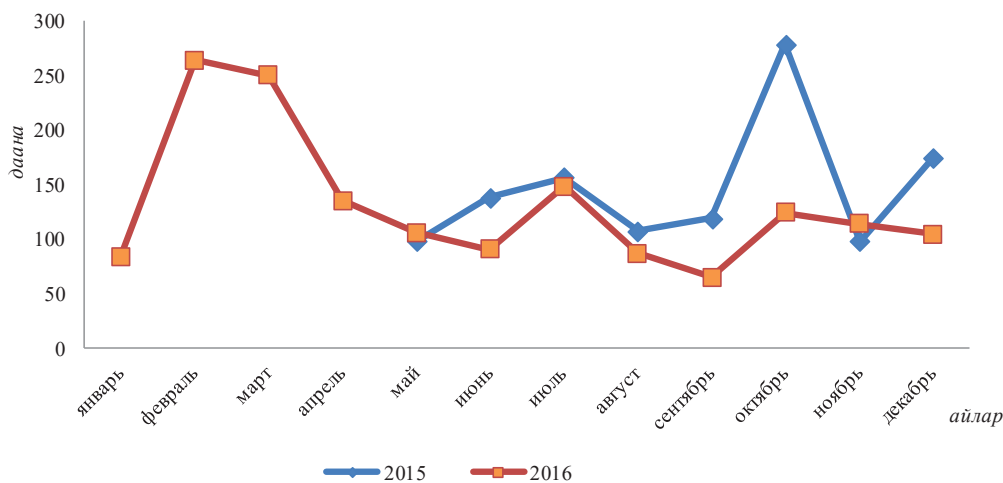
4.2.3-график.

Кайра сатып алынган алтын куймалардын саны (даана)

4.2.4-график

Алтын куймаларды сатып өткөрүүнүн айлар боюнча динамикасы
(даана)

Банктык баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү, кардар базасын жана сунушталуучу кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүн кеңейтүү максатында Улуттук банк жеке адамдарга жана юридикалык жактарга 31,1035 жана 100 грамм салмагындагы алтын куймаларды сактоо кызмат көрсөтүүсүн жөнгө салган.

Коммерциялык банктарды аталган долбоорго тартуу жана ишенимдүү инвестициялык актив ээси болуу мүмкүнчүлүгүн сунуштоо үчүн борбордук банк тарабынан эмитирленген, аффинаждалган алтындан даярдалган куймалар түрүндөгү баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү укугуна кошумча лицензияга ээ болуусу үчүн коммерциялык банктардын кызматкерлерине окутуулар уюштурулган.

Алтын куйма запасын туруктуу негизде толуктап туруу максатында Улуттук банк Кыргыз Республикасынын “Баалуу металлдар жана асыл таштар жөнүндө” мыйзамына ылайык, отчеттук жыл ичинде жергиликтүү алтын өндүрүүчү-ишканалардан аффинаждалган монетардык эмес алтынды улуттук валютага сатып алууну ишке ашырган. Ошентип, 2016-жыл ичинде 247,8 кг алтын сатылып алынган.

Жыл ичинде “Тарыхый окуялар”, “Кыргызстандын Кызыл китеби”, “Кыргыз каганатынын доору” серияларында төмөнкүдөй коллекциялык монеталар чыгарылган:

- “Дүйнөлүк көчмөндөр оюндары” оюп басуу ыкмасында төрт чарчы формасындагы күмүш монета;
- “Тарыхый окуялар” сериясынан “Эгемен Кыргыз Республикасына – 25 жыл” тегерек формасындагы күмүш монета;
- “Жусуп Баласагынга 1000 жыл” алтын жалатылган сегиз бурчтуу формадагы күмүш монета;
- “Кыргызстандын Кызыл китеби” сериясынан “Эдуард чаар гүлү (Айгүл)” оюп басуу ыкмасында даярдалган сүйрү формадагы күмүш монета;
- “Кыргыз каганатынын доору” сериясынан кычкылдандыруу технологиясында даярдалган “Кыргыз каганатынын жеңил куралданган жоокери” күмүш монетасы;
- “Кыргыз каганатынын доору” сериясынан жез-никелден жасалган “Кыргыз каганатынын жеңил куралданган жоокери” монетасы.

Эстелик монеталарды жүгүртүүгө чыгаруу

4.2.1-сүрөт

“Дүйнөлүк көчмөндөр оюндары” күмүш монетасы

4.2.2-сүрөт

“Эгемен Кыргыз Республикасына – 25 жыл” күмүш монетасы

4.2.3-сүрөт

“Жусуп Баласагынга 1000 жыл” күмүш монетасы

4.2.4-сүрөт

“Эдуард чаар гүлү (Айгүл)” күмүш монетасы

4.2.5-сүрөт

“Кыргыз каганатынын жеңил куралданган жоокери” күмүш монетасы

5-ГЛАВА. ЭЛ АРАЛЫК КЫЗМАТТАШУУ ЖАНА КООМЧУЛУК МЕНЕН ИШ АЛЫП БАРУУ

5.1. Эл аралык кызматташуу

2016-жыл ичинде Улуттук банктын борбордук банктар жана эл аралык уюмдар менен кызматташуусу Кыргыз Республикасынын интеграциялык жана регионалдык бирикмелерде, ошондой эле эл аралык финансы институттарында мүчөлүгүнүн алкагында ишке ашырылган жана ал Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн 2013-2017-жылдарга каралган улуттук стратегиясында белгиленген көрсөткүчтөргө жетишүүгө багытталган.

*Эл аралык
финансылык
уюмдар менен
кызматташуу*

Отчеттук жыл ичинде Кыргыз Республикасы тарабынан өлкөнүн ЭВФтеги квотасын 88,8ден 177,6 млн АКУга чейин көбөйтүү чечими кабыл алынган. Мындай чечим ЭВФтен алынуучу финансылык ресурстардын жалпы суммасын жогорулатуу мүмкүнчүлүгүн шарттайт.

Кароого алынып жаткан жыл ичинде кеңейтилген кредиттик механизминин (Extended Credit Facility, ECF) алкагында ЭВФ тарабынан колдоого алынган, орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде өлкөнүн макроэкономикалык туруктуулугун өнүктүрүүгө жана туруктуу экономикалык өнүгүүсүн камсыз кылууга багытталган экономикалык программаны ишке ашыруу улантылган.

Ислам финансы кызмат көрсөтүүлөрү боюнча кеңеш (Islamic Financial Services Board, IFSB) менен кызматташуунун алкагында ислам финансы кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштаган институттар үчүн стандарттарды иштеп чыгуу иши улантылган.

Улуттук банк Азия өнүктүрүү банкынын Инвестициялык климатты жакшыртуу программасынын 2-кичи программасын ишке ашырууну аяктаган, ал төлөм системаларын өркүндөтүүгө жана коммерциялык банктар менен банктык эмес финансы-кредит мекемелерге көзөмөлдүктү жүргүзүүгө багытталган. Жылдын август айында Кыргыз Республикасы менен Азия өнүктүрүү банкы ортосунда Инвестициялык климатты жакшыртуу программасынын 2-кичи программасынын алкагында каржылоо жөнүндө келишимге кол коюлган.

*Интеграциялык
институттар
менен кызмат-
ташуу*

КМШ жана Евразия экономикалык бирлиги (ЕАЭС) мейкиндигинде финансылык чөйрө боюнча интеграциялык процесстерге катышуу 2016-жылы Улуттук банктын эл аралык кызматташуусунун артыкчылыктуу багыттарынын бири болуп саналган.

Улуттук банк Евразия экономикалык комиссиясына (ЕЭК) караштуу ар кандай консультациялык жана жумушчу органдардын ишине катышуусун улантууда. Макроэкономикалык саясат боюнча консультациялык комитеттин алкагында жыл ичинде макроэкономикалык көрсөткүчтөргө талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү жана болжолдоо, ошондой эле бирдиктүү саясатты аныктоо боюнча бирдиктүү позицияны иштеп чыгууга багытталган иш жүргүзүлгөн.

Статистика боюнча консультациялык комитеттин иши улуттук жана белгилүү бир улуттар деңгээлинде статистикалык иштин координацияланышын жакшыртуу аркылуу, ЕАЭСтин финансылык статистикасына эл аралык стандарттардын жайылтылышын тездетүү максатында, маалымат сунуштоо сапатын жана мазмунун жакшыртууга багытталган. Комитет мүчөлөрү статистикалык маалымат сунуштоо сапатын жакшыртуунун алкагында ЕЭКтин 2017-жылга каралган иш-чаралар планын иштеп чыгышкан.

Финансы рыноктору боюнча консультациялык комитеттин ишинин жүрүшүндө ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин финансы чөйрөсүндөгү мыйзамдарын (банк чөйрөсү, баалуу кагаздар рыногу, камсыздандыруу) өз ара шайкеш келтирүү,

валюталык жөнгө салуу жана башка маселелер каралган. Бул комитеттин ишинин алкагында ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин борбордук банктары тарабынан банк мыйзамдарын жөнгө салуунун улуттук стандарттарынын Банктык көзөмөлдүк боюнча Базель комитетинин негизги принциптерине шайкеш келишине баа берилген. ЕАЭСтин келишимдик-укуктук базасын өнүктүрүү, атап айтканда, Валюталык укуктук мамилелерди жөнгө салуу жана либералдаштыруу чараларын көрүү боюнча макулдашылган ыкмалар жөнүндө келишим долбоорун, ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин финансы чөйрөсүндөгү мыйзамдарын шайкеш келтирүү жөнүндө келишим долбоорун, ошондой эле Кредиттик таржымал маалыматтары менен алмашуу жөнүндө келишим долбоорун иштеп чыгуу иши улантылган.

ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин борбордук (улуттук) банктарынын валюта саясаты боюнча консультациялык кеңеш интеграциялык өз ара иш алып баруу үчүн маанилүү аянтча болуп саналат. Кеңештин отурумунда борбордук банктардын өкүлдөрү ЕАЭСке мүчө мамлекеттерде жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясаты, ошондой эле башка актуалдуу маселелер жөнүндө маалымат алмашуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат. Улуттук банк тарабынан 2016-жылдын 24-25-ноябрында Бишкек шаарында өткөрүлгөн Кеңештин 13-отурумунун жүрүшүндө башка маселелер менен катар эле, ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин макулдашылган валюта саясаты жөнүндө келишим долбоору да каралган.

Борбордук (улуттук) банктардын Евразия кеңеши борбордук банктар өз ара иш жүргүзүүсүнүн натыйжалуу инструменттеринин бири болуп саналат, анын курамына Беларусь Республикасынын, Казакстан Республикасынын, Кыргыз Республикасынын, Россия Федерациясынын жана Тажикстандын борбордук (улуттук) банктары кирет. 2016-жылы Кеңештин ишине Армения Республикасынын Борбордук банкы кошулган.

Кеңештин кезектеги 35-отуруму отчеттук жылдын 26-27-октябрында Бишкек шаарында өткөрүлүп, анда банк ишине тиешелүү маселелер, анын ичинде микрокредиттик (микрофинансылык) уюмдардын жана банктык эмес мекемелердин, төлөм системаларынын операторлорунун ишин жөнгө салуу маселелери каралган.

Кеңештин алкагында төмөнкү үч документке: Армения Республикасынын Борбордук банкынын Борбордук (улуттук) банктар Евразия кеңеши жөнүндө келишимге кошулуусу тууралуу протоколго, Евразия экономикалык бирлигине катышуучу мамлекеттердин борбордук (улуттук) банктарынын персоналдын окутуу жагында кызматташуу келишимине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө протоколго, Борбордук (улуттук) банктар ортосунда акча каражаттарды жеке адамдардын тапшыруусу боюнча эсеп ачуусуз эле чет өлкөгө которууну жүзөгө ашырышкан кредиттик уюмдарга, акча каражаттарын которуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр рыногунун ачык-айкындуулугун камсыз кылууга жана керектөөчүлөр укугун коргоого тиешелүү сунуш-көрсөтмөлөр жөнүндө меморандумга өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө протоколго кол коюлган.

Отчеттук жыл ичинде Улуттук банк Мамлекеттер аралык банктык кеңештин 52 жана 53-отурумдарынын ишине катышкан, анын алкагында интеграциялык реалийлерди жана уюштуруучу өлкөлөрдүн керектөөлөрүн эске алуу менен аталган Кеңештин эл аралык негизги иш багыттарын тактоо иштери жүргүзүлгөн.

Улуттук банктын эл аралык кызматташуусунун негизги иш багыттарынан болуп жыл ичинде, Кыргыз Республикасы төрагалык кылган Шанхай кызматташтык уюмуна (ШКУ) мүчө мамлекеттердин алкагында өз ара иш жүргүзүү саналган.

Жылдын 29-30-сентябрында Бишкек шаарында ШКУга мүчө мамлекеттердин финансы министрлеринин жана борбордук (улуттук) банктарынын төрагаларынын үчүнчү жолугушуусу болуп, анын жүрүшүндө катышуучулар экономикалык өсүштү тездетүү чараларын көрүшкөн өлкөлөрдүн социалдык-

экономикалык өнүгүүлөрүнүн күндөлүк абалы жана орто мөөнөткө каралган келечектери тууралуу маалымат алмашышты жана мамлекеттик финансыны натыйжалуу тескөө жагында тажрыйба алмашышып, Өнүктүрүү банкы менен ШКУ Өнүктүрүү фондун (Атайы эсеп) түзүүнүн – ШКУ алкагында долбоордук иштерди финансылык коштоп жүрүүнүн туруктуу механизмдерин талкуулашты.

Эки тараптуу кызматташуу

Отчеттук жыл ичинде Улуттук банк өкмөттөр аралык эки тараптуу комиссиялардын ишине катышты. Кытай, Иран, Казакстан, Швейцария, Германия улуттук банктары менен активдүү иш жүргүзүлгөн. Эсептешүү-төлөм мамилелерин өркүндөтүү, улуттук валютадагы өз ара эсептешүүлөрдү көбөйтүү, коммерциялык банктардын корреспонденттик эсептерин кеңейтүү, ошондой эле өнөктөш өлкөлөрдүн банктары ортосундагы тике байланышты жөнгө салуу жана өнүктүрүү маселелери көңүл борборунда болгон.

Банктар аралык эки тараптуу кызматташуунун алкагында Түркия Республикасынын Улуттук банкы менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы ортосунда өз ара түшүнүшүү жана кызматташуу жөнүндө меморандум түзүлүп, Россия Федерациясынын Борбордук банкы менен улуттук төлөм системаларынын өнүгүшүн координациялоо боюнча жумушчу топ түзүү жөнүндө келишимге кол коюлган.

Техникалык кызматташуу

Улуттук банк тажрыйба алмашуунун, квалификацияны жогорулатуунун жана техникалык жардам алуунун алкагында Вена Бириккен институту, Швейцария Улуттук банкы, Польша Улуттук банкы, Дойче БундесБанк, башка өлкөлөрдүн улуттук банктары жана эл аралык финансы институттар менен кызматташкан.

Отчеттук жыл ичинде ЕББР менен ЭВФтин макроэкономикалык моделин түзүү жагында Улуттук банктын акча-кредит жана коммуникациялык саясаты боюнча чечимдерди кабыл алуунун негизи катары, узак мөөнөттүү техникалык жардам көрсөтүү иши улантылган.

ЭВФ менен Швейцария Мамлекеттик катчылыгынын (State Secretariat for Economic Affairs, SECO) Кыргыз Республикасынын финансы секторун өнүктүрүү боюнча экономикалык маселелерге тиешелүү биргелешкен долбоорун ишке ашыруунун алкагында жыл ичинде тобокелдикти аныктоого багытталган банктык көзөмөлдүктү жана статистикалык маалыматтарды топтоо, иштеп чыгуу жана иликтөө боюнча автоматташтырылган системаны жайылтуу иши улантылган.

ЭВФтин “Тышкы сектор статистикасын жакшыртуу” регионалдык долбоору аяктап, анын алкагында Төлөм тендеми боюнча колдонмонун алтынчы чыгарылышынын жаңы методологиясына жана эл аралык инвестициялык позицияга өтүүдө консультациялык жардам алынган.

Мындан тышкары, ЭВФ тарабынан маалымат сунуштоонун бирдиктүү стандартына шайкеш келтирүү жана статистикалык маалыматтын сапатын жана мазмунун жакшыртуу максатында акча-кредит жана финансы статистикасын түзүү боюнча да техникалык жардам сунушталган. Сунуш-көрсөтмөлөрдүн негизинде отчеттун формасы жаңыртылган.

Жыл ичинде Дүйнөлүк банк тарабынан Улуттук банкка төлөм системасын өнүктүрүү, электрондук жана санарип финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү илгерилетүү, нак эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү, калайык-калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу жагында техникалык жардам көрсөтүлгөн. Натыйжада, кредиттик бюролордун ишин лицензиялоо жана жөнгө салуу боюнча ченемдик укуктук актылар иштелип чыккан.

2016-жылдын май айында Вена Бириккен институтунун директору Улуттук банкка иш сапар менен келип кеткен. Анын жүрүшүндө кызматташуунун жыйынтыгы чыгарылып, өз ара иш алып баруунун келечек пландары талкууланган.

Жылдын июль айында Швейцария Улуттук банкынын Төрагасы башында турган делегация иш сапары менен келип, анын жыйынтыгында Швейцария

тарап бир катар биргелешкен долбоорлорду илгерилетүүгө көмөк көрсөтүүгө даяр экендигин билдирген.

Отчеттук жылдын декабрь айында Дойче БундесБанктын Борбордук банктардын техникалык кызматташуу борборунун директору Улуттук банкка иш сапары менен келип кетти. Жолугушуунун жүрүшүндө мурда кол коюлган Өз ара түшүнүшүү жөнүндө меморандумдун алкагында банктар ортосунда кызматташууну өнүктүрүү жагында макулдашууга жетишилген.

5.2. Коомчулук менен иш алып баруу жана калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу

Коомчулукка Улуттук банктын иши тууралуу маалымдоо маалымат-аналитикалык материалдарды Улуттук банктын расмий сайтына, жалпыга маалымдоо каражаттарына (ЖМК) үзгүлтүксүз негизде жайгаштыруу, пресс-конференцияларды жана брифингдерди өткөрүү, теле-радиоберүүлөрдү, видео-аудиороликтерди чыгаруу, ошондой эле маалымат берүү-түшүндүрүү иш-чараларын өткөрүү аркылуу ишке ашырылган.

Жыл ичинде банк регионалдык, республикалык жана эл аралык ЖМКларда 1300дөн ашык жарыялоолорду даярдаган. Басма сөз жана электрондук жалпыга маалымдоо каражаттарынын, радио жана телевидение, аналитикалык теле-жана радиoproграммалардын өкүлдөрү үчүн интервьюларды кошо алганда, кызматкерлер катышкан 200дөн ашык берүү уюштурулган.

Жетекчилик акча-кредит саясаты, валюта рыногундагы жагдай, ипотека кредиттерин конвертациялоо маселелери, Калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча мамлекеттик программа, Улуттук банктын жаңы коллекциялык монеталарды жана улуттук валютадагы модификацияланган банкнотторду чыгаруусу боюнча 18 пресс-конференцияга жана брифингдерге катышкан.

ЖМКлар менен кызматташуу

Мындан тышкары, отчеттук жылы Бишкек, Ош, Нарын, Жалал-Абад, Талас жана Каракол шаарларында өлчөнгөн алтын куймаларды сатып өткөрүүнүн биринчи жылынын жыйынтыгы боюнча пресс-конференция өткөрүлгөн.

Улуттук банкка ЖМК өкүлдөрүнөн кат жүзүнө, электрондук жана оозеки түрдө 377 кайрылуу келип түшүп, алар боюнча тиешелүү жооптор жөнөтүлгөн.

Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк областтык башкармалыктар жана Баткен областындагы өкүлчүлүгү аркылуу регионалдык жалпыга маалымдоо каражаттары менен кызматташууну уланткан. Регионалдык жалпыга маалымдоо каражаттарында 105 маалыматтык жана аналитикалык материал жарыяланган. Жергиликтүү жана чет өлкө жалпыга маалымдоо каражаттарынын өкүлдөрү үчүн экскурсиялар уюштурулуп, Улуттук банктын нумизматикалык продукциялар боюнча көргөзмөсүнө келишкен, бул Чолпон-Ата шаарында өткөн II Дүйнөлүк көчмөндөр оюнуна туш келген.

Финансылык сабаттуулукту жогорулатуу боюнча узак мөөнөткө каралган билим берүү долбоорунун алкагында, Улуттук банк “Борбордук банктардын коммуникациялары менен кантип таанышууга болот?” жана “Нак эмес төлөмдөр” деген темада окутуу семинарларын өткөрүүнү уланткан, буларга экономика жана финансы тармагында адистештирилген 40тан ашык журналист катышкан.

ЖМК өкүлдөрү Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн токтомунун аткарылышын текшерүү максатында, Улуттук банк тарабынан Монополияга каршы жөнгө салуу мамлекеттик агенттиги менен биргеликте жүргүзүлгөн банктык карт ээлерин тейлөө үчүн пос-терминалдардын орнотулушуна соода түйүндөрүнө жана сатуу офистерине мониторингге катышышкан.

Теле- жана радиоберүүлөр

Электрондук жана басма сөз жалпыга маалымдоо каражаттарынын, телеканалдардын жана радиостанциялардын ортосунда “Келечекке

инвестициялар” темасында жыл сайын өткөрүлүүчү республикалык сынактын жүрүшүндө 30 номинанттан 76 эмгек келип түшкөн. Сынактын жыйынтыгы банктын сайтында жана жалпыга маалымдоо каражаттарында жарыяланган.

Жеке медиапродукцияларды чыгаруу банктын коомчулукка маалымдоо ишинин дагы бир маанилүү инструменти болуп саналат. Отчеттук жылы “Биринчи радиодо” “Улуттук банк билдирет” радиoproграммасынын чыгарылышы улантылган (бардыгы болуп 85 радиoproграмма чыккан), ал Улуттук банктын ролуна жана функцияларына, финансы жана валюта рынокторунун ишине, банк мыйзамдары боюнча маселелерге, төлөм кызмат көрсөтүү жана баалуу кагаздар рыногуна жана башка актуалдуу темаларга арналган.

Мындан тышкары, калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу программасынын алкагында Биринчи коомдук телеканалда (КТРК) Улуттук банктын жардамы менен “Капитал” телепрограммасында “Финсабат” рубрикасы уюштурулган. Отчеттук жыл ичинде банктын иши тууралуу сюжеттер камтылган 26 программа мамлекеттик жана расмий тилдерде эфирге чыгарылган.

*Улуттук банктын
расмий сайты*

Улуттук банктын расмий сайты коомчулукка маалымдоо инструменттеринин бири болуп саналат, ал керектөөчүлөргө борбордук банктын иши тууралуу маалыматтан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн сунуштайт.

2016-жылы банктын расмий сайтында бир катар атайы жаңылыктар жарыяланып, аларда банктык жана банктык эмес секторлордун жана Улуттук банктын иши тууралуу маалымат камтылган.

Расмий сайтты жакшыртуу, жаңы бөлүктөрдү түзүү жана сайттын бөлүктөрүнө сунушталуучу маалыматты кеңейтүү боюнча иштер улантылган.

Мындан тышкары, расмий сайтта виртуалдуу “Нумизматикалык музей” түзүлгөн, ал сайтка кирүүчүлөргө өлкө аймагында акча жүгүртүүнүн өткөн күндөрдөн биздин учурга чейинки тарыхына көз салууга өбөлгө түзөт. Мындан тышкары, виртуалдуу “Улуттук банктын сүрөттөр галереясы” түзүлгөн, анда кыргыз авторлорунун чыгармаларынын Улуттук банктын Көркөм фондундагы сүрөттөрү чагылдырылган.

*Финансылык
сабаттуулукту
жогорулатуу*

Калктын финансылык сабаттуулук деңгээлин жогорулатуу банк ишинин негизги багыттарынын бири болуп саналат. Социологиялык изилдөөлөрдүн натыйжасында Улуттук банк 2016-2020-жылдарда Кыргыз Республикасынын калкынын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу программасын иштеп чыгып, анын алкагында жыл ичинде бир катар иш-чаралар уюштурулган.

Жылдын март айында Улуттук банктын катышуусунда Дүйнөлүк акча жумалыгы (Global Money Week) өткөн, анын максаты балдар менен жаштардын финансылык сабаттуулугун, ошондой эле калктын жыйым топтоо маданиятын жогорулатуу болгон. Дүйнөлүк акча жумалыгынын жүрүшүндө жалпы билим берүү мекемелеринде жана жогорку окуу жайларда семинарлар, мамлекеттик жана финансы-кредит мекемелерде ачык эшик күндөрү өткөрүлгөн.

2015-жылы Дүйнөлүк акча жумалыгын ийгиликтүү өткөргөндүгү, ошондой эле өлкөдө финансылык билим берүү жагында олуттуу жетишкендиктерге ээ болгондугу жана Финансылык сабаттуулукту жогорулатуу программасы бекитилгендиги үчүн Кыргыз Республикасы Европа жана Борбордук Азиянын 50 өлкөсүнүн ичинен өлкөлүк категория боюнча (Country Award) Балдар жана жаштар үчүн финансылык билим берүү жана жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу боюнча эл аралык уюм тарабынан (Child and Youth Finance International, CYFI) уюшулган “Глобалдуу жеткиликтүүлүк-2016” (Global Inclusion Awards) премиясы боюнча финалга чыккан.

Мындан тышкары, Улуттук банк Эл аралык кызматташуу боюнча аманат кассаларынын Германия фонду менен биргеликте Бишкек шаарынын жана Чүй областтарынын орто билим берүү мекемелеринин 18 мугалими үчүн финансылык сабаттуулук боюнча тренинг уюштурган. Анын жүрүшүндө катышуучулар

окуучуларга финансылык сабаттуулук жана жыйым топтоонун негиздери боюнча сабак өтүүнүн инновациялык ыкмалары боюнча Германия тажрыйбасы менен таанышышкан.

2016-жылдын октябрь айында өткөрүлгөн Жыйым топтоо жумалыгынын жүрүшүндө Бишкек шаарындагы төрт орто мектепте окуучуларга жыйым топтоо зарылчылыгы тууралуу лекция окулуп, атайын бизнес-оюндар жана Улуттук банк менен коммерциялык банктарга экскурсиялар уюштурулган.

Өлкө калкынын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу программасын ишке ашыруунун алкагында, Улуттук банк балдар үчүн мамлекеттик жана расмий тилдерде “Акча алиппеси” окуу куралынын экинчи жана үчүнчү серияларын басып чыгарган.

Отчеттук жыл ичинде Бишкек шаарында сыяктуу эле, бардык областтык башкармалыктарда жана Улуттук банктын Баткен областындагы өкүлчүлүгүндө иштеген коомдук кабылдамалардын иш алкагында, коомчулук менен өз ара иш алып баруу иши улантылган. Коомдук кабылдама жарандардын кайрылууларын кароону, калкка Улуттук банктын жана банк чөйрөсүнүн ишине тиешелүү кеңештерди жана маалыматтарды берүүнү жүзөгө ашырат.

Бүтүндөй алганда, жыл ичинде банкка 1 146 кат жүзүндө кайрылуу (анын ичинде областтык башкармалыктарга – 415) келип түшкөн. Аларда негизинен, чет өлкө валюталарынын кыргыз сомуна карата расмий курсу; Улуттук банк тарабынан белгиленген эсептик чен; инфляция көрсөткүчү; коммерциялык банктардагы аманаттар боюнча пайыз төлөө; коммерциялык банктардагы жана микрокредиттик уюмдардагы проблемалуу кредиттер; банктык эмес мекемелердин иши, ошондой эле өлчөнгөн алтын куймаларды жана нумизматикалык монеталарды сатып алуу тартиби маселелери козголгон.

Региондордо коомчулукка маалымдоо иши областтык башкармалыктар жана Баткен областындагы өкүлчүлүк аркылуу ишке ашырылган. Жыл ичинде жогорку окуу жайларынын студенттери жана орто мектептердин окуучулары үчүн “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акча-кредит саясаты жана улуттук валютанын өнүгүү баскычтары”, “Улуттук валютага аяр мамиле кылуу жана эскилиги жеткен банкнотторду жарактууга алмаштыруу тартиби”, “ФКМдердин ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө” деген темаларда лекциялар окулган. Ошондой эле жеке ишкерлер, жогорку жана орто окуу жайларынын студенттери үчүн “Финансылык сабаттуулук” темасында да лекция окулган. Анын жүрүшүндө башкы банктын негизги максаттарынын жана милдеттеринин чечмеленишине, финансылык пландаштыруу көндүмдөрүнө, банктык төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнө, кредиттөө жана карыз алуучунун төлөө жөндөмдүүлүгүнө баа берүү жол-жоболоруна, кредитор менен карыз алуучунун укуктары менен милдеттерине, ошондой эле улуттук валютага аяр мамиле жасоо жана акча колдонуу маданиятына өзгөчө көңүл бурулган.

Коомчулук менен иштөөнүн алкагында отчеттук жыл ичинде Улуттук банктын Бишкек жана Ош шаарларындагы нумизматикалык музейлерине экскурсиялар уюштурулуп, анын жүрүшүндө катышуучулар Улуттук банк тарабынан ар кайсы мезгилде чыгарылып, улуттук валютанын өнүгүү жана калыптануу баскычтарын чагылдырган банкноттордун жана монеталардын эскиздери жана үлгүлөрү, ошондой эле өлкө аймагында байыркы мезгилден тартып бүгүнкү күнгө чейинки табылган акча белгилери, ар кандай технологияда жана кызыктуу дизайнда даярдалган коллекциялык алтын жана күмүш монеталар менен таанышышкан.

Коомдук кабылдаманын иши

Региондордо иш алып баруу

Нумизматикалык музей

6-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН ИШИ ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ

6.1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын түзүмү

Улуттук банктын ишин оптималдаштыруу жана иш натыйжалуулугун жогорулатуу максатында 2016-жыл ичинде банктын түзүмдүк бөлүмдөрү олуттуу өзгөрүүгө дуушар болуп, анын натыйжасында эки башкармалык, төрт өз алдынча бөлүм жана үч топ жоюлган, атап айтканда:

- Башкы китепти түзүү бөлүмүн жана Финансылык отчеттуулук жана методология бөлүмүн жоюу аркылуу Бухгалтердик эсепке алуу жана отчеттуулук башкармалыгы өзгөртүп түзүлгөн;

- Төлөм системалары методологиясы жана саясаты бөлүмүнүн курамынан Операторлор жана төлөм уюмдары менен иш алып баруу тобу чыгарылып, анын базасында башкармалыктын курамында Операторлор жана төлөм уюмдары менен иш алып баруу бөлүмүн түзүү аркылуу Төлөм системалары башкармалыгы өзгөртүлгөн, ошондой эле Төлөм системалары методологиясы жана саясаты бөлүмү жана Төлөм системаларына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү жана өнүктүрүү бөлүмү жоюлган;

Төмөнкү түзүмдүк бөлүмдөр жоюлган:

- Документ менен иш алып баруу башкармалыгы;
- Коммуникация башкармалыгы;
- Өз алдынча түзүмдүк бөлүм катары Экономикалык изилдөө борбору;
- Басма сөз кызматы;
- Банк Башкармасынын Катчылыгы;
- Өз алдынча түзүмдүк бөлүм катары Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо жана финансылык сабаттуулук бөлүмү;
- Өз алдынча топ катары Улуттук банктын ишин оптималдаштыруу тобу;
- Өз алдынча топ катары Кредиттерди жана күрөөлөрдү администрлөө тобу;
- Өз алдынча топ катары Улуттук банктын коммуникациялык саясатын иштеп чыгуу тобу;
- Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгынын курамындагы Статистикалык базаны техникалык колдоо бөлүмү;
- Административдик-чарбалык ишти камсыздоо башкармалыгынын курамындагы Имараттарды тейлөө бөлүмү жана Энергия менен камсыздоо кызматы;
- Банк ишин автоматташтыруу башкармалыгынын курамындагы Маалыматтык-сервистик колдоо тобу.

Отчеттук мезгилдин акырына Улуттук банктын уюштуруу түзүмүндө борбордук аппараттын 24 түзүмдүк бөлүмү, беш областтык башкармалык жана Баткен областындагы өкүлчүлүк камтылган.

Улуттук банктын түзүмдүк бөлүмдөрүнүн негизги милдеттери

Экономика башкармалыгы	акча-кредит саясаты жана аны жүзөгө ашыруу боюнча сунуштарды иштеп чыгат; экономиканын монетардык, реалдуу, финансы, бюджет-салык секторлор чөйрөсүндө талдап-иликтөөлөрдү жүргүзөт; макроэкономикалык модель түзүүнү жана болжолдоолорду жүзөгө ашырат; макроэкономика, акча-кредит саясаты, фискалдык саясат, алмашуу курсу, реалдуу сектор маселелерине илимий-изилдөө ишин жүргүзөт;
Акча-кредиттик операциялар башкармалыгы	акча-кредит саясатын жүзөгө ашырат; финансы рынокторунда операцияларды, аларга баа берүүнү жана талдап-иликтөөнү жүргүзөт, ачык рынокто операцияларды натыйжалуу координациялоо максатында финансы рынокторундагы тенденциялардын өзгөрүү себептерин аныктайт;
Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгы	акча-кредит жана финансы рыногуна тиешелүү көрсөткүчтөр статистикасын, банк сектору жана банктык эмес финансы-кредит мекемелери боюнча статистиканы жүргүзөт; төлөм тендемин түзөт; тышкы карыз маселелерин эксперттик колдоого алат; республиканын финансы системасынын туруктуулугун талдап-иликтөөгө алат жана баа берет; Улуттук банктын расмий басылмаларын чыгарат;
Тышкы көзөмөл башкармалыгы	аманатчылардын жана башка кредиторлордун таламдарын коргоо, ошондой эле адилеттүү агаандаштыкты камсыз кылуу максатында, коммерциялык банктардын жана банктык эмес финансы-кредит мекемелердин ишине тышкы (аралыктан) көзөмөлдүктү жүзөгө ашырат;
Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы	коммерциялык банктарга жана банктык эмес финансы-кредит мекемелерге көзөмөлдүк жана алардын ишин жөнгө салуу боюнча методологиялык базаны иштеп чыгат жана алардын ишин лицензиялайт;
Инспектирлөө башкармалыгы	коммерциялык банктардын жана банктык эмес финансы-кредит мекемелердин ишинде мыйзам талаптары сакталышына жеринде барып инспектордук текшерүүнү ишке ашырат, банктык жана микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн керектөөчүлөр укугун коргоого, керектөөчүлөрдүн финансы-кредит мекемелерине карата ишенимин бекемдөөгө көмөктөшөт;
Нак акча менен иш алып баруу башкармалыгы	Кыргыз Республикасынын экономикасынын банкнотторго жана монеталарга болгон керектөөсүн аныктайт; алардын оптималдуу запастарын колдоого алат, акча банкнотторунун, монеталардын жана баалуулуктардын сакталышын жана ташып жеткирилишин камсыз кылат; эскилиги жеткен банкноттор менен монеталарды жок кылуу боюнча чаралар топтомун жүзөгө ашырат;

**Банктык
эсептешүүлөр
башкармалыгы**

Банктар аралык эсептешүү системасынын ишин уюштурат; финансы рынокторунда операциялар жана бүтүмдөр боюнча эсептешүүлөрдү жүзөгө ашырат;

**Банк ишин авто-
матташтыруу
башкармалыгы**

Маалымат технологиялары жагында сапаттуу кызмат көрсөтүүлөр менен өз убагында камсыз кылат; операциялык тобокелдиктерге баа берүү методикасын иштеп чыгат жана колдонууга киргизет, бизнес-процесстерди чагылдырат жана аларга талдап-иликтөөлөрдү жүргүзөт, ошондой эле аларды оптималдаштыруу боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгат;

**Төлөм
системалары
башкармалыгы**

методологиялык базаны иштеп чыгат, төлөм системаларынын натыйжалуу ишин, ишенимдүү жана коопсуз иш алып барууну камсыз кылат, ага талдап-иликтөөлөрдү жүргүзөт, контролдукка жана көзөмөлдүккө (оверсайт) алат; республиканын төлөм системасынын өнүгүүсүнө өбөлгө түзөт, ошондой эле төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин лицензиялайт, жөнгө салат жана көзөмөлдөйт;

**Бухгалтердик
эсепке алуу
жана отчеттуулук
башкармалыгы**

Банктын финансылык абалын, мамлекеттик баалуу кагаздарды депозитардык эсепке алууну чагылдырган финансылык отчетту түзүү жана аны пайдалануучуларга сунуштоо максатында, эл аралык эсепке алуу тажрыйбасына жараша банк операцияларынын эсебин туруктуу жүргүзүп, отчетторду түзүп, ошондой эле коммерциялык банктардын жана ЕАЭС алкагында түзүлгөн эл аралык уюмдарды кайра каржылоо жана ликвиддүүлүгүн колдоо максатында сунушталган кредиттер боюнча активдердин кайтарылып алынышын камсыз кылат;

**Юридика
башкармалыгы**

Улуттук банктын ишин комплекстик укуктук коштоп жүрүүнү, банк мыйзамдарын өнүктүрүү жана өркүндөтүү ишинин аткарылышын камсыз кылат;

**Коопсуздук жана
маалыматтык
коргонуу
башкармалыгы**

Улуттук банктын ишинин жана маалымат ресурстарынын коопсуздугун камсыз кылат;

**Администра-
тивдик-чарбалык
ишти камсыздоо
башкармалыгы**

Улуттук банкты материалдык-техникалык жактан жабдууну, транспорт менен камсыздоону, имараттарын, куралмаларын тейлөөгө алууну жана энергия менен камсыздоону жүзөгө ашырат;

**Мамлекеттик тил-
ди өнүктүрүү жана
документ менен иш
алып баруу бөлүмү**

Мамлекеттик тилде иш кагаздарын жүргүзүүнү жана өнүктүрүүнү, документ менен иш алып барууну жана документтердин аткарылышын контролдойт, ошондой эле Улуттук банк Башкармасынын ишин камсыз кылат;

<i>Персонал менен иш алып баруу бөлүмү</i>	Улуттук банктын милдеттерин аткаруу үчүн зарыл эмгек ресурсу менен камсыз кылат, ошондой эле банк кызматкерлеринин окутуудан өтүү процессин пландаштырат, уюштурат жана контролдойт;
<i>Финансы жана мониторинг жүргүзүү бөлүмү</i>	Улуттук банктын өнүгүү багытын аныктаган стратегияларды финансылык ресурстар менен камсыз кылууга, негизги фондуларды, жүгүртүү каражаттарын жана финансылык ресурстардын сакталышын жана үнөмдүү пайдаланылышын көздөгөн финансылык иш багытын уюштурат;
<i>Эл аралык кызматташуу бөлүмү</i>	Улуттук банктын тышкы уюмдар менен эл аралык кызматташуусун белгилейт, чындайт жана өнүктүрөт;
<i>Финансылык тобокелдиктерди контролдоо бөлүмү</i>	Улуттук банк тышкы рыноктордо операцияларды ишке ашырууда финансылык тобокелдиктерди тескөөгө алат;
<i>Коомчулук менен иш алып баруу бөлүмү</i>	Банктын коммуникациялык саясатына ылайык жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу Улуттук банктын иши жана саясаты тууралуу коомчулукка маалымдалышын камсыз кылат, Кыргыз Республикасында финансылык сабаттуулукту жогорулатууга көмөктөшөт;
<i>Курулуш жана ремонт иштери бөлүмү</i>	Улуттук банктын объекттеринде курулуш-монтаждоо, ремонттоо жана долбоор түзүү-чалгындоо иштеринин аткарылышын камсыз кылат;
<i>Ички аудит кызматы</i>	Улуттук банкта ички контролдук системасынын шайкештигине жана натыйжалуулугуна көз карандысыз баа берүүнү жүргүзөт жана аны өркүндөтүү боюнча иш-чараларды иштеп чыгат;
<i>Сатып алууларды уюштуруу тобу</i>	Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык сатып алууларды уюштурат жана жүргүзөт, ошондой эле Улуттук банк тарабынан жүзөгө ашырылып жаткан же түздөн-түз катышкан эл аралык финансылык уюмдардын жана донор өлкөлөрдүн долбоорлоруна катышат;
<i>Окуу-ден соолукту чыңдоо борбору (“Толкун” пансионаты)</i>	Улуттук банктын кызматкерлеринин катышуусунда семинарлардын, тегерек стол маектердин, башка окутуу иш-чараларынын өткөрүлүшүн камсыз кылат;
<i>Улуттук банктын областтык башкармалыктары жана Баткен областындагы өкүлчүлүгү</i>	коммерциялык банктардын филиалдарын нак акча менен камсыздайт; Улуттук банктан лицензия алышкан жана иши ал тарабынан жөнгө салынган финансы-кредит мекемелердин банктык мыйзам талаптарын сактоосуна көзөмөлдүктү жүргүзүү боюнча иш-чараларга катышат, ошондой эле төлөм системасын өнүктүрүү чараларын жүзөгө ашырат.

Улуттук банктын кызматкерлеринин саны

Отчеттук мезгилдин акырына Улуттук банктын кызматкерлеринин саны 692 адамды түзгөн (такшалуудан өткөндөрдү кошо алганда), анын ичинен 610 адам – борбордук аппаратта, 82 адам – областтык башкармалыктарда жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүндө эмгектенишет. Алардын ичинен аялдардын саны борбордук аппаратта 293 адамды, областтык башкармалыктарда жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүндө – 35 адамды түзгөн. Пайыздык катышта аялдардын саны 47,0 пайызды жана эркектердин саны – 53,0 пайызды түзөт.

Ал эми 2015-жылы Улуттук банктын кызматкерлеринин саны 698 адамды түзгөн, анын ичинен 615 адам – борбордук аппаратта жана 83 адам – областтык башкармалыктарда жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүндө эмгектенип келген. Пайыздык катышта аялдардын саны 49,0 пайызды жана эркектердин саны – 51,0 пайызды түзгөн.

Персоналды окутуу

Улуттук банк өз кызматкерлеринин квалификациясын жогорулатуу максатында жыл сайын окутуудан өткөрүүнү уюштурат. Жыл ичинде адистерди окутуу ЕАЭСке кирген мүчө-мамлекеттердин борбордук (улуттук) банктарынын персоналын кесиптик окутуу программасынын, КМШ өлкөлөрүндө жана алыскы чет өлкөлөрдө, ошондой эле Кыргыз Республикасында, анын ичинде Улуттук банктын базасында техникалык жардам линиясы боюнча уюштурулган окуу иш-чараларынын алкагында өткөрүлгөн.

Улуттук банк менен Эл аралык кызматташуу боюнча аманат кассалары фондусу (Германия) ортосунда узак мөөнөттүү кызматташуу жөнүндө меморандумду жүзөгө ашыруунун алкагында “Банк иши. Банк кызматкерлерин дуалдык кесиптик окутуу” долбоору ишке ашырылууда. Отчеттук жыл ичинде Улуттук банктын жана коммерциялык банктардын кызматкерлеринин ичинен 129 жаш адис даярдыктан өткөн.

2016-жылдын февраль айында Улуттук банк “Кесипкөй жаш адистер” программасын ишке киргизген, анын максаты – окуу жайын бүтүрүүчүлөрүнүн жана жаш адистердин өлкөнүн борбордук банкынын иш процессине катышуу аркылуу банктык тажрыйбага ээ болуусуна шарт түзүү жана мүмкүнчүлүк берүү саналат.

Жаш адистерди тандоо үч баскыч боюнча өткөрүлүп, анын жыйынтыгында 122 талапкердин ичинен 32 талапкер сегиз ай ичинде Улуттук банка такшалуудан өтүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болушкан.

Улуттук банк иш үзгүлтүксүздүгүн жана улантуучулукту камсыз кылуу максатында “Кесипкөй жаш адистер” программасын андан ары жүзөгө ашырууну пландаштырууда.

Сынак аркылуу тандоо

Ишке кабыл алууда ачык-айкындуулукту жана адилеттүүлүктү камсыз кылуу үчүн сынак өткөрүү аркылуу тандоо системасы колдонулат, бул алардын кесиптик даярдыгын эске алуу менен кыйла квалификациялуу адистерди тандоого жана Улуттук банкка жүктөлгөн милдеттерди талаптагыдай жүзөгө ашыруу деңгээлин камсыз кылууга шарт түзөт.

Бош турган кызмат орундарына сынак өткөрүлө тургандыгы тууралуу кулактандыруулар Улуттук банктын расмий сайтында жана жалпыга маалымдоо каражаттарында жарыяланып турган.

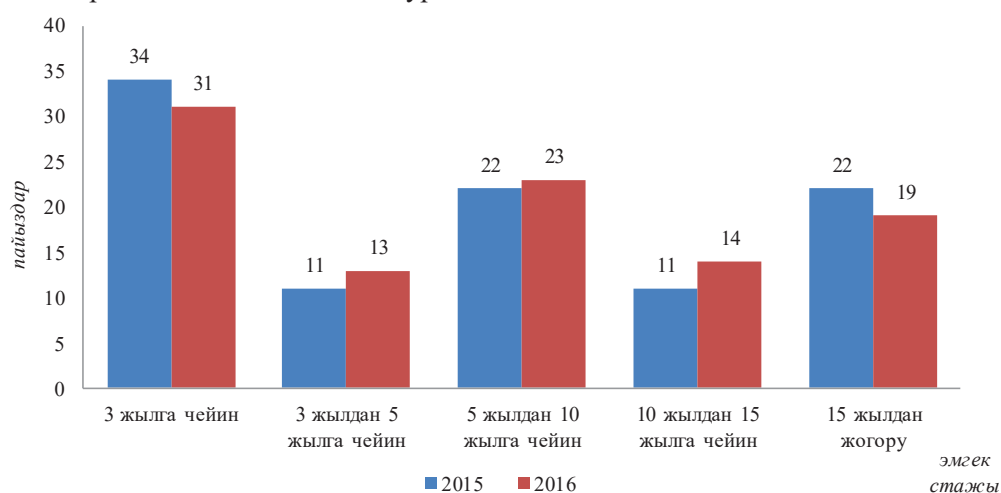
2016-жылы 19 сынак (анын ичинен 6 сынак – областтык башкармалыктарда) өткөрүлгөн. Бардыгы болуп сынакка 316 адам катышып, анын жыйынтыгы боюнча 43 адам ишке кабыл алынган.

Кадрлардын иштен бошонуп кетиши 14,0 пайызды түзгөн, ал эми 2015-жылы ал 10,0 пайыз чегинде катталган эле.

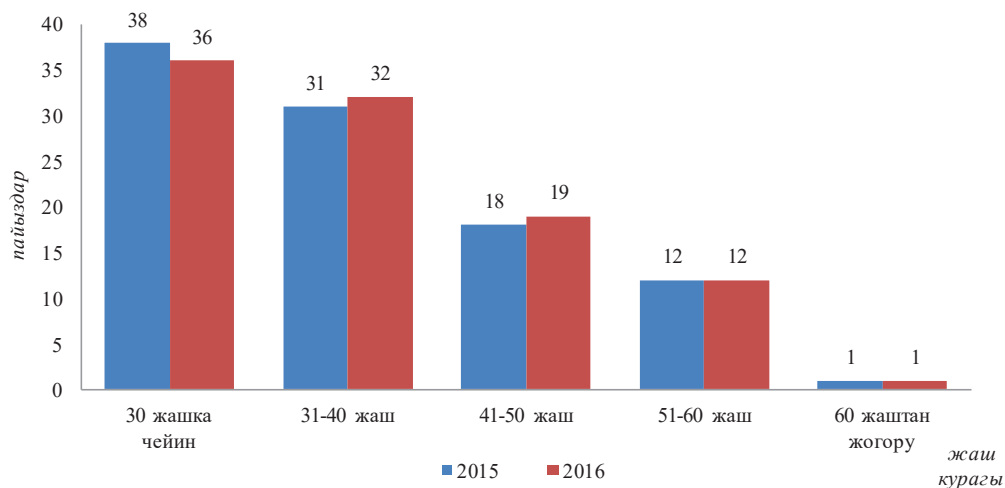
Персоналдын иш стажы жана жаш курагы боюнча түзүмү тиешелүүлүгүнө жараша 6.1.1 жана 6.1.2-графиктерде келтирилген.

6.1.1-график.

Адистердин иш стажы боюнча курамы

6.1.2-график.

Адистердин жаш курагы боюнча курамы

Улуттук банкта туруктуу негизде жети комитет, 10 комиссия, Улуттук банктын басылмаларынын алты редакциялык кеңеши жана илимий-эксперттик кеңеш иш алып барган. Алардын иш тартиби жана жол-жоболору тиешелүү жоболордо аныкталган. Комитеттердин жана комиссиялардын иши Улуттук банкта корпоративдик башкарууну өркүндөтүүгө шарт түзөт.

Улуттук банктын комитеттеринин жана комиссияларынын максаттары жана милдеттери

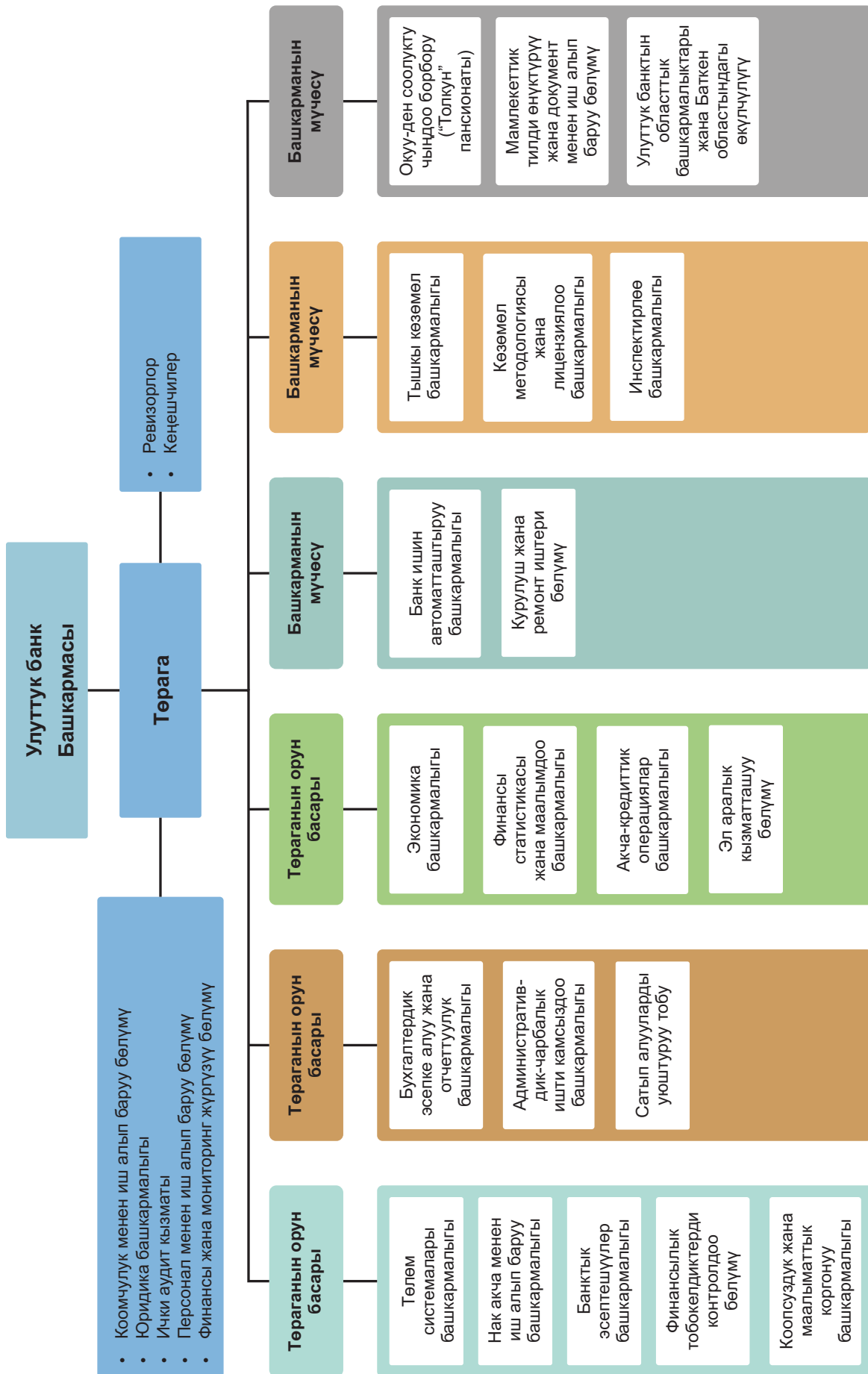
Акча-кредиттик жөнгө салуу комитети

ликвиддүүлүктү күндөлүк негизде тескөө боюнча чечимдерди иштеп чыгат жана аларды ыкчам кабыл алат. Ачык рынокто иш-аракеттерге баа берүү жана варианттарды тандоо, тандалып алынган иш-аракеттерден улам келип чыгуучу кесепеттерге талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү, чечимдерди кабыл алуу жана акча-кредит саясатынын инструменттерин пайдалануу шарттарын белгилөө, ошондой эле Улуттук банк Башкармасына

	жана Өкмөткө акча-кредит саясаты маселелери боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгуу – комитеттин негизги милдеттеринен болуп саналат;
<i>Инвестициялык комитет</i>	Белгиленген ыйгарым укуктардын чегинде эл аралык камдарды тескөө боюнча чечимдерди иштеп чыгат жана кабыл алат. Инвестициялык стратегияны карап чыгуу, жактыруу жана анын аткарылышына мониторинг жүргүзүү, финансы рынокторундагы абалды эске алуу менен инвестициялык ишкердиктин натыйжалуулугуна баа берүү жана бекитилген стратегиянын алкагында тактикалык чечимдерди жана Башкарма үчүн инвестициялык ишкердик маселелери боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү жана сунуштарды иштеп чыгуу комитеттин негизги милдеттеринен болуп саналат;
<i>Көзөмөл боюнча комитет</i>	Улуттук банктан лицензия алышкан коммерциялык банктардын жана башка финансы-кредит мекемелердин ишине белгиленген компетенциянын чегинде жөнгө салуу жана көзөмөлдөө маселелери боюнча чечимдерди кабыл алат;
<i>Төлөм системасы боюнча комитет</i>	Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүү, жөнгө салуу жана көзөмөлдөө (оверсайт), ошондой эле төлөм системаларынын операторлоруна жана төлөм уюмдарына лицензия берүү, алардын ишин жөнгө салуу жана пруденциалдык көзөмөлдүк жагында өз компетенциясынын чегинде чечимдерди кабыл алат;
<i>Тобокелдиктер боюнча комитет</i>	Улуттук банктын ишине мүнөздүү тобокелдиктерди идентификациялоо, аларга баа берүү жана чектөө жагында түзүмдүк бөлүмдөрдүн ишин координациялоо аркылуу тобокелдиктерди минималдаштыруу боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгат;
<i>Маалымат системалары боюнча координациялык комитет</i>	Улуттук банктын максаттарына жана милдеттерине ылайык, маалымат системасын өнүктүрүү стратегиясын жана Маалымат системаларын өнүктүрүүнүн келечекке каралган планын жүзөгө ашыруу боюнча чечимдерди иштеп чыгат жана иш-чаралардын аткарылышын контролдойт;
<i>Аудит боюнча комитет</i>	Улуттук банктын финансылык отчетунда маалыматтардын толук жана ачык-айкындуу берилишине тиешелүү контролдуктун жүргүзүлүшүн, ички контролдук системасынын ишенимдүүлүгүн жана натыйжалуулугун, тышкы жана ички аудиттин көз карандысыздыгын камсыз кылууга көмөк көрсөтөт;
<i>Аттестациялык комиссия</i>	Кызматкердин ээлеген кызмат ордуна ылайык келишин белгилейт; кадрларды тандоону жана жайгаштырууну өркүндөтүүгө, персоналдын натыйжалуу иш алып

	барышына өбөлгө түзүүгө, кызматкердин потенциалын колдонуу келечегин аныктоого багытталган;
<i>Дисциплинардык комиссия</i>	Улуттук банктын кызматкерлеринин эмгек тартибин бузуу маселелерин, ошондой эле Кызматтык иш этика кодексинде белгиленген нормалардын сакталышын кароого алат;
<i>Коррупцияны алдын алуу боюнча комиссия</i>	коррупцияны алдын алуу, анын келип чыгышына өбөлгө түзгөн себептерге жана шарттарга жол бербөө жана аларды четтетүү чараларын жүзөгө ашырууга багытталган сунуштарды иштеп чыгуу аркылуу коррупцияга жол бербөө максатында түзүлгөн;
<i>Ишке байланыштуу талаш маселелерди чечүү боюнча комиссия</i>	Улуттук банка ишке байланыштуу келип чыккан жеке мүнөздөгү талаш маселелерди Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексине ылайык кароого алат;
<i>Методологиялык комиссия</i>	айрым ченемдик актылар долбоорлорунун методологиялык жактан иштелип чыгышын кароого алат; Улуттук банктын ченемдик актыларында колдонулган терминдерди жана аларга карата түшүндүрмөлөрдү бекитет;
<i>Улуттук банктын уюштуруу түзүмүн кароого алган комиссия</i>	Улуттук банктын ишин уюштуруу маселесин кароого алып, ал боюнча сунуштарды даярдайт; банктын уюштуруу түзүмүн оптималдаштыруу, процесстерди формага салуу жана өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча сунуштарды кароого алуу, сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгуу; иш багытын координациялап, контролдоо – комиссиянын негизги милдетинен болуп саналат.
<i>Борбордук эксперттик комиссия</i>	Улуттук банктын документтерине экспертиза жүргүзүү, аларды тандоо аркылуу мамлекеттик сактоого өткөрүү же жок кылуу боюнча методологиялык жана тажрыйбалык ишти уюштурат жана жүзөгө ашырат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча уюштуруу түзүмү

6.2. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2016-жыл ичинде аткарылган иштер

Улуттук банк Башкармасы банктын жогорку башкаруу органы болуп саналат жана ал негизги иш багыттарын бекитет. Банк Башкармасынын ыйгарым укуктары “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамда аныкталган.

*Жалпы
маалыматтар*

Улуттук банк Башкармасы акча-кредит саясатын, коммерциялык банктардын жана банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин ишине көзөмөлдүктү жүргүзүү жана төлөм системасын өнүктүрүү саясатын аныктайт; жаңы үлгүдөгү жана номиналдагы акча белгилерин чыгаруу, банкнотторду жана монеталарды жүгүртүүдөн алуу тартибин белгилейт; ченемдик актыларды, жылдык отчетту бекитет, ошондой эле Улуттук банкты, банк секторун жана БФКМдер секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттарын аныктайт.

Банк Башкармасы өз ишин бекитилген жылдык жана чейректтик пландардын негизинде жүзөгө ашырат. 2016-жылы бардыгы болуп 64 отурум өткөрүлүп (анын ичинде 19 маалыматтык отурум), алардын алкагында 405 маселе кароого алынып, 236 токтом кабыл алынган.

2016-жылга бекитилген отурумдар графигине ылайык туруктуу негизде эсептик чен өлчөмү боюнча чечимдер кабыл алынган.

2016-жылдын декабрь айында Улуттук банктын 2017-жылга каралган акча-кредит саясаты жөнүндө билдирүүсү жактырылган. Бул документ Өкмөт менен Улуттук банктын келээрки мезгилге каралган экономика саясатынын негизги багыттары жөнүндө биргелешкен билдирүүсүнүн бөлүгү болуп саналат. Мындан тышкары, 2017-жылга каралган эсептик чен өлчөмүнө тиешелүү маселелер каралуучу отурумдар графиги да жактырылган.

*Акча-кредит
саясаты боюнча
маселелерди кароо*

Жүргүзүлгөн акча-кредит саясатынын жыйынтыгына баа берүү үчүн Улуттук банк Башкармасы тарабынан акча-кредит саясаты жөнүндө чейректтик отчеттор (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) кароого алынган. Бул отчеттор Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланган, анда акча-кредит саясатынын жүзөгө ашырылышы, инфляция факторлору, негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөргө талдап-иликтөөлөр жана орто мөөнөткө болжолдоолор жөнүндө маалымат камтылган.

Эл аралык камдарды тескөө жана камдык активдердин коопсуздугун камсыз кылуу максатында жыл сайын келээрки мезгилге каралган инвестициялык саясат кароого алынат жана бекитилет. Жүргүзүлүп жаткан саясаттын натыйжалуулугуна баа берүү үчүн жыл сайын эл аралык камдардын тескөөгө алынышы боюнча отчет кароого алынат жана республиканын ички рыногунда монетардык алтынды улуттук валютага сатып алуу көлөмү бекитилет.

Мындан тышкары, Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет кароого алынган, анда финансы системасына мүнөздүү тобокелдиктерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр жыйынтыгы жана алардын бүтүндөй финансы секторунун туруктуулугуна таасири чагылдырылган. Мониторинг жыйынтыгы жана талдап-иликтөөлөр акча-кредит саясаты маселелери боюнча чечимдерди кабыл алууда эске алынган.

Өкмөттүн турак жай сатып алуу үчүн чет өлкө валютасында жеке адамдарга сунушталган кредиттерин улуттук валютага конвертациялоо программасын жүзөгө ашыруу максатында, тиешелүү ченемдик укуктук актылар бекитилген.

Бардыгы болуп 2016-жылы акча-кредит саясатына жана эл аралык камдарды тескөөгө тиешелүү 21 маселе кароого алынып, 21 токтом кабыл алынган.

Ошондой эле Улуттук банк Башкармасы тарабынан банктарды жана БФКМдерди, анын ичинде ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган банктарды, БФКМдерди жана алмашуу бюролорун лицензиялоо, көзөмөлдөө жана алардын ишин жөнгө салуу боюнча

*Банктык жана
банктык эмес ме-
кемелердин ишине
көзөмөлдүк боюнча
маселелерди кароо*

ченемдик укуктук базаны өркүндөтүүгө багытталган бир катар токтомдор кабыл алынган.

Банктарды, микрофинансылык уюмдарды, кредиттик союздарды жана алмашуу бюролорун лицензиялоо жана алардын ишин жөнгө салуу, ошондой эле долларлашуу деңгээлин төмөндөтүү максатында кредиттик, анын ичинде валюта тобокелдиги менен шартталган тобокелдиктерди, коммерциялык банктардын маалымат технологиялары жана маалымат коопсуздугу тобокелдиктерине байланыштуу операциялык тобокелдикти кыскартуу, ошондой эле Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына киргизилген өзгөртүүлөргө ылайык келтирүү маселелерине тиешелүү токтомдор кабыл алынган. Ченемдик укуктук актылар финансы рыногунун адистештирилген финансы-кредит мекемелери жана кредиттик бюро сыяктуу жаңы субъекттердин ишин лицензиялоого жана жөнгө салууга багытталган.

Нак чет өлкө валютасында алмашуу операцияларын жүзөгө ашырууга лицензия алуу жол-жобосун жеңилдетүү жана Улуттук банктын тиешелүү лицензиясыз нак чет өлкө валютасын алмашуу операцияларын жүргүзгөн жактардын санын кыскартуу максатында, алмашуу бюролоруна карата белгиленген жүгүртүү каражаттарын алуу булактары тууралуу маалыматты сунуштоону 2016-жылдын 31-декабрына чейин токтотуу чечими кабыл алынган.

Бардыгы болуп Улуттук банктан лицензия алышкан айрым коммерциялык банктардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин ишине тиешелүү 88 маселе кароого алынып, 74 токтом кабыл алынган, алардын ичинен 50 токтом – алардын ишин жөнгө салган ченемдик базага тиешелүү.

Төлөм системасы боюнча бир катар ченемдик укуктук актылар бекитилип, анда төлөм системалары операторлорунун, төлөм уюмдарынын жана эл аралык төлөм системаларынын иши, ошондой эле финансылык инновациялар жөнгө салынган.

Мамлекеттик программада каралган иш-чараларды андан ары жүзөгө ашыруу үчүн Өкмөт менен Улуттук банктын “Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн 2012-2017-жылдарда көбөйтүү боюнча мамлекеттик программада каралган чараларды бекитүү жөнүндө” токтомго өзгөртүү киргизүү тууралуу” жана “Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн көбөйтүү боюнча ведомстволор аралык комиссия түзүү жөнүндө” токтомго өзгөртүү киргизүү тууралуу” токтомдор бекитилген.

Мындан тышкары, “Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө” мыйзамга жана “Административдик жоопкерчилик жөнүндө” кодекске түзөтүүлөрдү киргизүү тууралуу мыйзам долбоору жактырылган.

Республиканын ЕАЭСке кирүүсүнүн алкагында Улуттук банк Башкармасы тарабынан Кыргыз Республикасынын бюджеттик классификациясына ылайык Төлөм жүгүртүүсүнүн мамлекеттик классификатору бекитилген, ошондой эле улуттук валютадагы нак эмес каражаттар агымына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү жана алардын ачык-айкындуулугун камсыз кылуу үчүн көрсөткүчтөрдү системага салууну өркүндөтүү максатында Төлөм жүгүртүүсүнүн мамлекеттик классификаторуна өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилген. Төлөм системасынын иши жана аны жөнгө салуу маселелери боюнча бардыгы болуп 23 маселе кароого алынып, 21 токтом кабыл алынган.

Мындан тышкары, Улуттук банктын ишин уюштуруу маселелери жана башка маселелер кароого алынып, алар боюнча 120 токтом кабыл алынган.

*Төлөм системасы
боюнча
маселелерди кароо*

6.3. Банк мыйзамдарын өркүндөтүү

2016-жылы Улуттук банк республикада банк ишин жөнгө салган мыйзам базасын өркүндөтүү жана өнүктүрүү ишин жүргүзгөн.

Жыл ичинде "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө" жана "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө" мыйзамды колдонууга киргизүү тууралуу" мыйзамдар кабыл алынган.

Кабыл алынган мыйзамдар

Жогоруда аталган мыйзамдар республика экономикасынын андан ары туруктуу өнүгүшүн камсыз кылуу максатында банктык мыйзамдарды реформалоого багытталган. Аларда банк секторунун туруктуулугун чыңдоо үчүн улуттук мыйзамдарга учур талабына жооп берген жаңы натыйжалуу дүйнөлүк банктык тажрыйбаны интеграциялоо каралган.

Мындан тышкары, кардарлардын, эң башкысы жеке адамдардын укугун жана мыйзамдуу таламдарын коргоо нормалары киргизилген, бул нормалар банктык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган бардык жактарга таркатылат. Банктык кызматтарды сунуштоого жана маалыматты ачып көрсөтүүгө карата негизги талаптар белгиленген.

Кароого алынган мезгил ичинде банктык мыйзамдар чөйрөсүндө административдик укук бузууга жол бергендиги үчүн айыптык төлөм өлчөмүн кыйла жогорулатуу жана такташтыруу каралган "Кыргыз Республикасынын административдик жоопкерчилиги жөнүндө кодексине өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу" мыйзам кабыл алынган.

Мындай түзөтүүлөр жеке адамдардын жана юридикалык жактардын, банктардын, финансы-кредит мекемелеринин жана алардын кызмат адамдарынын банктык операцияларды лицензиясыз жүзөгө ашыргандыгы, ошондой эле банктык, микрофинансылык, төлөм мыйзамдарынын жана кредиттик маалымат алмашуу мыйзамдарын бузууга жол бергендиги үчүн жоопкерчилигин жогорулатуу максатында киргизилген.

Мындан тышкары, "Кыргыз Республикасында лицензиялоо-уруксат берүү системасы жөнүндө" мыйзамга жана "Банктык сыр жөнүндө" мыйзамга "Кредиттик маалымат алмашуу жөнүндө" мыйзамдын 28-беренесин жүзөгө ашырууга багытталган өзгөртүүлөр кабыл алынган. Бул беренеге ылайык, "Кыргыз Республикасында лицензиялоо-уруксат берүү системасы жөнүндө" мыйзамга кредиттик бюролордун ишин лицензиялануучу ишкердик түрлөрүнүн тизмегине киргизүү каралган түзөтүүлөр, ошондой эле "Банктык сыр жөнүндө" мыйзамга "Кредиттик маалымат алмашуу жөнүндө" мыйзамга ылайык кредиттик маалымат алмашуу укугу каралган түзөтүүлөр күчүнө киргенден кийин "Кредиттик маалымат алмашуу жөнүндө" мыйзам күчүнө кирет.

Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк тарабынан "Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө" мыйзамга жана "Административдик жоопкерчилик жөнүндө" кодекске түзөтүүлөрдү киргизүү каралган "Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына төлөм системалары маселелери боюнча өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө" мыйзам долбоору иштелип чыккан. Бул түзөтүүлөр "Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө" мыйзам нормаларын "Кыргыз Республикасында лицензиялоо-уруксат берүү системасы жөнүндө" мыйзамынын үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү жүргүзүү ишин жана процессинг, клиринг боюнча ишти милдеттүү түрдө лицензиялоого тиешелүү талаптарга ылайык келтирүүгө багытталган.

Мыйзам долбоорлору

Мындан тышкары, "Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө" мыйзамга Улуттук банктын төлөм системасынын катышуучуларына карата колдонулуучу таасир этүү чараларына тиешелүү түзөтүүлөр сунушталган.

“Административдик жоопкерчилик жөнүндө” кодекске сунушталган өзгөртүүлөрдө укук бузууга жол бергендиги үчүн айыптык төлөмдү жеринде жана так эмес түрдө төлөө нормасын бекитүү каралган.

Банктардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин, ошондой эле Улуттук банк тарабынан көзөмөлгө алынган башка жактардын ишин жөнгө салган ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү улантылган.

6.4. Финансылык кеңешчи милдетин аткаруу

Кыргыз Республикасынын Президентинин, Жогорку Кеңештин жана Өкмөттүн финансылык кеңешчисинин милдетин аткаруунун чегинде Улуттук банк 2016-жылы ичинде төмөнкү иш-чараларды жүзөгө ашырган:

- туруктуу негизде Президентке, Жогорку Кеңешке жана Өкмөткө акча-кредит саясатын ишке ашыруу, банк жана төлөм системаларынын абалы боюнча маалыматтарды жана аналитикалык материалдарды сунуштап турган;
- финансы жана банк маселелерине же Улуттук банктын ыйгарым укуктарына тиешелүү мыйзам долбоорлоруна жана башка ченемдик укуктук актыларга, чечимдерге экспертиза жүргүзгөн;
- республикалык бюджетти кароого алууда Өкмөткө консультацияларды берип турган;
- Президентке, Жогорку Кеңешке жана Өкмөткө (министрликтерди жана ведомстволорду кошо алганда) финансы жана банк тутуму боюнча консультациялар жана сунуш-көрсөтмөлөр берилген.

Туруктуу негизде Президентке, Жогорку Кеңешке жана Өкмөткө сунушталуучу аналитикалык маалыматтарда акча-кредит саясатынын негизги багыттары, негизги макроэкономикалык көрсөткүч болжолдоолору, экономиканын тышкы секторундагы жагдай, банк тутумунун, банктык эмес финансы-кредит мекемелери системасынын абалы, республиканын валюта рыногундагы жагдай жөнүндө маалыматтар камтылган. Атап айтканда, социалдык-экономикалык өнүгүү жыйынтыктары, жергиликтүү экономиканын өнүгүү келечеги, төлөм теңдеминин жана алмашуу курсунун абалы, улуттук валютаны чыңдоо чаралары, кредиттерди конвертациялоо, тышкы соода, анын ичинде ЕАЭСке кирген өлкөлөр менен соода жүргүзүү жагдайы, тышкы карыз, мамлекеттик электрондук төлөм системасын түзүү жана анын иши жөнүндө маалымат сунушталган.

Мындан тышкары, экономиканын өсүшү боюнча аналитикалык материалдар жана болжолдоолор, экономиканын долларлашуу деңгээлин төмөндөтүү чаралары тууралуу сунуштар, мамлекеттик тышкы карызды тескөө, республиканын стратегиялык объекттерин туруктуу негизде тейлөөгө алган коммерциялык банктарды тандоо критерийлерин белгилөө боюнча сунуш-көрсөтмөлөр берилген.

Финансылык кеңешчи милдетин аткаруунун алкагында мамлекеттик бийлик органдарынын дарегине 500дөн ашык кат жөнөтүлгөн.

Улуттук банк төмөнкү 30 мыйзам долбоорлоруна экспертиза жүргүзгөн:

- “Кыргыз Республикасынын 2016-жылга республикалык бюджетти жана 2017-2018-жылдарга каралган болжолдоолор жөнүндө” мыйзамга өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу”;
- “2017-жылга республикалык бюджет жана 2018-2019-жылдарга каралган болжолдоолор жөнүндө”;
- “Кыргыз Республикасынын референдуму жөнүндө”;
- “Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына улуттук валютаны бекемдөө маселелери боюнча өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө”;
- “Ипотекалык турак жайды кредиттөө жөнүндө”;
- “Бюджеттик кредиттөө жөнүндө”;

*Мыйзам
долбоорлоруна
экспертиза
жүргүзүү*

- “Банктык аманаттарды (депозиттерди) коргоо жөнүндө” мыйзамга өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу”;
- “Аудитордук иш жөнүндө” мыйзамга өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу”;
- “Мамлекеттик мүлктү ишенимдүү тескөө жөнүндө”;
- “Сот аткаруучулар статусу жана аткаруу өндүрүшү жөнүндө”;
- “ЭВФтин добуш берүү квотасын жана укуктарын реформалоо жөнүндө макулдашуусунун беренелерине карата түзөтүүлөрдү ратификациялоо жөнүндө” ж.б.

2016-жылы Улуттук банк тарабынан Өкмөттүн жана Президенттин токтомдорунун жана буйрууларынын 50дөн ашык долбооруна экспертиза жүргүзүлүп, алар боюнча сунуштар даярдалган, анын ичинде:

- Өкмөт менен Улуттук банктын 2016-жылга каралган экономикалык саясатынын негизги багыттары жөнүндө биргелешкен билдирүүсү тууралуу;
- Өкмөттүн 2017-жылга иш-аракеттер планы жөнүндө;
- Кыргыз Республикасынын Дүйнөлүк банктын “2016-2017-жылдарда ишкердикти жүргүзүү” рейтингинде позициясын жакшыртуу боюнча иш-чаралар планы жөнүндө;
- Ипотекалык кредиттерди конвертациялоо жөнүндө;
- “Банкрот болгон банктарды атайы администрлөө жол-жобосун колдонуу тартиби жөнүндө” жобону бекитүү тууралуу;
- Жоюлуп жаткан банктардын кредиттерин трансформациялоо маселелери боюнча түшүндүрмөлөрдү бекитүү жөнүндө;
- “Айыл чарбасын каржылоо - 4” долбоору жөнүндө;
- Азия өнүктүрүү банкы менен Кыргыз Республикасында инвестициялык жагдайды жакшыртуу боюнча экинчи программа жөнүндө келишим долбоору тууралуу (2-чакан программа);
- Президенттин баалуу металлдар жана асыл таштар рыногун жөнгө салуу системасын өзгөртүүгө жана башка маселелерине тиешелүү айрым чечимдерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө.

2016-жыл ичинде Улуттук банк бир катар мамлекеттик программаларды жана пландарды иштеп чыгууга жана ишке ашырууга катышкан, анын ичинде:

- Кыргыз Республикасын 2013-2017-жылдарда туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы;
- Кыргыз Республикасынын калкынын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча 2016-2020-жылдарга каралган программа;
- Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча иш-чаралардын 2012-2017-жылдарга каралган мамлекеттик программасы;
- Экономика жана финансы саясаты меморандумун ишке ашыруу боюнча 2015-2018-жылдарга каралган иш-чаралар планы;
- Өкмөттүн 2016-жылга каралган кризиске каршы иш-аракеттер планы;
- Өкмөттүн 2016-жылга каралган “Ишеним жана биримдик” программасын жүзөгө ашыруу боюнча иш-аракеттер планы ж.б.

Кыргыз Республикасынын эл аралык жана мамлекеттик уюмдарда катышуусунун алкагында финансы жана банк системасына тиешелүү эл аралык келишимдерге жана макулдашууларга экспертиза жүргүзүлгөн, анын ичинде:

- Евразия экономикалык бирлигинин Бажы кодексинин долбооруна;
- КМШнын катышуучу-мамлекеттеринин кызмат көрсөтүүлөрдү эркин сунуштоосу жөнүндө келишим долбооруна;
- ЕАЭСке мүчө-мамлекеттердин финансы рыногунун мыйзамдарын ыңгайлаштыруу жөнүндө келишим долбоору;
- Акча каражаттарын жана (же) акча инструменттерин ЕАЭС бажы чек арасы аркылуу өткөрүүдө терроризмди каржылоого жана кылмыш жолу менен

Мамлекеттик программаларды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу

Эл аралык келишимдерге экспертиза жүргүзүү

алынган кирешелерди легалдаштырууга каршы аракеттенүү жагында маалымат алмашуу жөнүндө келишимдин долбоору;

- ЕАЭСке мүчө-мамлекеттер ортосунда кредиттик таржымалга тиешелүү маалыматтар менен алмашуу жагында өз ара иш алып баруу келишиминин долбоору;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен БУУнун Дүйнөлүк азык-түлүк программасы ортосунда базалык келишим долбоору;

- Евразия экономикалык комиссия (ЕЭК) кеңешинин “ЕАЭСке мүчө-мамлекеттердин банктарынын экспорттук кредиттөөнү жүзөгө ашырууда улуттук экспорттук-кредиттик агенттиктердин полистерин камсыздоого байланыштуу маселелер боюнча келишим долбоорун иштеп чыгуу жөнүндө” буйруусунун долбоору;

- ЕЭКтин Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тескөө секторунун карызын төмөндөтүү боюнча сунуштарынын долбоору;

- БУУнун Кыргызстандагы Балдар фондусу (ЮНИСЕФ) менен балдардын жана жаштардын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу жагында кызматташуу жөнүндө меморандумдун долбоору.

Өкмөттүн мыйзам долбоорлоруна, токтомдорунун жана буйрууларынын долбоорлоруна, эл аралык келишимдерге жана макулдашууларга жана башка ченемдик укуктук актылардын долбоорлоруна экспертиза жүргүзүүнүн натыйжасында корутунду чыгарылып, Улуттук банктын компетенциясына кирген маселелер боюнча сын-пикирлер жана сунуштар берилген.

*Ведомстволор
аралык
комиссияларда
иш алып баруу*

Улуттук банктын өкүлдөрү төмөнкү маселелер боюнча 16 ведомство аралык жумушчу топтун жана комиссиялардын ишине катышкан:

- Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу;

- Кыргыз Республикасынын калкынын аз камсыз болгон катмарынын жашоо деңгээлин жогорулатуу боюнча 2016-2017-жылдарга каралган иш-чаралар планын аткаруу;

- жумушсуз жарандарга микрокредиттерди берүү системасын кайра өзгөртүп түзүү долбоорун иштеп чыгуу;

- улуттук валютаны бекемдөө жана экономиканы доллардан арылтуу;

- финансы рыногунда мамлекеттик жөнгө салуунун учур талабына жооп берген үлгүсүн түзүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу;

- Кыргыз Республикасын ПОД/ФТЭ улуттук системасынын ФАТФ эл аралык стандарттарына баа берүүсүнө карата даярдоонун алкагында, республиканын ченемдик укуктук базасынын ФАТФнын 40 сунуш-көрсөтмөлөрүнө техникалык жактан ылайык келүүсүнө баа берүү;

- финансы статистикасы, тышкы жана өз ара соода жүргүзүү статистикасы, тышкы сектор статистикасы;

- ЕАЭСтин аймагында валюталык жөнгө салуу жана валюталык контролдоо;

- ЕАЭСке мүчө-мамлекеттердин туруктуу экономикалык өнүгүүсүн аныктаган Макроэкономикалык көрсөткүчтөрдү эсептөө методикасын өркүндөтүү;

- ЕЭКтин макроэкономикалык моделин түзүү жана болжолдоо;

- банктардын Депозиттерди коргоо агенттигине дифференциацияланган салымдары боюнча ыкмаларды иштеп чыгуу;

- ЕАЭСке мүчө-мамлекеттер ортосунда кредиттик таржымал курамына кирген маалымат менен алмашуу боюнча;

- “Инкассация жөнүндө” мыйзам долбоорун иштеп чыгуу;

- “Кампа жазуулары жөнүндө” мыйзам долбоорун иштеп чыгуу;

- мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ченем белгилөөчү ишин жөнгө салган мыйзамдарына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү жана өркүндөтүү;

- мамлекеттик деңгээлдеги документтер боюнча ченемдик укуктук актылардын долбоорун иштеп чыгуу.

Ведомство аралык жумушчу топтордун жана комиссиялардын ишине катышуунун натыйжасында, Улуттук банк тарабынан өз компетенциясына кирген маселелер боюнча маалымат берилип, сунуштар киргизилген.

6.5. Ички аудит жана ички контролдук системасы

Улуттук банкта ички аудит “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамга ылайык Ички аудит кызматы тарабынан жүзөгө ашырылат.

Укуктук негиз

Ички контролдук системасынын шайкештигине жана натыйжалуулугуна көз карандысыз баа берүү, тобокелдиктерди тескөөнү, корпоративдик башкарууну жүзөгө ашыруу, Улуттук банктын финансылык отчетуна аудит жүргүзгөн тышкы аудиторлор жана Аудит боюнча комитет менен өз ара иш алып баруу Ички аудит кызматынын негизги милдеттеринен болуп саналат жана ал өз ишин эл аралык тажрыйбага таянуу менен жүзөгө ашырат.

Швейцария Улуттук банкынын сертификатка ээ ички аудитор-эксперттери техникалык колдоо көрсөтүүнүн алкагында 2016-жыл ичинде көз карандысыз алдын ала тышкы баа берүүнү жүргүзүп, Ички аудит кызматынын ишинде олуттуу илгерилөө байкалгандыгын, буга чейинки баа берүү жыйынтыгы боюнча берилген сунуш-көрсөтмөлөр аткарылгандыгын, ошондой эле анын иши Эл аралык кесиптик ички аудит стандарттарына жана Ички аудиторлор институтунун этика кодексине жооп бере тургандыгын белгилеген.

Ички аудит ишине баа берүү

Эл аралык кесиптик ички аудит стандарттарына ылайык көз карандысыз баа берүү беш жылда бир жолу жүргүзүлөт жана ал Ички аудиторлор институтунун сапатына баа берүү колдонмосуна ылайык ишке ашырылган.

Аудитордук текшерүү бекитилген жылдык иш планга ылайык жүргүзүлгөн. Отчеттук мезгил ичинде, финансылык туруктуулукка мониторингди кошо алганда, Улуттук банктын негизги иш багыттары, коммерциялык банктарда инспектордук текшерүүлөрдү жүргүзүү, төлөм системаларын өнүктүрүү методологиясы, операторлорду жана төлөм системаларын лицензиялоо, ошондой эле башка маселелер боюнча аудитордук текшерүү ишке ашырылган.

Иш алып баруу

Текшерүүнүн натыйжасында ички аудиторлор тарабынан ички контролдук, тобокелдиктерди тескөө жана корпоративдик тескөө системаларын өркүндөтүүгө тиешелүү сунуш-көрсөтмөлөр берилген.

Аудитордук текшерүү жыйынтыгы Улуттук банктын жетекчилигине сунушталып, анда түзүмдүк бөлүмдөрдүн иши аларга жүктөлгөн милдеттерге жооп бере тургандыгы, аныкталган мыйзам бузуулар жана проблемалар тууралуу маалымат берилген. Ошондой эле, түзүмдүк бөлүмдөр аудитордук текшерүүнүн жыйынтыгында берилген сунуш-көрсөтмөлөрдү аткаргандыгына мониторинг жүргүзүп турган.

Мындан тышкары Ички аудит кызматы Улуттук банктын тышкы аудиторлору менен өз ара иш алып барган. Улуттук банктын 2016-жыл үчүн Көз карандысыз аудити аудитордук уюм “Делойт и Туш” ЖЧКсы тарабынан жүргүзүлгөн, ал тендер өткөрүүнүн натыйжасында тандалып, мыйзам талаптарына ылайык Жогорку Кеңеш тарабынан бекитилген. Тышкы аудиттин жыйынтыгында сунуш-көрсөтмөлөрдү аткаруу боюнча иш-чаралар планы иштелип чыккан, ал Улуттук банк Башкармасы тарабынан бекитилип, тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрдүн милдеттүү түрдө аткаруусуна берилген.

Тышкы аудиторлор менен өз ара иш алып баруу

Ошондой эле Ички аудит кызматы Аудит боюнча комитеттин отурумдарынын уюштурулушун жана өткөрүлүшүн камсыз кылган.

*Аудит боюнча
комитет менен
өз ара иш алып
баруу*

Аудит боюнча комитеттин курамы беш мүчөдөн турат, ага Улуттук банк Башкармасынын мүчөсү, Улуттук банктын өкүлү жана Улуттук банктын кызматкеринен болбогон көз карандысыз эксперттер кирет. Аталган комитеттин негизги иш максаты – Улуттук банктын финансылык отчетунун тактыгын жана ачык-айкындуулугун көзөмөлдөө, ички контролдук системасынын натыйжалуулугун, тышкы жана ички аудиттин көз карандысыздыгын, Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарынын сакталышын камсыз кылуу.

*Улуттук банктын
Аудит боюнча
комитетинин
отчету*

2016-жыл ичинде комитеттин 14 отуруму өткөрүлүп, анда комитеттин компетенциясына кирген маселелер кароого алынып, тиешелүү чечимдер кабыл алынган. Аудит боюнча комитет Ички аудит кызматынын отчетторун, ички жана тышкы аудиттин сунуш-көрсөтмөлөрүнүн аткарылышына жүргүзүлгөн мониторинг боюнча маалыматты жана ички контролдук системасын кароого алган, ошондой эле жарым жылдык негизде Улуттук банк Башкармасынын кароосуна өз ишкердиги тууралуу маалыматты сунуштап турган.

Аудит боюнча комитеттин көз карандысыз мүчөсү Жогорку Кеңештин депутаттары жана Улуттук банктын өкүлдөрү менен биргеликте тышкы аудиторду тандоо боюнча тендердик комиссиянын курамына катышкан.

Тышкы аудиторлордун көз карандысыздыгын камсыз кылуу максатында Аудит боюнча комитеттин мүчөлөрү “Делойт и Туш” ЖЧКсынын жоопкерчиликтүү өкүлдөрү менен жолугушуу өткөрүп, анын жүрүшүндө 2015-жыл үчүн финансылык отчетко жүргүзүлгөн тышкы аудит жыйынтыгы, 2016-жыл үчүн финансылык отчетко жүргүзүлгөн аудитордук текшерүү жана отчеттук жылдын сегиз айы үчүн финансылык отчетко алдын ала жүргүзүлгөн аудиттин натыйжалары талкууга алынган.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН
2016-ЖЫЛ ҮЧҮН
ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТУ**

7-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН 2016-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТУ ЖАНА КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРДУН ОТЧЕТУ

МАЗМУНУ

	Беттери
Көз карандысыз аудитордун отчету	99-101
Финансылык абал жөнүндө отчет	102
Түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар жөнүндө отчет	103
Чогуу алгандагы киреше жөнүндө отчет	104
Акча каражаттарынын жылышы жөнүндө отчет	105-106
Капиталдагы өзгөрүүлөр тууралуу отчет	107-108
Финансылык отчетко карата түшүндүрмөлөр	109-160

КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасына

Ой-пикир

Биз, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жылдын 31-декабрына карата финансылык абалы жөнүндө отчеттон, түшкөн пайда же кеткен чыгым отчетунан, чогуу алгандагы башка кирешелер боюнча отчеттон, өздүк капиталдагы өзгөрүүлөр боюнча отчеттон, жогоруда көрсөтүлгөн күнү бүткөн жыл ичинде акча каражаттарынын жылышы боюнча отчеттон, ошондой эле эсепке алуу саясатынын негизги принциптеринин кыскача баяндамасын кошо алганда, финансылык отчетко карата түшүндүрмөлөрдөн турган финансылык отчетко аудит жүргүздүк.

Биздин пикирибиз боюнча кароого сунушталган финансылык отчетто Улуттук банктын 2016-жылдын 31-декабрына карата финансылык абалынын бардык олуттуу багыттары, ошондой эле жогоруда көрсөтүлгөн күнү бүткөн жыл ичинде анын финансылык иш жыйынтыгы жана акча каражаттарынын жылышы, финансылык отчетко карата 2-тиркемеде чагылдырылган отчетту даярдоо принциптерине ылайык так чагылдырылган.

Пикир билдирүү үчүн негиздер

Биз, Аудиттин эл аралык стандарттарына ылайык аудит жүргүздүк. Стандарттарга ылайык биздин милдет ушул корутундунун «*Финансылык отчетко аудит үчүн аудитордун жоопкерчилиги*» бөлүгүндө чагылдырылган. Биз, Кыргыз Республикасында финансылык отчетко аудит жүргүзүүгө карата колдонулган этикалык талаптарга ылайык, Улуттук банкка карата бейтараптыкты сактайбыз (ага көз каранды эмеспиз). Демек, ушул талапка ылайык этикалык шарттар толук сакталган. Биз, аудитордук далилдер пикир билдирүү үчүн жетиштүү жана талаптагыдай негиз болуп саналат деп болжолдойбуз.

Башка маалыматтар

Жетекчилик башка маалыматтар үчүн жоопкерчиликтүү. Аудитордук корутунду даярдалган күнгө карата алынган башка маалыматтар Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жыл үчүн жылдык отчетунда камтылган маалыматтарды түшүндүрөт, бирок финансылык отчетто жана ал боюнча биздин аудитордук корутундуда алар камтылбайт.

Финансылык отчет боюнча биздин пикир башка маалыматтарга таркатылбайт жана биз ошол маалыматтарга карата кандайдыр бир формада ишенимдүү айтылган корутундуну бере албайбыз.

Финансылык отчетко аудит жүргүзүүгө байланыштуу биздин милдет – башка маалыматтар менен таанышып чыгуу жана ошол маалыматтар менен финансылык отчеттун же аудиттин жүрүшүндө биз таанышып чыккан маалыматтар ортосунда олуттуу дал келбестиктер орун албагандыгына жана башка маалыматтарда олуттуу бурмалоолор камтылбагандыгына толук ынануу.

Аудитордук корутунду даярдаганга чейин алынган башка маалыматтар менен таанышып чыгуунун жүрүшүндө аларда олуттуу бурмалоолорго жол берилгендигине негиздер орун алса, биз бул факты тууралуу маалымдоого милдеттүүбүз. Бирок, корутунду чагылдыруу зарыл болгон мындай фактылар аныкталган эмес.

Жетекчиликтин финансылык отчет үчүн жоопкерчилиги

Жетекчилик, финансылык отчетко карата 2-тиркемеде чагылдырылган принциптерге ылайык отчеттун даярдалышы, анда маалыматтардын так чагылдырылышы, катага жол берүүнүн же кара ниеттиктин кесепетинен олуттуу бурмалоолорду камтыбаган финансылык отчеттун даярдалышы үчүн зарыл деп эсептеген ички контролдук системасы үчүн жоопкерчиликтүү.

Жетекчилик, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын өз ишин үзгүлтүксүз улантууга жөндөмдүүлүгүнө баа берүү, зарылчылык келип чыккан учурда иш үзгүлтүксүздүгүнө тиешелүү маалыматтардын чечмеленип берилиши жана жол берүүлөрдү колдонуу укукка жатпаган учурларды эске албаганда, жол берүүлөрдүн негизинде отчеттордун түзүлүшү үчүн жоопкерчиликтүү.

Аудитордун финансылык отчетко аудит үчүн жоопкерчилиги

Биздин милдет – финансылык отчетто кара ниеттикке баруунун же каталарга жол берүүнүн кесепетинен олуттуу бурмалоолор камтыбагандыгына толук ишенимге ээ болуу жана биздин ой-пикирди билдирген аудитордук корутунду даярдоо. Толук ишенимдүүлүк жогорку деңгээлде ынанууну түшүндүрөт, бирок бул эл аралык стандарттарга ылайык жүргүзүлгөн аудит дайыма эле олуттуу бурмалоолорду аныктай тургандыгына кепилдик болуп саналбайт. Бурмалоолор кара ниеттикке же каталарга жол берүүнүн кесепетинен келип чыккан натыйжа. Эгерде булар өз-өзүнчө же чогуу алганда финансылык отчеттун негизинде кабыл алынган экономикалык чечимдерге таасир этет деген болжолдоолор орун алса, анда алар олуттуу деп эсептелинет.

Биз, Аудиттин эл аралык стандарттына ылайык жүргүзүлгөн аудиттин алкагында кесипкөйлүк негизде чечмелөөлөрдү колдонуп, кесипкөйлүк скептицизмди сактайбыз. Мындан тышкары, төмөнкүлөрдү аткарабыз:

- Кара ниеттикке баруунун же каталарга жол берүүнүн кесепетинен финансылык отчетто камтылышы мүмкүн болгон тобокелдиктерди аныктап, ага баа беребиз; тобокелдиктерге жооп катары аудитордук жол-жоболорду иштеп чыгып, аларды жүргүзөбүз; ой-пикирди ишенимдүү негиздөө үчүн жетиштүү болуп саналган аудитордук далилдерди алабыз. Жогоруда белгиленгендей эле, кара ниеттикке баруунун кесепетинен келип чыккан олуттуу бурмалоолорду аныктай албай калуу тобокелдиги, катага жол берүүнүн натыйжасында олуттуу бурмалоолорду таба албай калуу тобокелдигинен жогору турат. Анткени, кара ниеттүүлүк өзүндө тымызын сүйлөшүп алуу, атайлап жасоо, билип туруп жол берүү, маалыматтарды же аракеттерди ички контролдук системасына билдирбестен бурмалап сунуштоону камтышы мүмкүн;
- Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ички контролдук системасынын натыйжалуулугу боюнча ой-пикирди билдирүү максатында эмес, тиешелүү жагдайларга карата аудитордук жол-жоболорду иштеп чыгуу максатында, аудит үчүн мааниге ээ болгон ички контролдук системасы боюнча түшүнүктөрдү алабыз;
- колдонуудагы эсепке алуу саясатынын мүнөзүнө, бухгалтердик баа берүүлөрдүн жана жетекчилик тарабынан даярдалган маалыматтардын чечмелениши негиздүүлүгүнө баа беребиз;
- жетекчиликтин жол берүүлөрүнүн укук ченемдүүлүгүнө тиешелүү корутунду чыгарып, аудитордук далилдердин негизинде – Улуттук банктын ишти үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүнө карата анын натыйжасында олуттуу шектенүүлөр келип чыгышы ыктымал болгон жагдайлар же шарттарга байланыштуу белгисиздик орун алып жатабы же жокпу, ошол тууралуу корутунду даярдайбыз. Олуттуу белгисиздик орун алып жаткандыгы тууралуу корутундуга келсек, анда биз аудитордук корутундуда финансылык отчеттогу маалыматтардын чечмеленип берилишине көңүл бурууга, ал эми маалыматтардын чечмелениши талаптагыдай жүргүзүлбөсө, пикирибизди өзгөртүүгө тийишпиз. Биздин тыянактар, эгерде кийинки жагдайлар же шарттар Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүнөн ажырап калуусуна алып келбеген болсо, аудитордук корутундуга чейинки аудитордук далилдерге негизденет;
- бүтүндөй финансылык отчеттун, маалыматтардын чечмеленишин кошо алганда, анын түзүмүнө жана мазмунуна, ошондой эле финансылык отчетто чагылдырылган операциялар жана иш жагдайы аны так сунуштоону камсыз кыла алгандыгына баа беребиз.

Биз, башкаруу үчүн жооп берген адамдар менен өз ара маалымат алмашып, башкалардан тышкары аудиттин пландаштырылган мөөнөтү жана камтуу чөйрөсү, анын жыйынтыгы боюнча олуттуу сын-пикирлер, анын ичинде аудит процессинде аныкталган ички контролдук системасында олуттуу кемчиликтер тууралуу аларга маалымдайбыз.

2017-жылдын 15-марты
Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

7.2. 2016-жылдын 31-декабрына карата түптөлгөн финансылык абал боюнча отчет
(миң сом)

	Эскер- түүлөр	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
АКТИВДЕР			
Алтын	5	11 809 886	10 930 479
Банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	6	89 974 925	91 219 392
Берилген кредиттер	7	7 438 576	5 931 612
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	8	34 359 544	32 628 860
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	9	312 535	1 401 971
Негизги каражаттар	10	1 809 043	1 596 567
Материалдык эмес активдер		65 284	84 597
Башка активдер	11	1 945 210	1 239 077
Жыйынтыгында, активдер		147 715 003	145 032 555
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР			
Жүргүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	12	74 838 799	58 398 015
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	13	25 724 792	19 494 411
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	14	8 048 904	15 104 551
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	15	5 243 448	2 126 449
Алынган кредиттер	16	1 718 629	2 960 600
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ (СПЗ) боюнча милдеттенмелер	17	7 863 988	8 928 627
Башка милдеттенмелер		97 992	91 759
Жыйынтыгында, милдеттенмелер		123 536 552	107 104 412
КАПИТАЛ			
Уставдык капитал	18	1 000 000	1 000 000
Милдеттүү камдар		6 902 942	4 940 164
Алтынды жана чет өлкө валюталарын кайра баалоо боюнча кам		12 502 379	25 476 478
Сатуу үчүн колдо болгон инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам		(4 007)	(31 090)
Бөлүштүрүлбөгөн пайда		3 777 137	6 542 591
Жыйынтыгында, капитал		24 178 451	37 928 143
Бардыгы болуп, милдеттенмелер жана капитал		147 715 003	145 032 555

Абдыгулов Т.С.
Улуттук банктын Төрагасы

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.3. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жылдагы түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар жөнүндө отчет

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Пайыздык кирешелер	19	1 746 168	1 681 652
Пайыздык чыгашалар	19	(188 833)	(396 410)
Таза пайыздык киреше		1 557 335	1 285 242
Комиссиялык кирешелер		50 385	47 153
Комиссиялык чыгашалар		(7 124)	(5 707)
Комиссиялык таза киреше		43 261	41 446
Активдердин баасынын түшүүсүнө камды калыбына келтирүү	20	11 991	6 791
Алтын жана чет өлкө валютасы менен операциялар боюнча таза пайда	21	3 250 599	6 184 839
Башка кирешелер		335 504	219 291
Таза пайыздык эмес киреше		3 598 094	6 410 921
Операциялык кирешелер		5 198 690	7 737 609
Жүгүртүүгө чыгарылган банкнотторду жана монеталарды даярдаууга кеткен чыгашалар		(277 962)	(127 301)
Административдик чыгашалар	22	(931 741)	(901 375)
Башка чыгашалар		(211 850)	(166 342)
Операциялык чыгашалар		(1 421 553)	(1 195 018)
Жыл ичинде алынган пайда		3 777 137	6 542 591

Абдыгулов Т.С.
Улуттук банктын Төрагасы

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Баикы бухгалтер

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.4. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жылдагы чогуу алгандагы киреше жөнүндө отчет

(миң сом)

	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Жыл ичинде алынган пайда	3 777 137	6 542 591
Түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар жөнүндө отчеттун курамында кайра классификацияланышы мүмкүн болгон статьялар		
Чет өлкө валюталарын жана алтынды кайра баалоо камы:		
- чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди, алтынды кайра баалоодон таза пайда	(10 158 958)	15 662 849
- чет өлкө валютасы жана алтын менен операциялардан алынган, пайданын же чыгымдын курамына которулган таза пайда	(2 815 141)	(5 554 775)
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялардан таза пайда (чыгым)	27 083	(35 777)
Жыйынтыгында, жыл ичинде башка чогуу алгандагы финансылык натыйжа	(12 947 016)	10 072 297
Жыл ичинде жыйынтыгында чогуу алгандагы (чыгым)/ киреше	(9 169 879)	16 614 888

Абдыгулов Т.С.
Улуттук банктын Төрагасы

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.5. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде акча каражаттарынын жылышы жөнүндө отчет
(миң сом)

	Эскертүүлөр	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
ОПЕРАЦИЯЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
Пайыздар жана алынган комиссиялык төлөмдөр		2 083 518	1 402 057
Пайыздар жана төлөнгөн комиссиялык төлөмдөр		(129 495)	(181 333)
Чет өлкө валютасы менен операциялар боюнча өздөштүрүлгөн (реализацияланган) пайда		435 459	630 063
Башка кирешелер		226 503	200 230
Эмгек акы боюнча чыгашалар		(522 226)	(473 153)
Жүгүртүүгө чыгарылган банкнотторду жана монеталарды даярдаууга кеткен чыгашалар		(229 198)	(114 874)
Административдик чыгашалар		(439 312)	(505 042)
Операциялык активдердин жана милдеттенмелердин өзгөрүүсүнө чейинки операциялык иштен акча каражаттарынын агылып кириши		1 425 249	957 948
Операциялык активдердин (көбөйүүсү)/ азаюусу			
Алтын		(976 369)	(692 327)
Банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар		(8 341 930)	2 206 635
Берилген кредиттер		(1 505 544)	(2 151 606)
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар		(5 179 350)	3 915 033
Башка активдер		(736 129)	(196 833)
Операциялык милдеттенмелердин көбөйүүсү/(азаюусу)			
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар		16 440 784	1 323 424
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары		7 372 321	9 356 448
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары		(10 993 668)	(10 982 020)
Операциялык иштин жүрүшүндө чыгарылган карыздык балуу кагаздар		3 117 419	800 138
Башка милдеттенмелер		(419)	2 824
Операциялык иштен акча каражаттарынын таза агылып кирүүсү		622 364	4 539 664

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.5. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде акча каражаттарынын жылышы жөнүндө отчет (уландысы)

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
ИНВЕСТИЦИЯЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
Негизги каражаттарга жана материалдык эмес активдерге ээ болуу		(332 171)	(641 704)
Төлөөгө чейин кармалып турган инвестициялардын ордун жабуудан түшүүлөр		1 072 800	64 351
Ассоциацияланган уюмдардын капиталына инвестициялардын көбөйүүсү		-	(11 074)
Төлөөгө чейин кармалып турган инвестициялардан алынган пайыздар		70 718	81 817
Алынган дивиденддер		1 401	9 499
Инвестициялык иштен акча каражаттарынын таза агылып кириши/(агылып чыгышы)		812 748	(497 111)
ФИНАНСЫЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
Алынган кредиттердин ордунун жабылышы		(906 123)	(1 045 092)
Финансылык иштен акча каражаттардын таза агылып чыгышы		(906 123)	(1 045 092)
Акча каражаттарынын жана алардын эквиваленттеринин таза көбөйүүсү		528 989	2 997 461
Чет өлкө валюта курстарынын өзгөрүүсүнүн акча каражаттарына жана алардын эквиваленттерине тийгизген таасири		(7 359 614)	11 429 761
Жыл башына карата акча каражаттар жана алардын эквиваленттери		55 974 632	41 547 410
Жылдын акырына карата акча каражаттар жана алардын эквиваленттери (6-түшүндүрмө)		49 144 007	55 974 632

Абдыгулов Т.С.
Улуттук банктын Төрагасы

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.6. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде өздүк капиталдагы өзгөрүүлөр тууралуу отчет
(миң сом)

	Уставдык капитал	Милдеттүү кам	Алтынды жана чет өлкө валюталарын кайра баалоо боюнча кам	Сатуу үчүн колдо болгон инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам	Бөлүштүрүлбөгөн пайда	Жыйынтыгында
2015-жылдын 1-январына карага калдык	1 000 000	3 321 442	15 368 404	4 687	5 395 740	25 090 273
Жыйынтыгында, чогуу алгандагы киреше						
Жыл ичинде алынган пайда	-	-	-	-	6 542 591	6 542 591
Башка чогуу алгандагы киреше						
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялардан таза чыгым	-	-	-	(35 777)	-	(35 777)
Чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди, алтынды кайра баалоодон пайда	-	-	15 662 849	-	-	15 662 849
Чет өлкө валютасы жана алтын менен операциялар боюнча, пайданын же чыгымдын курамына которулган таза пайда	-	-	(5 554 775)	-	-	(5 554 775)
Жыйынтыгында, чогуу алгандагы башка киреше	-	-	10 108 074	(35 777)	-	10 072 297
Жыйынтыгында, жыл ичиндеги чогуу алгандагы киреше						
Түздөн-түз капиталдын курамында чагылдырылган операциялар						
Өткөн жылдын пайдасын мамлекеттик бюджетке бөлүштүрүү	-	-	-	-	(3 777 018)	(3 777 018)
Милдеттүү камга которуу	-	1 618 722	-	-	(1 618 722)	-
Жыйынтыгында, түздөн-түз капиталдын курамында чагылдырылган операциялар						
	-	1 618 722	-	-	(5 395 740)	(3 777 018)
2015-жылдын 31-декабрына карата калдык	1 000 000	4 940 164	25 476 478	(31 090)	6 542 591	37 928 143

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.6. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде өздүк капиталдагы өзгөрүүлөр тууралуу отчет (уландысы)
(миң сом)

	Уставдык капитал	Милдет-түү кам	Алтынды жана чет өлкө валютала-рын кайра баалоо боюнча кам	Сатуу үчүн колдо болгон инвести-цияларды кайра баалоо боюнча кам	Бөлүшгү-рүлбөгөн пайда	Жыйын-тыгында
2016-жылдын 1-январына карага калдык	1 000 000	4 940 164	25 476 478	(31 090)	6 542 591	37 928 143
Жыйынтыгында, чогуу алгандагы киреше	-	-	-	-	3 777 137	3 777 137
Жыл ичинде алынган пайда	-	-	-	-	-	-
Башка чогуу алгандагы киреше	-	-	-	27 083	-	27 083
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялардан таза пайда	-	-	-	-	-	-
Чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди, алтынды кайра баалоодон чыгым	-	-	(10 158 958)	-	-	(10 158 958)
Чет өлкө валютасы жана алтын менен операциялар боюнча, пайданын же чыгымдын курамына которулган таза пайда	-	-	(2 815 141)	-	-	(2 815 141)
Жыйынтыгында, чогуу алгандагы финансылык натыйжа	-	-	(12 974 099)	27 083	-	(12 947 016)
Жыйынтыгында, жыл ичиндеги чогуу алгандагы финансылык натыйжа	-	-	(12 974 099)	27 083	3 777 137	(9 169 879)
Түздөн-түз капиталдын курамында чагылдырылган операциялар	-	-	-	-	-	-
Өткөн жылдын пайдасын мамлекеттик бюджетке бөлүшүрүү	-	-	-	-	(4 579 813)	(4 579 813)
Милдеттүү камга которуу	-	1 962 778	-	-	(1 962 778)	-
Жыйынтыгында, түздөн-түз капиталдын курамында чагылдырылган операциялар	-	1 962 778	-	-	(6 542 591)	(4 579 813)
2016-жылдын 31-декабрына карага калдык	1 000 000	6 902 942	12 502 379	(4 007)	3 777 137	24 178 451

Абдыгулов Т.С.
Улуттук банктын Төрагасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

2017-жылдын 15-марты

Бишкек ш.
Кыргыз Республикасы

109-160-беттерде көрсөтүлгөн эскертүүлөр ушул финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7.7. 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн финансылык отчетко карата түшүндүрмөлөр (миң сом)

1 НЕГИЗГИ ЖОБОЛОР

(а) Уюм жана анын негизги иши

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары “Улуттук банк”) Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик банкынын укугу өткөн мекеме болуп саналат, 1992-жылдын 12-декабрында “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамдын кабыл алынышына байланыштуу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы деп аталып калган. 1997-жылдын 2-июлунда Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши (парламент) “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамды кабыл алып, ал бүгүнкү күндө да сунушталган толуктоолору жана өзгөртүүлөрү менен Улуттук банктын ишин жөнгө салып келет.

Кыргыз Республикасында баанын жалпы деңгээлинин туруктуулугун камсыз кылуу Улуттук банктын негизги иш максатынан болуп саналат. Мына ушул негизги максатты жүзөгө ашыруу үчүн: мамлекеттин акча-кредит саясатын аныктоо жана жүргүзүү; төлөм системасын жана банктар аралык төлөмдөрдү натыйжалуу өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү; банкнотторду жана монеталарды жүгүртүүгө чыгаруу; эл аралык валюта камдарын тескөөгө алуу; коммерциялык банктардын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө; мыйзамдарга ылайык банк ишин жана айрым башка финансы-кредит мекемелеринин ишин лицензиялоо милдеттери Улуттук банкка жүктөлгөн. Улуттук банк Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн финансылык агенти катары да иш алып барат.

Улуттук банктын юридикалык дареги: Кыргыз Республикасы, 720001, Бишкек ш., Чүй пр., 168.

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Кыргыз Республикасынын региондорунда Улуттук банктын беш областтык башкармалыгы жана бир өкүлчүлүгү иштеп турган.

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банктын кызматкерлеринин жалпы саны, тиешелүүлүгүнө жараша 692 жана 698 адамды түзгөн.

Улуттук банк анда 100 пайыздык үлүшкө ээ болгон “Кыргыз инкассациясы” ЖАК анын туунду уюму болуп саналат. Мындан тышкары, Улуттук банк “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК ассоциацияланган компаниясына инвестицияга ээ. “Кыргыз инкассациясы” жана “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАКтын финансылык отчеттору Улуттук банктын финансылык отчетуна консолидацияланбайт, анткени алар Улуттук банктын отчетуна анчалык деле таасир эте албайт.

Финансылык отчет Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2016-жылдын 15-мартында бекитилген.

1 НЕГИЗГИ ЖОБОЛОР, УЛАНДЫСЫ

(б) Операциялык чөйрө

Кыргыз Республикасында акыркы жылдары саясий, экономикалык жана социалдык өзгөрүүлөр жүргөн. Рыногу жаңыдан калыптанып келе жаткан өлкөлөрдүн катарына кирген Кыргыз Республикасы азырынча экономикасы кыйла өнүккөн өлкөлөргө мүнөздүү болгон коммерциялык жана жөнгө салуучу өнүккөн инфраструктурага жетиштүү деңгээлде ээ боло албай жатат. Ушундан улам, республикада ишке ашырылып жаткан финансылык-чарбалык иштер, рынок экономикасы шартында өнүгүп жаткан өлкөлөр үчүн мүнөздүү болбогон тобокелдиктер менен коштолууда. Мындан тышкары, республиканын экономикасы башка өлкөлөрдөгү капитал рынокторунда орун алып турган туруксуз жагдайлардын жана экономикалык өсүштүн басаңдоосунун таасирине да дуушарланууда. Орун алып турган белгисиздик жагдайларынын келечекте аныкталышынын натыйжасында келип чыгышы мүмкүн болгон кандайдыр бир корректировкалоолор, бул финансылык отчетто камтылбайт. Корректировкалоолор келип чыккан шартта алар Улуттук банктын ошол мезгил үчүн финансылык отчетунда чагылдырылат жана маалым болгон шартта гана аларга баа берүүгө мүмкүн болот.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ

(а) ФОЭСке ылайык келүү жөнүндө билдирүү

Улуттук банк төмөндө баяндалган мыйзамдарда белгиленген модификацияларды эске албаганда, “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзам талабына ылайык өзү үчүн Финансылык отчеттун эл аралык стандарттары боюнча комитет (КМСФО) тарабынан чыгарылган финансылык отчеттун эл аралык стандарттарына жана Финансылык отчеттун эл аралык стандарттарын чечмелөө боюнча комитет (КИМСФО) тарабынан чыгарылган чечмелөөлөргө негизденген эсепке алуу саясатын, ошондой эле бухгалтердик эсепке алуу ыкмаларын белгилейт.

Алтын рыноктук наркында эсепке алынат. Ал эми алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди кайра баалоодон жалпы таза өздөштүрүлбөгөн (реализацияланбаган) пайда түздөн-түз өздүк капитал курамында таанылат. Алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди учурдагы рыноктук баада кайра баалоодон өздөштүрүлбөгөн жалпы таза чыгым, түшкөн пайдалар жана кеткен чыгымдар отчетунда, өткөн мезгилдердин таза өздөштүрүлбөгөн пайдасынан ашкан бөлүгүндө таанылат. Мындай болбосо ал түздөн-түз капиталдагы чогуу алгандагы башка кирешени азайтат. Алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттенмелерди таанууну токтотуу учурунда мурда капиталдын курамында таанылган топтолгон пайда же чыгым, түшкөн пайдалар жана кеткен чыгымдар отчетунда, аталган активдердин жана милдеттенмелердин колдонуудан калуусунун орточо алынган коэффициентин эске алуу менен таанылат.

Бул финансылык отчет Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2003-жылдын 10-декабрында бекитилген, бир катар түзөтүүлөр, анын ичинде акыркы түзөтүү 2016-жылдын 16-ноябрында киргизилген, борбордук банктын иш мүнөзүнө ылайыктуу катары каралган эсепке алуу саясатына ылайык, борбордук банктын финансылык абалын, анын иш натыйжаларын так чагылдыруу максатында даярдалган.

(б) Наркты аныктоо үчүн база

Финансылык отчет, алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча бааланган 1) алтынды, 2) финансылык инструменттерди жана 3) адилет наркы боюнча чагылдырылган сатуу үчүн колдо болгон инвестицияларды эске албаганда, айкын сарптоолор боюнча эсепке алуу принциптерине ылайык даярдалган.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ, УЛАНДЫСЫ

(в) Функционалдык валюта жана финансылык отчеттун маалыматтарын чагылдырган валюта

Улуттук банктын функционалдык валютасы болуп кыргыз сому саналат. Кыргыз Республикасынын улуттук валютасы катары сом, банк жүргүзгөн көпчүлүк операциялардын жана банктын ишине таасир эткен башка жагдайлардын экономикалык маңызын толук чагылдыра алат. Кыргыз сому ошондой эле, ушул финансылык отчеттун маалыматтарын чагылдырган валюта да болуп эсептелет.

Финансылык маалыматтар сом түрүндө берилген жана миңге чейин тегеректелген.

(г) Кесипкөйлүк ой-пикирлерге, эсептик баа берүүлөргө жана жол берүүлөргө таянуу

Жетекчилик, активдердин жана милдеттенмелердин чагылдырылышына жана ушул отчетту даярдоодо шарттуу активдердин жана милдеттенмелердин чечмеленишине карата бир катар баа берүүлөрдү жана болжолдоолорду пайдаланат. Айкын натыйжалар көрсөтүлгөн баа берүүлөрдөн айырмаланышы мүмкүн. Жетекчиликтин пикири боюнча, ушул финансылык отчетту даярдоодо кесипкөйлүк ой-пикирлерди же эсептик баа берүүлөрдү талап кылган олуттуу чөйрө жок.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ

Эсепке алуу саясатынын мындан ары баяндалган жоболору, ушул финансылык отчетто чагылдырылган бардык отчеттук мезгилдерде ырааттуу колдонулат.

(а) Алтын

Бул жерде чет өлкө банктарындагы эсептерде жайгашкан жана Улуттук банктын сактоо жайындагы good delivery статусуна ээ алтын куйма түрүндөгү баалуу металл (алтын) чагылдырылган. Алтын финансылык отчетто рыноктук наркы боюнча эсепке алынат. Рыноктук нарк Баалуу металлдар рыногунун Лондон ассоциациясы тарабынан отчеттук күнгө чейинки күнү белгиленген фиксингдин негизинде аныкталат. Алтынды рыноктук наркы боюнча кайра баалоодон түшкөн пайда, капиталдагы чогуу алгандагы башка кирешенин курамында түздөнтүз чагылдырылат. Кайра баалоодон чыгым, түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда, капитал эсептериндеги чогуу алгандагы башка кирешелер курамында таанылган, кайра баалоодон мурдатан топтолуп келген кирешелерден ашкан сумма чегинде чагылдырылат. Алтынга тиешелүү өздөштүрүлгөн пайда же чыгым, түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда эске алынат.

(б) Чет өлкө валютасындагы операциялар

Чет өлкө валютасындагы операциялар Улуттук банктын тиешелүү функционалдык валютасына операциялар ишке ашырылган күнү колдонулган валюта курсу боюнча которулат. Отчеттук күнгө карата чет өлкө валютасында туюндурулган акчалай активдер жана милдеттенмелер, отчеттук күнү күчүндө турган валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасында туюндурулган акчалай активдер жана милдеттенмелер менен операциялардан түшкөн пайда же чыгым, бир мезгилдин башталышына карата абал боюнча функционалдык валютадагы, эффективдүү пайыздык чен боюнча чегерилген пайыздардын өлчөмүнө корректировкаланган амортизациялык нарк менен бир мезгил ичиндеги төлөөлөрдүн жана отчеттук мезгилдин акырына карата валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулган, чет өлкө валютасындагы амортизациялык нарк ортосундагы айырманы түшүндүрөт. Чет өлкө валютасында туюндурулган, адилет наркы боюнча бааланган акчалай эмес активдер жана милдеттенмелер, адилет наркты аныктоо күнүнө карата күчүндө турган валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасына которуунун натыйжасында келип

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Чет өлкө валютасындагы операциялар, уландысы

чыккан курстук айырма, капиталдын курамындагы чогуу алгандагы башка киреше катары чагылдырылат. Кайра баалоодон чыгымдар түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда, чогуу алгандагы башка кирешелер курамында таанылган, кайра баалоодон мурдатан топтолуп келген кирешелерден ашкан сумма чегинде чагылдырылат. Чет өлкө валютасында туюндурулган жана айкын сарптоолор боюнча чагылдырылган акчалай эмес активдер жана милдеттенмелер, операция ишке ашырылган күнгө карата күчүндө турган валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасындагы операциялардан өздөштүрүлгөн пайда же чыгым түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда чагылдырылат.

Алмашуу курстары

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча финансылык отчетторду даярдоодо Улуттук банк тарабынан колдонулган алмашуу курстары төмөндө келтирилген:

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
- Сом/АКШ доллары	69,2301	75,8993
- Сом/евро	72,8439	83,0073
- Сом/Атайы карыз алышуу укугу	92,7744	105,3599
- Сом/канада доллары	51,3139	54,9482
- Сом/австралия доллары	49,9703	55,2777
- Сом/англия фунт стерлинги	85,0769	113,5511
- Сом/кытай юаны	9,9647	11,7107
- Сом/норвегия кронасы	8,0189	8,7224
- Сом/ алтындын трой унциясы	80 244,6089	80 453,2580

(в) Акча каражаттар жана алардын эквиваленттери

Кассада турган улуттук валютадагы акча каражаттар жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар суммасынан алынып салынат.

Акча агымын аныктоо максатында, акча каражаттар жана алардын эквиваленттери кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттарын, банктардагы бош калдыктарды (“ностро” түрүндөгү эсептерди) камтыйт.

(г) Финансылык инструменттер

Адилет наркы боюнча бааланган, алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичинде түшкөн пайдалар же чыгымдардын курамында чагылдырылган финансылык инструменттер финансылык активдерди же милдеттенмелерди түшүндүрүп, алар төмөнкү жагдайлардан улам келип чыгат:

- сатылып алынат же эң башкысы, жакынкы келечекте сатуу же сатып алуу максатында келип чыгат;
- биргелешип тескөөгө алынган жана ал боюнча кыска аралыкта пайда алынышы мүмкүндүгү далилденген идентификацияланган финансылык инструменттер портфелинин бөлүгү болуп саналат;
- туунду инструмент болуп саналат (хеджирлөө инструменти катары түзүлгөн жана иш жүзүндө колдонулган туунду финансылык инструменттерди эске албаганда); же
- өзгөрүүсү баштапкы таануу учурунда бир мезгил ичиндеги пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча баалангандар категориясында аныкталгандар болуп саналса.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Финансылык инструменттер, уландысы

Улуттук банк финансылык активдерди жана финансылык милдеттенмелерди, эгерде төмөнкү шарттардын бири аткарылган болсо, алар боюнча өзгөрүүлөр бир мезгил ичиндеги пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча баалангандар категориясында классификациялашы мүмкүн:

- активдерди же милдеттенмелерди тескөө, аларга баа берүү жана ички отчеттордо чагылдыруу адилет нарктын негизинде жүзөгө ашырылат;
- мындай ыкма бухгалтердик эсепке алууга ылайык келбөө учурларын толугу менен же кыйла четтетет, алар башкача да болушу мүмкүн; же
- актив же милдеттенме тизмектелген туунду финансылык инструменттерди камтыйт, алар акча каражаттарынын агымын олуттуу өзгөртөт, эгерде алар орун албаса, келишим боюнча келип чыгышы ыктымал.

Соода үчүн каралган, алгылыктуу адилет наркка ээ бардык туунду финансылык инструменттер финансылык отчетто актив катары чагылдырылат. Соода үчүн каралган, терс адилет наркка ээ бардык туунду финансылык инструменттер финансылык отчетто милдеттенмелер катары чагылдырылат. Жетекчилик баштапкы таануу учурунда финансылык инструмент чегерилүүгө тийиш болгон категорияны аныктайт. Туунду финансылык инструменттер жана баштапкы таануу учурунда алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайдалар же чыгымдар курамында чагылдырылып, адилет наркы боюнча бааланган категорияга чегерилген финансылык инструменттер, алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча бааланган финансылык инструменттер категориясынан реклассификацияланбайт. Эгерде финансылык активдер кредиттер жана дебитордук карыздар аныктамасына жооп берсе, алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайдалар же чыгымдардын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча бааланган финансылык инструменттер категориясынан же Улуттук банк жакынкы келечекте же алардын төлөө мөөнөтү келип жеткенге чейин ошол активдерди кармап турууга ниеттенип жана ага мүмкүнчүлүгү болсо, сатуу үчүн колдо болгон активдер категориясынан реклассификацияланышы мүмкүн. Башка финансылык инструменттер, алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайда же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча бааланган финансылык инструменттер категориясынан айрым учурларда гана реклассификацияланышы мүмкүн. Адаттагыдан башка, бир жолу болуп өтүүчү, жакынкы келечекте кайталанышы арсар болгон жагдайларды, сейрек кездешүүчү учур катары кароо зарыл.

Улуттук банк төмөнкүлөрдү жүзөгө ашырууну көздөп жаткандарды эске албаганда, *кредиттер жана дебитордук карыздар*, жигердүү иштеп жаткан рынокто котировкаланбаган, катталган же аныкталган төлөмдөрү менен туунду эмес финансылык активдерди түшүндүрөт:

- дароо же жакынкы келечекте сатууга ниеттенип жаткандарды;
- баштапкы таануу учурунда алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча баалангандар категориясында аныктагандарды;
- баштапкы таануу учурунда сатуу үчүн колдо болгон категорияда аныктагандарды; же
- Улуттук банк алар боюнча кредиттин баасынын түшүүсүнөн башка себептерден улам, алгач ишке ашырылган бардык инвестициялардын ордун жаба албашы мүмкүн.

Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар, Улуттук банк төмөндө келтирилген учурларды эске албаганда, аларды төлөө мөөнөтү келип жеткенге чейин кармап турууга ниеттенген жана ага мүмкүнчүлүгү болгон, катталган же аныкталган төлөмдөрү, ошондой эле катталган төлөө мөөнөтү менен туунду эмес финансылык активдерди түшүндүрөт:

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Финансылык инструменттер, уландысы

- Улуттук банк баштапкы таануу учурунда, пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориясында классификациялайт;
- Улуттук банк сатуу үчүн колдо болгондор категориясында аныктагандарды; же
- кредиттер жана дебитордук карыздар аныктамасына ылайык келгендерди.

Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар, сатуу үчүн колдо болгон категориясында аныкталган же кредиттер жана дебитордук карыздар, төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар же алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайда же чыгым курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча бааланган финансылык инструменттер аныктамасына кирбеген, туунду эмес финансылык активдерди түшүндүрөт.

(i) Финансылык инструменттердин финансылык отчетто таанылышы

Финансылык активдер жана финансылык милдеттенмелер, Улуттук банк келишим боюнча тиешелүү финансылык инструменттерге карата тарап катары иш алып барган шартта Улуттук банктын финансылык абал жөнүндө отчетунда чагылдырылат. Улуттук банк, финансылык активдерди жана милдеттенмелерди утурумдук мүнөзгө ээ экендигинен улам, бүтүмгө келишилген күн боюнча чагылдырат.

(ii) Финансылык инструменттердин наркын баалоо

Финансылык актив же милдеттенме алгач адилет наркы боюнча бааланат плюс эгерде алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичинде алынган пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган, адилет наркы боюнча эмес бааланган финансылык активдер же милдеттенмелер, финансылык активдерди же милдеттенмелерди сатып алууга же чыгарууга чегерилген бүтүмдөр боюнча түздөн-түз сарптоолор.

Активдер болуп саналган туунду финансылык инструменттерди кошо алганда, финансылык активдерди баштапкы таануудан кийин алар төмөнкүлөрдү эске албаганда, сатуунун же башка негизде колдонуудан калуунун натыйжасында бүтүмдөр боюнча келип чыгышы мүмкүн болгон кандайдыр бир сарптоолорду эсептен алып салуусуз адилет наркы боюнча бааланат:

- эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу менен амортизацияланган наркы боюнча бааланган кредиттер жана дебитордук карыздар;
- эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу менен амортизацияланган нарк боюнча бааланган, төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар;
- активдүү иш алып барган рынокто рыноктук котировкаларга ээ болбогон, адилет наркын жетиштүү деңгээлде ишеним менен аныктоо мүмкүн болбогон үлүштүк инструменттерге инвестициялар.

Адилет наркы боюнча бааланган, алардын өзгөрүүсү бир мезгил ичиндеги пайда же чыгым курамында чагылдырылган финансылык милдеттенмелерди жана адилет наркы боюнча чагылдырылган, таанууну токтотуу критерийлерине жооп бербеген финансылык активди которуу учурунда келип чыккан финансылык милдеттенмелерди эске албаганда, бардык финансылык милдеттенмелер амортизацияланган наркы боюнча бааланат.

Финансылык активдин же милдеттенменин амортизацияланган наркы, ал боюнча финансылык актив же милдеттенме баштапкы таануу учурунда бааланган, баштапкы таанылган нарк менен эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу аркылуу аныкталган, төлөө учурундагы нарк ортосундагы айырманын топтолгон амортизациясынын өлчөмүнө корректировкаланган карыздын негизги суммасын төлөөнү, ошондой эле баанын түшүүсүнөн чыгымдарды эсептен алып салуу менен баштапкы таануу учурунда бааланган наркты түшүндүрөт. Сый акы жана

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Финансылык инструменттер, уландысы

(ii) Финансылык инструменттердин наркын баалоо, уландысы

дисконттор өлчөмү, ошондой эле бүтүмдөр боюнча сарптоолордун суммасы тиешелүү инструменттин баланстык наркына кошулуп, ошол инструменттин эффективдүү пайыздык ченине жараша амортизацияланат.

(iii) Адилет нарк боюнча баа берүү принциби

Адилет нарк, активдерди сатуу учурунда алынышы же рынок катышуучулары ортосунда өз эрки боюнча операцияларды жүргүзүү учурунда баалоо күнүнө карата милдеттенмелерди өткөрүлүп берилиши шартында төлөнүшү мүмкүн болгон бааны түшүндүрөт.

Улуттук банк инструменттин адилет наркын негизги рыноктогу ошол инструменттин котировкаларын пайдалануу менен баалоого аракеттенет, ал эми негизги рынок жок болсо, ошол актив же милдеттенме үчүн эң эле алгылыктуу болгондорду пайдаланат.

Эгерде бааны түздөн-түз байкоого алуу аркылуу аныктоо мүмкүн эмес болсо, Улуттук банк адилет наркты баа берүүнүн башка ыкмасын колдонуу менен аныктайт. Баа берүү ыкмаларында бирин-бири жакшы билген, мындай бүтүмгө келишүүгө чындап ниеттенген, бири-биринен көз карандысыз тараптар тарабынан (эгерде болгон болсо) жакында эле ишке ашырылган бүтүмдөргө карата маалыматтарды, маңызы боюнча ушундай эле инструменттердин адилет наркына шилтемелерди, акча каражаттарынын дисконттолгон агымына жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү, ошондой эле опциондордун наркына баа берүү үлгүлөрүн камтыйт. Баа берүүнүн тандалып алынган ыкмаларында рыноктук маалыматтарды мүмкүн болушунча колдонуп, Улуттук банк үчүн мүнөздүү болгон баа берүүлөргө азыраак таянуу менен рынок катышуучулары баа түзүүдө эске алууга тийиш болгон бардык факторлорду камтыйт. Ошондой эле ал, экономикада финансылык инструменттердин баасын түзүүгө карата колдонулган ыкмаларга ылайык келүүгө тийиш. Баа берүү ыкмаларында колдонулган маалыматтар рынокто болжолдонгон жагдайларды жана тобокелдик факторлоруна баа берүүлөрдү, ошондой эле финансылык инструментке мүнөздүү болгон кирешелүүлүктөрдү шайкеш чагылдырат.

Финансылык инструментти баштапкы таануу учурунда адилет нарктын эң мыкты тастыктоо-сунан болуп бүтүмдүн баасы саналат, башкача айтканда аларга тиешелүү маалыматтар жеткиликтүү болгон же алардын адилет наркы өзгөрүлмөлүүлөрү рыноктук маалыматтарды гана камтыган, баа берүү ыкмасына негизденген инструменттер менен рынокто келишилген башка бүтүмдөргө (эч кандай модификациялоосуз же комбинацияларсыз) салыштыруу аркылуу инструменттин адилет наркы тастыкталган учурларды эске албаганда, төлөнгөн же алынган ордун толтуруп берүүлөрдүн адилет наркы. Эгерде бүтүмдөрдүн баасы баштапкы таануу учурундагы адилет нарктын эң мыкты далилинен боло алса, финансылык инструмент алгач бүтүм баасынын негизинде бааланат жана баалоо үлгүлөрүн колдонуунун натыйжасында алгач алынган нарк менен ошол баа ортосунда келип чыккан кандай болбосун айырма, кийинчерээк инструмент колдонулган мезгил ичиндеги түшкөн пайда же чыгымдын курамында тиешелүү түрдө чагылдырылат, бирок баа берүүлөр жеткиликтүү рыноктук маалыматтар менен толук тастыкталган же бүтүм токтотулган учурдан кеч эмес чагылдырылышы зарыл.

Эгерде, Улуттук банк бирин-бири компенсациялоочу позицияга ээ болсо, мындай позицияларга баа берүү үчүн рыноктук орточо баа колдонулат. Мында, талап же сунуш баасына чейин корректировкалоо түптөлгөн айкын жагдайга ылайык таза ачык позицияга карата гана ишке ашырылат. Адилет нарк инструментке карата кредиттик тобокелдикти чагылдырып, Улуттук банктын курамына кирген уюмдардын жана зарылчылык келип чыкса, контрагенттин кредиттик тобокелдигин эске алуу үчүн корректировкалоолорду камтыйт. Үлгүлөрдү пайдалануу менен алынган адилет наркка баа берүүлөр, эгерде Улуттук банк рынок катышуучусу үчүнчү жак болуп

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Финансылык инструменттер, уландысы

(iii) Адилет нарк боюнча баа берүү принциби, уландысы

саналат деп болжолдоп, аларды бүтүмгө келишүү учурунда баа түзүү үчүн эске алышы мүмкүн болсо, ликвиддүүлүк тобокелдиги же үлгүлөрдүн аныкталбагандыгы факторлору сыяктуу кандай болбосун башка факторлорго карата корректировкаланат.

(iv) Кийинки баа берүү учурунда келип чыккан пайдалар же чыгымдар

Финансылык активдердин же милдеттенмелердин адилет наркынын өзгөрүүсү учурунда келип чыккан пайда же чыгым төмөнкүчө чагылдырылат:

- адилет нарк боюнча баалангандар категориясында классификацияланган, алар боюнча өзгөрүүлөр бир мезгил ичинде алынган пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылган финансылык инструмент боюнча пайда же чыгым, пайдалар же чыгымдар курамында чагылдырылат;

- сатуу үчүн колдо болгон финансылык актив боюнча пайда же чыгым, буга чейин капиталдын курамында чагылдырылып келинген топтолгон пайдалар же чыгымдар, пайда же чыгым курамына которулган учурда, активди таануу токтотулган учурга чейин капиталдын курамындагы чогуу алынган башка киреше катары чагылдырылат (баанын түшүүсүнөн улам келип чыккан чыгымдарды эске албаганда). Сатуу үчүн колдо болгон финансылык актив боюнча пайыздык кирешелер эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу менен пайдалар же чыгымдар курамында келип чыккан учурунда чагылдырылат.

Амортизацияланган наркы боюнча чагылдырылган финансылык активдерден жана милдеттенмелерден улам келип чыккан пайда же чыгым, финансылык активди же милдеттенмени таануу токтотулган же алардын нарксызданышы учурунда, ошондой эле тиешелүү амортизацияны чегерүү процессинде пайдалар же чыгымдар курамында чагылдырылат.

(v) Таанууну токтотуу

Улуттук банк финансылык активди таанууну, ошол финансылык актив боюнча акча каражаттарынын агымына келишимде каралган укугу токтотулган шартта же анда башка тарапка ошол финансылык активге менчик укугуна байланыштуу дээрлик бардык тобокелдиктер жана пайдалар өткөрүлүп берилген же Улуттук банк анда ошол финансылык активге менчикке укукка байланыштуу бардык тобокелдиктердин жана пайдалардын олуттуу бөлүгүн өткөрүп бербеген, сактап калбаган, ошондой эле ошол финансылык активге контролдукту да сактап кала албаган бүтүмдөрдү жүзөгө ашыруунун натыйжасында ал финансылык активди өткөрүп берген учурда гана таанууну токтотот. Аларга карата таанууну токтотуу үчүн бардык талаптар сакталган, Улуттук банк тарабынан түзүлгөн же анда сакталып калган өткөрүлүп берилген финансылык активдерге катышуунун кандай болбосун үлүшү, финансылык абал жөнүндө отчетто өзүнчө актив же милдеттенме катары таанылат. Улуттук банк ал боюнча келишимдик милдеттенмелер аткарылып, жокко чыгарылып же токтотулган шартта, финансылык милдеттенмени таанууну токтотот.

Эгерде Улуттук банк анын шарттарына ылайык финансылык абал жөнүндө отчетто таанылган активдерди өткөрүп берген бүтүмдөргө келишсе, бирок мында өткөрүлүп берилген активдерге менчикке укуктан улам келип чыккан тобокелдиктердин жана пайданын бардыгын же алардын бөлүгүн өзүндө сактап калган болсо, Улуттук банк өткөрүлүп берилген активдерди таанууну токтотпойт.

Улуттук банк анын шарттарына ылайык, финансылык активге менчикке укуктан келип чыккан дээрлик бардык тобокелдиктерди жана пайдаларды өзүндө сактап кала албаган, өткөрүп бере

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Финансылык инструменттер, уландысы

(v) Таанууну токтотуу, уландысы

да албаган бүтүмдөргө келишүүдө Улуттук банк ошол активге контролдукту жоготкон болсо, мындай активди таануу токтотулат.

Эгерде, активди өткөрүп берүүдө Улуттук банк ага контролдукту өзүндө сактап калса, ал ошол активге канчалык деңгээлде катышкан болсо, ошол деңгээлде активди таанууну улантат. Мында ал, Улуттук банктын анын наркынын өзгөрүүсүнө дуушарлануусу деңгээли катары аныкталат.

Эгерде Улуттук банк, өзүнүн карыздык милдеттенмелерин сатып алса, анда алар финансылык абал жөнүндө отчеттон алынып салынат, мында милдеттенменин баланстык наркы менен төлөнгөн ордун толтуруп берүүнүн ортосундагы айырма мөөнөтүнөн мурда төлөнгөн милдеттенмеден алынган пайданын же чыгымдын курамына кошулат.

Улуттук банк өндүрүп алуу мүмкүн эмес деп таанылган активдерди эсептен алып салат.

(vi) Баалуу кагаздарды сатып алуу жана кайтара сатуу келишимдери боюнча алууга каралган эсептер жана баалуу кагаздарды сатуу жана кайтара сатып алуу келишимдери боюнча төлөөгө каралган эсептер

Кайтара сатып алуу милдеттенмелери менен сатуу келишимдеринин алкагында сатылган баалуу кагаздар (“репо” бүтүмдөрү), баалуу кагаздардын күрөөсү менен камсыз кылынган каржылоону тартуу боюнча операция катары чагылдырылат. Мында баалуу кагаздарды финансылык абал жөнүндө отчетто чагылдыруу улантылып, ал эми “репо” бүтүмдөрү боюнча кредитордук карыздардын курамына кирген, контрагенттер алдындагы милдеттенмелер банктардын эсептеринин жана депозиттеринин курамында же жагдайга жараша кардарлардын күндөлүк эсептеринин жана депозиттеринин курамында чагылдырылат. Сатуу баасы менен кайтара сатып алуу баасынын ортосундагы айырма пайыздык чыгашаларды түшүндүрүп, эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу менен репо бүтүмдөрү аракеттенген мезгил ичинде алынган пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат.

Кайтара сатуу милдеттенмеси менен сатып алуу келишиминин алкагында сатылып алынган (“кайтарым репо” бүтүмдөрү), “кайтарым репо” бүтүмдөрү боюнча дебитордук карыздардын курамына кирген баалуу кагаздар банктарга берилген кредиттер жана аванстар же жагдайга жараша кардарларга берилген кредиттер курамында чагылдырылат. Сатып алуу баасы менен кайтара сатуу баасынын ортосундагы айырма пайыздык кирешени түшүндүрүп, эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу менен репо бүтүмдөрү аракеттенген мезгил ичиндеги пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат.

Кайтара сатуу милдеттенмеси менен сатып алуу келишиминин алкагында алынган активдер үчүнчү тарапка сатылган болсо, баалуу кагаздарды кайтарып берүү милдеттенмеси соода үчүн каралган милдеттенме катары чагылдырылып, адилет наркы боюнча бааланат.

(vii) Туунду финансылык инструменттер

Туунду финансылык инструменттер өзүндө “своп бүтүмдөрүн”, мөөнөттүү жана фьючерстик бүтүмдөрдү, пайыздык чендерге опциондорду, чет өлкө валюталарын, алтынды жана баалуу кагаздарды, ошондой эле аталган инструменттердин кандай болбосун комбинацияларын камтыйт.

Туунду финансылык инструменттер алгач, бүтүмгө келишкен күнү адилет наркы боюнча чагылдырылып, кийинчерээк адилет наркы боюнча кайрадан бааланат. Бардык туунду финансылык инструменттер, эгерде алардын адилет наркы алгылыктуу болсо актив катары, ал эми адилет наркы терс чыкса милдеттенме катары чагылдырылат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Финансылык инструменттер, уландысы

(vii) Туунду финансылык инструменттер, уландысы

Туунду финансылык инструменттердин адилет наркынын өзгөрүүсү түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда түздөн-түз таанылат.

(д) Негизги каражаттар

(i) Өздүк активдер

Негизги каражаттар объекттери финансылык отчетто, топтолгон амортизацияны жана баанын түшүүсүнөн келип чыккан чыгымды эсептен алып салуу менен айкын сарптоолору боюнча чагылдырылат.

Эгерде, негизги каражаттардын объектиси ар кандай пайдалуу кызмат өтөө мөөнөтүнө ээ бир нече компоненттерден турса, мындай компоненттер негизги каражаттардын өзүнчө объектиси катары чагылдырылат.

(ii) Амортизация

Негизги каражаттар боюнча амортизация пайдалуу кызмат өтөөнүн болжолдонгон мөөнөтү ичинде бирдей ченемде чегерүү ыкмасы боюнча чегерилип, пайда же чыгымдын курамында чагылдырылат. Амортизация объектти сатып алган күндөн тартып чегерилет, ал эми чарбалык ыкмада курулган негизги каражаттардын объекттери үчүн анын курулушу аяктап, пайдаланууга даяр болгон учурда чегерилет. Жер участкалары боюнча амортизация чегерилбейт. Негизги каражаттардын ар кандай объектилеринин пайдалуу кызмат өтөө мөөнөтүн төмөнкүчө чагылдырууга болот:

- имараттар	75 жыл
- курулмалар	20 жыл
- эмерек жана жабдуулар	5-7 жыл
- компьютердик жабдуулар	7 жыл
- транспорттук каражаттар	7 жыл

2016-жылы негизги каражаттардын жана материалдык эмес активдердин кызмат өтөө мөөнөтүн аныктоо менен аларды пайдалануу мөөнөтүн жыл сайын кайрадан карап чыгуу бөлүгү катары, имараттарды пайдалануу мөөнөтү 50 жылдан 75 жылга чейин, компьютердик жабдууларды пайдалануу 5 жылдан 7 жылга чейин узартылган. 2016-жылдын сентябрынан тартып компьютердик жабдуулар боюнча, ал эми ноябрь айынан тартып имараттар боюнча амортизацияны чегерүүгө келечекти көздөө менен киргизилген өзгөртүүлөр финансылык отчетко олуттуу деле таасир этпейт.

(е) Материалдык эмес активдер

Сатылып алынган материалдык эмес активдер финансылык отчетто, топтолгон амортизациянын жана баанын түшүүсүнөн келип чыккан чыгымдын суммаларын эсептеп алып салгандан кийин айкын наркы боюнча чагылдырылат.

Атайы программалык камсыздоолорго лицензияларды алууга жана аны колдонууга киргизүүгө кеткен сарптоолор тиешелүү материалдык эмес активдин наркында эске алынат.

Материалдык эмес активдер боюнча амортизация алардын пайдалуу кызмат өтөшүнүн болжолдонгон мөөнөтү ичинде, бирдей ченемде чегерүү ыкмасы боюнча чегерилип, пайда же

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(е) Материалдык эмес активдер, уландысы

чыгымдын курамында чагылдырылат. Материалдык эмес активдердин пайдалуу кызмат өтөө мөөнөтү 5 жылды түзөт.

(ж) Активдердин баасынын түшүүсү

(i) *Амортизацияланган нарк боюнча чагылдырылган финансылык активдер*

Амортизацияланган нарк боюнча чагылдырылган финансылык активдер эң башкысы, кредиттерден жана башка дебитордук карыздардан турат (мындан ары “кредиттер жана дебитордук карыздар”). Улуттук банк баанын түшүүсүн аныктоо максатында, кредиттерге жана дебитордук карыздарга баа берүүнү туруктуу негизде ишке ашырып турат. Кредит же дебитордук карыз нарксызданат, ушундан улам келип чыккан чыгым, кредитти же дебитордук карызды баштапкы таануудан кийинки бир же бир нече окуялардын натыйжасында баанын түшүүсүнүн объективдүү далилдери орун алса жана ошол жагдайлар (же окуя) кредит боюнча акча каражаттарынын болжолдонуп жаткан болочоктогу агымына таасир этип, анын канчалык деңгээлде ишенимдүү экендигине баа берүү мүмкүн болгон шартта гана келип чыгышы ыктымал.

Финансылык активдин же активдер тобунун баасынын түшүүсүнө түрткү берген объективдүү себептерге байланыштуу Улуттук банкка эмитенттин же карыз алуучунун оор финансылык жагдайга кабылгандыгы, дефолтко дуушар болуп же негизги карыз же пайыздар боюнча төлөмдү кечиктиргендиги сыяктуу келишим шарттарын бузууга жол бериши маалым болсо; Улуттук банк экономикалык себептерден же келишим шарттарынан улам ошол карыз алуучу финансылык кыйынчылыкка дуушар болушу себебинен ага эпке көнүүгө баргандыгы, ошондой эле карыз алуучунун банкрот болушу же башка негизде финансылык жактан өзгөртүлүп түзүлүшү ыктымалдыгы орун алса, финансылык кыйынчылыктардын кесепетинен ошол актив үчүн жигердүү иш алып барган рыноктун жоктугу же аларды баштапкы таануудан кийин финансылык активдер тобу боюнча келечекте түшүүчү акча агымынын суммасынын азайышын тастыктаган маалыматтар орун алса жана алар чыгымга алып келсе, финансылык активдер амортизациялык наркы боюнча чагылдырылат.

Улуттук банк алгач өз-өзүнчө олуттуу болуп саналган кредиттер жана дебитордук карыздар боюнча баанын түшүүсүнүн объективдүү далилдеринин бардыгына өзүнчө баа берет жана өз-өзүнчө олуттуу болуп саналбаган кредиттер жана дебитордук карыздар боюнча да өзүнчө же чогуу баа берет. Эгерде Улуттук банк, өз-өзүнчө баа берилген кредит же дебитордук карыздар боюнча баанын түшүүсүнүн объективдүү далилдердин олуттуу же жок экендигин аныктаса, кредит кредиттик тобокелдиктин ушундай эле мүнөздөмөсү менен кредиттер жана дебитордук карыздар тобуна кошулат жана ага активдер тобунун курамында баанын түшүүсү көз карашынан жамааттык негизде бааланат. Баанын түшүүсү көз карашынан өз-өзүнчө бааланган, алар боюнча баанын түшүүсүнөн чыгым келип чыгып же ал орун алып турган кредиттер жана дебитордук карыздар баанын түшүүсү көз карашынан жамааттык негизде баа берүүдө камтылбайт.

Кредит жана дебитордук карыздар боюнча баанын түшүүсүнөн чыгымдын келип чыккандыгы тууралуу объективдүү далилдер орун алган учурда чыгымдын суммасы, кредиттин же дебитордук карыздардын баланстык наркы жана кредит же дебитордук карыздар боюнча баштапкы эффективдүү пайыздык ченди колдонуу менен дисконттолгон гарантиялардын жана камсыздоолордун орду толтурулуп берилген наркын кошо алганда, акча каражаттарынын келечектеги болжолдонгон агымынын ошол учурга ылайык алынган наркынын ортосундагы айырма катары өлчөнөт. Келишим шарттарына ылайык, акча каражаттарынын агымы жана ошол учурда орун алып турган экономикалык шарттарды чагылдырган колдо болгон тиешелүү маалыматтардын негизинде корректировкаланган чыгымга учуроонун калыптанган тажрыйбасы, акча каражаттарынын болжолдонгон агымын аныктоонун негизи катары кызмат кылат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(ж) Активдердин баасынын түшүүсү, уландысы

(i) Амортизацияланган нарк боюнча чагылдырылган финансылык активдер, уландысы

Кредит же дебитордук карыздар боюнча баанын түшүүсүнөн келип чыккан чыгымдын суммасын аныктоо үчүн колдо болгон зарыл маалыматтар бир катар учурларда чектелген мүнөздө болуп, учурда түптөлгөн шарттарга жана жагдайларга анчалык дал келбеши мүмкүн. Мындай жагдай, эгерде карыз алуучу финансылык кыйынчылыктарга туш болуп, ал эми мындай карыз алуучулар боюнча маалыматтар көлөмү чектелүү болгон шартта, орун алышы ыктымал. Мындай учурда Улуттук банк баанын түшүүсүнөн чыгым суммасын аныктоодо өз иш тажрыйбасына таянат.

Кредиттердин жана дебитордук карыздардын баасынын түшүүсүнөн келип чыккан бардык чыгымдар, түшкөн пайда же чыгымдын курамында чагылдырылат, эгерде кийинчерээк орду жабылган нарктын көбөйүүсү баанын түшүүсүнөн чыгым таанылгандан кийинки жагдайларга объективдүү негизде байланыштуу болгон шартта гана калыбына келтирилет.

Кредит боюнча карызды өндүрүп алуу мүмкүн болбогон шартта, кредит баанын түшүүсүнө тиешелүү камдын (резервдин) эсебинен алынып салынат. Мындай кредиттер (жана кредиттердин баасынын түшүүсүнө башка тиешелүү камдар) жетекчилик кредиттер боюнча карызды өндүрүү мүмкүн эмес экендигин аныктап, кредиттер боюнча карызды өндүрүүгө тиешелүү бардык зарыл жол-жоболор аяктагандан кийин гана эсептен алынып салынат.

(ii) Айкын сарптоолор боюнча чагылдырылган финансылык активдер

Айкын сарптоолор боюнча чагылдырылган финансылык активдер сатуу үчүн колдо болгон жана адилет наркы боюнча чагылдырылбаган финансылык активдердин курамына кирген котировкаланбаган үлүштүк инструменттерди камтыйт. Анткени, алардын адилет наркы жетиштүү ишенимдүүлүктө аныкталышы мүмкүн эмес. Мындай инвестициялардын баасынын түшкөндүгүнүн объективдүү белгилери орун алган шартта, баанын түшүүсүнөн чыгым, инвестициялардын баланстык наркы менен ушундай эле финансылык активдер боюнча пайданын учурдагы рыноктук нормасын колдонуу менен дисконттолгон, акча каражаттарынын келечекте болжолдонуп жаткан агымынын ошол учурга ылайык алынган наркынын ортосундагы айрыма катары эсептелинет.

Ушул инвестициялардын баасынын түшүүсүнөн келип чыккан бардык чыгымдар, пайда же чыгым курамында чагылдырылып, калыбына келтирилбейт.

(iii) Сатуу үчүн колдо болгон финансылык активдер

Сатуу үчүн колдо болгон финансылык активдердин баасынын түшүүсүнөн келип чыккан чыгымдар, башка чогуу алгандагы кирешенин курамында таанылган, топтолгон чыгымды кайра классификациялануучу корректировкалоо катары пайданын же чыгымдын курамына которуу аркылуу таанылат.

Башка чогуу алгандагы кирешенин курамынан пайда же чыгым курамына кайра классификацияланган топтолгон чыгым, негизги суммаларды жана амортизацияларды кандай болбосун төлөөлөрдү эсептен алып салгандан кийинки сатып алуу наркы менен буга чейин пайда же чыгым курамында таанылган, баанын түшүүсүнөн чыгымды эсептен алып салгандан кийинки учурдагы адилет нарк ортосундагы айырманы түшүндүрөт. Акчанын убактылуу наркына чегерилген, баанын түшүүсүнө камдын өзгөрүүсү пайыздык кирешенин компоненти катары чагылдырылат.

Сатуу үчүн колдо болгон үлүштүк баалуу кагазга инвестициялардын адилет наркынын олуттуу же ошол баалуу кагаздар боюнча айкын сарптоолордон төмөн наркка чейин узакка созулган төмөндөөсү, баанын түшүүсүнүн объективдүү далилинен болуп саналат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(ж) Активдердин баасынын түшүүсү, уландысы

(iii) Сатуу үчүн колдо болгон финансылык активдер, уландысы

Эгерде сатуу үчүн колдо болгон, баасы түшкөн үлүштүк баалуу кагаздын адилет наркы кийинчерээк өсүп жана анын көбөйүүсү пайда же чыгым курамында баанын түшүүсүнөн чыгым таанылгандан кийинки жагдайларга объективдүү байланыштуу болсо, баанын түшүүсүнөн чыгым калыбына келтирилип, калыбына келтирилген өлчөм пайда же чыгым курамында таанылат. Бирок, сатуу үчүн колдо болгон, баасы түшкөн үлүштүк баалуу кагаздын адилет наркынын кандай болбосун кийинки калыбына келиши, башка чогуу алгандагы киреше курамында таанылат.

(iv) Финансылык эмес активдер

Калтырылган салыктардан айырмаланган башка финансылык эмес активдер, баанын түшүүсү белгилерин аныктоо көз карашынан, ар бир отчеттук күнгө карата абал боюнча бааланат. Финансылык эмес активдердин орду жабылган наркынан болуп, сатуу боюнча чыгашаларды жана пайдалануудан алынган баалуулуктарды эсептен алып салгандан кийинки адилет нарктын эң чоң өлчөмү саналат. Акча каражаттарынын келечекте болжолдонгон агымын пайдалануудан баалуулукту аныктоо учурунда, салык алууга чейинки дисконттоо чендерин пайдалануу менен ошол учурга ылайык калыптанган алардын наркына карата дисконттоолуп, алар акча наркына жана ошол активге мүнөздүү болгон тобокелдиктерге учурдагы рыноктук баа берүүнү чагылдырат. Башка активдер менен шартталган акча каражаттарынын агымынан олуттуу деңгээлде көз каранды болбогон акча каражаттарынын агымын шарттабаган активдер үчүн орду толтурулуп берилүүчү нарк, актив тиешелүү болгон акча каражаттарын шарттаган активдер тобу боюнча аныкталат. Активдин же акча каражаттарын шарттаган активдер тобунун баланстык наркы анын орду толтурулуп берилүүчү наркынан ашкан болсо, баанын түшүүсүнөн чыгым таанылат.

Финансылык эмес активдердин баасынын түшүүсүнөн келип чыккан бардык чыгымдар пайда же чыгым курамында чагылдырылып, эгерде орду жабылган наркты аныктоодо колдонулган баа берүүлөрдө өзгөрүүлөр жүргөн болсо гана калыбына келтирилиши мүмкүн. Активдин баасынын түшүүсүнөн кандай болбосун чыгым калыбына келтирилүүгө тийиш, бирок анын шартында активдин баланстык наркы баанын түшүүсүнөн чыгым финансылык отчетто чагылдырылбай калышынан улам келип чыккан мына ошондой эле баланстык нарктан ашпаган көлөмдө калыбына келтирилет (амортизацияны жана эскилиги жеткендерди эсептен алып салуу менен).

(з) Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар

Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар финансылык абал жөнүндө отчетто номиналдык наркы боюнча эсепке алынат. Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар милдеттенмелер катары чагылдырылат. Сактоо жайларында жана касса түйүндөрүндө турган улуттук валютадагы банкноттор жана монеталар жүгүртүүдөгү банкноттордун жана монеталардын курамына кирбейт.

Банкнотторду жана монеталарды чыгарууга кеткен чыгашаларда алардын коргоого алынышына, ташып жеткирилишине, камсыздандырылышына кеткен чыгашалар, ошондой эле башка чыгашалар камтылат. Банкнотторду жана монеталарды чыгарууга кеткен чыгашалар, алар жүгүртүүгө чыгарылгандан кийин таанылып, түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда өзүнчө статья катары чагылдырылат.

(и) Уставдык капитал жана камдар

Улуттук банк катталган суммадагы Уставдык капиталга ээ. Уставдык капиталдын суммасын көбөйтүү жана азайтуу “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамына

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(и) Уставдык капитал жана камдар, уландысы

түзөтүүлөрдү киргизүү аркылуу ишке ашырылат. Уставдык капитал баштапкы наркында таанылат.

Милдеттүү кам, пайданын бөлүгүн мыйзамда белгиленгендей эле, мамлекеттик бюджетке чегерүүдөн кийинки таза пайданы капиталдаштыруу аркылуу түзүлөт. Милдеттүү камдар баштапкы наркы боюнча чагылдырылат.

(к) Салык алуу

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык Улуттук банк пайда салыгын төлөөдөн бошотулган. Улуттук банк жүзөгө ашырган ишке чегерилген, бюджетке бардык башка милдеттүү төлөмдөр Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык ишке ашырылат. Салык агенти катары Улуттук банк төлөгөн салыктар, түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда административдик чыгашалардын компоненти катары кошулат.

(л) Кирешелердин жана чыгашалардын финансылык отчетто таанылышы

Пайыздык кирешелер жана чыгашалар түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунда, эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу аркылуу алардын чегерилишине жараша чагылдырылат. Эффективдүү пайыздык чен ыкмасы дегенден улам, финансылык активдин же финансылык милдеттенменин амортизацияланган наркын эсептөө, ошондой эле пайыздык кирешелерди же пайыздык чыгашаларды тиешелүү мезгилге чегерүү ыкмасын түшүнүү зарыл. Эффективдүү пайыздык чен – бул, келечекте күтүлүп жаткан төлөөлөр же акча каражаттарынын түшүүсү анын жардамы аркасында финансылык инструменттин таза утурумдук наркына ылайыкташтырылган чен. Мында, дисконттоо финансылык инструменттин болжолдонуп жаткан жүгүртүү мөөнөтү ичинде же аны колдонуу мүмкүн болсо, кыйла кыска мөөнөткө жүргүзүлөт.

Эгерде финансылык актив, баанын түшүүсүнөн келип чыккан чыгымдан улам эсептен алынып салынган (жарым жартылай) болсо, пайыздык киреше келечектеги акча агымын дисконттоо үчүн колдонулган пайыздык ченди эске алуу менен аныкталат.

Кредиттердин берилиши уюштурулушу үчүн комиссиялык төлөм, кредиттердин тейлөөгө алынышы үчүн комиссиялык төлөм жана кредиттер боюнча жалпы кирешелердин ажырагыс бөлүгү катары каралган башка комиссиялык төлөмдөр, ошондой эле бүтүмдөр боюнча тиешелүү сарптоолор келечекте алынуучу киреше катары чагылдырылып, финансылык инструмент колдонулган, болжолдонгон мөөнөт ичиндеги пайыздык киреше катары, эффективдүү пайыздык чен ыкмасын колдонуу менен амортизацияланат.

Башка комиссиялык төлөмдөр, ошондой эле башка кирешелер жана чыгашалар, тиешелүү кызмат көрсөтүү сунушталган күнгө карата пайда же чыгым курамында чагылдырылат.

Операциялык ижара келишимдери боюнча төлөмдөр, түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетунун курамында, ижара аракеттенген мөөнөт аралыгына бирдей ченемде таанылат. Эгерде орун алган болсо, алынган жеңилдиктердин суммасы ижара аракеттенген бүтүндөй мөөнөт ичинде, ал боюнча чыгашалардын жалпы өлчөмүн азайтат.

(м) Фидуциардык активдер

Улуттук банк, үчүнчү жактардын атынан активдерге ээлик кылуудан көрүнгөн агенттик кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштайт. Бул активдер жана аларга байланыштуу кирешелер Улуттук банктын активи болуп саналбагандыктан, финансылык отчеттон алынып салынат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ, УЛАНДЫСЫ

(н) Өз ара чегеришүү

Финансылык активдер жана милдеттенмелер өз ара чегерилишет, финансылык абал жөнүндө отчетто чагылдырылган суммалардын өз ара чегеришүү жүргүзүү юридикалык жактан бекитилген укугу, ошондой эле өз ара чегеришүү жүргүзүү же болбосо бир учурда активди ишке ашыруу жана милдеттенмени аткаруу ниети болгон учурларда гана таза өлчөм чагылдырылат.

Бул ФОЭСке ылайык уруксат берилген учурлардан тышкары, кирешелер жана чыгашалар пайдалар же кеткен чыгымдар жөнүндө отчетто өз ара чегерилбейт.

4 ЖАҢЫ ЖАНА КАЙРАДАН КАРАЛЫП ЧЫККАН СТАНДАРТТАРДЫ КОЛДОНУУ

(а) Жаңы жана кайрадан каралып чыккан стандарттар

Улуттук банк финансылык отчетту даярдоодо өз ишинде колдонгон жана 2016-жылдын 1-январынан башталган жылдык отчеттук мезгилдер үчүн күчүнө кирген бардык жаңы жана кайрадан каралып чыккан стандарттарды кабыл алган. Жаңы стандарттар Улуттук банктын финансылык отчетуна олуттуу деле таасир эткен эмес.

(б) Жаңы жана кайрадан каралып чыккан, бирок күчүнө кире элек стандарттар

Жаңы жана кайрадан каралып чыккан стандарттар, стандарттарга түзөтүүлөр жана түшүндүрмөлөр 2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күчүнө кире элек экендигинен улам, алар ушул финансылык отчетту даярдоодо колдонулган эмес. Ушулардын ичинен төмөндө келтирилген Жаңы жана кайрадан каралып чыккан стандарттар, аларга карата түзөтүүлөр жана түшүндүрмөлөр, Улуттук банктын ишине потенциалдуу таасир этиши мүмкүн. Улуттук банк бул стандарттарды күчүнө кирген учурдан тартып колдонууну пландаштырууда.

ФОЭСтин (IFRS) “Финансылык инструменттер” деп аталган 9-стандарты 2018-жылдын 1-январында же андан кийинки жылдык отчеттук мезгилдерге карата күчүнө кирет. Жаңы стандарттын акыркы редакциясы 2014-жылдын 23-июлунда жарыяланган. Жаңы стандарт баанын түшүүсүнөн чыгымдарды кошо алганда, финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү боюнча кайра каралып чыккан көрсөтмөлөрдү камтыйт жана ал хеджирлөөнү эсепке алуунун жаңы принциптерин толуктайт. Улуттук банк, бул жаңы стандарт финансылык инструменттердин эсебин жүргүзүү процессине олуттуу өзгөртүүлөрдү киргизе тургандыгын жана финансылык отчетко бир кыйла таасир этиши мүмкүндүгүн тааныйт. Жетекчилик учурда ФОЭС (IFRS) 9-стандартынын Улуттук банктын финансылык отчетуна таасир этиши ыктымалдыгына баа берүүдө.

ФОЭСтеги башка өзгөртүүлөр

КМСФО төмөнкүдөй жаңы жана кайрадан каралып чыккан стандарттарды киргизген, алар жетекчиликтин баа берүүсү боюнча алгачкы колдонуу баскычында Улуттук банктын финансылык отчетуна олуттуу деле таасир этпейт:

- ФОЭСтин (IFRS) “Кардарлар менен келишимдерден түшүүлөр” деп аталган 15-стандарты (жана ФОЭС 15 карата түзөтүүлөр);
- ФОЭСтин (IFRS) “Ижара” деп аталган 16-стандарты;
- ФОЭСтин (IFRS) “Классификация жана акциялардын негизинде төлөөлөр боюнча операцияларга баа берүү” деп аталган 2-стандартына карата түзөтүүлөр;

4 ЖАҢЫ ЖАНА КАЙРАДАН КАРАЛЫП ЧЫККАН СТАНДАРТТАРДЫ КОЛДОНУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Жаңы жана кайрадан каралып чыккан, бирок күчүнө кире элек стандарттар, уландысы

- ФОЭС (IFRS) 10 жана ФОЭС (IAS) “Инвестор менен анын ассоциацияланган уюму же биргелешкен ишкана ортосунда келишилген бүтүмдөрдө активдерди сатуу же салуу” деп аталган 28-стандартка карата түзөтүүлөр;
- ФОЭСтин (IAS) “Маалыматтарды чечмелөө чөйрөсүндөгү демилгелер” деп аталган 7-стандартына карата түзөтүүлөр;
- ФОЭСтин (IAS) “Реализацияланбаган чыгымдарга карата кийинкиге калтырылган салыктык активдерди таануу” деп аталган 12-стандартына карата түзөтүүлөр;
- ФОЭСтин (IFRS) “ФОЭСтин (IFRS) “Камсыздандыруу келишимдери” деп аталган 4-стандарты менен бирге ФОЭСтин (IFRS) “Финансылык инструменттер” деп аталган 9-стандартын колдонуу” деп аталган 4-стандартына карата түзөтүүлөр;
- КСМФОнун (IFRIC) “Чет өлкө валютасындагы операциялар жана ордун жабууну алдын ала төлөөлөр” деп аталган 22-стандарты;
- ФОЭСтин (IAS) “Инвестициялык кыймылсыз мүлк объекттерин которуу” деп аталган 40-стандарты;
- 2014-2016-жылдар аралыгында ФОЭС жыл сайын өркүндөлүп турган.

5 АЛТЫН

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы эсептерде турган алтын		
Депозиттеги алтын	6 667 667	6 685 004
Улуттук банктын сактоо жайындагы алтын куймалар	5 142 219	4 245 475
	11 809 886	10 930 479

Сактоо жайларындагы алтын куймалар “good delivery” статусуна ээ алтынды түшүндүрөт.

Алтындын чет өлкө банктарындагы эсептерде концентрацияланышы

2016-жылдын 31-декабрына карата Улуттук банк алтын түрүндөгү бардык депозиттерди AA- A+ чейинки деңгээлдеги кредиттик рейтингге ээ эки банкка жайгаштырган (2015-жылдын 31-декабрында алтын түрүндөгү депозиттер AA-дан A+ чейинки деңгээлдеги кредиттик рейтингге ээ эки банкта жайгаштырылган).

6 КАССАДАГЫ, БАНКТАРДАГЫ ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫ МЕКЕМЕЛЕРДЕГИ КАРАЖАТТАР

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы жана башка финансы мекемелериндеги эсептер жана депозиттер		
Чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери		
- ААА кредиттик рейтингинен менен	21 168 559	29 463 528
- А- дан АА+ чейинки кредиттик рейтингинен менен	8 537 381	8 210 253
- В- дан ВВВ+ чейинки кредиттик рейтингинен менен	81 527	37 217
- ыйгарылган кредиттик рейтингсиз	54 967	702 249
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери	29 842 434	38 413 247
Чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер		
- АА- дан АА+ чейинки кредиттик рейтингинен менен	28 012 410	25 546 519
- А- дан А+ чейинки кредиттик рейтингинен менен	8 660 947	7 963 907
- ыйгарылган кредиттик рейтингсиз	267 536	293 430
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер	36 940 893	33 803 856
Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы эсептер		
-Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы “ностро” эсептери	5 583 513	2 599 066
- Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы мөөнөттүү депозит	4 157 561	1 734 334
Эл аралык валюта фондусундагы (ЭВФ) эсептер	12 706 257	13 996 060
Жыйынтыгында, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги эсептер жана депозиттер	89 230 658	90 546 563
Кассада чет өлкө валютасындагы каражаттар	1 011 803	966 259
Баанын түшүүсүнө кам	(267 536)	(293 430)
	89 974 925	91 219 392

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк тиешелүүлүгүнө жараша, 267 536 миң сом жана 293 430 миң сом өлчөмүндөгү баасы түшкөн мөөнөттүү депозитке кам түзгөн.

Каражаттардын банктарда жана башка финансы мекемелеринде концентрацияланышы

2016-жылдын 31-декабрына карата Улуттук банк, ААА дан А- чейинки кредиттик рейтингге ээ он банкта жана башка финансы мекемелеринде (2015-жылы: тогуз банкта жана башка финансы мекемелери ААА дан А чейинки кредиттик рейтингинен менен) эсептер боюнча калдыктарга ээ болгон, алардын суммалары өздүк капиталдын 10% ашат. Ушул калдыктардын чогуу алгандагы көлөмү, 2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча 59 957101 миң сомду (2015-жылы: 80 788 369 миң сом) түзгөн.

Баанын түшүүсүнөн чыгымдарга түзүлгөн камдын жылышы 20-түшүндүрмөдө берилген.

6 КАССАДАГЫ, БАНКТАРДАГЫ ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫ МЕКЕМЕЛЕРДЕГИ КАРАЖАТТАР, УЛАНДЫСЫ

Акча каражаттар жана алардын эквиваленттери

Акча каражаттар жана алардын эквиваленттери, акча каражаттарынын жылышы жөнүндө отчеттордун максаттарында төмөнкүлөрдү камтыйт:

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери	29 842 434	38 413 247
Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы “ностро” эсеби	5 583 513	2 599 066
Эл аралык валюта фондусундагы эсептер	12 706 257	13 996 060
Кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттар	1 011 803	966 259
Акча каражаттарынын жылышы боюнча отчеттогу акча каражаттар жана алардын эквиваленттери	49 144 007	55 974 632

Акча каражаттардын жана алардын эквиваленттеринин бир да статьясы баасы түшкөн же мөөнөтү өткөрүлгөн болуп саналбайт

7 БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Коммерциялык банктарга-резиденттерге берилген кредиттер	5 848 757	5 253 968
Эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	1 884 317	1 203 945
	7 723 074	6 457 913
Баанын түшүүсүнө кам	(284 498)	(526 301)
Баанын түшүүсүнө камды эсептен алып салгандан кийинки кредиттин суммасы	7 438 576	5 931 612

Улуттук банк кредиттердин баасынын түшүүсүнө карата кам өлчөмүнө, баасы түшкөн кредиттер боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүнүн жана алар боюнча баанын түшүүсү аныкталбаган кредит портфелдери боюнча айкын чыгымдарга жол берилген, өткөндөгү тажрыйбанын негизинде баа берет.

Баанын түшүүсүнөн чыгымдарга түзүлгөн камдын жылышы 20-түшүндүрмөдө берилген.

Камсыздоолорго жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр

Кийинки таблицада коммерциялык банктарга-резиденттерге берилген кредиттердин камсыздоосу катары кызмат кылган күрөөлөр жөнүндө маалыматтар, 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча камсыздоолордун түрүнө жараша, үстөк камсыздоо таасирин эске албастан чагылдырылган.

	2016-жыл- дын 31-декабры	Баасы түшпө- гөн кредит портфелинен үлүш, %	2015-жыл- дын 31-декабры	Баасы түшпө- гөн кредит портфелинен үлүш, %
Чет өлкө валютасындагы депозиттер	3 798 634	51	2 188 585	37
Кардарларга берилген кредиттер	3 156 825	42	3 303 153	56
Мамлекеттик баалуу кагаздар	483 117	7	264 175	4
Кыймылсыз мүлк	-	-	175 699	3
	7 438 576	100	5 931 612	100

7 БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР, УЛАНДЫСЫ

Жогорку таблицада чагылдырылган суммалар, кредиттердин баланстык наркын түшүндүрөт жана камсыздоолордун адилет наркын милдеттүү түрдө чагылдырбайт. Камсыздоолордун адилет наркы кредит берилген күнгө карата бааланып, отчеттук күнгө чейинки өзгөрүүлөргө корректировкаланган эмес. Мындай кредиттердин ордунун жабылышы, камсыздоонун наркына эмес, негизинен карыз алуучулардын кредитти төлөө жөндөмдүүлүгүнө жараша болот.

Берилген кредиттердин концентрацияланышы

2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк бир коммерциялык банкка берилген кредиттин өздүк капиталдын 10% ашкан калдыкка ээ (2015-жыл боюнча ээ эмес).

8 САТУУ ҮЧҮН КОЛДО БОЛГОН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Карыздык инструменттер		
Мамлекеттик баалуу кагаздар		
Австралия Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	9 981 164	15 108 596
Канада Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	5 979 396	6 931 628
Россия Федерациясынын казына милдеттенмелери	141 355	247 034
Улуу Британия Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	-	4 561 058
Жыйынтыгында, мамлекеттик баалуу кагаздар	16 101 915	26 848 316
ААдан ААА чейинки кредиттик рейтингге ээ агенттик баалуу кагаздар	14 457 985	-
Эл аралык финансы институттарынын карыздык баалуу кагаздары	3 799 644	5 780 544
Жыйынтыгында, карыздык инструменттер	34 359 544	32 628 860

Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар, баасы түшкөн же төлөө мөөнөтү өткөрүлүп жиберилген болуп саналбайт.

9 ТӨЛӨӨГӨ ЧЕЙИН КАРМАЛЫП ТУРУУЧУ ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Улуттук банктын менчигинде тургандар		
Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин казына милдеттенмелери	312 535	1 401 971
	312 535	1 401 971

Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар баасы түшкөн же төлөө мөөнөтү өткөрүлүп жиберилгенден болуп саналбайт.

10 НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР

	Жер, имарат жана курулмалар	Эмерек жана жабуулар	Компью- тердик жабуулар	Транспорт каражаттары	Бүтө элек курулуш/ орнотуу үчүн каралган жабуулар	Жыйын- тыгында
Баишанкы нарк						
2016-жылдын 1-январына карата калдык	575 564	207 731	342 741	38 112	740 968	1 905 116
Сагып алуулар	23 366	54 627	12 731	36 934	248 045	375 703
Колдонуудан калгандар	(46 537)	(47 275)	(2 306)	(968)	(100)	(97 186)
Ордунан которулгандар	60 966	53 632	11 866	-	(127 159)	(695)
2016-жылдын 31-декабрына карата калдык	613 359	268 715	365 032	74 078	861 754	2 182 938
Амортизация						
2016-жылдын 1-январына карата калдык	(97 262)	(100 365)	(92 447)	(18 475)	-	(308 549)
Жыл ичинде чегерилгендер	(14 119)	(38 227)	(61 472)	(8 674)	-	(122 492)
Колдонуудан калгандар	7 950	45 960	2 269	967	-	57 146
2016-жылдын 31-декабрына карата калдык	(103 431)	(92 632)	(151 650)	(26 182)	-	(373 895)
Баланстык нарк						
2016-жылдын 31-декабрына карата	509 928	176 083	213 382	47 896	861 754	1 809 043

10 НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР, УЛАНДЫСЫ

	Жер, имарат жана курулмалар	Эмерек жана жабуулар	Компью- тердик жабуулар	Транспорт каражаттары	Бүтө элек курулуш/ орнотуу үчүн каралган жабуулар	Жыйын- тыгында
Баштапкы нарк						
2015-жылдын 1-январына карата калдык	568 518	162 455	199 326	38 520	397 310	1 366 129
Сатып алуулар	14 005	45 968	120 490		443 861	624 324
Колдонуудан калгандар	(6 999)	(10 368)	(7 533)	(408)	(3 787)	(29 095)
Ордунан которулгандар	40	9 676	30 458	-	(96 416)	(56 242)
2015-жылдын 31-декабрына карата калдык	575 564	207 731	342 741	38 112	740 968	1 905 116
Амортизация						
2015-жылдын 1-январына карата калдык	(86 331)	(73 860)	(46 407)	(12 972)	-	(219 570)
Жыл ичинде чегерилгендер	(15 935)	(36 898)	(53 523)	(5 921)	-	(112 277)
Колдонуудан калгандар	5 004	10 393	7 483	418	-	23 298
2015-жылдын 31-декабрына карата калдык	(97 262)	(100 365)	(92 447)	(18 475)	-	(308 549)
Баланстык нарк						
2015-жылдын 31-декабрына карата	478 302	107 366	250 294	19 637	740 968	1 596 567

Негизги каражаттар объекттерин сатып алууга же курууга байланыштуу насыялар (займ) боюнча капиталдаштырылган сарптоолорго 2016 жана 2015-жылдары жол берилген эмес.

2016-жыл ичинде 695 миң сом суммасындагы негизги каражаттар материалдык эмес активдерге которулган (2015-жылгы: 56 242 миң сом).

11 БАШКА АКТИВДЕР

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Дебитордук карыз	254 740	196 213
Баанын түшүүсүнө кам	(8 443)	(19 429)
Жыйынтыгында, башка финансылык активдер	246 297	176 784
Монетардык эмес алтын	720 648	55 193
Запастар	668 270	713 592
Башка инвестициялар	185 079	123 079
Алдын ала төлөө	16 109	48 073
Башка активдер	108 807	122 356
Жыйынтыгында, башка финансылык эмес активдер	1 698 913	1 062 293
	1 945 210	1 239 077

Баанын түшүүсүнөн келип чыккан чыгымдар боюнча түзүлгөн камдын жылышы 20-түшүндүрмөдө чечмеленген.

Монетардык эмес алтын куйма түрүндө көрсөтүлгөн, алар Баалуу металдар рыногунун Лондон ассоциациясы тарабынан кабыл алынган стандарттарга ылайык келбейт. Монетардык эмес алтын запас болуп саналат жана сатып алуу наркынын эң аз өлчөмү, ошондой эле мүмкүн болуучу таза сатуу баасында эсепке алынат жана кайра бааланбайт.

12 ЖҮГҮРТҮҮДӨГҮ БАНКНОТТОР ЖАНА МОНЕТАЛАР

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар төмөнкүлөрдү өзүндө камтыган:

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	77 013 316	60 164 552
Жүгүртүү кассасындагы банкнотторду жана монеталарды эсептен алып салуу менен	(2 174 517)	(1 766 537)
	74 838 799	58 398 015

Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар дегенден улам, жүгүртүүдөгү, калктын колундагы жана финансы мекемелериндеги банкноттордун жана монеталардын номиналдык наркын түшүнүү зарыл.

13 БАНКТАРДЫН ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫ МЕКЕМЕЛЕРИНИН КАРАЖАТТАРЫ

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Коммерциялык банктардын эсептери	22 213 517	13 854 786
Башка финансылык мекемелердин эсептери	3 511 275	5 639 625
	25 724 792	19 494 411

13 БАНКТАРДЫН ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫ МЕКЕМЕЛЕРИНИН КАРАЖАТТАРЫ, УЛАНДЫСЫ

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк банктардын жана башка финансы мекемелеринин эсептери боюнча өздүк капиталдын 10% ашкан калдыкка ээ эмес.

14 КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮНҮН КАРАЖАТТАРЫ

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттарына Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин эсептери кирет.

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
Улуттук валютада	7 157 877	12 333 649
Чет өлкө валютасында	891 027	2 770 902
	8 048 904	15 104 551

15 ЧЫГАРЫЛГАН КАРЫЗДЫК БААЛУУ КАГАЗДАР

2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча чыгарылган карыздык баалуу кагаздарга (Улуттук банктын ноталары) төмөнкү эмиссиялардагы баалуу кагаздар кирет:

Эмиссиялар	Баланстык нарк	Эмиссия күнү	Төлөө күнү	Эффективдүү пайыздык чен
BD002170111	3 999 481	2016-ж. 28-декабры	2017-ж. 11-январы	0,43%
BD001170104	1 243 967	2016-ж. 28-декабры	2017-ж. 4-январы	0,24%
	5 243 448			

2015-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча чыгарылган карыздык баалуу кагаздарга (Улуттук банктын ноталары) төмөнкү эмиссиялардагы баалуу кагаздар кирген:

Эмиссиялар	Баланстык нарк	Эмиссия күнү	Төлөө күнү	Эффективдүү пайыздык чен
BD001160106	1 329 284	2015-ж. 30-декабры	2016-ж. 6-январы	10,66%
BD002160113	797 165	2015-ж. 30-декабры	2016-ж. 13-январы	10,68%
	2 126 449			

16 АЛЫНГАН КРЕДИТТЕР

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча, алынган кредиттер мөөнөттөрү жана шарттары төмөндө чагылдырылган:

Эмитент	Валю- тасы	Пайыз- дык чен	Берилген күнү	Төлөө күнү	2016-ж. 31-декабры	2015-ж. 31-декабры
ЭВФ, ПРГФ (жакырчылыкты кыскартуу жана экономикалык өсүшкө түрткү берүү)	АКУ	0%	2001-ж. 19-декабры	2018-ж. 31-майы	317 845	668 508
ЭВФ, ESF (Тышкы таасирлерге карата чара көрүү механизми)	АКУ	0%	2008-ж. 24-декабры	2019-ж. 7-июну	1 390 224	2 280 515
Чегерилген пайыздар	АКШ доллары				10 560	11 577
					1 718 629	2 960 600

Жакырчылыкты кыскартуу жана экономикалык өсүшкө түрткү берүү программасы (ПРГФ) боюнча карыз алуулар АКУ (СПЗ) түрүндө туюндурулуп, финансылык реформаларды жана улуттук валютаны колдоого алуу максатында сунушталган. Бул программа боюнча карыз алуулар нөлдүк пайыздык ченге ээ жана ал өздөштүрүлө баштагандан кийинки 10 жылдан кийин орду жабылууга тийиш. 2016-жылдын 3-октябрында ЭВФтин Аткаруучу кеңеши пайыздарды төлөөдөн бошотууну 2018-жылдын акырына чейин узарткан. ПРГФ кредиттеринин шарттары бардык кредит алуучулар үчүн стандарттуу болуп саналат.

Тышкы таасирлерге каршы аракет көрүү механизминин (ESF) алкагында карыз алуулар АКУ (СПЗ) түрүндө туюндурулуп, Кыргызстандын бийлигинин белгилүү бир тышкы таасирлерди четтетүүгө багытталган аракеттерин колдоо үчүн берилген. Кредит нөлдүк пайыздык ченге ээ жана 2016-жылдын 3-октябрында ЭВФтин Аткаруучу кеңеши пайыздарды төлөөдөн бошотууну 2018-жылдын акырына чейин узарткан. Бул шарт дүйнө жүзү боюнча ESF алкагында кредит алуучулар үчүн жарыяланган.

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде Улуттук банк тарабынан кредиттин негизги суммаларын, пайыздарды төлөө боюнча милдеттенмелерди же башка милдеттенмелерди бузууга жол бергендиги учурлары катталган эмес.

17 БӨЛҮШТҮРҮҮ ТАРТИБИНДЕ ЭВФтен АЛЫНГАН АКУ (СПЗ) БОЮНЧА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ (СПЗ) боюнча милдеттенмелер	7 863 988	8 928 627

17 БӨЛҮШТҮРҮҮ ТАРТИБИНДЕ ЭВФтен АЛЫНГАН АКУ (СПЗ) БОЮНЧА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР, УЛАНДЫСЫ

АКУну (СПЗ) бөлүштүрүү, алардын суммасын ЭВФ мүчөлөрүнүн ортосунда анын чечими боюнча шартсыз бөлүштүрүү саналат. АКУну жалпы бөлүштүрүү 2009-жылдын 28-августунда күчүнө кирген. Мындай бөлүштүрүү глобалдуу финансылык каатчылыкка каршы жамааттык монетардык жооп болуп саналат, ал ликвиддүүлүк проблемасын башынан кечирип жаткан өлкөлөргө шарттар менен чектелбеген олуттуу финансылык ресурстарды берүү аркылуу ишке ашырылат. Бул ресурстар жөнгө салууга муктаждыкты азайтууга жана экономикалык өсүш саясатынын мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүгө, ошондой эле ЭВФке мүчө өлкөлөрдүн валюталык запасын толуктоо аркылуу глобалдуу экономикалык системанын ликвиддүүлүгүн камсыз кылууга каралган. ЭВФке мүчө өлкөлөрдүн арасында АКУну жалпы бөлүштүрүү, алардын ЭВФтеги квотасына пропорционалдуу негизде жүзөгө ашырылат (26-түшүндүрмө). 2009-жылдын 10-августунда глобалдуу ликвиддүүлүктү жогорулатуу максатында, АКУну бир жолу атайы бөлүштүрүүнү караган, ЭВФтин Келишимдер статьясына карата Төртүнчү түзөтүү күчүнө кирген. Ушул түзөтүүгө ылайык Кыргызстанды кошо алганда, ЭВФке мүчө өлкөлөргө атайы бөлүштүрүү 2009-жылдын 9-сентябрында ишке ашырылган. Мүчө өлкөлөр жана АКУга ээлик кылуучулар аларды ЭВФ менен операцияларды жүргүзүү үчүн колдонушу мүмкүн. Кыргыз Республикасы 84 737 миң АКУ өлчөмүндө бөлүштүрүлгөн каражатты пайдалануу укугуна ээ болгон. 2016 жана 2015-жылдары бул механизм колдонулган эмес. Анын пайыздык чени жума сайын ЭВФ тарабынан аныкталат жана ал бүткүл дүйнө боюнча бөлүштүрүлгөн АКУну алуучулар үчүн бирдей болуп саналат.

18 УСТАВДЫК КАПИТАЛ

Төлөнгөн капитал

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамга ылайык, Улуттук банктын уставдык капиталы 1 000 000 миң сомду түзөт.

Мамлекеттик бюджетке чегерүүлөр жана милдеттүү кам

“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамга ылайык, Улуттук банктын пайдасы төмөнкүчө бөлүштүрүлүүгө тийиш:

- эгерде Улуттук банктын уставдык капиталынын жана милдеттүү камдарынын суммасы анын монетардык милдеттенмелеринин 10% азды түзсө, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине пайданын 70% чегерилет. Пайданын мамлекеттик бюджетке чегерилгенден кийинки калдыгы Улуттук банктын милдеттүү камдарына которулат;
- эгерде Улуттук банктын уставдык капиталынын жана милдеттүү камдарынын суммасы анын монетардык милдеттенмелеринин 10% барабар же андан ашса, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине пайданын 100%, ошондой эле милдеттүү камдын каражаттарынын эсебинен көрсөтүлгөн ашып калуунун суммасынын үчтөн бири, бирок камдын калдыгынын чегинде которулат.

“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамдын 13-беренесине ылайык пайданы чегерүү, финансы жылынын бүтүшү боюнча көз карандысыз тышкы аудит жүргүзүлүп, жылдык отчет Улуттук банк Башкармасы тарабынан бекитилгенден кийин ишке ашырылат.

2016-жылдын 30-мартында 2015-жыл үчүн 6 542 591 миң сом өлчөмүндө таза пайда бекитилген, анын ичинен 4 579 813 миң сом Кыргыз Республикасынын бюджетине чегерилген (2015-жылы: 3 777 018 миң сом), ал эми 1 962 778 миң сом милдеттүү камга которулган (2015-жылы 1 618 722 миң сом).

18 УСТАВДЫК КАПИТАЛ, УЛАНДЫСЫ

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине чегерилүүгө тийиш болгон пайда 2016-жыл жыйынтыгы боюнча 2 643 996 миң сомду түзгөн.

Капиталды тескөө

Улуттук банктын капиталы дегенден улам, анын бардык милдеттенмелерин эсептеп алып салгандан кийинки Улуттук банктын активдеринин калдык наркын түшүнүү зарыл.

Капиталды тескөөгө байланыштуу Улуттук банктын максаттары, банктын өз алдынчалыгын жана ага жүктөлгөн милдеттерди аткарууга жөндөмдүүлүгүн камсыз кылуу үчүн капиталды тиешелүү деңгээлде колдоп туруудан көрүнөт. Улуттук банк анын тескөөсүндө турган жалпы капиталды, финансылык абал жөнүндө отчетто камтылган өздүк капитал катары карайт.

“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамда каралган, 1 000 000 миң сомду түзгөн уставдык капиталдын өлчөмүн эске албаганда, Улуттук банк үчүн капиталдын деңгээлине карата эч кандай тышкы талаптар жок.

19 ТАЗА ПАЙЫЗДЫК КИРЕШЕЛЕР

	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Пайыздык кирешелер		
Берилген кредиттерден	736 205	521 947
Банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттардан	574 368	608 787
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялардан	366 599	443 698
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялардан	54 082	94 525
Башкалардан	14 914	12 695
	1 746 168	1 681 652
Пайыздык чыгашалар		
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар боюнча	(59 606)	(129 066)
Банктардын жана башка финансы мекемелердин каражаттары	(49 471)	(41 444)
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ (СПЗ) боюнча милдеттенмелер боюнча	(6 519)	(3 852)
Башка активдер боюнча дисконтту таануу	(64 673)	(219 801)
Башкалар боюнча	(8 564)	(2 247)
	(188 833)	(396 410)
	1 557 335	1 285 242

Баасы түшкөн активдер боюнча пайыздык кирешелер 2016 жана 2015-жылдары чегерилген эмес.

20 БААНЫН ТҮШҮҮСҮНӨ КАМ

	Банктардын жана башка финансы мекемелердин кассаларындагы каражаттар	Берилген кредиттер	Башка активдер	Жыйынтыгында
2014-жылдын 31-декабры	227 657	460 355	26 150	714 162
Камды калыбына келтирүү	-	(73)	(6 718)	(6 791)
Курстук айырмачылыктардын таасири	65 773	66 019	(3)	131 789
2015-жылдын 31-декабры	293 430	526 301	19 429	839 160
Камды калыбына келтирүү	227 657	460 355	26 150	714 162
Кам эсебинен активди чегерүү	-	(73)	(6 718)	(6 791)
Курстук айырмачылыктардын таасири	65 773	66 019	(3)	131 789
2016-жылдын 31-декабры	293 430	526 301	19 429	839 160

21 ЧЕТ ӨЛКӨ ВАЛЮТАСЫ ЖАНА АЛТЫН МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР БОЮНЧА ТАЗА ПАЙДА

	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Чет өлкө валютасы жана алтын менен операциялар боюнча реализацияланган пайда	2 815 141	5 554 775
“Спот” бүтүмүнөн алынган пайда	435 458	630 064
	3 250 599	6 184 839

22 АДМИНИСТРАТИВДИК ЧЫГАШАЛАР

	2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Персоналга кеткен сарптоолор		
Эмгек акы	445 158	427 471
Социалдык фондго төлөөлөр	77 073	73 956
	522 231	501 427
Амортизация жана эскилиги жеткендер	147 579	151 460
Ремонт иштери жана тейлөөлөр	125 748	117 945
Күзөт иштери	37 272	37 496
Байланыш жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөр	22 509	20 437
Персоналды окутуу	15 432	11 800
Иш сапарына кеткен чыгашалар	10 005	11 266
Жарыялоолор жана жазылуулар	9 927	10 477
Социалдык-маданий иш-чараларга сарптоолор	9 167	7 007
Кесиптик кызмат көрсөтүүлөр	8 907	10 346
Кеңсе буюмдары	5 569	4 817
Башка чыгашалар	17 395	16 897
	931 741	901 375

23 СЕГМЕНТТЕР БОЮНЧА ТАЛДАП-ИЛИКТӨӨЛӨР

Улуттук банктын иши, ушул финансылык отчеттун максаттары үчүн бир отчеттук сегменттен турат. Улуттук банктын аткарган милдетине байланыштуу түшкөн пайдалар же кеткен чыгымдар отчетторунун берилиши андан талап кылынбайт. Иштин бул түрү ушул финансылык отчеттун максаттары үчүн өзүнчө операциялык сегмент катары каралбайт.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ

Тобокелдиктерди тескөөгө алуу Улуттук банктын ишинде маанилүү роль ойноп, анын операциялык ишинин олуттуу элементи болуп саналат. Банк өз ишин жүзөгө ашыруу процессинде дуушар болуучу негизги тобокелдиктерден болуп, рыноктук тобокелдик, кредиттик тобокелдик жана ликвиддүүлүк тобокелдиги саналат.

(а) Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболор

Улуттук банктын тобокелдиктерди тескөө саясаты банк дуушар болуучу тобокелдиктерди аныктоого, аларга баа берүүгө, талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө жана тескөөгө алууга, ошондой эле тиешелүү чектөөлөрдү жана контролдукту белгилөөгө тобокелдик деңгээлине туруктуу баа берүүгө жана алардын белгиленген лимиттерге ылайык келүүсүнө көз салып турууга багытталган. Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболору, рыноктук жагдайлардын өзгөрүүсүн, сунушталып жаткан банктык продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү, топтолгон алгылыктуу дүйнөлүк тажрыйбаларды чагылдыруу максатында, туруктуу негизде кайрадан каралып турат.

Улуттук банктын жетекчилиги, тобокелдиктерди тескөө боюнча контролдук системасынын, негизги тобокелдиктердин тескөөгө алынышы жана тобокелдиктерди тескөө боюнча саясаттын жана жол-жоболордун жактырылып, кабыл алынышы, ошондой эле ири бүтүмдөрдүн жактырылышы үчүн жоопкерчиликтүү.

Улуттук банк Башкармасы, комитеттер жана комиссиялар банктын монетардык, инвестициялык жана валюта саясаттарына байланыштуу маселелерди дайыма кароого алып, активдерди тескөө алкагында лимиттерди, ошондой эле Улуттук банктын контрагенттерине карата талаптарды белгилешет.

Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2015-жылдын 23-декабрында бекитилген Улуттук банктын эл аралык камды тескөө боюнча инвестициялык саясатына ылайык (мындан ары “Инвестициялык саясат”), тобокелдиктерди тескөөнүн негизги максатынан болуп, Улуттук банктын ликвиддүүлүгүн жана активдеринин сакталышын камсыз кылуу саналат. Операциялар ушул Инвестициялык саясатта белгиленген лимиттердин чегинде ишке ашырылат.

Ушул максаттарга ылайык Улуттук банктын алтын валюта активдери жумушчу жана инвестициялык портфелдерге бөлүнөт.

(б) Рыноктук тобокелдик

Рыноктук тобокелдик – бул, рыноктук баанын өзгөрүүсүнөн улам адилет нарктын же финансылык инструмент боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Рыноктук тобокелдик валюта тобокелдигинен, пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдигинен, ошондой эле башка баа тобокелдиктеринен турат. Рыноктук тобокелдик, рыноктогу жалпы жана мүнөздүү болгон өзгөрүүлөрдүн, рыноктук баанын өзгөрүлмөлүүлүгүнүн таасирине туш болгон пайыздык, валюталык жана үлүштүк финансылык инструменттерге карата ачык позициялар боюнча келип чыгат.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

Рыноктук тобокелдикке дуушарланууну алгылыктуу параметрлердин чегинен чыкпагандай, ошону менен катар эле кирешелүүлүктү оптималдаштырууну камсыз кыла алгандай тескөөгө алуу жана контролдоо, рыноктук тобокелдикти тескөө милдетинен болуп саналат.

Улуттук банк бардык ачык позицияларга баа берүү жол-жобосун туруктуу ишке ашыруу аркылуу рыноктук тобокелдикти тескейт. Мындан тышкары Улуттук банк, финансылык инструменттер боюнча ачык позицияларга белгиленген лимиттерге, пайыздык чендерге, төлөө мөөнөттөрүнө жана тобокелдик көрсөткүчү/кирешелүүлүгүнүн катышына туруктуу көз салып турат.

(i) *Пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдиги*

Пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдиги – бул, рыноктук пайыздык чендердин өзгөрүүсүнөн улам адилет нарктын же финансылык инструмент боюнча келечекте болжолдонуп жаткан акча каражаттарынын агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Улуттук банк, басымдуулук кылган рыноктук пайыздык чендердин анын финансылык абалына жана акча каражаттарынын агымынын таасирлерине дуушарланышы ыктымал. Мындай өзгөрүүлөр пайыздык маржа деңгээлин көбөйтүшү сыяктуу эле, аны төмөндөтүшү да мүмкүн. Пайыздык чендердин күтүүсүз өзгөрүүсү чыгымдардын келип чыгышын шарттайт.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(i) *Пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдиги, уландысы*

Орточо пайыздык чендер

Төмөндө келтирилген таблицада 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата пайыздык активдер жана милдеттенмелер боюнча орточо эффективдүү пайыздык чендер чагылдырылган. Бул чендер тиешелүү активдердин жана милдеттенмелердин төлөөгө карата кирешелүүлүгүн чагылдырат.

	Орточо салмактанып алынган эффективдүү пайыздык чен, % 2016-ж. 31-декабры	Орточо салмактанып алынган эффективдүү пайыздык чен, % 2015-ж. 31-декабры
Пайыздык активдер		
Алтын		
<i>Чет өлкө банктарындагы депозиттердеги алтын</i>	0,03	0,48
Банктарда жана башка финансылык институттардагы эсептер жана депозиттер		
<i>“Ностро” түрүндөгү эсептер</i>		
- АКШ долларында	0,48	0,36
- евродо	(0,40)	(0,25)
- канада долларында	0,09	0,20
- австралия долларында	0,35	0,94
- англия фунт стерлингінде	0,03	0,01
- кытай юанында	0,35	0,35
- норвегия кронасында	0,26	0,55
<i>Мөөнөттүү депозиттер</i>		
- АКШ долларында	0,94	0,48
- канада долларында	0,84	0,58
- англия фунт стерлингінде	0,39	0,66
- австралия долларында	-	2,18
- орус рублинде	6,90	7,03
- кытай юанында	3,88	3,78
- норвегия кронасында	0,90	0,96
- сингапур долларында	0,52	0,82
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар		
- АКШ долларында	0,83	0,61
- австралия долларында	1,82	2,12
- канада долларында	0,53	0,68
- англия фунт стерлингінде	-	0,49
Берилген кредиттер		
- кыргыз сомунда	8,76	9,56
Репө келишими боюнча күрөөгө коюлган, төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестицияларды кошо алганда, төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар		
- кыргыз сомунда	6,35	10,33
Пайыздык милдеттенмелер		
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар		
- кыргыз сомунда	0,39	10,59
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	0,244	0,05

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(i) *Пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдиги, уландысы*

Пайыздык чендердин өзгөрүүсүнүн тийгизген таасирине талдап-иликтөөлөр

Пайданын же чыгымдын, ошондой эле өздүк капиталдын сатуу үчүн колдо болгон финансылык активдердин адилет наркынын өзгөрүүсүнө карата ийкемдүүлүгүнө талдап-иликтөөлөр, 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча колдонулган позициялардын негизинде калыптанган пайыздык чендердин өзгөрүүсүнөн улам ийкемдүүлүгүнө жана кирешелүүлүк ийрегинин пайыздык чендердин көбөйүүсү же азаюусу жагына 20 базисттик пунктка катар жылышынын жөнөкөй сценарийин төмөнкүчө чагылдырууга болот:

	2016-жылдын 31-декабры		2015-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Чогуу алгандагы киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Чогуу алгандагы киреше жана капитал
Чендердин көбөйүүсү жагына 20 базисттик пунктка катар жылышуу	-	(18 484)	-	(38 405)
Чендердин азаюусу жагына 20 базисттик пунктка катар жылышуу	-	27 438	-	68 518

Жогоруда келтирилген таблицада негизги жол берүүлөрдүн өзгөрүү таасири чагылдырылган, ошол эле учурда башка жол берүүлөр өзгөрүүсүз калган. Иш жүзүндө жол берилгендер менен башка факторлор ортосундагы корреляция орун алат. Бул жерде ошондой эле, көрсөтүлгөн ийкемдүүлүк линиялык эмес мүнөзгө ээ экендигин белгилеп кетүү зарыл, ошондуктан көбүрөөк же азыраак таасир этүү ушул натыйжалардын негизинде интерполяцияланууга же экстраполяцияланууга тийиш эмес.

Ийкемдүүлүккө анализдөөлөрдө, Улуттук банк активдерди жана милдеттенмелерди жигердүү тескөөгө ала тургандыгы эске алынбайт. Буга кошумча, Улуттук банктын финансылык абалы рынокто жүргөн өзгөрүүлөргө жараша өзгөрүшү мүмкүндүгүн да кошумчалап кетүү зарыл. Мисалы, Улуттук банктын финансылык тобокелдиктерди тескөө жагындагы стратегиясы, рыноктогу баанын өзгөрүүсүнө байланыштуу тобокелдиктерди тескөөгө багытталган. Баалуу кагаздар рыногунда баанын кескин алгылыксыз мүнөздө өзгөрүп кетиши шартында, жетекчиликтин аракеттеринде инвестициялык активдерди сатуу, инвестициялык портфелдин курамын өзгөртүү, ошондой эле коргонуунун башка ыкмалары да камтылышы мүмкүн. Демек, жол берүүдөгү өзгөрүүлөр милдеттенмелерге айкын таасир этпесе да, рынок баасы боюнча финансылык абал жөнүндө отчетто эсепке алынган активдерге олуттуу таасир этиши мүмкүн. Бул учурда, активдерге жана милдеттенмелерге баа берүүнүн ар кандай ыкмалары капитал өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө да алып келиши мүмкүн.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги

Улуттук банк, бир нече чет өлкө валютасында гуюндурулган активдерге жана милдеттенмелерге ээ.

Валюта тобокелдиги – бул, адилет нарктын же валюталардын алмашуу курстарынын өзгөрүүсүнөн улам, финансылык инструмент боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымынын өзгөрүүсү тобокелдиги. Улуттук банк валюта тобокелдиктеринен коргонуу жагында чараларды көрүп жаткандыгына карабастан, мындай операциялар ФОЭСке ылайык хеджирлөөгө тиешелүү аныктамаларга төп келбейт.

Улуттук банктын 2016-жылдын 31-декабрына карага валюталар боюнча валюта тобокелдигине дуушарлануусу төмөнкү таблицادا чагылдырылган:

Сом	Алтын	АКШ доллары	Евро доллары	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Норвегия кронасы	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2016-ж. 31-декабры
Активдер											
Депозит түрүндө алтын	-	6 667 667	-	-	-	-	-	-	-	-	6 667 667
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	-	56 016 905	2 606 624	1 385 194	124 976	12 706 257	2 086 226	3 697 868	9 048 569	2 302 306	89 974 925
Берилген кредиттер	7 438 576	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7 438 576
Сагуу үчүн колдо болгон инвестициялар	-	18 398 984	-	5 979 396	9 981 164	-	-	-	-	-	34 359 544
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	312 535	-	-	-	-	-	-	-	-	-	312 535
Башка финансылык активдер	246 297	-	-	-	-	-	-	-	-	-	246 297
Жыйынтыгында, активдер	7 997 408	6 667 667	74 415 889	2 606 624	7 364 590	12 706 257	2 086 226	3 697 868	9 048 569	2 302 306	138 999 544

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

	Сом	Алтын	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Норвегия кронасы	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2016-ж. 31-декабры
МИДДЕТТЕНМЕЛЕР												
Жүгүртүлөгү банкноттор жана монеталар	74 838 799	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74 838 799
Банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	18 350 546	-	7 374 246	-	-	-	-	-	-	-	-	25 724 792
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	7 157 877	-	41 068	776 782	-	-	-	-	-	-	73 177	8 048 904
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	5 243 448	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 243 448
Алынган кредиттер	-	-	10 560	-	-	-	1 708 069	-	-	-	-	1 718 729
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ (СПЗ) боюнча милдеттенмелер	-	-	-	-	-	-	7 863 988	-	-	-	-	7 863 988
Башка финансылык милдеттенмелер	71 968	-	15 981	803	-	-	-	-	-	-	-	88 752
Жыйынтыгында, милдеттенмелер	105 662 638	-	7 441 855	777 585	-	-	9 572 057	-	-	-	73 177	123 527 312
Таза баланстык позиция	(97 665 230)	6 667 667	66 974 034	1 829 039	7 364 590	10 106 140	3 134 200	2 086 226	3 697 868	9 048 569	2 229 129	15 472 232

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

Улуттук банктын 2015-жылдын 31-декабрына карата валюталар боюнча валюта тобокелдигине дуушарлануусу, төмөнкү таблицада чагылдырылган:

Сом	Алтын	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Норвегия кронасы	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2015-ж. 31-декабры
Активдер											
Депозит түрүндө алтын	-	6 685 004	-	-	-	-	-	-	-	-	6 685 004
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	42 139 153	2 672 272	4 917 705	1 271 230	13 996 060	4 878 237	2 787 338	16 442 361	2 115 037	91 219 392
Берилген кредиттер	5 931 612	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 931 612
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	-	3 143 571	-	6 931 628	15 108 595	-	-	7 350 919	-	94 147	32 628 860
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	1 401 971	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 401 971
Башка финансылык активдер	176 784	-	-	-	-	-	-	-	-	-	176 784
Жыйынтыгында, активдер	7 510 367	6 685 004	45 282 724	2 672 272	11 849 333	13 996 060	4 878 237	10 138 257	16 442 361	2 209 183	138 043 623

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

	Сом	Алтын	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Норвегия кронасы	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2015-ж. 31-декабры
МИЛДЕТТЕН-МЕЛЕР												
Жүгүртүлгү банкноттор жана монеталар	58 398 015	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58 398 015
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	11 340 838	-	8 141 890	11 683	-	-	-	-	-	-	-	19 494 411
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	12 333 650	-	1 945 120	790 156	-	-	-	-	-	-	35 626	15 104 551
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	2 126 449	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 126 449
Алынган кредитер	-	-	11 577	-	-	-	2 949 023	-	-	-	-	2 960 600
Бөлүшүүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	-	-	-	8 928 627	-	-	-	-	8 928 627
Башка финансылык милдеттенмелер	63 764	-	17 464	505	-	-	-	-	-	-	-	81 733
Жыйынтыгында милдеттенмелер	84 262 715	-	10 116 051	802 344	-	-	11 877 650	-	-	-	35 626	107 094 386
Таза баланстык позиция	(76 752 348)	6 685 004	35 166 673	1 869 928	11 849 333	16 379 825	2 118 410	4 878 237	10 138 257	16 442 361	2 173 557	30 949 237

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рынок тобокелдиги, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада көрсөтүлгөндөй эле, кыргыз сомунун курсунун 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча төмөндө келтирилген валюталарга карата алсызданышы, өздүк капиталдын жана башка чогуу алгандагы кирешенин төмөндө чагылдырылгандай көбөйүүсүнө (азаюусуна) алып келмек. Бул талдап-иликтөөлөр, Улуттук банктын көз карашы боюнча отчеттук мезгилдин акырына карата орун алышы мүмкүн болгон валюта курстарынын өзгөрүүсүнө негизденген. Ийкемдүүлүктүн бул деңгээли Улуттук банкта валюта тобокелдигине тиешелүү, негизги башкаруу персоналына берилүүчү отчетторду даярдоодо колдонулат. Жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдө калган бардык өзгөрүлмөлүүлөр, айрыкча пайыздык чендер өзгөрүүсүз калгандыгы болжолдонгон.

	2016-жылдын 31-декабры		2015-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Чогуу ал- гандагы ки- реше жана капитал	Пайда же чыгым	Чогуу ал- гандагы ки- реше жана капитал
АКШ доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	6 697 403	-	3 517 825
Австралия доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	1 010 614	-	1 637 983
Кытай юаны курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	904 857	-	1 644 236
Канада доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	736 459	-	1 184 933
Англия фунт стерлинги курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	369 787	-	1 013 826
Евро курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	182 904	-	186 993

Сомдун жогоруда келтирилген валюталарга карата курсунун чыңдалуусу, 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча, эгерде калган бардык өзгөрүлмөлүүлөр өзгөрүүсүз калган учурда, кайтарым таасирге ээ болмок.

Талдап-иликтөөлөргө чектөөлөр

Жогоруда келтирилген таблицада, калган башка жол берүүлөр өзгөрүүсүз калган шартта, негизги жол берүүлөрдүн өзгөрүүсүнүн таасири чагылдырылган. Иш жүзүндө, жол берилгендер менен башка факторлор ортосунда корреляция орун алат. Бул жерде ошондой эле, көрсөтүлгөн ийкемдүүлүк бир багыттагы мүнөзгө ээ эмес, ошондуктан көбүрөөк же азыраак таасирлер ушул натыйжалардын негизинде интерполяцияланууга же экстраполяцияланууга тийиш эмес.

Ийкемдүүлүккө жогоруда келтирилген талдап-иликтөөлөрдөгү башка чектөөлөр потенциалдуу тобокелдикти ачып көрсөтүү максатында, рыноктогу гипотетикалык жылыштарды пайдаланууну камтыйт. Алар болгону, кандайдыр бир деңгээлдеги ишенимдүүлүк менен болжолдоого мүмкүн болбогон, рынокто күтүлүп жаткан өзгөрүүлөр тууралуу Улуттук банктын пикирин гана түшүндүрөт. Ошондой эле, бардык пайыздык чендер бирдей негизде өзгөрөт деп болжолдоонун өзү да чектөө болуп саналат.

(iii) Башка баа тобокелдиги

Башка баа тобокелдиги – бул, ошол айкын инструментке же анын эмитентине мүнөздүү болгон факторлордун же рынокто жүгүртүлгөн ушундай эле бардык финансылык инструменттерге таасир эткен факторлордон улам өзгөрүүлөр болгонбу же жокпу андан көз карандысыз, рыноктук баалардын өзгөрүүсүнүн натыйжасында (мында, пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдигинин же валюта тобокелдигинин таасиринен улам келип чыккан өзгөрүүлөрдөн тышкары), финансылык

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(б) Рынок тобокелдиги, уландысы

(iii) Башка баа тобокелдиги, уландысы

инструменттин адилет наркынын же ал боюнча келечекте күтүлүп жаткан акча каражаттарынын агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Башка баа тобокелдиги, Улуттук банк финансылык инструмент боюнча узун же кыска позицияга ээ болгон шартта келип чыгат.

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата Улуттук банк чет өлкө банктарындагы эсептердеги алтынга байланыштуу башка баа тобокелдигине дуушар болгон.

2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча алтынга баанын өсүшү же төмөндөшү сомго эквиваленттүү суммада капиталдагы чогуу алгандагы башка кирешени төмөндө көрсөтүлгөн суммаларга көбөйтүүгө же азайтууга алып келмек. Бул талдап-иликтөө, Улуттук банктын көз карашынан алганда алтындын баасынын өзгөрүүсүнө таянуу менен ишке ашырылып, отчеттук мезгилдин акырына карата келип чыгышы мүмкүн экендигине негизденген. Талдап-иликтөө, бардык калган өзгөрүлмөлүүлөр өзгөрүүсүз калаарын болжолдойт.

	2016-жылдын 31-декабры		2015-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Чогуу алгандагы киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Чогуу алгандагы киреше жана капитал
Алтынга сом эквивалентиндеги баанын 10% өсүшү	-	666 767	-	668 500
Алтынга сом эквивалентиндеги баанын 10% төмөндөшү	-	(666 767)	-	(668 500)

(в) Кредиттик тобокелдик

Кредиттик тобокелдик – бул, карыз алуучулар же Улуттук банктын контрагенти милдеттенмелерин аткарбай коюшунун натыйжасында келип чыккан финансылык жоготуу тобокелдиги. Улуттук банк тарабынан кредит портфелинин концентрацияланышын чектөө боюнча усулдук көрсөтмөлөрдү кошо алганда, кредиттик тобокелдикти тескөө саясаты жана жол-жоболору иштелип чыгып, эл аралык камдарды тескөөдө орун алышы мүмкүн болгон кредиттик тобокелдикке мониторинг жүргүзүлүшү үчүн жоопкерчиликтүү болгон Инвестициялык комитет түзүлгөн.

Кредиттик тобокелдикти минималдаштыруу максатында Улуттук банк, тобокелдиктерди тескөө саясатын колдонот, анда Улуттук банктын контрагенттерине карата талаптар белгиленген. Ушул саясатка ылайык, Moody's Investors Service жана/же дүйнөнүн башка алдыңкы рейтингдик агенттиктеринин (Standard & Poor's Corporation, Fitch IBCA) классификациясы боюнча жогорку рейтингге ээ борбордук банктар, финансылык институттар, коммерциялык банктар гана Улуттук банктын контрагентинен боло алышат.

Финансылык активдер, Moody's, Fitch ж.б. сыяктуу эл аралык таанымал рейтингдик агенттиктер тарабынан ыйгарылган кредиттик рейтингдерди эске алуу менен классификацияланат. Эң жогорку мүмкүн болгон рейтинг – Ааа. Финансылык активдердин инвестициялык деңгээли Ааа дан Ваа га чейинки рейтингдерге туура келет. Ал эми Moody's Investors Service Ваа дан төмөн рейтингге ээ финансылык активдер алып сатарлык деңгээлге чегерилет. Борбордук банк катары Улуттук банктын статусун эске алуу менен контрагенттер төмөнкүдөй эки топко бөлүнгөн:

А тобу

- экономикасы жана саясий абалы туруктуу Moody's Investors Service классификациясы

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Боюнча АЗтөн төмөн болбогон суверендүү рейтингге ээ, өнөр жайы өнүккөн мамлекеттердин борбордук банктары;

- ЭВФ, БМР, ЕБРР, АӨБ, KfW сыяктуу эл аралык финансылык уюмдар, институттар жана банктар;
- Moody's Investors Service классификациясы боюнча АЗтөн төмөн болбогон рейтингге ээ чет өлкө коммерциялык банктары.

В тобу

- Moody's Investors Service классификациясы боюнча АЗтөн төмөн суверендүү рейтингге ээ мамлекеттердин борбордук банктары;
- Кыргыз Республикасы кол койгон, эл аралык келишимдерде көрсөтүлгөн финансылык институттар;
- Moody's Investors Service классификациясы боюнча АЗтөн төмөн, бирок Ваа2ден төмөн болбогон рейтингге ээ чет өлкө коммерциялык банктары.

А тобуна кирген контрагенттер менен инвестициялык ишкердикти жүргүзүү, атап айтканда айрым контрагенттер, инвестициялоо инструменттери жана активдердин өлчөмү боюнча чектөөлөргө тиешелүү чечимдер, Улуттук банктын Инвестициялык комитетинин ыйгарым укуктарына ылайык белгиленет. В тобуна кирген ар бир контрагент боюнча инвестициялык ишкердикти жүргүзүү чечими, Улуттук банктын Инвестициялык комитетинин сунушу боюнча Улуттук банк Башкармасы тарабынан кабыл алынат жана бекитилет.

Бир контрагентке, ошондой эле географиялык сегменттер боюнча кредиттик тобокелдикке максималдуу дуушарлануу, кредиттик тобокелдикти контролдоо критерийлеринин биринен болуп саналат.

Улуттук банктын бир контрагентке карата кредиттик тобокелдикке максималдуу дуушарлануусу олуттуу өзгөрүлүп турат жана айрым тобокелдиктен сыяктуу эле, рынок экономикасына мүнөздүү болгон жалпы тобокелдиктерден көз каранды болуп саналат. Улуттук банктын кредиттик тобокелдигинин максималдуу деңгээли эрежедегидей эле, финансылык абал жөнүндө отчеттогу финансылык активдердин баланстык наркында чагылдырылат. Активдердин жана милдеттенмелердин өз ара чегеришүү мүмкүндүгү потенциалдуу кредиттик тобокелдикти басаңдатуу үчүн олуттуу деле мааниге ээ эмес.

Отчеттук күнгө карата финансылык активдерге карата кредиттик тобокелдиктин максималдуу деңгээлин төмөнкүчө чагылдырууга болот.

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
АКТИВДЕР		
Депозит түрүндө алтын	6 667 667	6 685 004
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	88 963 122	90 253 133
Берилген кредиттер	7 438 576	5 931 612
Үлүштүк инвестицияларды эске албаганда, сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	34 359 544	32 628 860
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	312 535	1 401 971
Башка финансылык активдер	246 297	176 784
Бардыгы болуп, тобокелдиктердин максималдуу деңгээли	137 987 741	137 077 364

* Суммада чет өлкө валютасындагы акча каражатынын калдыгы камтылган эмес.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Географиялык концентрациялануу

Улуттук банктын Инвестициялык комитети өз контрагенттеринин өлкөлүк тобокелдиктерине туруктуу мониторингди жүзөгө ашырып турат. Бул ыкма Улуттук банкка, валюталык запастар жайгаштырылган өлкөлөрдө инвестициялык жагдайдын өзгөрүүсүнөн улам келип чыгышы мүмкүн болгон чыгымдарды азайтууга өбөлгө түзөт.

Кийинки таблицада 2016-жылдын 31-декабрына карата активдердин жана милдеттенмелердин географиялык концентрациялануусу чагылдырылган:

	Кыргыз Республикасы	ОЭСРге кирген өлкөлөр	ОЭСРге кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансы институттары	Жыйынтыгында, 2016-жылдын 31-декабры
Активдер					
Депозит түрүндө алтын	-	6 667 667	-	-	6 667 667
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелердеги каражаттар	1 011 803	58 151 431	8 364 361	22 447 330	89 974 925
Берилген кредиттер	7 438 576	-	-	-	7 438 576
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	-	30 418 545	141 355	3 799 644	34 359 544
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	312 535	-	-	-	312 535
Башка финансылык активдер	246 297	-	-	-	246 297
Жыйынтыгында, активдер	9 009 211	95 237 643	8 505 716	26 246 974	138 999 544
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР					
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	74 838 799	-	-	-	74 838 799
Банктардагы жана башка финансы мекемелердеги каражаттар	25 640 120	-	39 264	45 408	25 724 792
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	8 048 904	-	-	-	8 048 904
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	5 243 448	-	-	-	5 243 448
Алынган кредиттер	10 560	-	-	1 708 069	1 718 629
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	7 863 988	7 863 988
Башка финансылык милдеттенмелер	71 303	1 520	15 929	-	88 752
Жыйынтыгында, милдеттенмелер	113 853 134	1 520	55 193	9 617 465	123 527 312
Таза баланстык позиция	(104 843 923)	95 236 123	8 450 523	16 629 509	15 472 232

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Географиялык концентрациялануу, уландысы

Кийинки таблицада 2015-жылдын 31-декабрына карата активдердин жана милдеттенмелердин географиялык концентрациялануусу чагылдырылган:

	Кыргыз Рес- спубликасы	ОЭСРге кирген өлкөлөр	ОЭСРге кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансы ин- ституттары	Жыйын- тыгында, 2015-жыл- дын 31-декабры
Активдер					
Депозит түрүндө алтын	-	6 685 004	-	-	6 685 004
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелердеги каражаттар	966 259	63 831 696	8 091 977	18 329 460	91 219 392
Берилген кредиттер	5 931 612	-	-	-	5 931 612
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	-	26 601 282	247 034	5 780 544	32 628 860
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	1 401 971	-	-	-	1 401 971
Башка финансылык активдер	176 784	-	-	-	176 784
Жыйынтыгында, активдер	8 476 626	97 117 982	8 339 011	24 110 004	138 043 623
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР:					
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	58 398 015	-	-	-	58 398 015
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	19 270 514	-	176 521	47 376	19 494 411
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	15 104 551	-	-	-	15 104 551
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	2 126 449	-	-	-	2 126 449
Алынган кредиттер	11 577	-	-	2 949 023	2 960 600
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	8 928 627	8 928 627
Башка финансылык милдеттенмелер	63 764	333	17 464	172	81 733
Жыйынтыгында, милдеттенмелер	94 974 870	333	193 985	11 925 198	107 094 386
Таза баланстык позиция	(86 498 244)	97 117 649	8 145 026	12 184 806	30 949 237

(г) Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Ликвиддүүлүк тобокелдиги – бул, Улуттук банктын финансылык инструменттер боюнча милдеттенмелеринин ордун жабуу учурунда кыйынчылыктардын келип чыгуу тобокелдиги. Чет өлкө валютасындагы активдер жана милдеттенмелер боюнча ордун жабуу мөөнөттөрүнүн дал келбей калышы учурунда ликвиддүүлүк тобокелдиги келип чыгат. Активдер жана милдеттенмелер боюнча ордун жабуу мөөнөттөрүнүн дал келиши жана/же дал келбеши Улуттук банкты кошо алганда, финансылык институттарда орун алышы мүмкүн болгон ушул тобокелдикти тескөөдөгү негизги учур болуп саналат. Жүргүзүлүп жаткан операциялардын ар түрдүүлүгү жана аларга байланыштуу белгисиздик жагдайынын орун алышы, активдердин

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

жана милдеттенмелердин ордун жабуу мөөнөттөрүнүн толугу менен дал келиши, финансылык институттар үчүн кадимки калыптанган тажрыйба болуп саналбайт.

Улуттук банк төлөө мөөнөтүнүн келип жетишине жараша, бардык милдеттенмелерди аткаруу үчүн зарыл болгон акча каражаттарынын дайыма колдо болуп турушун камсыз кылуу максатында, ликвиддүүлүктүн зарыл деңгээлин колдоого алып турат. Улуттук банктын ликвиддүүлүктү тескөө жагындагы саясаты банк Башкармасы тарабынан кароого алынып, бекитилет.

Улуттук банк каржылоо булактарынын диверсификацияланган жана туруктуу түзүмүн, ликвиддүүлүккө карата келип чыккан күтүүсүз талаптарга тез арада жана кескин өзгөрүүсүз чара көрүүгө жөндөмдүү болуу үчүн жигердүү колдоого алып турууга аракеттенет.

Улуттук банк эмиссиялык банк экендигин эске алганда (ал улуттук валюта – сомдун эмиссиясын жүргүзөт), улуттук валютадагы милдеттенмелерди аткара албай калуу тобокелдиги минималдуу, мында ликвиддүүлүк тобокелдиги айрыкча Улуттук банктын чет өлкө валютасында туюндурулган финансылык милдеттенмелеринин аткарылышына тиешелүү келип чыгышы мүмкүн.

Улуттук банктын чет өлкө валютасындагы активдеринин жана милдеттенмелеринин ликвиддүүлүгүн тескөө төмөнкүлөрдөн турат:

- чет өлкө валюталары боюнча акча каражаттарынын агымын болжолдоо жана акча каражаттарынын ушул агымына байланыштуу ликвиддүү активдердин зарыл деңгээлин эсептөөлөрдөн;
- булактардын диверсификацияланган түзүмүн колдоого алуудан;
- жогорку ликвиддүү активдер портфелин тейлөөнү, аны кассалык ликвиддүүлүктүн ажырымы келип чыккан шартта, коргоо чарасы катары эркин ишке ашырууга болот;
- ликвиддүүлүктү жана каржылоонун талап кылынган деңгээлин колдоо боюнча камдык пландарды иштеп чыгуудан;
- Улуттук банктын ликвиддүүлүгүнүн баланстык көрсөткүчтөрүнүн белгиленген ченемдерге ылайык келүүсүнө контролдукту жүзөгө ашыруудан.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

2016-жылдын 31-декабрына карата төлөө мөөнөттөрү боюнча финансылык милдеттенмелерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү төмөнкүчө чагылдырууга болот.

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				1 айдан 3 айга чейин				3 айдан 6 айга чейин				6 айдан 12 айга чейин				1 жылдан ашкан				Финансылык милдет-тенмелердин орду-нун жабылышынын суммардык өлчөмү		2016-жылдын 31-декабры, баланстык нарк	
	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	Финансылык милдет-тенмелердин орду-нун жабылышынын суммардык өлчөмү	2016-жылдын 31-декабры, баланстык нарк		
Туунду эмес милдеттенмелер																								
Банктардын жана башка финансы мекемелердин каражаттары	25 724 792	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25 724 792	25 724 792		
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	8 048 904	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 048 904	8 048 904		
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	5 244 000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 244 000	5 243 448		
Алынган кредиттер	10 560	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 718 795	1 718 629		
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган, АКУ боюнча милдеттенмелер	7 861 424	2 564	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7 863 988	7 863 988		
Башка финансылык милдеттенмелер	34 505	6 725	2 281	29 000	16 241	443 887	882 920	48 689 231	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752		
Жыйынтыгында, милдеттенмелер	46 924 185	9 289	428 950	443 887	882 920	443 887	882 920	48 689 231	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	88 752	48 688 513	48 688 513		

2015-жылдын 31-декабрына карата төлөө мөөнөттөрү боюнча финансылык милдеттенмелерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү төмөнкүчө чагылдырууга болот:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				1 айдан 3 айга чейин				3 айдан 6 айга чейин				6 айдан 12 айга чейин				1 жылдан ашкан				Финансылык милдет-тенмелердин орду-нун жабылышынын суммардык өлчөмү		2015-жылдын 31-декабры, баланстык нарк	
	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 айга жетпеген	3 айга чейин	6 айга чейин	1 жылдан ашкан	Финансылык милдет-тенмелердин орду-нун жабылышынын суммардык өлчөмү	2015-жылдын 31-декабры, баланстык нарк		
Туунду эмес милдеттенмелер																								
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	19 494 411	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19 494 411	19 494 411		
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	15 104 551	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15 104 551	15 104 551		
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	2 131 500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 131 500	2 126 449		
Алынган кредиттер	11 577	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 965 888	2 960 600		
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган, АКУ боюнча милдеттенмелер	8 927 881	746	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 928 627	8 928 627		
Башка финансылык милдеттенмелер	37 679	2 460	1 451	22 201	17 942	520 132	1 963 011	48 706 710	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733		
Жыйынтыгында, милдеттенмелер	45 707 599	3 206	512 762	520 132	1 963 011	520 132	1 963 011	48 706 710	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	81 733	48 706 710	48 696 371	48 696 371		

Жогоруда көрсөтүлгөн таблицадагы милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча чагылдырылган суммаларга дал келбеген финансылык милдеттенмелердин ордун жабуу суммасында ушул финансылык отчетто натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы боюнча таанылбаган пайыздарга тиешелүү калган суммардык төлөөлөр камтылган.

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Ликвидүүлүк тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада 2016-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө отчетто чагылдырылган суммаларга талдап-иликтөөлөр келтирилген (күтүлүп жаткан төлөө мөөнөттөрү боюнча):

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				3 айдан до 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		5 жылдан ашкан		2016-жылдын 31-декабры Жыйын-тыгында	
	1 айга жетпеген	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан до 12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылдан ашкан	Төлөө мөөнөтсүз	2016-жылдын 31-декабры Жыйын-тыгында					
АКТИВДЕР												
Депозит түрүндө алтын	1 852 917	4 814 750	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 667 667
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	64 298 820	9 714 905	15 961 200	-	-	-	-	-	-	-	-	89 974 925
Берилген кредиттер	245 517	4 593 479	2 596 075	3 505	-	-	-	-	-	-	-	7 438 576
Сагуу үчүн колдо болгон инвестициялар	7 950 178	11 068 779	13 827 508	1 513 079	-	-	-	-	-	-	-	34 359 544
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	-	-	62 407	250 128	-	-	-	-	-	-	-	312 535
Башка финансылык активдер	40 552	3 093	13 018	67 122	122 512	-	-	-	-	-	-	246 297
	74 387 984	30 195 006	32 460 208	1 833 834	122 512	-	-	-	-	-	-	138 999 544
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР:												
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74 838 799	74 838 799
Банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	25 724 792	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25 724 792
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	8 048 904	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 048 904
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	5 243 448	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 243 448
Алынган кредиттер	10 560	-	841 556	866 513	-	-	-	-	-	-	-	1 718 629
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	7 861 424	2 564	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7 863 988
Башка финансылык милдеттенмелер	34 505	6 725	31 281	16 241	-	-	-	-	-	-	-	88 752
	46 923 633	9 289	872 837	882 754	-	-	-	-	-	-	74 838 799	123 527 312
Таза позиция	27 464 351	30 185 717	31 587 371	951 080	122 512	-	-	-	-	-	(74 838 799)	15 472 232

24 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨГӨ АЛУУ, УЛАНДЫСЫ

(г) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада 2015-жылдын 31-декабрына карага финансылык абал жөнүндө отчетто чагылдырылган суммаларга талдап-иликтөөлөр келтирилген (күтүлүп жаткан төлөө мөөнөттөрү боюнча):

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				3 айдан до 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		5 жылдан ашкан		Төлөө мөөнөтүсүз		2015-жылдын 31-декабры Жыйын-тыгында
	1 айга	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан до 12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылдан ашкан	Төлөө мөөнөтүсүз	2015-жылдын 31-декабры Жыйын-тыгында						
АКТИВДЕР													
Депозит түрүндө алтын	-	6 685 004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 685 004
Кассалардагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	61 269 389	14 219 261	15 730 742	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91 219 392
Берилген кредиттер	172 804	2 619 870	3 132 772	6 166	-	-	-	-	-	-	-	-	5 931 612
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	1 815 124	3 273 242	15 091 526	12 448 968	-	-	-	-	-	-	-	-	32 628 860
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	18 411	2 061	62 063	1 255 855	63 581	-	-	-	-	-	-	-	1 401 971
Башка финансылык активдер	4 710	2 961	10 594	54 701	103 818	-	-	-	-	-	-	-	176 784
	63 280 438	26 802 399	34 027 697	13 765 690	167 399	-	-	-	-	-	-	-	138 043 623
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР:													
Жүгүртүлгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58 398 015
Банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	19 494 411	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19 494 411
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	15 104 551	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15 104 551
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	2 126 449	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 126 449
Алынган кредиттер	11 577	-	1 009 242	1 939 781	-	-	-	-	-	-	-	-	2 960 600
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	8 927 881	746	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 928 627
Башка финансылык милдеттенмелер	37 679	2 460	23 652	17 942	-	-	-	-	-	-	-	-	81 733
	45 702 548	3 206	1 032 894	1 957 723	-	-	-	-	-	-	-	-	107 094 386
Таза позиция	17 577 890	26 799 193	32 994 803	11 807 967	167 399	-	-	-	-	-	-	-	30 949 237

25 БАЛАНСТАН ТЫШКАРКЫ МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

(а) Камсыздандыруу

Кыргыз Республикасында камсыздандыруу тармагы өнүгүү баскычында турууда жана дүйнөнүн башка өлкөлөрү үчүн мүнөздүү болгон камсыздандыруунун көптөгөн формалары биз үчүн азырынча толук көлөмдө жеткиликтүү болбой жатат. Улуттук банк өз мүлкүнө жана жабдууларына карата, ошондой эле банктын мүлкүнө же анын ишине байланыштуу камсыздандыруу учурларынын келип чыгышынын натыйжасында, мүлккө же курчап турган чөйрөгө зыян келтирилишине байланыштуу үчүнчү тарап алдындагы милдеттенмелерге карата жарым-жартылай ордун жабуучу камсыздандырууну караштырат. Улуттук банк толук камсыздандырууну ишке ашырмайынча, кандайдыр бир активдердин жоголушунан же жок кылынышынан улам Улуттук банктын ишине жана анын финансылык абалына терс таасирин тийгизиши мүмкүндүгү тобокелдиги орун алып турат.

(б) Соттук териштирүүлөр

Улуттук банк адаттагы ишинин жүрүшүндө ага карата соттук доолордун коюлушу тобокелдигине дуушар болушу ыктымал. Улуттук банктын жетекчилиги, эгерде банка карата соттук доонун натыйжасында милдеттенмелер келип чыга турган болсо, алар банктын финансылык абалына жана операцияларынын натыйжаларына олуттуу таасир тийгизбейт деп эсептейт.

(в) Шарттуу салыктык милдеттенмелер

Кыргыз Республикасынын салык системасы ченемдик документтердин бат-бат өзгөрүүгө дуушар болушу, ошол документтер жана сот органдарынын чечимдери боюнча расмий комментарийлердин берилиши менен коштолушу мүмкүн, анткени көпчүлүк учурларда салык органдары тарабынан бирдей эмес, айрым учурда дегеле карама-каршы келген, ар башкача колдонулган чечмелөөлөр орун алууда. Салыктардын туура эсептелиниши олуттуу айыптык төлөмдөрдү, туумдарды жана пайыздык төлөмдөрдү өндүрүп алуу, алардын ыйгарым укуктарына кирген бир катар органдар тарабынан кылдат текшерүүгө алуунун предмети болуп саналат. Салык жылы кийинки үч календардык жыл аралыгында салык органдары тарабынан текшерүүлөр үчүн ачык бойдон калат. Ошондой болсо да, кандайдыр бир жагдайларга байланыштуу салык жылы алты календардык жыл ичинде ачык бойдон калышы мүмкүн.

Улуттук банк пайда салыгын жана бир катар башка салыктарды төлөөдөн бошотулгандыгы фактысын эске алсак, салыктык милдеттенмелердин келип чыгышы мүмкүн эмес, ал эми алардын Улуттук банктын финансылык абалына таасири анчалык олуттуу болбойт.

26 АГЕНТТИК ФУНКЦИЯЛАР

Кыргыз Республикасынын Эл аралык валюта фондусуна катталуу квотасы

Кыргыз Республикасы 1992-жылы Эл аралык валюта фондусунун (ЭВФтин) мүчөсү болуп калган. ЭВФке мүчө болгон ар бир өлкө үчүн Атайы карыз алышуу укугунда (мындан ары “АКУ”) туюндурулган квота белгиленет. Катталуу квотасы ЭВФтин каржылоосунан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн аныктоо үчүн негиз болуп саналат. Кыргыз Республикасынын 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата квотасы 88 800 миң АКУну түзөт.

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан катталуу квотасынын бөлүгүн камсыз кылуу максатында, ЭВФтин пайдасына баалуу кагаздар чыгарылган. Квотанын калган бөлүгү ЭВФтин Улуттук банктагы күндөлүк эсебине жайгаштырылган каражаттары менен камсыз кылынган.

Улуттук банк ошол баалуу кагаздардын жана каражаттардын депозитарийи, ошондой эле Кыргыз Республикасынын атынан жана анын таламында Эл аралык валюта фондусу менен бардык операцияларды жүзөгө ашырууга ыйгарым укуктуу финансылык агент болуп саналат.

26 АГЕНТТИК ФУНКЦИЯЛАР, УЛАНДЫСЫ

Кыргыз Республикасынын Эл аралык валюта фондусуна катталуу квотасы, уландысы

Демек, төмөндө келтирилген активдер жана милдеттенмелер Улуттук банктын активдери жана милдеттенмелери болуп саналбайт жана Улуттук банктын финансылык отчетуна да кошулган эмес:

	2016-жылдын 31-декабры	2015-жылдын 31-декабры
ЭВФтин мүчөлүк квотасы	8 284 819	9 339 631
ЭВФтин пайдасына чыгарылган баалуу кагаздар	(8 261 171)	(9 315 757)
ЭВФтин күндөлүк эсептери	(20 949)	(23 874)
	(8 282 120)	(9 339 631)

ЭВФтин Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине берген кредиттери

2015-жылдын 16-апрелинде жана 14-декабрында ЭВФ Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине мамлекеттик бюджетти финансылык колдоого алуу үчүн 19 028 миң АКУ жалпы суммасында кредит бөлгөн. 2016-жылдын 28-июнунда жана 22-декабрында ЭВФ ушул эле максаттар үчүн 19 028 миң АКУ өлчөмүндө кредит берген. Бул карыздар Улуттук банктын финансылык абалы жөнүндө отчетто ЭВФ алдындагы милдеттенме катары эсепке алынган эмес, анткени Финансы министрлиги менен Улуттук банк ортосунда келишимге кол коюлуп, ага ылайык Финансы министрлиги ушул кредиттер боюнча милдеттенмелерди өзүнө алган. 2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча бул кредиттердин төлөнбөгөн калдыгы 11 268 620 миң сомду түзгөн (2015-жылы бул сумма 11 360 537 миң сом болгон).

27 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

(а) Контролдоо боюнча

Ар бир байланыштуу тарапты кароо учурунда алардын юридикалык формасын гана эмес, түптөлгөн мамилелердин маңызына өзгөчө көңүл бурулат.

Кыргыз Республикасынын "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө" мыйзамына ылайык, Улуттук банк Кыргыз Республикасынын борбордук банкы болуп саналат жана анын менчигинде турат. Банк, мыйзамда белгиленген ыйгарым укуктарынын чегинде ишин өз алдынча жүзөгө ашырат.

Байланыштуу тараптар менен операциялар рыноктук баа боюнча жүргүзүлөт.

ФОЭСтин 24-стандартына ылайык төмөнкү тараптар менен операциялар чечмелөөдөн бошотулган:

а) Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен

б) контролдукка алынган башка уюмдар биргелешип контролдукка алынган же Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө олуттуу таасир эте алгандар.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн атынан Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги иш алып барат. Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги менен операциялар төлөөгө чейин кармалып туруучу карыздык баалуу кагаздарга инвестицияларды (9-түшүндүрмө), ошондой эле Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин эсептерин (14-түшүндүрмө) түшүндүрөт. Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар боюнча пайыздык кирешелер 19-түшүндүрмөдө чагылдырылган.

27 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР, УЛАНДЫСЫ

(б) Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрү менен операциялар

Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнүн 31-декабрында бүткөн 2016 жана 2015-жылдардагы чогуу алгандагы сый акылары, тиешелүүлүгүнө жараша, 19 334 миң сомду жана 22 584 миң сомду түзгөн. Сый акыларга эмгекке акылар жана бардык төлөөлөр кирет. 2016 жана 2015-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнө берилген кредиттердин орду жабылбаган калдыгы, тиешелүүлүгүнө жараша 19 837 миң сомду жана 10 450 миң сомду түзгөн. Кредиттер кыргыз сомунда берилген жана алар 2031-жылга чейин төлөнүп бүтүүгө тийиш. 31-декабрда бүткөн 2016 жана 2015-жылдар үчүн Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнө берилген кредиттер боюнча пайыздык кирешелер, тиешелүүлүгүнө жараша, 274 миң сомду жана 207 миң сомду түзгөн.

(в) Башка байланыштуу жактар менен операциялар

Башка байланыштуу тараптар менен 2016-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде ишке ашырылган операциялардан түшкөн пайда төмөндө чагылдырылган:

	Туунду ишканалар	Ассоциа- цияланган ишкана	2016-жылдын 31-декабры, жыйын- тыгында
Түшкөн пайдалар жана кеткен чыгымдар жөнүндө отчет			
Башка кирешелер	1 561	220	1 781

Башка байланыштуу тараптар менен 2015-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде ишке ашырылган операциялардан түшкөн пайда төмөндө чагылдырылган:

	Туунду ишканалар	Ассоциа- цияланган ишкана	2015-жылдын 31-декабры, жыйын- тыгында
Түшкөн пайдалар жана кеткен чыгымдар жөнүндө отчет			
Башка кирешелер	9 646	316	9 962

28 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК

(a) Эсепке алуу классификациялары жана адилет нарк

Төмөндө келтирилген таблицанда 2016-жылдын 31-декабрына карата финансылык активдердин жана милдеттенмелердин баланстык жана адилет наркы чагылдырылган:

	Төлөөгө чейин кармалып туруучу	Кредиттер жана дебитордук карыз	Сатуу үчүн колдо болгондор	Амортизацияланган нарк боюнча эсепке алынган башкалар	2016-жылдын 31-декабры, жалпы баланстык нарк	2016-жылдын 31-декабры, адилет нарк
Депозит түрүндө алтын	-	-	6 667 667	-	6 667 667	6 667 667
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	-	89 974 925	-	-	89 974 925	89 974 925
Берилген кредиттер	-	7 438 576	-	-	7 438 576	7 438 576
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	-	-	34 359 544	-	34 359 544	34 359 544
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	312 535	-	-	-	312 535	312 535
Башка финансылык активдер	-	246 297	-	-	246 297	246 297
	312 535	97 659 798	41 027 211	-	138 999 544	138 999 544
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	74 838 799	74 838 799	74 838 799
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	-	-	-	25 724 792	25 724 792	25 724 792
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	-	-	-	8 048 904	8 048 904	8 048 904
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	-	-	5 243 448	5 243 448	5 243 448
Алынган кредиттер	-	-	-	1 718 629	1 718 629	1 718 629
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	7 863 988	7 863 988	7 863 988
Башка финансылык милдеттенмелер	-	-	-	88 752	88 752	88 752
	-	-	-	123 527 312	123 527 312	123 527 312

28 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК, УЛАНДЫСЫ

(а) Эсепке алуу классификациясы жана адилет нарк, уландысы

Төмөндө келтирилген таблицада 2015-жылдын 31-декабрына карата финансылык активдердин жана милдеттенмелердин баланстык жана адилет наркы чагылдырылган:

	Төлөөгө чейин кармалып туруучу	Кредиттер жана дебитордук карыз	Сатуу үчүн колдо болгондор	Амортизацияланган нарк боюнча эсепке алынган башкалар	2015-жылдын 31-декабры, жалпы баланстык нарк	2015-жылдын 31-декабры, адилет нарк
Депозит түрүндө алтын	-	-	6 685 004	-	6 685 004	6 685 004
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	-	91 219 392	-	-	91 219 392	91 219 392
Берилген кредиттер	-	5 931 612	-	-	5 931 612	5 931 612
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар	-	-	32 628 860	-	32 628 860	32 628 860
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	1 401 971	-	-	-	1 401 971	1 401 971
Башка финансылык активдер	-	176 784	-	-	176 784	176 784
	1 401 971	97 327 788	39 313 864	-	138 043 623	138 043 623
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	58 398 015	58 398 015	58 398 015
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	-	-	-	19 494 411	19 494 411	19 494 411
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	-	-	-	15 104 551	15 104 551	15 104 551
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	-	-	2 126 449	2 126 449	2 126 449
Алынган кредиттер	-	-	-	2 960 600	2 960 600	2 960 600
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	8 928 627	8 928 627	8 928 627
Башка финансылык милдеттенмелер	-	-	-	81 733	81 733	81 733
	-	-	-	107 094 386	107 094 386	107 094 386

28 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК, УЛАНДЫСЫ

(а) Эсепке алуу классификациясы жана адилет нарк, уландысы

Адилет наркты аныктоо, жакшы маалымдалган, мындай бүтүмгө келишүүгө ниеттенген, бири-бирине көз карандысыз тараптар ортосунда финансылык инструмент ал боюнча алмаштырылышы мүмкүн болгон наркты эң эле так аныктоого багытталган. Ошондой болсо да, белгисиздик жагдайынын орун алып турушу жана баа берүүлөрдүн субъективдүүлүгү себебинен, адилет нарк активдерди сатып өткөрүү же милдеттенмелерди аткарууну дароо ал боюнча ишке ашырылышы мүмкүн болгон нарк катары каралууга тийиш эмес.

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары

Улуттук банк көрсөтүлгөн баа берүүлөрдү түзүүдө, колдонулган маалыматтардын олуттуулугу эске алынган адилет наркка баа берүүнүн төмөндө келтирилген баскычтарын пайдалануу аркылуу, финансылык абал жөнүндө отчетто чагылдырылган финансылык инструменттердин адилет наркына баа берет:

- 1-деңгээл: Окшош финансылык инструменттерге карата активдүү рыноктогу котировкалар (корректировкаланбаган).
- 2-деңгээл: Түздөн-түз жеткиликтүү болгон (б.а. котировкаларда) же кандайдыр бир нерселер аркылуу (б.а. котировкалардан алынган маалыматтар) жетишилген рыноктук маалыматтарга негизденген баа берүү ыкмалары. Бул категорияга окшош инструменттер үчүн активдүү рыноктук котировкаларды, рыноктордогу бирдей же окшош инструменттер үчүн активдүү катары каралбаган рынок котировкаларын колдонуу менен бааланган инструменттер кирет. Же болбосо бардык колдонулган маалыматтар түздөн-түз же кандайдыр бир нерселер аркылуу рынокто байкалган маалыматтарга негизденген баа берүүнүн башка ыкмалары.
- 3-деңгээл: Байкоого алынбаган рыноктук маалыматтарга негизденген баа берүү ыкмалары. Бул категорияга рынокто байкалбаган маалыматтарга негизденбеген маалыматтарды пайдалануу менен бааланган инструменттер кирет, мында, байкалбаган мындай маалыматтар инструментке баа берүүгө олуттуу таасирин тийгизет. Бул категорияга аларга карата олуттуу байкоого алынбаган корректировкалоолор же инструменттер ортосунда айырманы чагылдыруу үчүн ой-пикирлерди пайдалануу талап кылынган окшош инструменттер үчүн котировкалардын негизинде бааланган инструменттер кирет.

Кийинки таблицада 2016-жылдын 31-декабрына карата адилет нарк боюнча чагылдырылган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2016-жыл-дын 31-декабры, жыйын-тыгында
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар				
- Карыздык инструменттер жана белгиленген кирешелүүлүгү менен башка инструменттер	34 359 544	-	-	34 359 544
	34 359 544	-	-	34 359 544

28 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Кийинки таблицада 2015-жылдын 31-декабрына карата адилет нарк боюнча чагылдырылган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2016-жыл- дын 31-декабры, жыйын- тыгында
Сатуу үчүн колдо болгон инвестициялар				
- Карыздык инструменттер жана белгиленген кирешелүүлүгү менен башка инструменттер	32 628 860	-	-	32 628 860
	32 628 860	-	-	32 628 860

Кийинки таблицада 2016-жылдын 31-декабрына карата адилет нарк боюнча чагылдырылбаган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2016-жыл- дын 31-декабры, жыйын- тыгында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	-	89 974 925	-	89 974 925
Берилген кредиттер	-	7 438 576	-	7 438 576
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	-	312 535	-	312 535
Башка финансылык активдер	-	246 297	-	246 297
Жыйынтыгында	-	97 972 333	-	97 972 333
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	74 838 799	-	74 838 799
Банктардын жана башка финансы мекемелеринин каражаттары	-	25 724 792	-	25 724 792
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	-	8 048 904	-	8 048 904
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	5 243 448	-	5 243 448
Алынган кредиттер	-	1 718 629	-	1 718 629
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	7 863 988	-	7 863 988
Башка финансылык милдеттенмелер	-	88 752	-	88 752
Жыйынтыгында	-	123 527 312	-	123 527 312
ТАЗА НАРК	-	(25 554 979)	-	(25 554 979)

28 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК, УЛАНДЫСЫ

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Кийинки таблицада 2015-жылдын 31-декабрына карата адилет нарк боюнча чагылдырылбаган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2015-жыл-дын 31-декабры, жыйын-тыгында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансы мекемелериндеги каражаттар	-	91 219 392	-	91 219 392
Берилген кредиттер	-	5 931 612	-	5 931 612
Төлөөгө чейин кармалып туруучу инвестициялар	-	1 401 971	-	1 401 971
Башка финансылык активдер	-	176 784	-	176 784
Жыйынтыгында	-	98 729 759	-	98 729 759
Жүргүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	58 398 015	-	58 398 015
Банктардын жана башка финансы мекемелердин каражаттары	-	19 494 411	-	19 494 411
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери	-	15 104 551	-	15 104 551
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	2 126 449	-	2 126 449
Алынган кредиттер	-	2 960 600	-	2 960 600
Бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	8 928 627	-	8 928 627
Башка финансылык милдеттенмелер	-	81 733	-	81 733
Жыйынтыгында	-	107 094 386	-	107 094 386
ТАЗА НАРК	-	(8 364 627)	-	(8 364 627)

29 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕРДИ ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕРДИ ӨЗ АРА ЧЕГЕРИШҮҮ

2016 жана 2015-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк, өз ара чегеришүүнүн негизинде финансылык абал жөнүндө отчетто көрсөтүлүүгө тийиш болгон финансылык активдерге жана финансылык милдеттенмелерге ээ болгон эмес, ошондой эле бул багытта башкы келишимдер же ушул сыяктуу келишимдер түзүлгөн эмес.

30 ОТЧЕТТУК КҮНДӨН КИЙИН ОРУН АЛГАН ОКУЯЛАР

Финансылык отчетту чыгаруу күнүнө карата кылдат чечмелөөнү талап кылган олуттуу жагдайлар деле болгон эмес.

ТИРКЕМЕЛЕР

IV

МАЗМУНУ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жыл үчүн отчетуна карата
1-тиркеме

2016-жылдагы акча-кредит чөйрөсүндөгү негизги окуялардын тизмеги

Күнү	Мазмуну
11-январь	“Банк Компаньон” ЖАКка улуттук жана чет өлкө валюталарында банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.
15-январь	РК “АМАНБАНК” ААКсына тике банктык көзөмөлдүк режими киргизилген.
20-январь	Улуттук банк Башкармасы тарабынан төмөнкүдөй токтомдор кабыл алынган: <ul style="list-style-type: none"> - аларга ылайык коммерциялык банктын Улуттук банктагы корреспонденттик эсебинен тышкары милдеттүү камдык талаптардын аткарылышы эсебине банкоматтардагы накталай каражаттардын калдыктарынын бөлүгү (30 пайыз) камтылган милдеттүү камдык талаптар маселери боюнча; - ислам банк иши жана каржылоо принциптери боюнча операцияларды жүзөгө ашыргандарды кошо алганда, МФУ жана кредиттик союздун мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү тууралуу; - МФУнун уюштуруучуларынан (акционерлеринен), юридикалык жактардан каражаттарды карыз алуу ченемин, ошондой эле МФУ үчүн жаңы ченемдерди өзгөртүү жөнүндө.
21-январь	“Алтын Финанс” микрофинансылык компаниясы” ЖАКка микрофинансылык ишти жүзөгө ашырууга лицензия берилген. Коммерциялык банктардын өкүлдөрүнүн катышуусу менен Төлөм системасы боюнча банктар аралык кеңештин 23-отуруму өткөрүлгөн жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 23-декабрындагы №869 “Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо чаралары жөнүндө” токтому талкууга алынган.
28-январь	ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин Финансылык рыноктор боюнча консультациялык комитетинин Россиянын Москва шаарында өткөн отурумуна катышкан.
29-январь-4-февраль	Эл аралык валюта фондунун (ЭВФ) акча-кредит чөйрөсүндөгү акыркы тенденцияларды талкуулоо жана кеңейтилген кредиттик механизмдин (ECF) алкагында колдоого алынган үч жылдык программасында каралган реформаларды аткаруу максатында Эл аралык валюта фондунун миссиясы келген.
1-февраль	Өкмөттүн №33-р буйруусу кабыл алынган, ал аркылуу Улуттук банк менен биргеликте иштелип чыккан коммерциялык банктар тарабынан АКШ долларында берилген ипотекалык кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо боюнча программа бекитилген.
5-февраль	Башкарма тарабынан Өкмөттүн жеке адамдарга чет өлкө валютасында номинирленген, турак жай сатып алууга берилген кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо боюнча программасын ишке ашыруу максатында,

Күнү	Мазмуну
	<p>“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын коммерциялык банктарга чет өлкө валютасындагы кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо максатында кредиттерди сунуштоосу жөнүндө” убактылуу жобо жана “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын коммерциялык банктар менен своп-операцияларды жүргүзүү тартиби жөнүндө” убактылуу жобонун долбоору бекитилген.</p>
8-февраль	<p>Өкмөт менен Улуттук банктын экономикалык саясатын 2016-жылга каралган негизги багыттары жөнүндө биргелешкен билдирүүсү Башкарма тарабынан жактырылган.</p> <p>Улуттук банк Башкармасы бир катар ченемдик укуктук актыларды “Кыргыз Республикасынын Кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүү жөнүндө” мыйзамына ылайык келтирүү, ошондой эле алмашуу бюролорунун отчетторду Улуттук банкка сунуштоо сапатын жогорулатуу жана тездетүү жөнүндө токтом кабыл алган.</p> <p>Башкарма тарабынан финансы-кредит мекемелерге жеке адамдарга-карыз алуучуларга чет өлкө валютасында керектөө жана ипотекалык кредиттерди берүүгө тыюу салынган, мында күбөлүктүн же патенттин жана эмгек акы долбоорлорунун алкагында төлөм карттар боюнча овердрафттардын негизинде ишкердикти жүзөгө ашырган жактар эске алынбайт.</p>
12-февраль	<p>“Кыргызкоммерцбанк” ААКсына Улуттук банк тарабынан эмитирленген аффинажалган өлчөнгөн куймалар түрүндөгү баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.</p>
18-19-февраль	<p>Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкынын “Мобилдик финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү өнүктүрүү стратегиясы” долбоору боюнча консультанттары иш сапары менен келишкен.</p>
19-февраль	<p>“Элмани” ЖЧКсына төлөм системасынын операторунун жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашырууга лицензия берилген.</p> <p>Улуттук банк “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАКтын акционерлеринин кезексиз жыйынына акцияларды кошумча эмиссиялоо маселесинин каралышына байланыштуу, акционер катары катышкан.</p>
22-февраль	<p>“Дароо төлөнүүчү төлөмдөр” ЖЧКсына төлөм системасынын операторунун жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашырууга лицензия берилген.</p>
24-февраль	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүдөй жоболор кабыл алынган:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Төлөм системасынын операторуна/төлөм уюмуна карата колдонулуучу таасир этүү чаралары жөнүндө”; - “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы менен төлөм системасынын операторлору/төлөм уюмдары ортосунда талаш маселелерди сотко чейин жөнгө салуу жөнүндө”.

Күнү	Мазмуну
29-февраль	Улуттук банк Башкармасы эсептик ченди 10,00 пайыз деңгээлде чектеп туруу чечимин кабыл алган. ЕАЭСке мүчө-мамлекеттердин Макроэкономика боюнча консультативдик комитетинин Москва шаарында өткөн отурумуна катышып келген.
1-март	Эсептик чен өлчөмүнө тиешелүү маселелер, ошондой эле 2015-жылдын төртүнчү чейреги үчүн акча-кредит саясатынын жыйынтыктары боюнча Төраганын пресс-конференциясы болуп өткөн. “Росинбанк” ААКсына тике банктык көзөмөлдүк режими узартылган.
11-март	Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча ведомство аралык комиссиянын 19-отурумун өткөрүү жана ага катышуу.
14-18-март	Дүйнөлүк банктын төлөм системаларынын өнүктүрүү маселелери боюнча миссиясы келип кеткен.
14-23-март	Кыргыз Республикасынын Дүйнөлүк акча жумалыгына катышуусунун алкагында, балдардын жана жаштардын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча иш-чаралар өткөрүлгөн.
16-март	Башкарма тарабынан адистештирилген финансы-кредит мекемелеринин ишин лицензиялоо жана жөнгө салуу боюнча документтер бекитилген. “Дос-Кредобанк” ААКсына электрондук акча чыгаруу укугуна лицензия берилген. “Ак Банк” ААКсындагы консервация режими узартылган.
18-март	“БТА Банк” ЖАКтагы тике банктык көзөмөлдүк режими узартылган.
23-март	MoneyGram компаниясынын өкүлдөрү менен биргеликте Ош жана Баткен областтарынын коммерциялык банктары үчүн Ош шаарында “Акча которуулар системаларында жана төлөм карттары аркылуу эсептешүүлөр системаларында орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктер” темасында семинар өткөрүлгөн.
28-март	Башкарма эсептик чендин өлчөмүн 200 базистик пунктка, 8,00 пайызга чейин төмөндөтүү жөнүндө чечим кабыл алган.
29-март	Эсептик чендин өлчөмү тууралуу маселе жана өлкөнүн валюта рыногунда орун алган жагдай боюнча Төраганын пресс-конференциясы болуп өткөн.
30-март	Башкарма тарабынан төмөнкүлөр кабыл алынган: - “Кыргыз Республикасындагы электрондук акча жөнүндө” жобонун жаңы редакциясы; - “Банктардын ишин лицензиялоо жөнүндө” жобого толуктоолор жана өзгөртүүлөр.

Күнү	Мазмуну
31-март	ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин Статистика боюнча консультациялык комитетинин Москва шаарында өткөн отурумуна катышуу.
5-апрель	“Аю Финанс” микрофинансылык компаниясы” ЖАКка микрофинансылык ишти жүзөгө ашырууга лицензия берилген.
11-апрель	<p>Башкарма тарабынан микрокредиттик агенттиктер үчүн микрокредит өлчөмүн көбөйтүү жөнүндө токтом кабыл алынган.</p> <p>Башкарма тарабынан ченемдик укуктук актыларды Кыргыз Республикасынын администрациялык мыйзамдарына ылайык келтирүү, ошондой эле коммерциялык банктардын ишине тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүктү жайылтуу максатында, банктарга карата таасир этүү чараларын колдонуу жана жеринде барып инспектордук текшерүүлөрдү жүргүзүүгө тиешелүү сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилген.</p> <p>“БТА Банк” ЖАКта тике банктык көзөмөлдүк режими токтотулган.</p> <p>РК “АМАНБАНК” ААКсындагы тике банктык көзөмөлдүк режими узартылган.</p>
15-17-апрель	Төрага Дүйнөлүк банктын жана Эл аралык валюта фондунун Жазгы жолугушууларына катышкан.
20-28-апрель	“Финансы секторун өнүктүрүү” долбоорун жүзөгө ашыруунун алкагында Дүйнөлүк банктын миссиясы келип кеткен.
21-апрель-4-май	Кеңейтилген кредиттик механизмдин (ECF) алкагында колдоого алынган экономикалык программанын аткарылышына экинчи байкоо жүргүзүү үчүн ЭВФтин миссиясы келген.
22-апрель	Мамлекеттер аралык банктын Москва шаарында өткөн 52-отурумуна катышуу.
27-апрель	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр бекитилген:</p> <ul style="list-style-type: none"> - банктарга карата таасир этүү чараларын колдонууга байланыштуу толуктоолор менен өзгөртүүлөр жана тике банктык көзөмөлдүктү жүзөгө ашыруу; - потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга кам түзүү (РППУ) боюнча талаптарды жеңилдетүүгө багытталган ченемдик укуктук актылар. <p>“Айыл Банк” ААКсына Улуттук банк тарабынан эмитирленген аффинажалган өлчөнгөн куймалар түрүндөгү баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.</p>
28-апрель	Улуттук банк “Банктар аралык процессинг борбор” ЖАКтын акционерлеринин жылдык жалпы жыйынына акционер катары катышкан.

Күнү	Мазмуну
11-май	Монетардык эмес өлчөнгөн алтын куймаларды сатып өткөрүү боюнча долбоордун жыйынтыктары тууралуу Төраганын пресс-конференциясы болуп өткөн.
15-19-май	Улуттук банктын өкүлдөрү Ислам өнүктүрүү банкына мүчө өлкөлөрдүн башкаруучуларынын жыл сайын Индонезиянын Джакарта шаарында өтүүчү 41-жыйынына катышып келген.
24-май-1 июнь	Банктык көзөмөлдүктү күчөтүү маселелери боюнча техникалык жардамдын алкагында ЭВФтин миссиясы келген.
25-май	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр кабыл алынган:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кыргыз Республикасынын “Төлөм системалары маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” мыйзам долбоорун жактыруу тууралуу токтому; - “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан лицензияланган банктардын жана финансы-кредит мекемелердин тышкы аудитине карата минималдуу талаптар жөнүндө” жобого өзгөртүүлөр жана толуктоолор. <p>Башкарма тарабынан Кыргыз Республикасынын финансы секторунун 2015-жыл үчүн туруктуулугу жөнүндө отчет кароого алынган.</p> <p>“ФИНКА Банк” ЖАКка электрондук акча чыгаруу укугуна лицензия берилген.</p>
27-май	Нак эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча ведомство аралык комиссиянын 20-отурумун өткөрүү жана ага катышуу.
30-май	<p>Башкарма эсептик ченди 200 базистик пунктка, 6,00 пайызга чейин төмөндөтүү чечимин кабыл алган.</p> <p>ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин финансы рыноктору боюнча консультациялык комитетинин Россиянын Тула шаарында өткөн отурумуна катышуу.</p>
30-май-3-июнь	Нак эмес төлөмдөр системасын өнүктүрүү жагында кызматташуу багыттарын талкуулоо жана системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын эл аралык стандарттарга ылайык келишине баа берүү максатында, Дүйнөлүк банктын миссиясы келген.
31-май	Эсептик чендин өлчөмү жана ошондой эле өлкөнүн валюта рыногунда түптөлгөн жагдай боюнча Төраганын пресс-конференциясы өткөрүлгөн.
1-июнь	<p>“Банк Компаньон” ЖАКка электрондук акча чыгаруу укугуна лицензия берилген.</p> <p>ЕАЭС жөнүндө 2014-жылдын 29-майындагы келишимге мүчө-мамлекеттердин борбордук (улуттук) банктарынын валюта саясаты боюнча консультациялык кеңешинин Алматы шаарында өткөн 12-отурумуна катышуу.</p>
2-июнь	“Росинбанк” ААКсында тике банктык көзөмөлдүк режими узартылган.

Күнү	Мазмуну
8-июнь	Жогорку Кеңеш тарабынан “Делойт жана Туш” ЖЧКсы 2016-жыл үчүн финансылык отчетко аудит жүргүзүү боюнча тышкы аудитор катары бекитилген.
9-июнь	Коммерциялык банктардын өкүлдөрү үчүн “Кыргыз Республикасынын төлөм системасын жөнгө салуу жана көзөмөлдөө. Электрондук акча. Төлөм системасындагы алдамчылык” деген темада окутуу семинары өткөрүлгөн.
10-июнь	Микрокаржылоону өнүктүрүү боюнча координациялык кеңештин отуруму өткөрүлгөн, “2011-2015-жылдарга микрокаржылоону өнүктүрүү стратегиясын ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планынын аткарылышы жөнүндө” отчеттор жана микрокаржылоону андан ары өнүктүрүү келечеги тууралуу сунуштар кароого алынган.
15-июнь	<p>Улуттук банк Башкармасы тарабынан төмөнкүлөр бекитилген:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кыргыз Республикасынын төлөм системасында тобокелдиктерди жөнгө салып, тескөө боюнча саясат; - коммерциялык банктар тарабынан 15 ири каржылоо булактары, пайыздык чендер, башка мүлк, ошондой эле Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчеттун (ПРБО) алкагында, мамлекеттик ишканалардын жана мамлекеттик бийлик органдарынын эсептериндеги жана чет өлкө валютасындагы корреспонденттик эсептериндеги акча каражаттарынын калдыктары тууралуу маалымат сунуштоо натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган токтом; - Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетко “ислам терезесинин” алкагында МФУ тарабынан жүргүзүлгөн операциялар боюнча маалыматтарды чагылдырган толуктоолорду белгилөө; - Кыргыз Республикасынын аймагында микрофинансылык компаниялардын ишин жөнгө салуу маселелери боюнча токтом. <p>“Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН” ААКсына жана “Бакай Банк” ААКсына Улуттук банк тарабынан эмитирленген аффиналданган өлчөнгөн куймалар түрүндө баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.</p> <p>Улуттук банк тарабынан иштелип чыккан 2016-2020-жылдарга Кыргыз Республикасынын калкын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу программасы бекитилген (Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн №319 токтому).</p>
16-18-июнь	Борбордук Азия, Кара деңиз жана Балкан регионундагы өлкөлөрдүн борбордук банктарынын башкаруучулар клубунун Алматы шаарында өткөн 35-отурумуна катышуу.
23-24-июнь	Борбордук (улуттук) банктардын Евразия кеңишинин Беларусь Республикасынын Брест шаарында өткөн 34-отурумуна катышуу.
23-июнь-8 июль	“Финансы секторун өнүктүрүү” долбоору боюнча жүзөгө ашыруу маселелери жана андан аркы иш-чаралар боюнча Дүйнөлүк банктын миссиясы келип кеткен.

Күнү	Мазмуну
27-июнь	Улуттук банк Башкармасы эсептик ченди 6,00 пайыз деңгээлде чектеп туруу чечимин кабыл алган.
28-июнь	“Евразия Сактык банкы” ААКсына тике банктык көзөмөлдүк режими киргизилген.
29-июнь	Улуттук банк Башкармасы “Банк ишин лицензиялоо жөнүндө” жобого сунушталган толуктоолорду кабыл алган.
30-июнь	Чекене төлөмдөр боюнча кеңештин 7-отуруму өткөрүлгөн.
1-июль	Алмашуу бюролорунан электрондук отчетторду алууну жана иргөөнү камсыз кылган “Алмашуу бюролорунан маалымат топтоо” автоматташтырылган системасы пайдаланууга кабыл алынган.
6-июль	“МКК “FRONTIERS” (ФРОНТИЭРС) ЖЧКсына карыздык милдеттенмелерди (факторинг) сатып алууга жана кийинчерээк сатууга лицензия берилген.
8-14-июль	2017-жылга мамлекеттик бюджеттин долбоорун талкуулоо жана кеңейтилген кредиттик механизмдин (ECF) алкагында колдоого алынган үч жылдык программада каралган реформаларды аткаруу максатында, Эл аралык валюта фондунун миссиясы келген.
9-11-июль	Төрагасы башында турган Швейцария Улуттук банкынын делегациясы иш сапары менен келип кеткен.
11-июль	Төлөм системасы боюнча банктар аралык кеңешинин банктык карттарды кабыл алуу жана бюджеттик уюмдардын эмгек акыларын төлөөнү “Элкарт” улуттук төлөм картка которуу боюнча инфраструктураны кеңейтүү маселесин талкуулоо боюнча 24-отуруму өткөрүлгөн.
12-13-июль	ЭВФ өлкөлөрүнүн швейцария тобунун Алматы шаарында өткөн жолугушуусуна катышып келген.
14-июль	Башкарма тарабынан “Нак чет өлкө валюталары менен алмашуу операцияларын жүргүзүү укугуна лицензия алуу жол-жобосун жөнөкөйлөтүү үчүн алмашуу бюролорунун жүгүртүү каражаттарынын булактары тууралуу маалыматты сунуштоо боюнча талаптын аракетин 2016-жылдын 31-декабрына чейин токтотуу жөнүндө” токтом кабыл алынган.
10-август	“Кредиттик союздардын финансылык компаниясы” ААКсын башкаруу боюнча убактылуу жетекчилик режими токтотулган.
15-август	“Дүйнөлүк көчмөндөр оюну” жана “Эгемен Кыргыз Республикасына – 25 жыл” коллекциялык монеталарынын презентациясы өткөрүлгөн.
19-август	МКК “Алма Кредит” ЖЧКсынын кайра өзгөртүп түзүлүшүнө байланыштуу “Алма Кредит” микрофинансылык компаниясы” ЖАКка микрофинансылык иш алып баруу үчүн лицензия берилген.

Күнү	Мазмуну
24-август	<p>Улуттук банк Башкармасы тарабынан төмөнкү документтерге өзгөртүүлөр жана толуктоолор кабыл алынган:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Финансылык кызматтарды сунуштоо жана керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо тартибине карата минималдуу талаптар жөнүндө” жобого; - “Адистештирилген финансы-кредит мекемелеринин жайларын техникалык чыңдалышы жагында текшерүү жүргүзүүгө тиешелүү ишин лицензиялоо жөнүндө” жобого; - калктын финансы-кредит мекемелеринин кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү, ошондой эле ислам банк иши жана каржылоо принциптерге ылайык операцияларды ишке ашырган коммерциялык банктарда, аманаттарды тартпаган микрофинансылык уюмдарда, ошондой эле кредиттик союздарда кредиттөө процессинин натыйжалуулугун жогорулатуу максатында бир катар ченемдик укуктук актыларга. <p>Башкарма тарабынан “Кредиттик маалымат менен алмашуу жөнүндө” мыйзамга ылайык кредиттик бюронун лицензиялоо тартиби аныкталган “Кредиттик бюролордун ишин лицензиялоо жөнүндө” жобо кабыл алынган.</p>
29-август	<p>Башкарма эсептик чен өлчөмүн 6,00 пайыз деңгээлде чектеп туруу чечимин кабыл алган.</p>
30-август	<p>“Райффайзен.кейджи” микрокредиттик компаниясы” ЖАКка эсептик каттоо тууралуу күбөлүгү берилген.</p>
5-9-сентябрь	<p>Ливан банкынын монеталарды жана банкнотторду чыгаруу боюнча Ливандын Бейрут шаарында өткөн 3-конференцияга катышуу.</p>
14-сентябрь	<p>“БТА Банк” ЖАКка Улуттук банк тарабынан эмитирленген аффинаждалган өлчөнгөн куймалар түрүндө баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү жана электрондук акча чыгаруу укугуна лицензия берилген.</p>
15-28-сентябрь	<p>Кеңейтилген кредиттик механизмдин (ECF) алкагында колдоого алынган экономикалык программанын аткарылышынын жүрүшү боюнча үчүнчү баяндаманы жүргүзүү үчүн ЭВФтин миссиясы келип кеткен.</p>
16-сентябрь	<p>РК “АМАНБАНК” ААКсында тике банктык көзөмөлдүк режими узартылган.</p>
19-26-сентябрь	<p>Дүйнөлүк банктын төлөм системаларын өнүктүрүү маселелери боюнча миссиясы келген.</p>
20-сентябрь	<p>Жетекчиликтин “Элкарт” улуттук төлөм системасынын чип карттары боюнча пресс-конференциясы өткөрүлгөн.</p>
26-сентябрь	<p>Башкарма эсептик ченди 6,00 пайыз деңгээлде чектеп туруу чечимин кабыл алган.</p>
27-30-сентябрь	<p>Шанхай кызматташуу уюмуна мүчө-өлкөлөрдүн финансы министрлеринин жана борбордук банктарынын башчыларынын Бишкек шаарында өткөн үчүнчү жолугушуусу болуп өткөн.</p>

Күнү	Мазмуну
28-сентябрь	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр бекитилген:</p> <ul style="list-style-type: none"> - банктар тарабынан 15 ири каржылоо булагы, башка мүлк, ошондой эле мамлекеттик ишканалардын жана мамлекеттик бийлик органдарынын эсептериндеги жана чет өлкө валютасындагы корреспонденттик эсептердеги акча каражаттарынын калдыктары тууралуу маалыматтардын сунушталышынын натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган токтом; - каржылоонун алкагында башка мүлктү банк тарабынан сатып өткөрүү мүмкүнчүлүгүн берүүгө, ошондой эле шариат стандарттарына ылайык келтирүүгө багытталган алгачкы долбоордун алкагындагы токтом; - Кыргыз Республикасынын аймагында кредиттик бюролордун ишин жөнгө салуу эрежелери; - Кыргыз Республикасында кредиттик маалымат менен алмашуу ишин уюштуруу маселелерине байланыштуу документтер.
28-сентябрь- 7-октябрь	<p>“Финансы секторун өнүктүрүү” долбоорунун иш-чараларын жүзөгө ашыруу маселелери боюнча Дүйнөлүк банктын миссиясы келип кеткен.</p> <p>Кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүү маселелери боюнча Дүйнөлүк банктын миссиясы келип кеткен.</p>
29-сентябрь	<p>Банк мыйзамдарын бузгандыгы үчүн айыптарды көбөйтүү каралган “Административдик жоопкерчилик жөнүндө” Кыргыз Республикасынын кодексине өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” мыйзам күчүнө кирген.</p>
30-сентябрь	<p>Журналисттер үчүн “Нак эмес төлөмдөр” темасында окутуучу семинар өткөрүлгөн.</p> <p>ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин Статистика боюнча консультациялык комитетинин Беларусь Республикасынын Минск шаарында өткөн отурумуну катышуу.</p>
1-октябрь	<p>“Жусуп Баласагынга 1000 жыл” коллекциялык монетасынын презентациясы.</p>
7-октябрь	<p>Нак эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча ведомство аралык комиссиянын 21-отурумун өткөрүү жана катышуу.</p>
7-9-октябрь	<p>Улуттук банктын өкүлдөрү Дүйнөлүк банктын жана ЭВФтин Жылдык жыйындарына катышып келген.</p>
10-октябрь	<p>“Росинбанк” ААКсында тике банктык көзөмөлдүк режими токтотулган.</p>
14-октябрь	<p>Башкарма тарабынан “Мезгил мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчет жөнүндө” жобого жана “Кыргыз Республикасында акча которуулар системасы боюнча акча которууларды жүзөгө ашыруу тартибине өзгөртүүлөр бекитилген.</p>
17-октябрь- 2-ноябрь	<p>“Финансы секторун өнүктүрүү” долбоорунун иш-чараларын жүзөгө ашыруу маселелери боюнча Дүйнөлүк банктын миссиясы келип кеткен.</p>

Күнү	Мазмуну
18-21-октябрь	Инвестициялык жагдайды жакшыртуу программасы-2 боюнча Азия өнүктүрүү банкынын миссиясы келип кеткен.
19-октябрь	MoneyGram компаниясынын өкүлдөрү менен биргеликте Жалал-Абад областынын коммерциялык банктары үчүн “Акча которуулар жана төлөм карттары менен эсептешүүлөр системаларында орун алышы ыктымал тобокелдиктер” темасында семинар Жалал-Абад шаарында болуп өткөн.
24-октябрь	“ЕРАУ” ЖЧКсынан төлөм уюмунун операторунун жана төлөм уюмунун жүзөгө ашырууга лицензиясын кайтарып алынган.
26-27-октябрь	Борбордук (улуттук) банктардын Евразия кеңешинин 35-отуруму Бишкек шаарында өткөрүлгөн.
30-октябрь - 1-ноябрь	Борбордук Азия, Кара деңиз жана Балкан регионундагы өлкөлөрдүн борбордук банктарынын башкаруучулар клубунун Израилдин Иерусалим шаарында өткөн 36-отурумуна катышуу.
9-ноябрь	Чекене төлөмдөр боюнча кеңештин 8-отуруму өткөрүлгөн.
16-ноябрь	Башкарма тарабынан 2011-жылдын 30-мартындагы №20/4 “Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчету жөнүндө” жобого өзгөртүүлөр бекитилген;
17-ноябрь	Улуттук банк тарабынан Өкмөт Аппаратынын, министрликтердин, ведомстволордун, ошондой эле жарандык коом уюмдарынын жана эл аралык уюмдардын өкүлдөрүнүн катышуусу менен “Учурдагы статус жана 2016-2020-жылдарга Кыргыз Республикасынын калкынын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу программасын жүзөгө ашыруу боюнча андан аркы кадамдар” темасында тегерек стол маеги өткөрүлгөн.
21-ноябрь	Мамлекеттер аралык банк кеңешинин Москва шаарында өткөн 53-отурумуна катышуу.
22-ноябрь	Улуттук банктын улуттук төлөм системаларын өнүктүрүүнү координациялоо боюнча жумушчу топко кошулушу жана Москва шаарында өткөн биринчи отурумга катышуусу.
24-25-ноябрь	ЕАЭС жөнүндө 2014-жылдын 29-майындагы келишимге мүчө-мамлекеттердин борбордук (улуттук) банктарынын Валюта саясаты боюнча консультациялык кеңешинин 13-отуруму Бишкек шаарында өткөрүлгөн.
28-ноябрь	Улуттук банк Башкармасы эсептик ченди 50 базистик пунктка, 5,50 пайызга чейин төмөндөтүү чечимин кабыл алган.
29-ноябрь- 1-декабрь	Дойче БундесБанктын Борбордук банктар менен техникалык кызматташуу борборунун директору иш сапары менен келген.
29-ноябрь	Эсептик чендин өлчөмү жөнүндө Төраганын пресс-конференциясы.

Күнү	Мазмуну
30-ноябрь	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр кабыл алынган:</p> <ul style="list-style-type: none"> - микрофинансылык компаниялардын, микрокредиттик компаниялардын, кредиттик союздардын жана алмашуу бюролорунун нак чет өлкө валютасы менен алмашуу операциялар боюнча отчет берүү сапатын жогорулатууга багытталган ченемдик укуктук актылар, ошондой эле Улуттук банкка алмашуу операциялары боюнча отчет берүү тартибине өзгөртүүлөр; - кредиттик союздарда каржылоо жол-жоболорун өркүндөтүүгө, ошондой эле кредиттик маалыматтын коопсуздугун жана сакталышын камсыз кылууга багытталган документтер; - “Төлөм системаларынын операторлоруна жана төлөм уюмдарына инспектордук текшерүүлөрдү жүргүзүү жөнүндө” нускоо. <p>Башкарма тарабынан республиканын финансы секторунун 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичиндеги туруктуулугу жөнүндө отчет каралган.</p> <p>АКБ “Толубай” ЖАКка Улуттук банк тарабынан эмитирленген аффинаждалган өлчөнгөн куймалар түрүндөгү баалуу металлдар менен банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.</p>
5-декабрь	“Кредиттик союз “Насыя Капитал” Финансы кооперативине кредиттик союздун ишин жүзөгө ашыруу лицензиясы берилген.
6-декабрь	200, 500 жана 1000 сом номиналындагы модификацияланган банкнотторду 2017-жылдын 1-январынан тартып жүргүртүүгө чыгаруу жөнүндө пресс-конференция болуп өткөн.
8-декабрь	ЕАЭСке мүчө мамлекеттердин Финансы рыноктору боюнча консультациялык комитетинин Алматы шаарында өткөн отурумун катышуу.
14-декабрь	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр кабыл алынган:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Улуттук банктын 2017-жылга акча-кредит саясаты жөнүндө билдирүүсү; - аларга ылайык ликвиддүүлүк ченемдерин эсептөөгө өзгөртүүлөр киргизилген, ошондой эле финансы-кредит мекемелерге аффилирленген жактар, инсайдерлер жана алар менен байланыштуу жактар, ошондой эле товардык белгинин ээлик кылуучусу болуп саналган, кайсы болбосун башка адамдар менен товардык белгини акы төлөө негизинде колдонуу келишимин түзүүгө тыюу салынган токтомдор, эгерде көрсөтүлгөн адам мындай келишим боюнча жарым жартылай же толугу менен пайда алуучу болуп саналса.
15-декабрь	Нак эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча ведомство аралык комиссиянын 22-отурумун өткөрүү жана катышуу.
16-декабрь	Кыргыз Республикасынын Президенти “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө” жана экономиканын туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуу максатында банк мыйзамдарын реформалоого багытталган, “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө” мыйзамды колдонууга киргизүү тууралуу” мыйзамдарына кол койгон. Мыйзамдар “Эркин Тоо” газетасына 2016-жылдын 21-декабрында жарыяланган жана расмий жарыяланган күндөн тартып алты ай өткөндөн кийин күчүнө кирет.

Күнү	Мазмуну
19-декабрь	“Кредиттик союз “Жайыл Финанс” финансы кооперативине кредиттик союздун ишин жүзөгө ашыруу лицензиясы берилген.
19-23 декабрь	Азия өнүктүрүү банкынын Инвестициялык климатты жакшыруу-2 программасы боюнча миссиясы иш сапары менен келип кеткен.
20-декабрь	“Кыргыз каганатынын жеңил куралданган жоокери” жана “Эдуард чаар гүлү (Айгүл гүлү)” коллекциялык монеталарды презентациялоо
21-декабрь	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр бекитилген:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Кыргыз Республикасында банктык төлөм карттар жөнүндө” жобо; - төмөнкү документтерге сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор: <ul style="list-style-type: none"> • “Коммерциялык банктардын баалуу металлдар менен операциялары жөнүндө” жобого; • Улуттук банктан лицензия алышкан жана иши ал тарабынан жөнгө салынган коммерциялык банктардын жана башка финансы-кредит мекемелердин күрөөлүк мүлк менен иштөө тратибине; • “Банк ишин лицензиялоо жөнүндө” жобого; • Акча каражаттарын кошумча төлөм түрүндө кайрымдуулук максаттарына чегерүү жана бул каражаттардын максаттуу пайдаланылышына контролдук кылуу милдетин ФКМдин Шариат кеңешине жүктөө маселелерине тиешелүү токтомдорго; • БФКМдин финансылык отчет түзүү жана ишинин ачык-айкындуулугун жогорулатуу максатында пайдалануучулардын кеңири чөйрөсү үчүн так отчет сунуштоосу боюнча талаптар белгиленген токтомдор.
22-декабрь	<p>“Евразия Сактык банкы” ААКсында тике банктык көзөмөлдүк режимин узартуу.</p> <p>Иран Ислам Республикасынын Борбордук банкынын Төрагасы Улуттук банкка иш сапары менен келген.</p>
26-декабрь	Улуттук банк эсептик ченди 50 базистик пунктка, 5,00 пайызга чейин төмөндөтүү чечимин кабыл алган.
27-декабрь	Эсептик чендин өлчөмү жөнүндө Төраганын пресс-конференциясы.
28-декабрь	<p>Башкарма тарабынан төмөнкүлөр бекитилген:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Банк мыйзамдары чөйрөсүндө административдик укук бузуулар жөнүндө ишти кароого алуу боюнча нускоо жөнүндө” токтомго өзгөртүүлөр жана толуктоолор; - Кыргыз Республикасынын банктык кызмат көрсөтүүлөр рыногунда Улуттук банктан лицензия алышкан жана иши ал тарабынан жөнгө салынган коммерциялык банктар жана башка финансы-кредит мекемелери тарабынан сунушталуучу кызматтарды монополияга каршы жөнгө салуу, атаандаштыкты өнүктүрүү жана керектөөчүлөрдүн таламдарын коргоо саясатына жана негизги принциптерине өзгөртүүлөр жана толуктоолор; - “Төлөм системасынын операторуна/төлөм уюмуна карата колдонулуучу таасир этүү чаралары жөнүндө” жобонун жаңы редакциясы.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жыл үчүн отчетуна карата
2-тиркеме

Статистикалык маалыматтар (таблицаалар жана графиктер)

Таблицаалардын аталыштары

1-таблица	Макроэкономикалык көрсөткүчтөр
2-таблица	ИДӨнүн түзүмү
3-таблица	Капиталдык салымдардын каржылоо булактары боюнча түзүмү
4-таблица	Акча базасы жана акча топтомдору (бир мезгилдин акырына карата)
5-таблица	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын аналитикалык балансы (бир мезгилдин акырына карата)
6-таблица	Тышкы экономикалык көрсөткүчтөр
7-таблица	Акча-кредит саясатынын инструменттери
8-таблица	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)
9-таблица	Улуттук валютадагы депозиттер боюнча пайыздык чендер (бир мезгил ичинде)
10-таблица	Чет өлкө валютасындагы депозиттер боюнча пайыздык чендер (бир мезгил ичинде)
11-таблица	Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы кредиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
12-таблица	Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы кредиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
13-таблица	Банктык эмес финансы-кредит мекемелердин кредиттери боюнча пайыздык чендер (бир мезгилдин акырына карата)
14-таблица	Банктар аралык кредиттер боюнча пайыздык чендердин жылдык орточо деңгээли
15-таблица	Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми
16-таблица	Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жана мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карызынын кредиторлор боюнча түзүмү
17-таблица	Коммерциялык банктардын уставдык (акционердик) капиталы тууралуу маалыматтар (бир мезгилдин акырына карата)
18-таблица	Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын чогуу алгандагы регулятивдик отчету
19-таблица	Коммерциялык банктардын 2016-жылдын акырына карата башкы мекемелери жана филиалдары жөнүндө маалыматтар
20-таблица	Коммерциялык банктардын кассалык жүгүртүүлөрүнүн түзүмү жана 2016-жылдагы акча кайтарымдуулугу
21-таблица	Төлөмдөрдүн гросстук системадагы түзүмү
22-таблица	Клиринг төлөмдөрүнүн областтар боюнча көлөмү жана саны
23-таблица	Соода түйүндөрүндө төлөм карттары менен жүргүзүлгөн операциялар тууралуу маалыматтар

Графиктердин аталыштары

1-график	Реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүш арымы
2-график	Керектөө бааларынын жана өндүрүүчүлөрдүн бааларынын өсүш арымдары
3-график	M2X акча массасынын түзүмү
4-график	Акча массасынын өсүш арымы жана инфляция
5-график	Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)
6-график	Коммерциялык банктар тарабынан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендер жана Улуттук банктын эсептик чени
7-график	Депозиттер боюнча пайыздык чендер жана мамлекеттик казына векселдеринин кирешелүүлүгү
8-график	Номиналдык жана реалдуу эсептик чендер динамикасы
9-график	Номиналдык жана реалдуу эффективдүү алмашуу курстарынын индекстери

1-таблица**Макроэкономикалык көрсөткүчтөр**

	өлчөө бирдиги	2012	2013	2014	2015	2016
Реалдуу сектор¹						
Номиналдык ИДӨ ¹	млн сом	310 471,3	355 294,8	400 694,0	430 489,4	458 027,4*
Айкын ИДӨнүн өсүш арымы ¹	пайыздар	-0,1	10,9	4,0	3,9	3,8*
Өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмүнүн өсүш арымы ¹	пайыздар	-20,3	35,9	-1,6	-3,1	5,2*
Айыл чарбасынын дүң өнүмүнүн көлөмүнүн өсүш арымы ¹	пайыздар	1,2	2,7	-0,5	6,2	3,0*
Дүң жана чекене соода көлөмүнүн өсүш арымы; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо ¹	пайыздар	10,7	7,3	8,6	7,1	7,6*
Керектөө баа индексинин өсүшү (декабрь айы декабрь айына карата, пайыздарда)		7,5	4,0	10,5	3,4	-0,5
- азык-түлүк товарлары		4,5	1,8	13,9	-4,2	-5,0
- алкогольдук ичимдиктер жана тамекилер		10,2	7,3	12,3	12,4	4,3
- азык-түлүктөн башка товарлар		9,8	6,3	6,8	12,3	1,6
- кызмат көрсөтүүлөр		9,8	4,3	5,9	6,7	5,2
Өндүрүүчүлөрдүн бааларынын индексинин өсүшү ² (өткөн мезгилге карата, пайыздарда)		5,3	-2,1	1,5	8,8	6,4
Жумушсуздук деңгээли	пайыздар	2,4	2,3	2,4	2,2	2,2
Орточо номиналдык эмгек акы	сом	10 891,0	11 426,0	12 435,0	13 277,0	14 492,0
Жашоо үчүн эсептелинген минимум	сом	4 341,2	4 599,2	4 981,5	5 183,0	4 794,3
Финансы сектору						
Улуттук банктын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	2,64	4,17	10,50	10,00	5,00
Мамлекеттик казына векселдеринин рыногу (бир мезгил ичиндеги орточо кирешелүүлүк) жүгүртүү мөөнөттөрү:						
- 3 ай	пайыздар	6,1	4,9	5,2	8,1	3,6
- 6 ай	пайыздар	8,5	6,5	8,8	12,1	8,1
- 12 ай	пайыздар	10,8	9,5	9,7	13,0	11,3
Банктар аралык рынок						
Улуттук валютадагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	1 357,6	1 843,3	563,4	1 059,0	1 852,0
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	7,7	7,2	10,5	14,1	6,9
Чет өлкө валютасындагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	391,2	-	115,2	420,8	35,6
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	1,6	-	0,5	1,4	2,0
Репо операциялары						
- жүгүртүү көлөмү	млн сом	5 942,0	8 680,6	49 459,7	32 077,1	4 515,2
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	7,7	3,8	6,8	9,3	4,0
Валюта рыногу						
Банктар аралык валюта тооруктарындагы операциялар	млн АКШ доллары	1 010,8	1 144,1	1 583,0	1 212,1	757,3
Депозиттер жана кредиттер рыногу						
Улуттук валютадагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	17 051,1	26 672,4	34 929,0	38 982,6	59 062,9
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	23,9	21,7	22,4	24,2	22,2
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	22,9	20,7	19,6	22,8	22,2
Чет өлкө валютасындагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	21 000,1	32 626,6	44 610,5	39 454,9	36 881,4
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	18,0	15,1	15,1	13,6	11,2
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	17,3	16,4	16,1	15,7	13,4
Улуттук валютадагы депозиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	120 031,0	146 229,3	179 549,2	190 092,6	249 003,8
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	2,3	2,3	2,5	2,5	2,4
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	5,2	5,6	6,9	7,2	6,5
Чет өлкө валютасындагы депозиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	114 824,2	141 539,3	213 238,3	210 082,7	214 848,5
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	0,8	0,8	0,9	1,1	0,6
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	2,9	2,8	3,2	3,5	2,7
Мамлекеттик бюджет						
Кирешелер	млн сом	86 772,1	101 802,1	119 378,7	128 100,3	130 569,6*
анын ичинде салыктардын үлүшү	пайыздар	73,7	71,6	69,2	66,1	71,8*
Чыгашалар	млн сом	100 023,1	86 599,7	95 584,6	105 252,9	115 948,1*
Финансылык эмес активдерди таза сатып алуу	млн сом	6 981,3	17 532,9	25 669,6	29 157,1	35 499,6*
Тартыштык (-) / Профицит (+)	млн сом	-20 232,3	-2 330,5	-1 875,5	-6 309,7	-20 878,1*
ИДӨгө карата пайыздар	ИДӨгө пайыздар	-6,5	-0,7	-0,5	-1,5	-4,6*
Тышкы экономикалык сектор						
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспорту	ИДӨгө пайыздар	55,3	54,0	45,9	37,9	36,7*
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импорту	ИДӨгө пайыздар	100,3	93,2	88,6	75,1	71,2*
Күндөлүк эсептин сальдосу ³ (трансферттерди кошо алганда)	ИДӨгө пайыздар	-15,8	-14,1	-17,2	-16,2	-9,6*
Дүң эл аралык камдык активдер	ИДӨгө пайыздар кийинки жылдын товарлар жана кыз- мат көрсөтүүлөр импортунун айлары					
		3,7	4,1	4,8	4,5	4,6*

* алдын ала алынган маалыматтар

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгынын, коммерциялык банктардын маалыматтары

¹ Көрсөткүчтөр дүң кошумча нарк боюнча келтирилген.² Маалыматтар "Экономикалык иш түрлөрү" мамлекеттик классификаторунун 3-версиясына ылайык эсептелинип чыккан.³ Оң сальдо – "+"; Терс сальдо – "-".

2-таблицаИДӨнүн түзүмү
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016*
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Айыл чарбасы, токой чарбасы жана балык уулоочулук	16,7	14,6	14,7	14,1	13,2
Пайдалуу кен байлыктарын казып алуу	0,9	0,7	0,7	0,8	1,0
Иштетүү өндүрүшү (Кайра иштетүү өнөр жайы)	12,1	15,8	13,7	14,1	14,8
Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоо (жабдуу)	2,6	1,8	1,9	1,7	1,5
Суу менен камсыздоо, калдыктарды тазалоо, иштеп чыгуу аркылуу кайра пайдалануучу чийки затты алуу	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2
Курулуш	6,5	6,3	7,4	8,4	8,5
Дүн жана чекене соода; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо	15,9	16,5	17,8	18,8	18,6
Транспорт иш чөйрөсү жана жүктөрдү сактоо	4,7	3,9	3,7	3,9	3,9
Мейманканалар жана тойканалар ишкердиги	1,4	1,6	1,8	1,9	1,9
Маалымат жана байланыш	4,8	4,4	4,3	4,3	3,9
Финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу	0,6	0,8	0,7	0,5	0,5
Кыймылсыз мүлк менен операциялар	2,3	2,3	2,5	2,6	2,6
Кесипкөйлүк, илимий жана техникалык иш	1,7	1,5	1,7	1,6	1,4
Администрациялык жана көмөкчү иш	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
Мамлекеттик башкаруу, коргонуу, милдеттүү социалдык камсыздоо	5,1	5,0	5,3	5,4	5,6
Билим берүү	6,0	5,3	4,9	5,3	6,2
Саламаттыкты сактоо жана калкты социалдык жактан тейлөө	3,4	3,1	2,8	2,8	3,0
Искусство, көңүл ачуу жана эс алуу	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6
Тейлөө багытындагы башка иштер	1,1	1,1	1,0	1,2	1,2
Азык-түлүктөн таза салыктар (субсидияларды эсептен алып салганда)	13,1	13,9	14,0	11,8	11,0

* алдын ала алынган маалыматтар

Булагы: КР УСКнын маалыматтары

Эскертүү: Маалыматтар "Экономикалык иш түрлөрү" мамлекеттик классификаторунун 3-версиясына ылайык эсептелинип чыккан.

3-таблицаКапиталдык салымдардын каржылоо булактары боюнча түзүмү
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016*
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ичтен инвестициялоо	67,4	64,1	59,4	57,8	57,4
анын ичинде төмөнкүлөрдүн эсебинен каржылануучулар:					
республикалык бюджеттен	5,8	3,4	3,0	3,6	7,5
жергиликтүү бюджеттен	1,0	0,8	0,8	1,0	1,0
ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынан	37,0	38,2	33,6	30,5	24,6
банктердин кредиттеринин эсебинен	0,5	0,3	0,5	0,9	0,04
Кыргыз Республикасынын резиденттеринин кайрымдуулук жардамдарын кошо алгандагы калктын каражаттарынан	23,1	21,5	21,4	21,8	24,4
Сырттан инвестициялоо	32,6	35,9	40,6	42,2	42,6
анын ичинен төмөнкүлөрдүн эсебинен каржылануучулар:					
чет өлкө кредитинин эсебинен	19,8	24,0	31,1	30,6	28,4
тике чет өлкө инвестицияларынан	9,0	9,5	7,2	9,8	11,5
чет өлкө гранттарынын жана гуманитардык жардамдардын эсебинен	3,8	2,4	2,2	1,8	2,7

* алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: КР УСКнын маалыматтары

4-таблица

Акча базасы жана акча топтомдору (бир мезгилдин акырына карата)

(млн сом)

	2012	2013	2014	2015	2016
Акча базасы	64 488,8	73 139,4	64 471,9	67 055,3	85 584,1
Жүгүртүүдөгү акча	58 252,2	66 954,2	57 074,6	58 398,0	74 838,8
Банктардан тышкаркы акча (M0)	54 521,2	61 907,2	51 904,1	53 118,0	69 338,8
Акча топтому (M1)	70 220,7	79 707,6	69 264,5	70 452,7	97 656,6
Акча массасы (M2)	77 460,6	90 962,7	82 386,4	82 267,2	115 444,1
Акча топтому (M2X)	98 482,9	120 903,4	124 544,4	143 143,0	164 017,4
M1 Мультипликатору	1,09	1,09	1,07	1,05	1,14
M2 Мультипликатору	1,20	1,24	1,28	1,23	1,35
M2X Мультипликатору	1,53	1,65	1,93	2,13	1,92
M1 жүгүртүү тездиги	5,10	4,90	5,37	6,45	5,58
M2 жүгүртүү тездиги	4,61	4,35	4,62	5,48	4,73
M2X жүгүртүү тездиги	3,52	3,29	3,26	3,33	3,10
Банктардан тышкаркы акча/Депозиттер	1,24	1,05	0,71	0,59	0,73
Депозиттер/Акча массасы (M2X)	0,45	0,49	0,58	0,63	0,58

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, коммерциялык банктардын маалыматтары

Жүгүртүүдөгү акча = Улуттук банк тарабынан чыгарылган банкноттор жана монеталар минус Улуттук банктын жүгүртүү кассасындагы банкноттор жана монеталар;

Банктардан тышкаркы акчалар (M0) = жүгүртүүдөгү акчалар минус коммерциялык банктардын кассаларындагы улуттук валютадагы банкноттор жана монеталар;

Акча топтому (M1) = M0 + эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана резиденттердин улуттук валютадагы талап боюнча төлөнүүчү депозиттери;

Акча массасы (M2) = M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери;

Акча массасы (M2X) = M2 + эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана резиденттердин чет өлкө валютасындагы депозиттери;

Мультипликатор = акча топтомунун акча базасына карата катышы;

Акча жүгүртүү тездиги = ИДӨнүн номиналдык көлөмүнүн акча топтомунун көлөмүнө карата катышы.

5-таблица

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын аналитикалык балансы (бир мезгилдин акырына карата)

(млн сом)

	2012	2013	2014	2015	2016
Таза чет өлкө активдери	87 158,7	99 924,8	104 770,3	123 166,9	126 836,9
Таза эл аралык камдар	93 046,0	106 115,8	105 935,6	108 489,7	121 249,6
Алтын	7 721,1	6 885,7	8 992,4	10 932,2	11 810,1
Чет өлкө валютасы (активдер)	89 980,5	103 200,2	100 274,6	100 507,0	111 148,3
Чет өлкө валютасы (пассивдер)	-4 655,6	-3 970,1	-3 331,5	-2 949,5	-1 708,9
Жана башка тышкы активдер	305,0	235,3	6 067,6	23 605,9	13 451,3
Бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ	-6 192,3	-6 426,3	-7 232,9	-8 928,6	-7 864,0
Узак мөөнөттүү тышкы милдеттенмелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Таза ички активдер	-22 669,9	-26 785,4	-40 298,4	-56 111,6	-41 252,8
<i>Таза ички кредит</i>	-6 789,7	-13 496,8	-16 882,4	-20 283,0	-20 325,4
Мамлекеттик башкаруу органдарына карата таза талаптар	-2 968,0	-6 973,9	-18 190,9	-13 714,2	-7 746,9
Өкмөткө карата таза талаптар	-2 968,0	-6 973,9	-18 190,9	-13 714,2	-7 746,9
Баалуу кагаздар	2 311,2	1 511,6	1 453,6	1 402,0	312,5
Өкмөткө чет өлкө валютасындагы кредиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Депозиттер	-5 182,0	-8 425,7	-19 618,4	-15 104,6	-8 048,9
Бюджеттик эсептер	-1 948,5	-6 015,0	-10 736,9	-11 620,9	-6 322,4
Утурлама фондулар	-141,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Өкмөттүн башка эсептери	-260,7	-1 927,1	-2 360,5	-712,8	-835,5
Өкмөттүн чет өлкө валютасындагы депозиттери	-2 831,7	-483,7	-6 520,9	-2 770,9	-891,0
Өкмөттүн кредиттери	-97,2	-59,7	-26,1	-11,6	-10,6
Атайын фондуларга карата таза талаптар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Башка депозиттик корпорацияларга карата таза талаптар	-3 821,6	-6 522,9	1 308,8	-2 204,5	-10 993,1
Кредиттер	1 150,2	1 204,7	4 115,6	5 119,5	5 718,6
анын ичинде: “овернайт” кредиттери	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
чет өлкө валютасындагы кредиттер	220,3	227,3	121,1	156,1	40,8
Баалуу кагаздар	-3 843,6	-7 220,4	-1 325,7	-2 126,4	-5 243,4
анын ичинде: Улуттук банктын ноталары	-3 046,9	-6 634,6	-1 325,7	-2 126,4	-5 243,4
репо келишиминин алкагында баалуу кагаздар	-796,7	-585,7	0,0	0,0	0,0
Депозиттер	-1 128,1	-507,2	-1 481,0	-5 197,5	-11 468,3
анын ичинде: чет өлкө валютасындагы депозиттер	-1 128,1	-507,2	-606,5	-2 591,5	-3 910,8
Туунду инструменттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Башка финансы мекемелерине карата таза талаптар	-0,2	0,0	-0,3	-4 364,3	-1 585,3
<i>Капитал эсептери</i>	-17 133,1	-14 851,2	-25 090,3	-37 928,1	-24 178,1
<i>Жана башка статьялар</i>	1 253,0	1 562,6	1 674,3	2 099,5	3 250,7
Акча базасы	64 488,8	73 139,4	64 471,9	67 055,3	85 584,1
Жүгүртүүдөгү акчалар	58 252,2	66 954,2	57 074,6	58 398,0	74 838,8
Башка депозиттик корпорациялардын улуттук валютадагы камдары	6 236,6	6 185,2	7 397,3	8 657,3	10 745,3
<i>Маалымат үчүн:</i>					
Кеңири мааниде чечмеленүүчү акча базасы	65 617,0	73 646,6	65 952,9	72 252,8	97 052,3
Жүгүртүүдөгү акча	58 252,2	66 954,2	57 074,6	58 398,0	74 838,8
Башка депозиттик корпорациялардын камдары	6 653,8	6 692,5	8 003,9	10 000,7	12 337,6
Башка депозиттик корпорациялардын улуттук валютадагы камдары	6 236,6	6 185,2	7 397,3	8 657,3	10 745,3
Башка депозиттик корпорациялардын чет өлкө валютасындагы камдары	417,1	507,2	606,5	1 343,4	1 592,3
Чет өлкө валютасындагы депозиттер	711,0	0,0	874,5	3 854,1	9 876,0

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары

Эскертүү: Аналитикалык балансты түзүү методологиясы ЭВФтин 2000-жылдагы Акча-кредит жана финансы статистикасы боюнча колдонмунун концепцияларына жана принциптерине ылайык келет.

6-таблица

Тышкы экономикалык көрсөткүчтөр

	өлчөө бирдиги	2012	2013	2014	2015	2016*
Төлөм теңдемнин көрсөткүчтөрү						
Жалпы сальдо	<i>млн АКШ долл.</i>	184,3	101,2	-238,0	-41,4	344,3
	<i>ИДӨгө пайыздар²</i>	2,9	1,4	-3,2	-0,6	5,2
Күндөлүк эсептин сальдосу ¹	<i>млн АКШ долл.</i>	-1 020,4	-1 016,1	-1 269,4	-1 058,6	-633,2
	<i>ИДӨгө пайыздар²</i>	-15,8	-14,1	-17,2	-16,2	-9,6
Товарлардын экспорту (ФОБ)	<i>млн АКШ долл.</i>	2 588,3	2 833,2	2 482,7	1 619,0	1 594,2
	<i>ИДӨгө пайыздар²</i>	40,0	39,3	33,7	24,8	24,2
Товарлардын импорту (ФОБ)	<i>млн АКШ долл.</i>	5 165,1	5 613,6	5 290,2	3 859,8	3 680,0
	<i>ИДӨгө пайыздар²</i>	79,9	77,8	71,8	59,1	55,8
Дүң эл аралык камдык активдер	<i>кийинки жылдын товарлар жана кыз- мат көрсөтүүлөр импортунун айлары</i>	3,7	4,1	4,8	4,5	4,6
Мамлекеттик тышкы карыз						
Мамлекеттик тышкы карыз ³	<i>млн АКШ долл.</i>	3 031,9	3 158,7	3 437,1	3 601,1	3 742,7
	<i>ИДӨгө пайыздар⁴</i>	47,0	44,4	50,9	64,5	56,6
	<i>товарлар жана кызмат көр- сөтүүлөр экспорту- на карата пайыздар</i>	84,8	81,2	101,6	145,7	154,4
Мамлекеттик тышкы карызды тейлөө (факт)	<i>млн АКШ долл.</i>	94,9	95,1	115,5	130,0	144,8
	<i>ИДӨгө пайыздар⁴</i>	1,5	1,3	1,6	2,0	2,2
	<i>товарлар жана кызмат көр- сөтүүлөр экспорту- на карата пайыздар</i>	2,7	2,4	3,4	5,3	6,0

* алдын ала алынган маалыматтар

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин маалыматтары

¹ "+" – оң сальдо; "-" – терс сальдо.² көрсөткүчтөрдү эсептөөдө жыл үчүн орточо курс боюнча кайра эсептелген ИДӨнүн доллар эквиваленти колдонулган.³ ЭВФтин кредиттерин кошо алганда.⁴ көрсөткүчтөрдү эсептөөдө жылдын акырындагы курс боюнча кайра эсептелген ИДӨнүн доллар эквиваленти колдонулган.

7-таблица**Акча-кредит саясатынын инструменттери**

	өлчөө бирдиги	2012	2013	2014	2015	2016
Улуттук банктын кредиттери						
бир күндүк кредиттер	млн сом	680,0	-	4 345,6	139,4	-
“овернайт” кредиттери	млн сом	4 912,2	8 095,2	56 724,6	26 663,3	2 045,6
7 күндүк кредиттер	млн сом	-	-	1 100,0	-	-
кредиттик аукциондор*	млн сом	-	900,9	3 260,0	1 475,0	1 440,0
ликвиддүүлүктү колдоо	млн сом	-	-	-	702,3	-
эл аралык уюмдарга	млн сом	-	-	-	1 200,0	678,2
“Овернайт” депозиттери						
көлөмү	млрд сом	-	-	137,6	325,6	1 986,5
Улуттук банктын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)						
	пайыздар	2,6	4,2	10,5	10,0	5,0
Улуттук банктын ноталары						
жүгүртүү мөөнөттөрү:						
7 күн						
сатуунун көлөмү	млн сом	1 347,8	2 280,0	68 172,6	67 139,7	102 293,4
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	5,6	3,2	6,1	9,9	2,6
14 күн						
сатуунун көлөмү	млн сом	2 608,8	1 234,5	-	800,0	8 000,0
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	6,2	3,9	-	9,9	0,7
28 күн						
сатуунун көлөмү	млн сом	24 591,1	41 050,6	10 583,6	-	-
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	6,7	3,6	4,8	-	-
Ачык рыноктогу операциялар						
Тике репо-операциялары	млн сом	-	-	-	-	-
Кайтарым репо-операциялары	млн сом	7 676,3	3 225,8	421,4	-	-
Улуттук банктын чет өлкө валютасындагы депозиттик операциялары**						
көлөмү	млн АКШ долл.	1 066,1	174,3	768,8	-	-
көлөмү	миң евро	-	0,4	1,2	-	-
Улуттук банктын валюталык интервенциялары						
Сатып алуу	млн АКШ долл.	4,8	-	20,5	44,0	191,9
Сатуу	млн АКШ долл.	43,1	14,7	536,7	339,1	162,7
Улуттук банктын валюталык своп-операциялары						
Сатып алуу	млн евро	-	-	1,3	1,3	-
Сатуу	млн евро	-	-	-	-	-
Милдеттүү камдык талаптар						
Милдеттүү камдардын өлчөмү (бир мезгилдин акырына карата)***						
улуттук валютада	пайыздар	9,0	9,0	9,0	-	-
ЕАЭБ өлкөлөрдүн жана Кытай Эл Республикасынын чет өлкө валюталарында	пайыздар				4,0	4,0
ЕАЭБ өлкөлөрдүн жана Кытай Эл Республикасынан тышкары чет өлкө валюталарында	пайыздар				4,0	4,0
Милдеттүү камдар (орточо жылдык)	млн сом	3 513,9	4 488,3	5 882,1	7 100,3	7 333,3
Үстөк камдар (орточо жылдык)	млн сом	2 126,9	2 333,8	1 095,6	740,0	1 369,9

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары

* Көрсөтүлгөн мезгил аралыгында айкын берилген кредиттердин көлөмү.

** Улуттук банк Башкармасынын 2014-жылдын 14-ноябрындагы №50/2 токтому менен 2013-жылдын 28-мартындагы №10/12 "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын чет өлкө валютасында депозиттик операцияларды жүргүзүү тартиби жөнүндө" жобонун аракетин жокко чыгаруу чечими кабыл алынган.

*** Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 23-декабрындагы №78/7 токтомуна ылайык милдеттүү камдык талаптардын өлчөмү улуттук валютада жана ЕАЭБ өлкөлөрүнүн, Кытай жана башка өлкөлөрдүн чет өлкө валюталарындагы милдеттенмелер боюнча өзүнчө белгиленген.

8-таблица

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016
Январь	12,20	3,05	4,11	11,00	10,00
Февраль	10,41	2,83	4,47	11,00	10,00
Март	9,56	2,98	6,00	11,00	8,00
Апрель	9,07	2,88	6,00	11,00	8,00
Май	8,04	2,96	6,00	9,50	6,00
Июнь	6,77	3,20	6,00	9,50	6,00
Июль	5,69	4,09	6,50	8,00	6,00
Август	4,89	4,16	6,50	8,00	6,00
Сентябрь	4,25	4,25	7,00	10,00	6,00
Октябрь	3,78	4,20	9,00	10,00	6,00
Ноябрь	3,16	4,18	10,00	10,00	5,50
Декабрь	2,64	4,17	10,50	10,00	5,00

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары

9-таблицаУлуттук валютадагы депозиттер боюнча пайыздык чендер (бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016
Юридикалык жактардын депозиттери боюнча	2,15	2,02	2,54	2,47	2,15
<i>талап боюнча төлөнүүчү</i>	<i>1,35</i>	<i>1,08</i>	<i>0,79</i>	<i>0,71</i>	<i>0,70</i>
<i>мөөнөттүү депозиттер:</i>	<i>8,55</i>	<i>8,42</i>	<i>10,79</i>	<i>13,07</i>	<i>11,93</i>
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	5,81	4,01	4,21	7,68	6,26
1-3 айга	5,49	5,84	7,21	7,65	6,59
3-6 айга	6,91	7,09	7,51	11,10	10,39
6-12 айга	11,53	11,76	13,61	16,23	13,42
1 жылдан ашкан	12,50	12,32	12,55	15,01	14,46
Жеке адамдардын депозиттери (аманаттары) боюнча	2,42	2,49	2,44	2,41	2,51
<i>талап боюнча төлөнүүчү</i>	<i>1,38</i>	<i>1,56</i>	<i>1,63</i>	<i>1,48</i>	<i>1,54</i>
<i>мөөнөттүү депозиттер:</i>	<i>11,29</i>	<i>10,70</i>	<i>11,03</i>	<i>12,52</i>	<i>12,78</i>
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	4,06	3,76	3,48	4,75	5,51
1-3 айга	6,29	5,76	6,00	6,96	6,30
3-6 айга	9,74	9,10	8,87	9,77	9,65
6-12 айга	12,52	11,90	12,02	13,21	13,42
1 жылдан ашкан	14,27	13,41	13,37	14,30	15,09
Резидент эместердин депозиттери боюнча	1,91	2,03	1,33	1,46	2,01
<i>талап боюнча төлөнүүчү</i>	<i>0,11</i>	<i>0,18</i>	<i>0,05</i>	<i>0,01</i>	<i>0,08</i>
<i>мөөнөттүү депозиттер:</i>	<i>10,43</i>	<i>10,66</i>	<i>10,96</i>	<i>11,31</i>	<i>13,31</i>
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	5,40	5,68	7,04	5,36	6,53
1-3 айга	6,74	6,23	5,75	5,84	7,92
3-6 айга	9,32	8,45	8,62	9,00	9,79
6-12 айга	12,13	11,48	11,80	12,36	13,00
1 жылдан ашкан	14,09	13,06	12,92	14,62	15,18
Оргочо салмактанып алынган чен	2,32	2,33	2,49	2,46	2,42

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

10-таблица

Чет өлкө валютасындагы депозиттер боюнча пайыздык чендер (бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016
Юридикалык жактардын депозиттери боюнча	0,53	0,73	0,87	0,99	0,28
<i>талап боюнча төлөнүүчү</i>	<i>0,28</i>	<i>0,28</i>	<i>0,28</i>	<i>0,17</i>	<i>0,09</i>
<i>мөөнөттүү депозиттер:</i>	<i>4,94</i>	<i>4,06</i>	<i>3,83</i>	<i>4,84</i>	<i>3,16</i>
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	2,90	1,36	2,48	1,73	2,23
1-3 айга	4,48	3,08	2,46	2,10	1,95
3-6 айга	3,32	4,37	3,57	3,92	2,20
6-12 айга	7,58	5,74	5,39	5,17	3,65
1 жылдан ашкан	6,41	7,34	7,24	7,90	4,27
Жеке адамдардын депозиттери (аманаттары) боюнча	1,00	0,84	0,92	1,19	0,97
<i>талап боюнча төлөнүүчү</i>	<i>0,10</i>	<i>0,07</i>	<i>0,11</i>	<i>0,10</i>	<i>0,27</i>
<i>мөөнөттүү депозиттер:</i>	<i>6,96</i>	<i>6,41</i>	<i>6,43</i>	<i>6,53</i>	<i>4,99</i>
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	1,69	1,54	1,44	1,86	3,67
1-3 айга	4,02	3,32	2,94	3,05	3,89
3-6 айга	6,40	5,75	5,39	4,62	3,44
6-12 айга	8,71	7,97	7,42	6,53	5,42
1 жылдан ашкан	10,23	9,82	8,86	8,54	5,50
Резидент эместердин депозиттери боюнча	0,36	0,51	0,53	1,06	0,64
<i>талап боюнча төлөнүүчү</i>	<i>0,02</i>	<i>0,03</i>	<i>0,00</i>	<i>0,01</i>	<i>0,11</i>
<i>мөөнөттүү депозиттер:</i>	<i>6,93</i>	<i>6,43</i>	<i>6,86</i>	<i>7,03</i>	<i>4,90</i>
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	1,96	1,40	1,21	2,54	6,81
1-3 айга	4,36	3,17	3,48	2,62	3,44
3-6 айга	6,39	4,94	5,65	4,50	2,50
6-12 айга	7,92	7,23	7,31	6,85	5,63
1 жылдан ашкан	8,99	9,14	8,64	8,09	5,36
Орточо салмактанып алынган чен	0,78	0,77	0,86	1,09	0,63

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

11-таблица

Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	дек.12	дек.13	дек.14	дек.15	дек.16
Орточо салмактанып алынган чен	23,9	21,7	22,4	24,2	22,2
Өнөр жайы	23,9	14,4	16,0	17,4	14,6
Айыл чарбасы	25,8	22,8	24,1	23,9	24,2
Транспорт жана байланыш	23,3	22,9	25,4	22,1	22,5
Соода	22,7	21,2	20,4	23,3	20,0
Даярдоо жана кайра иштетүү	25,8	28,4	17,1	13,1	18,1
Курулуш	24,5	17,8	21,4	23,2	20,1
Ипотека	24,1	19,6	19,2	20,1	14,5
Керектөө кредиттери	27,9	25,6	28,1	31,5	28,9
Жана башкалар	16,9	19,0	19,9	25,4	22,4
анын ичинде:					
1 айга чейин	32,7	25,8	20,6	21,4	20,9
Өнөр жайы	-	15,0	13,8	17,0	16,1
Айыл чарбасы	-	-	-	-	-
Транспорт жана байланыш	-	-	-	-	-
Соода	35,0	16,3	15,0	16,7	16,6
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	13,0	-	-	-
Ипотека	-	-	-	-	-
Керектөө кредиттери	32,1	31,7	30,2	30,1	28,2
Жана башкалар	19,1	-	-	23,6	21,2
1-3 айга	12,7	16,2	15,5	11,3	23,2
Өнөр жайы	-	15,0	-	-	26,0
Айыл чарбасы	30,0	31,2	21,1	29,6	25,5
Транспорт жана байланыш	-	30,0	-	-	-
Соода	20,7	29,6	26,3	22,2	20,1
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	13,0	-	-	-
Ипотека	-	-	-	0,0	15,0
Керектөө кредиттери	42,3	28,2	29,1	29,7	28,7
Жана башкалар	9,4	25,9	14,8	27,3	25,6
3-6 айга	28,3	19,4	24,4	26,3	29,3
Өнөр жайы	30,0	-	-	10,3	13,5
Айыл чарбасы	26,7	28,8	28,7	19,2	32,7
Транспорт жана байланыш	-	-	29,7	33,4	31,2
Соода	28,1	28,0	20,4	21,4	29,1
Даярдоо жана кайра иштетүү	35,0	-	-	-	-
Курулуш	24,9	13,0	23,0	34,6	24,5
Ипотека	34,0	-	-	-	35,3
Керектөө кредиттери	30,1	29,8	31,1	33,9	32,8
Жана башкалар	27,3	23,0	24,4	20,4	28,5
6-12 айга	27,1	26,0	20,8	27,7	27,0
Өнөр жайы	26,8	16,2	20,3	20,6	15,3
Айыл чарбасы	30,0	25,4	20,0	23,0	23,1
Транспорт жана байланыш	27,9	25,6	28,8	33,3	28,5
Соода	24,8	25,3	18,0	27,7	25,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	30,7	28,8	34,3	27,9	28,0
Курулуш	29,6	27,3	28,1	33,0	21,0
Ипотека	33,2	30,4	25,4	24,0	25,8
Керектөө кредиттери	29,9	28,8	30,2	33,5	32,1
Жана башкалар	19,5	25,4	26,3	28,7	27,6
1 жылдан ашкан	22,8	20,9	23,8	24,1	21,2
Өнөр жайы	23,4	14,1	17,2	17,5	14,3
Айыл чарбасы	24,3	22,1	26,2	24,3	24,5
Транспорт жана байланыш	23,0	22,6	25,2	21,5	22,1
Соода	22,0	21,0	23,0	24,2	20,6
Даярдоо жана кайра иштетүү	24,8	27,9	14,3	12,3	18,0
Курулуш	24,3	20,3	20,9	23,0	20,0
Ипотека	23,5	19,5	19,1	24,0	14,5
Керектөө кредиттери	24,6	22,3	25,9	30,6	26,8
Жана башкалар	18,5	18,2	25,1	25,2	21,4

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

12-таблица

Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)

(проценты)

	дек.12	дек.13	дек.14	дек.15	дек.16
Орточо салмактанып алынган чен	18,0	15,1	15,1	13,6	11,2
Өнөр жайы	13,6	14,2	12,8	13,6	9,8
Айыл чарбасы	17,8	17,6	20,4	13,2	8,1
Транспорт жана байланыш	21,2	19,2	18,9	15,3	12,6
Соода	20,7	14,7	14,6	13,2	11,6
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	20,0	13,0	12,6	-
Курулуш	12,5	13,9	13,2	15,2	12,0
Ипотека	18,1	17,1	18,5	14,1	13,4
Керектөө кредиттери	20,0	18,0	19,1	16,1	16,8
Жана башкалар	14,8	14,4	15,4	14,2	11,0
анын ичинде:					
1 айга чейин	34,2	12,8	12,8	12,6	12,1
Өнөр жайы	-	15,3	14,2	14,1	13,4
Айыл чарбасы	-	-	-	-	-
Транспорт жана байланыш	-	-	-	-	-
Соода	36,0	12,7	12,4	12,4	11,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	-	-	-	-
Ипотека	-	29,5	26,0	10,6	-
Керектөө кредиттери	19,1	14,6	17,4	13,8	12,8
Жана башкалар	0,0	-	-	-	-
1-3 айга	15,6	14,4	12,1	13,0	16,7
Өнөр жайы	-	22,1	18,0	13,0	-
Айыл чарбасы	-	-	-	-	-
Транспорт жана байланыш	-	-	-	-	-
Соода	14,5	13,8	14,5	23,0	20,0
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	-	0,0	-	-
Ипотека	19,1	-	-	-	-
Керектөө кредиттери	21,0	14,0	22,9	16,0	14,0
Жана башкалар	14,0	14,3	17,7	-	-
3-6 айга	14,3	13,2	12,6	15,4	12,6
Өнөр жайы	-	13,3	14,0	14,0	13,0
Айыл чарбасы	-	20,0	26,0	-	-
Транспорт жана байланыш	34,0	-	-	-	-
Соода	15,5	15,0	12,3	15,4	12,3
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	10,5	-	-	-
Ипотека	20,3	-	-	23,0	-
Керектөө кредиттери	18,3	21,3	23,1	18,7	-
Жана башкалар	13,2	-	27,0	15,6	17,4
6-12 айга	15,1	15,7	16,9	15,2	14,6
Өнөр жайы	12,6	14,3	15,3	14,2	14,8
Айыл чарбасы	27,3	21,7	23,3	26,9	16,0
Транспорт жана байланыш	22,7	18,4	22,8	22,0	-
Соода	14,9	16,8	17,6	14,8	14,2
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	15,3	9,4	12,9	-	18,0
Ипотека	20,3	15,7	16,0	16,9	10,0
Керектөө кредиттери	21,6	19,5	21,6	22,0	25,5
Жана башкалар	19,8	16,9	15,0	14,5	14,0
1 жылдан ашкан	15,8	15,6	15,7	14,0	10,9
Өнөр жайы	14,0	14,1	12,4	13,3	9,4
Айыл чарбасы	17,2	17,5	20,2	13,2	7,2
Транспорт жана байланыш	21,0	19,2	18,8	15,3	12,6
Соода	16,3	15,4	15,5	13,7	11,4
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	20,0	13,0	12,6	-
Курулуш	12,4	14,7	14,8	15,2	11,9
Ипотека	17,5	17,1	18,5	15,1	13,5
Керектөө кредиттери	19,6	18,1	19,1	18,4	17,5
Жана башкалар	16,6	14,4	15,4	14,2	11,0

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

13-таблица

Банктык эмес финансы-кредит мекемелеринин кредиттери боюнча пайыздык чендер
(бир мезгилдин акырына карата)
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016
Микрофинансылык уюмдардын	34,9	31,0	30,0	32,2	31,4
<i>алардын ичинен төмөнкүлөргө багытталган:</i>					
Өнөр жайына	32,5	27,9	26,3	26,9	25,8
Айыл чарбасына	36,5	31,9	31,5	33,2	31,7
Транспортко	26,8	25,2	25,6	24,6	26,7
Байланышка	30,0	28,0	30,0	35,3	39,7
Соода жана коммерцияга	35,7	31,1	29,6	32,6	31,0
Даярдоо жана кайра иштетүүгө	12,3	13,3	23,7	20,5	13,7
Курулушка жана ипотекага	29,9	30,4	24,2	31,0	33,3
Кызмат көрсөтүүлөргө	39,2	34,7	32,4	34,0	33,8
Керектөө кредиттери	41,7	34,0	32,6	34,2	34,1
Финансы-кредиттик мекемелерге кредиттер	17,5	18,4	18,9	21,2	21,0
Жана башкалар	31,5	26,3	26,6	22,9	26,9
Кредиттик союздар	29,1	27,3	25,6	27,9	27,8
<i>алардын ичинен төмөнкүлөргө багытталган:</i>					
Өнөр жайына	31,1	29,2	29,0	30,0	31,7
Айыл чарбасына	28,3	25,8	25,7	27,7	28,3
Транспорт жана байланышка	26,8	25,7	25,2	25,6	25,4
Соода жана коммерцияга	28,6	28,0	24,4	27,5	27,0
Даярдоо жана кайра иштетүүгө	28,7	27,0	25,5	26,7	29,3
Курулуш жана ипотекага	26,0	25,1	24,0	22,8	23,4
Кызмат көрсөтүүлөргө	29,6	34,7	26,6	26,9	31,3
Жана башкалар	33,7	28,7	28,7	31,1	29,8
Адистештирилген ФКМ (КСФК) "Кредиттик союздардын финансылык компаниясы" ААКсы	15,9	15,4	15,9	16,5	16,6

Булагы: Банктык эмес финансы-кредит мекемелердин маалыматтары

14-таблица

Банктар аралык кредиттер боюнча пайыздык чендердин жылдык орточо деңгээли
(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016
Банктар аралык репо операциялары	7,7	3,8	6,8	9,3	4,0
1 күнгө чейинки	8,1	3,8	6,8	8,9	4,8
2 - 7 күнгө	7,7	3,7	6,8	9,2	3,7
8 - 14 күнгө	7,5	4,3	7,7	10,1	4,6
15 - 30 күнгө	-	-	9,5	10,7	1,5
31 - 60 күнгө	-	7,5	-	-	-
61 - 90 күнгө	-	-	-	-	-
91 - 180 күнгө	-	-	-	-	-
181 - 360 күнгө	-	-	-	-	-
360 күндөн ашкан мөөнөткө	-	-	-	-	-
Улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер	7,7	7,2	10,5	14,1	6,9
1 күнгө чейинки	5,0	-	-	-	-
2 - 7 күнгө	7,3	3,9	7,0	11,0	8,3
8 - 14 күнгө	8,3	3,0	11,8	13,0	3,3
15 - 30 күнгө	9,0	6,5	-	-	6,7
31 - 60 күнгө	10,1	-	-	13,0	2,0
61 - 90 күнгө	-	-	-	-	10,0
91 - 180 күнгө	9,6	7,4	7,5	-	12,0
181 - 360 күнгө	6,5	7,7	9,8	18,0	10,6
360 күндөн ашкан мөөнөткө	6,5	9,8	-	-	-
Чет өлкө валютасындагы банктар аралык кредиттер	1,6	-	0,5	1,4	2,0
1 күнгө чейинки	2,6	-	-	-	-
2 - 7 күнгө	1,2	-	0,5	1,4	2,0
8 - 14 күнгө	0,0	-	-	-	2,0
15 - 30 күнгө	0,0	-	-	-	-
31 - 60 күнгө	-	-	-	-	-
61 - 90 күнгө	-	-	-	-	-
91 - 180 күнгө	-	-	-	-	-
181 - 360 күнгө	-	-	-	-	-
360 күндөн ашкан мөөнөткө	-	-	-	-	-

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

Эскертүү: пайыздык чендер резидент эместер менен келишилген бүтүмдөрдү эске алуусуз, көрсөтүлгөн.

15-таблица

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

(млн АКШ доллары)

	2012	2013	2014	2015	2016*
Күндөлүк операциялардын эсеби	-1 020,4	-1 016,1	-1 269,4	-1 058,6	-633,2
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр	-2 912,6	-2 831,1	-3 138,0	-2 428,7	-2 273,8
Соода балансы	-2 576,8	-2 780,4	-2 807,5	-2 240,8	-2 085,8
Экспорт (ФОБ) ¹	2 588,3	2 833,2	2 482,7	1 619,0	1 594,2
КМШ	1 760,0	1 810,7	1 480,6	711,5	624,2
Алыскы чет өлкөлөр	828,3	1 022,4	1 002,1	907,4	970,0
Импорт (ФОБ)	5 165,1	5 613,6	5 290,2	3 859,8	3 680,0
КМШ	2 689,4	2 787,1	2 580,4	2 078,7	1 574,4
Алыскы чет өлкөлөр	2 475,7	2 826,5	2 709,8	1 781,1	2 105,6
Кызмат көрсөтүүлөр балансы	-335,8	-50,7	-330,5	-187,9	-188,0
Транспорттук кызмат көрсөтүүлөр	-461,7	-358,0	-450,4	-257,2	-233,5
Кыдыруулар	84,5	179,2	32,6	26,4	-28,4
Жана башка кызмат көрсөтүүлөр	62,4	148,8	107,2	62,9	93,9
Техникалык жардам	-21,0	-20,7	-20,0	-20,0	-20,0
Кирешелер	-169,3	-423,0	-307,2	-258,0	-263,0
Тике инвестициялар боюнча кирешелер	-110,8	-348,1	-223,2	-191,0	-183,9
Портфельдик инвестициялар боюнча кирешелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Башка инвестициялар боюнча кирешелер	-29,7	-53,0	-60,6	-49,1	-63,1
Кредиттер боюнча пайыздар	-46,8	-70,0	-78,6	-66,5	-67,5
Башка инвестициялар боюнча ж.б кирешелер	17,1	16,9	18,0	17,4	4,4
Эмгекке төлөөлөр	-28,8	-21,8	-23,3	-18,7	-16,0
Күндөлүк трансферттер	2 061,5	2 238,0	2 175,8	1 628,1	1 903,6
Расмий трансферттер	63,2	84,1	133,7	113,2	83,8
Жеке трансферттер	1 998,3	2 153,9	2 042,1	1 514,9	1 819,8
Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби	872,2	986,3	616,9	792,8	599,9
Капитал менен операциялар эсеби	166,1	280,3	65,8	79,1	111,1
Капиталдык трансферттер	166,1	280,3	65,8	79,1	111,1
Финансылык эсеп	706,1	706,0	551,1	713,7	488,8
Тике инвестициялар ¹	292,9	626,1	232,9	1 009,1	429,9
Портфельдик инвестициялар	5,7	4,8	0,1	-129,0	-10,0
Финансы деривативдери	-0,4	-0,1	-0,5	5,3	19,3
Башка инвестициялар	407,9	75,2	318,7	-171,7	49,7
Активдер (“-” көбөйүү)	98,7	-250,7	-472,5	-410,2	-42,0
Коммерциялык банктар	-8,2	-81,5	-21,7	-157,1	92,9
Дебитордук карыз	-33,1	-28,7	-184,0	-26,2	-109,0
Чет өлкөдөгү ишканалардын эсептери	181,0	2,5	-24,6	-201,3	-193,5
Жана башка активдер	-40,9	-143,0	-242,2	-25,6	167,5
Милдеттенмелер (“+” көбөйүү)	309,2	325,9	791,2	238,5	91,7
Коммерциялык банктар	8,6	24,7	21,1	5,3	-36,6
Кредиттер	353,5	191,6	699,1	232,6	101,7
Мамлекеттик секторго кредиттер	285,4	177,8	442,6	260,5	263,1
Жеке секторго кредиттер	68,1	13,8	256,5	-28,0	-161,3
Кредитордук карыз	-53,0	109,6	71,0	0,6	26,5
Башка милдеттенмелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Каталар жана калтырып кетүүлөр	332,5	131,0	414,6	224,4	377,5
Жалпы баланс	184,3	101,2	-238,0	-41,4	344,3
Каржылоо	-184,3	-101,2	238,0	41,4	-344,3

* алдын ала алынган маалыматтар

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин жана башка уюмдардын маалыматтары

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен.

16-таблица

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жана мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карызынын кредиторлор боюнча түзүмү
(млн АКШ доллары)

	2012	2013	2014	2015	2016
Мамлекеттик жана мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карыз (1+2+3):	3 031,9	3 158,7	3 437,1	3 601,1	3 742,7
1. Көп тараптуу карыз:	1 567,5	1 629,8	1 558,9	1 531,3	1 523,8
Дүйнөлүк банк	674,8	697,1	671,5	639,3	618,2
Азия өнүктүрүү банкы	594,6	607,1	583,6	575,4	567,9
Эл аралык валюта фондусу	190,5	202,7	185,2	188,2	188,0
Ислам өнүктүрүү банкы	61,7	64,0	59,0	59,5	64,6
Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы	29,6	40,0	40,6	41,0	42,5
Эл аралык айыл чарбасын өнүктүрүү фонду	8,9	9,0	9,4	9,9	12,2
Түндүк өнүктүрүү фонду	5,9	6,1	5,2	4,6	4,3
ОПЕК	1,3	3,9	4,0	4,5	4,8
Евразия өнүктүрүү банкы	-	-	0,4	3,5	5,5
Европа Бирлиги	-	-	-	5,4	15,8
2. Эки тараптуу карыз:	1 464,4	1 528,9	1 878,2	2 069,7	2 219,0
2.1. КМШ өлкөлөрү:	489,0	300,0	300,0	300,0	270,0
Россия	488,9	300,0	300,0	300,0	270,0
Беларуссия	0,1	-	-	-	-
2.2. Башка өлкөлөр:	975,4	1 228,9	1 578,2	1 769,7	1 949,0
Кытай	527,5	758,4	1 115,9	1 296,4	1 482,8
Япония	320,6	263,1	229,4	229,0	236,0
Германия	81,3	98,4	102,4	100,1	81,7
Корея	15,9	17,4	16,7	15,6	15,1
Кувейт фонду	10,7	9,3	8,6	9,7	8,6
Түркия	10,0	70,5	90,0	97,0	97,0
Франция	5,9	6,1	5,4	4,8	4,7
Дания	3,3	3,3	3,3	3,2	3,1
Сауд өнүктүрүү фонду	0,2	1,3	3,9	7,4	11,2
Бириккен Араб Эмираттары	-	1,1	2,6	6,4	8,8
3. Мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карыз	-	-	-	-	-

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин маалыматтары

17-таблица

Коммерциялык банктардын уставдык (акционердик) капиталы тууралуу маалыматтар (бир мезгилдин акырына карата)

(млн сом)

	2012			2013			2014			2015			2016		
	а	б	в	а	б	в	а	б	в	а	б	в	а	б	в
Банктардын агалыштары															
Бардыгы болуп	9 847,9	9 847,9	3 301,9	10 482,8	10 442,3	3 815,4	11 199,6	11 170,9	3 999,2	16 188,4	16 088,4	6 885,7	19 047,2	18 977,2	8 349,0
1 "Айыл Банк" ААКсы	600,0	600,0	0,0	600,0	600,0	0,0	600,0	600,0	0,0	1 797,5	1 697,5	0,0	1 922,3	1 922,3	0,0
2 РК "АМАНБАНК" ААКсы	372,0	372,0	0,1	372,0	372,0	0,1	600,0	600,0	0,1	680,0	680,0	0,1	750,0	680,0	0,1
3 "Азиз Банк" ЖАК	230,4	230,4	179,0	271,0	230,4	179,0	299,7	271,0	210,5	335,6	335,6	260,8	400,0	400,0	310,8
4 "Бай-Тулум" Банк ЖАК	615,0	615,0	245,1	715,0	715,0	329,9	715,0	715,0	329,9	715,0	715,0	329,9	790,0	790,0	404,9
5 "БАКАЙ БАНК" ААКсы	326,5	326,5	0,0	339,9	339,9	0,0	384,9	384,9	0,0	475,9	475,9	0,0	482,8	482,8	0,0
6 "БТА Банк" ЖАК	1 000,0	1 000,0	0,0	1 000,0	1 000,0	0,0	1 000,0	1 000,0	0,0	1 000,0	1 000,0	710,0	1 000,0	1 000,0	710,0
7 "Демир Кыргыз Интернэшнл Банк" ЖАК	132,5	132,5	132,5	132,5	132,5	132,5	132,5	132,5	132,5	300,0	300,0	300,0	400,0	400,0	400,0
8 "Дос-Кредобанк" ААКсы	270,7	270,7	0,0	270,7	270,7	0,0	304,4	304,4	0,0	304,4	304,4	0,0	404,4	404,4	0,0
9 "Евразия Сактык Банк" ААКсы	300,0	300,0	0,1	300,0	300,0	119,9	300,0	300,0	119,9	300,0	300,0	156,9	300,0	300,0	156,9
10 Инвестбанк "Ысык-Көл" ААКсы ¹	271,0	271,0	0,3	271,0	271,0	0,3	271,0	271,0	0,3	-	-	-	-	-	-
11 "Капитал Банк" ААКсы	255,0	255,0	0,0	310,1	310,1	0,0	310,1	310,1	0,0	382,6	382,6	0,0	432,9	432,9	0,0
12 "Компаньон Банк" ЖАК ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 "Кыргыз-Швейцария Банка" ЖАК	-	-	-	242,4	242,4	242,4	242,4	242,4	242,4	422,4	422,4	422,4	566,4	566,4	566,4
14 "Кыргыз Инвестициялык Кредит Банк" ЖАК	829,5	829,5	746,6	861,8	861,8	775,6	1 030,5	1 030,5	927,5	1 328,2	1 328,2	1 195,4	1 211,5	1 211,5	1 090,4
15 "Кыргызкоммерцбанк" ААКсы ³	153,5	153,5	147,0	153,5	153,5	147,0	153,5	153,5	147,0	300,0	300,0	0,1	400,0	400,0	0,1
16 "Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН" ААКсы	521,1	521,1	0,0	622,2	622,2	0,0	782,0	782,0	0,0	921,3	921,3	0,0	1 080,8	1 080,8	0,0
17 "Манас Банк" ЖАК ⁴	377,7	377,7	377,7	377,7	377,7	377,7	377,7	377,7	377,7	-	-	-	-	-	-
18 "Оптима Банк" ААКсы	700,0	700,0	680,0	700,0	700,0	680,0	700,0	700,0	680,0	700,0	700,0	680,0	1 050,0	1 050,0	1 020,0
19 "Росинбанк" ААКсы	40,9	40,9	0,0	40,9	40,9	36,8	40,9	40,9	36,8	647,2	647,2	582,5	647,2	647,2	356,4
20 "РСК Банк" ААКсы	1 244,0	1 244,0	0,0	1 244,0	1 244,0	0,0	1 244,0	1 244,0	0,0	1 741,0	1 741,0	0,0	1 846,0	1 846,0	0,0
21 АКБ "Толубай" ЖАК	200,0	200,0	3,4	235,0	235,0	3,9	268,0	268,0	4,4	322,0	322,0	5,2	412,0	412,0	6,3
22 "ФинансКредитБанк КАБ" ААКсы	300,0	300,0	54,5	300,0	300,0	54,5	300,0	300,0	54,5	300,0	300,0	54,5	550,0	550,0	0,0
23 "ФИНКА Банк" ЖАК ⁵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 353,8	1 353,8	1 353,8	1 353,8	1 353,8	1 353,8
24 "Халык Банк Кыргызстан" ААКсы	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2	534,2
25 "Чанг Ан Банк" ААКсы ⁶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	600,0	600,0	0,0	600,0	600,0	0,0
26 "ЭкоИсламикБанк" ААКсы	372,4	372,4	0,0	387,4	387,4	0,0	407,4	407,4	0,0	427,3	427,3	0,0	512,3	512,3	38,3
27 Пакистан Улуттук банкынын Бишкек филиалы	201,5	201,5	201,5	201,5	201,5	201,5	201,5	201,5	201,5	300,0	300,0	300,0	400,0	400,0	400,0

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

Эскертүү: а – жарыяланган уставдык капитал, б – төлөнгөн уставдык капитал, в – анын ичинде чет өлкө капиталы.

¹ 2015-жылдын 3-июлунан тартып банктык лицензия кайтарылып алынган.

² "Компаньон Финанс тобу" МФК ЖАКты өзгөртүп түзүү аркылуу түзүлгөн "Компаньон Банк" ЖАКка 2016-жылдын 12-январында улуттук жана чет өлкө валюталарында банк операциялары жүргүзүүгө укук берүүчү лицензиялар берилген.

³ 2015-жылдын 17-июлунан тартып "Казкоммерцбанк Кыргызстан" ААКсынын аталышы "Кыргызкоммерцбанк" ААКсы болуп өзгөртүлгөн.

⁴ 2015-жылдын 23-июлунан тартып банктык лицензия кайтарылып алынган.

⁵ "Финка" Микрокредиттик компаниясы ЖАКты өзгөртүп түзүү аркылуу түзүлгөн "ФИНКА Банк" ЖАКка 2015-жылдын 3-мартында улуттук жана чет өлкө валюталарында банк операциялары жүргүзүүгө укук берүүчү лицензиялар берилген.

⁶ 2015-жылдын 7-октябрында "Чанг Ан" Инвестициялык Банкы" ААКсына улуттук жана чет өлкө валютасында банк операцияларын жүргүзүүгө укук берүүчү лицензиялар берилген.

18-таблица

Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын чогуу алгандагы регулятивдик отчету
(млн сом)

	2012	2013	2014	2015	2016*
АКТИВДЕР					
Акча каражаттары	8 114,2	8 705,2	11 482,9	10 748,1	13 289,3
Улуттук банктагы корреспонденттик эсеп	6 650,3	6 685,5	7 935,4	9 852,1	12 303,3
Башка банктардагы корреспонденттик эсептер	7 691,7	11 157,9	12 923,6	26 991,2	15 960,5
Башка банктардагы депозиттер	3 240,4	5 649,6	3 975,7	9 719,1	7 571,3
Баалуу кагаздар портфели	8 892,3	10 285,0	6 444,5	7 710,7	13 044,9
Репо келишими боюнча сатылып алынган баалуу кагаздар	819,3	584,4	209,1	325,3	15,1
“Таза” кредиттер жана финансылык ижара	39 477,8	54 672,8	78 524,0	90 804,2	87 108,1
Финансы-кредит мекемелерине кредиттер жана финансылык ижара ¹	2 124,9	3 724,6	3 779,4	3 179,8	1 245,3
Кардарларга кредиттер жана финансылык ижара ²	40 105,4	53 961,6	78 756,3	93 953,5	93 499,0
(минус) кредиттер боюнча атайын РППУ жана финансылык ижара	-2 752,5	-3 013,3	-4 011,8	-6 329,1	-7 636,2
Негизги каражаттар	5 396,8	6 033,8	6 546,6	7 684,8	9 172,7
Инвестициялар жана финансылык катышуу	88,8	149,4	208,9	228,0	291,6
Башка активдер	7 074,8	7 168,3	9 370,4	13 964,5	19 421,0
БАРДЫГЫ БОЛУП: АКТИВДЕР	87 446,5	111 092,0	137 621,0	178 028,2	178 177,8
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР					
Улуттук банк алдындагы милдеттенмелер	739,0	850,2	3 735,1	4 686,8	5 515,0
Банктардын эсептешүү эсептери жана депозиттери	2 743,9	3 908,6	3 611,5	7 068,1	2 216,1
Банк-резиденттердин	980,1	1 296,1	423,2	3 300,6	382,1
Банк-резидент эместердин	1 763,8	2 612,5	3 188,4	3 767,4	1 834,0
Эсептешүү эсептери	18 507,1	21 309,9	24 941,3	29 233,5	34 522,2
Финансы-кредит мекемелеринин эсептешүү эсептери	988,3	1 129,8	1 233,5	841,8	687,7
Кардарлардын эсептешүү эсептери ³	17 518,8	20 180,1	23 707,8	28 391,7	33 834,5
Талап боюнча төлөнүүчү депозиттер	11 138,2	15 222,6	16 115,8	21 805,7	24 574,6
Финансы-кредит мекемелеринин талап боюнча төлөнүүчү депозиттери	1 164,0	1 860,4	1 384,3	719,7	368,0
Кардарлардын талап боюнча төлөнүүчү депозиттери ³	9 974,2	13 362,2	14 731,5	21 086,0	24 206,6
Мөөнөттүү депозиттер	14 000,8	22 048,6	31 059,8	38 315,3	34 865,1
Финансы-кредит мекемелеринин мөөнөттүү депозиттери	412,7	550,1	1 880,8	889,5	665,4
Кардарлардын мөөнөттүү депозиттери ³	13 588,1	21 498,5	29 178,9	37 425,8	34 199,7
Резиденттер эместердин депозиттери ⁴	2 199,9	2 719,8	4 165,0	6 415,1	5 862,0
Өкмөттүн депозиттери	4 805,3	6 033,3	6 252,8	7 108,1	7 255,3
Өкмөттүн кредиттери	1 629,6	1 566,6	1 504,7	1 943,6	2 600,1
Репо келишими боюнча сатылган баалуу кагаздар	23,5	0,0	209,1	325,3	15,1
Алынган кредиттер	8 403,1	9 113,7	12 374,4	21 630,7	19 325,0
Башка милдеттенмелер	7 238,1	9 516,1	12 821,1	13 412,4	12 808,7
БАРДЫГЫ БОЛУП: МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР	71 428,6	92 289,4	116 790,6	151 944,6	149 559,4
КАПИТАЛ					
Акционердик капитал	9 756,7	10 848,4	11 642,4	16 132,1	19 189,5
Банктын келечекте керектөөлөрү үчүн камдар	751,7	862,6	1 027,2	723,6	597,9
Өткөн жылдардын бөлүштүрүлбөгөн пайдасы	4 057,0	5 053,3	5 664,3	7 173,9	7 171,3
Өтүп жаткан жылдын пайдасы/чыгымы	900,2	1 327,1	1 910,2	1 531,4	893,2
Кайра баалоо эсептери	552,3	711,1	586,4	522,5	766,6
БАРДЫГЫ БОЛУП: КАПИТАЛ	16 017,9	18 802,5	20 830,5	26 083,6	28 618,5
БАРДЫГЫ БОЛУП: МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР ЖАНА КАПИТАЛ	87 446,5	111 092,0	137 621,0	178 028,2	178 177,8

* алдын ала алынган маалыматтар

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

¹ банктарга, резидент жана резидент эмес финансы-кредит мекемелерине берилүүчү кредиттерди камтыйт.

² резидент жана резидент эмес жеке адамдарга жана юридикалык жактарга берилүүчү кредиттерди камтыйт.

³ юридикалык жактардын жана жеке адамдардын эсептерин камтыйт.

⁴ финансы-кредит мекемелеринин, юридикалык жактардын жана жеке адамдардын эсептерин камтыйт.

19-таблица

Коммерциялык банктардын 2016-жылдын акырына карата башкы мекемелери жана филиалдары жөнүндө маалыматтар

Банк	Башкы мекеменин жайгашкан жери	Бардыгы болуп филиалдар	Бишкек обл.	Баткен обл.	Жалал-Абад обл.	Ысык-Көл обл.	Нарын обл.	Ош обл.	Талас обл.	Чүй обл.
		324	65	26	50	40	21	60	18	44
Бардыгы болуп филиалдар		324	65	26	50	40	21	60	18	44
резидент банктардын филиалдары										
1 "Айыл Банк" ААКсы	Бишкек ш.	32	3	4	6	3	2	7	2	5
2 РҚ "АМАНБАНК" ААКсы	Бишкек ш.	16	2	-	1	3	1	5	1	3
3 "Азия Банк" ЖАК	Бишкек ш.	8	2	-	1	2	-	1	-	2
4 "Бай-Түшүм" Банки ЖАК	Бишкек ш.	7	1	1	1	1	1	1	1	-
5 "БАКАЙ БАНК" ААКсы	Бишкек ш.	9	1	1	1	1	1	1	1	2
6 "БТА Банк" ЖАК	Бишкек ш.	14	2	1	2	3	-	4	-	2
7 "Демир Кыргыз Интернэшнл Банк" ЖАК	Бишкек ш.	13	6	1	1	1	1	2	1	-
8 "Дос-Кредобанк" ААКсы	Бишкек ш.	10	2	-	1	2	1	1	1	2
9 "Евразия Сактык Банки" ААКсы	Бишкек ш.	3	1	-	1	-	-	1	-	-
10 "Капитал Банк" ААКсы	Бишкек ш.	3	-	1	1	-	-	1	-	-
11 "Компаньон Банки" ЖАК	Бишкек ш.	16	2	2	4	2	2	2	1	1
12 "Кыргыз-Швейцария Банки" ЖАК	Бишкек ш.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 "Кыргыз Инвестициялык Кредит Банки" ЖАК	Бишкек ш.	16	5	1	2	1	1	3	1	2
14 "Кыргызкоммерцбанк" ААКсы	Бишкек ш.	3	2	-	-	-	-	1	-	-
15 "Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН" ААКсы	Бишкек ш.	35	8	2	7	3	3	6	1	5
16 "Оптима Банк" ААКсы	Бишкек ш.	18	7	1	1	3	-	2	1	3
17 "Росинбанк" ААКсы	Бишкек ш.	21	7	2	2	3	-	3	1	3
18 "РСК Банк" ААКсы	Бишкек ш.	51	3	5	10	7	5	9	4	8
19 АКБ "Толубай" ЖАК	Бишкек ш.	2	2	-	-	-	-	-	-	-
20 "ФинансКредитБанк КАБ" ААКсы	Бишкек ш.	6	-	-	1	1	1	2	-	1
21 "ФИНКА Банки" ЖАК	Бишкек ш.	24	3	3	5	2	2	4	2	3
22 "Халык Банк Кыргызстан" ААКсы	Бишкек ш.	9	4	-	1	1	-	2	-	1
23 "Чанг Ан Банк" ААКсы	Бишкек ш.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24 "ЭкоИсламикБанк" ААКсы	Бишкек ш.	8	2	1	1	1	-	2	-	1
Банк-резидент эместердин филиалдары										
25 Пакистан Улуттук банкынын Бишкек филиалы ¹	Карачи ш.	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Булагы: Улуттук банкта жүргүзүлгөн, берилген банктык лицензиялардын реестри жана Банктардын филиалдарынын реестри

¹ Банк-резидент эместин филиалы 2000-жылдын 24-апрелинде банк операцияларын жүргүзүү укугу менен "Берилген банктык лицензиялардын реестрине" киргизилген.

20-таблица

Коммерциялык банктардын кассалык жүгүртүүлөрүнүн түзүмү жана 2016-жылдагы акча кайтарымдуулугу
(млрд сом)

	Келип түшүүлөр				Берүүлөр					Четке чыгуу (+/-) (9-4)	Кайтарым-дуулук (%) (4/9)
	сальмдар алымдар жана жыйымдар	чет өлкө валютасын сатуудан	жана башкалар	жыйын-тыгында	эмгек акыны төлөө үчүн Казыналыкка	пенсияларды жана жөлөк пүлду төлөөгө	чет өлкө валютасын сатып алууга	жана башка чыгашаларга	жыйын-тыгында		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Бардыгы болуп республика боюнча	23,8	88,0	924,9	1 036,7	14,7	16,3	132,7	877,2	1 041,0	4,3	99,6
Бишкек шаары	7,5	67,6	414,4	489,5	4,0	0,1	71,6	399,9	475,6	-13,9	102,9
Баткен областы	0,3	1,0	50,2	51,5	1,5	1,7	7,3	41,6	52,1	0,6	98,8
Жалал-Абад областы	0,7	3,8	103,2	107,7	2,3	2,7	16,8	93,9	115,7	8,0	93,1
Ысык-Көл областы	0,4	1,4	50,9	52,7	0,7	2,1	3,5	49,0	55,3	2,6	95,3
Нарын областы	-	0,3	20,9	21,2	0,9	1,6	0,6	20,9	24,0	2,8	88,3
Ош шаары	1,3	8,7	128,4	138,4	0,7	0,9	16,7	120,0	138,3	-0,1	100,1
Ош областы	1,5	2,1	47,3	50,9	1,9	3,3	9,3	37,3	51,9	1,0	98,1
Талас областы	0,1	0,5	22,6	23,2	0,7	0,6	1,4	23,8	26,5	3,3	87,5
Чүй областы	12,0	2,6	87,0	101,6	2,0	3,3	5,5	90,8	101,6	0,0	100,0

Булагы: Коммерциялык банктардын малыматтары

21-таблица. Төлөмдөрдүн grosстук системадагы түзүмү

	2012		2013		2014		2015		2016	
	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны
1 миң сомго чейинки төлөмдөр	4	10 589	5	10 982	7	16 300	10	20 399	9	19 360
1 миңден 10 миңге чейинки	1 607	60 838	1 797	70 277	2 947	116 444	4 022	155 027	4 149	157 127
100 миңден 1 миллионго чейинки	15 343	35 383	18 174	41 370	25 106	59 885	31 044	76 502	31 570	77 611
1 миллиондон 10 миллионго чейинки	119 019	37 599	137 931	43 872	162 910	54 235	178 151	59 272	186 365	64 140
10 миллиондон 100 миллионго чейинки	258 968	8 680	288 134	9 552	398 924	12 726	482 706	14 664	485 812	14 009
100 миллиондон ашкан төлөмдөр	213 231	970	305 314	1 206	821 947	2 900	1 050 286	3 571	4 376 055	6 474
Бардыгы болуп	608 171	154 059	751 355	177 259	1 411 841	262 490	1 746 219	329 435	5 083 960	338 721

Булагы: Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (ГSRPB)

22-таблица. Клиринг төлөмдөрүнүн областтар боюнча көлөмү жана саны

	2012		2013		2014		2015		2016	
	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөрдүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөрдүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөрдүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөрдүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөрдүн саны
Бишкек шаары жана Чүй областы	50 725	1 680 954	60 661	1 988 223	70 620	2 435 059	72 514	2 208 200	87 302	2 465 931
Баткен областы	2 921	58 765	3 915	77 628	4 195	120 649	4 206	202 667	4 965	232 242
Жалал-Абад областы	5 817	122 063	6 143	126 271	6 853	191 453	6 618	200 343	7 503	280 840
Ысык-Көл областы	4 406	105 556	5 117	143 736	5 564	201 049	5 500	184 411	6 222	197 542
Нарын областы	2 096	51 572	2 738	58 531	3 151	69 662	2 486	55 923	2 964	68 752
Ош шаары жана Ош областы	6 982	160 910	7 883	181 981	9 042	306 371	8 937	328 148	11 588	426 333
Талас областы	1 266	24 365	1 670	37 930	2 154	77 444	2 220	90 760	2 226	98 823
Бардыгы болуп	74 213	2 204 185	88 127	2 614 300	101 579	3 401 687	102 481	3 270 452	122 770	3 770 463

Булагы: *Пакеттик клиринг системасы (PKS)*

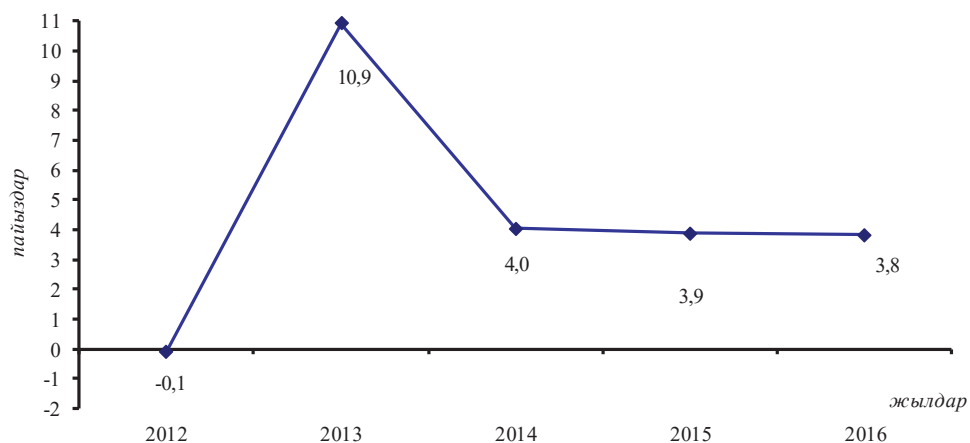
23-таблица. Соода түйүндөрүндө төлөм карттары менен жүргүзүлгөн операциялар тууралуу маалыматтар

Карттардын түрлөрү	2012		2013		2014		2015		2016	
	Транзакциялардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакциялардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакциялардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакциялардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакциялардын саны	Көлөмү, миң сом
Элкарт	15 540	9 134	30 423	19 710	70 562	51 057	125 013	129 504	200 231	178 248
Элкарт-UPI	-	-	-	-	-	-	-	-	4 680	5 606
Золотая Корона (Алай-Кард)	99 879	40 455	299 006	52 987	361 468	70 047	488 825	109 513	476 069	133 956
Visa	393 377	1 228 983	671 377	1 877 463	975 746	2 529 638	1 341 213	3 097 967	1 841 129	3 964 267
Master Card	9 995	185 732	12 350	204 772	19 870	229 595	44 098	340 141	79 643	413 775
American Express	2 436	72 203	2 479	80 046	2 128	64 683	2 003	72 513	1 895	60 536
Union Pay	-	-	3	38	356	3 973	3 772	7 546	12 667	11 741

Булагы: *Коммерциялык банктардын маалыматтары*

1-график

Реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүш арымы

Булагы: УСКнын маалыматтары

2-график

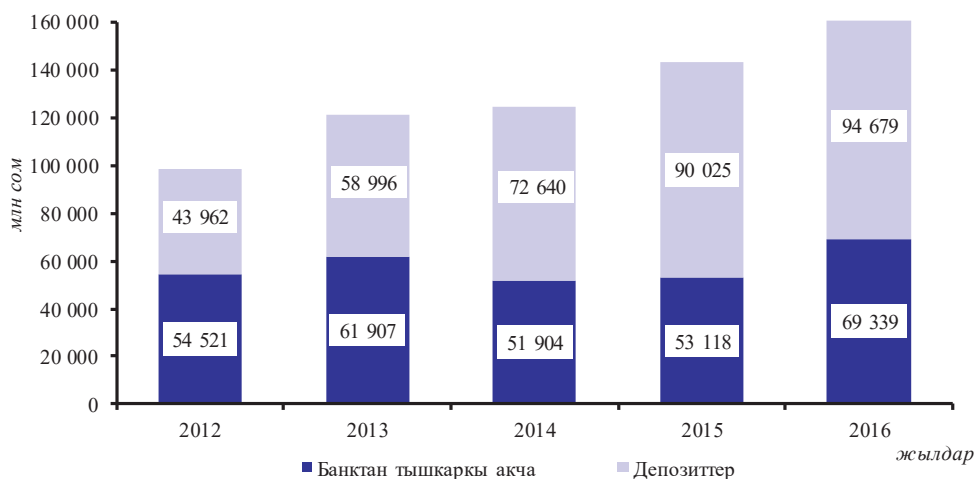
Керектөө бааларынын жана өндүрүүчүлөрдүн бааларынын өсүш арымдары

Булагы: УСКнын маалыматтары

3-график

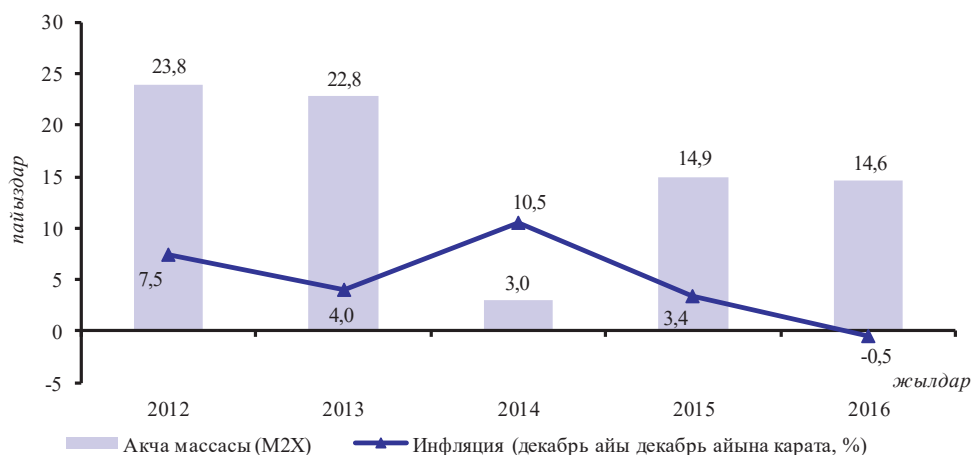
М2Х акча массасынын түзүмү

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары

4-график

Акча массасынын өсүш арымы жана инфляция

Булагы: УСКнын, Улуттук банктын маалыматтары

5-график

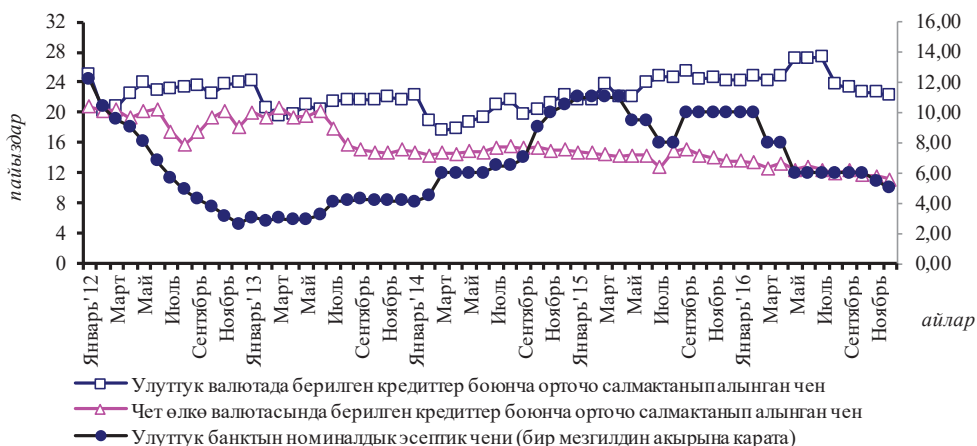
Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары

6-график

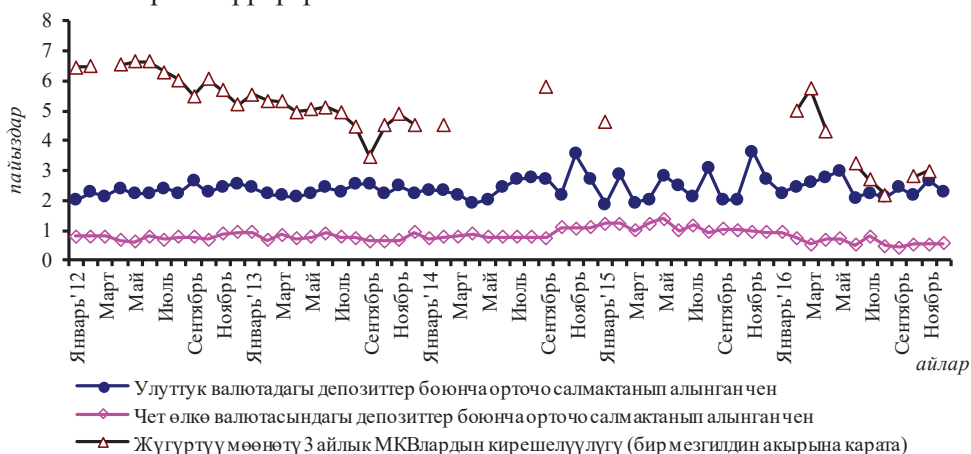
Коммерциялык банктар тарабынан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендер жана Улуттук банктын эсептик чени

Булагы: Улуттук банктын жана коммерциялык банктардын маалыматтары

7-график

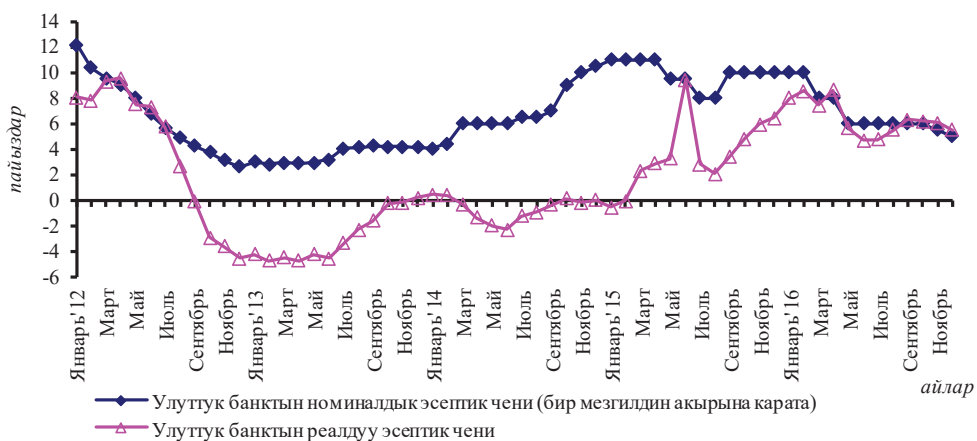
Коммерциялык банктардын депозиттери боюнча пайыздык чендер жана МКВнын кирешелүүлүгү

Булагы: Улуттук банктын жана коммерциялык банктардын маалыматтары

8-график

Номиналдык жана реалдуу эсептик чендер динамикасы

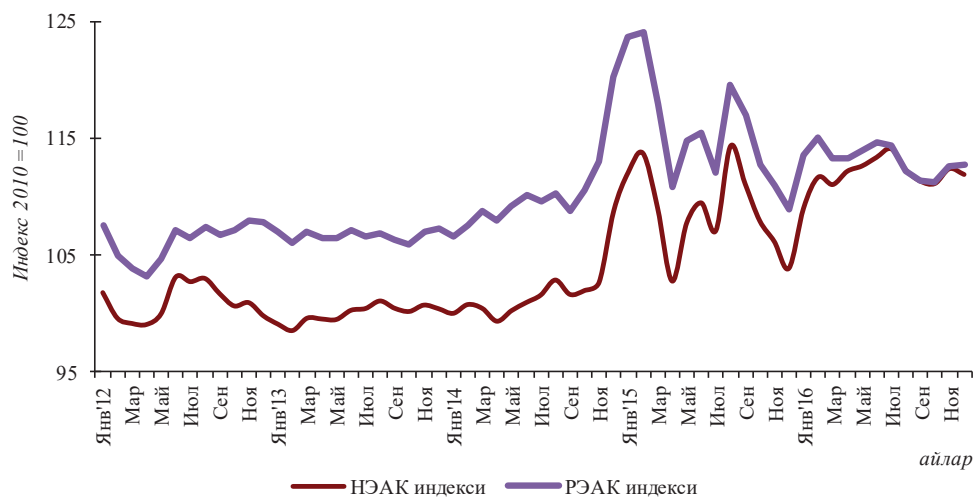
Булагы: Улуттук банктын маалыматтары

Эскертүү: реалдуу пайыздык чендер төмөнкү формула менен эсептелген:

$r = (i - p) / (p + 100) * 100$ мында i – номиналдык пайыздык чен,
 r – реалдуу пайыздык чен, p – инфляциянын жылдык арымы.

9-график

Номиналдык жана реалдуу эффективдүү алмашуу курстарынын индекстери¹

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары

¹ Маалыматтар соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн саны 12 чейин көбөйтүү менен РЭАК эсеби кайра каралып чыгып, эске алынган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2016-жыл үчүн отчетуна карата
3-тиркеме

Улуттук банктын мезгилдүү басылмалары жана башка маалымат каражаттары

№	Басылманын аталышы	Басылма кайсы тилде чыгарылат	Мезгилдүүлүк	Басылманын кыскача мазмуну	Алуучулар
1	2	3	4	5	6
1.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени	кыргыз, орус жана англис тилдеринде	ай сайын	Негизги экономикалык жана финансылык көрсөткүчтөр боюнча статистикалык маалыматтар. Бюллетенди даярдоодо Улуттук статистика комитетинин, Финансы министрлигинин, коммерциялык банктардын, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын, Улуттук банктын материалдары колдонулат.	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Президенттин Аппараты, Өкмөттүн Аппараты, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту, министрликтер жана ведомстволор, коммерциялык банктар, Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайлары жана китепканалары, эл аралык уюмдардын Кыргыз Республикасында аккредиттелген өкүлчүлүктөрү. Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланат.
2.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету	кыргыз, орус жана англис тилдеринде	жыл сайын	Улуттук банктын жыл ичинде аткарган иши жөнүндө отчет экономиканын реалдуу секторундагы, финансы жана тышкы секторлорундагы өзгөрүүлөргө баа берүүнү, Улуттук банктын акча-кредит чөйрөсүндөгү, банк жана төлөм системалары боюнча чечимдеринин жана аракеттеринин чагылдырылышын, ошондой эле финансылык отчетту жана Улуттук банктын иши жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт.	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Президенттин Аппараты, Өкмөттүн Аппараты, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту, министрликтер жана ведомстволор, коммерциялык банктар, Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайлары жана китепканалары, эл аралык финансы институттары, КМШ өлкөлөрүнүн борбордук банктары, интеграциялык институттар, эл аралык уюмдардын Кыргыз Республикасында аккредиттелген өкүлчүлүктөрү жана чет өлкө элчиликтери. Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланат.

1	2	3	4	5	6
3.	Улуттук банктын ченемдик актылары	кыргыз жана орус тилдеринде	ай сайын	Улуттук банка кабыл алынган жоболор, нускоолор жана башка ченемдик актылар.	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Президенттин Аппараты, Өкмөттүн Аппараты, коммерциялык банктары, финансы-кредит мекемелери, Кыргыз Республикасынын соттору, министрликтер жана ведомстволор, Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайлары жана китепканалары. Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланат.
4.	Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама)	кыргыз, орус жана англис тилдеринде	чейрек сайын	Акча-кредит саясаты жагында иштин негизги багыттары тууралуу коомчулукка мезгил-мезгили менен маалымдап туруу басылманын максатынан болуп саналат. Басылмада тышкы чөйрөнүн өнүгүүсүнө жана өлкөдө түптөлгөн макроэкономикалык жагдайга талдап-иликтөөлөр, инфляциянын динамикасы жана анын факторлору жөнүндө маалымат, ошондой эле инфляцияны, Кыргыз Республикасынын жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасынын реалдуу жана тышкы секторлорунун өнүгүү багыттарына болжолдоолор камтылат.	Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланат.

1	2	3	4	5	6
5.	Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет	кыргыз, орус жана англис тилдеринде	жылына эки жолу	Кыргыз Республикасынын финансы системасынын туруктуулугуна баа берүү боюнча маалыматтарды коомчулукка сунуштап туруу басылманын негизги максаты болуп саналат. Басылмада финансы туруктуулугуна мониторингдин жана талдап-иликтөөлөр камтылат, аларды Улуттук банк акча-кредит саясатынын негизги багыттарын иштеп чыгууда, банк ишин жөнгө салууда жана Кыргыз Республикасынын финансы-кредит мекемелеринин өнүктүрүү стратегияларын иштеп чыгууда эске алат.	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Президенттин Аппараты, Өкмөттүн Аппараты, министрликтер жана ведомстволор, коммерциялык банктар, Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайлары жана китепканалары, интеграциялык институттар. Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланат.
6.	Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми	кыргыз, орус жана англис тилдеринде	чейрек сайын	Басылма тышкы сектордун өнүгүшүндөгү акыркы тенденцияларды чагылдырат жана төлөм теңдеми, тышкы соода, эл аралык кам, тышкы карыз жана эл аралык инвестициялык позициялар боюнча статистикалык маалыматтарды, ошондой эле төлөм теңдемин түзүү ыкмаларын жана маалымат базасын камтыйт.	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Президенттин Аппараты, Өкмөттүн Аппараты, Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайлары жана китепканалары, интеграциялык институттар. Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий сайтында жарыяланат.

1	2	3	4	5	6
7.	Улуттук банктын расмий сайты www.nbk.kg	кыргыз, орус жана англис тилдеринде	айкын убакыт ыргагында жаңыртуулар тууралат	<ul style="list-style-type: none"> - Банк мыйзамдары; - акча-кредит саясатын, коммерциялык банктардын жана башка финансы-кредит мекемелердин ишин жөнгө салуу, төлөм системасын жана нак акча жүгүртүлүшүн уюштуруу жагындагы ченемдик укуктук актылар; - талкууга сунушталган документтин долбоорлору; - Улуттук банктан лицензияланган коммерциялык банктардын жана банктык эмес финансы-кредит мекемелердин дайыма жаңыртуулар туурган тизмеси; - финансы-кредит мекемелерди түзүү тартиби жөнүндө документтер; - коммерциялык банктар сунуштаган кызмат көрсөтүүлөрдүн тарифтери жөнүндө маалыматтар, ошондой эле Улуттук банктан каттоодон өткөн акча которуу системаларынын тизмеси боюнча маалыматтарды кошо алганда, Улуттук банктын күндөлүк иши жөнүндө маалыматтар жайгаштырылып турат. <p>Мындан тышкары, сайтта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - коммерциялык банктар системасы жана банктык эмес финансы сектору боюнча баяндамаларды камтыган материалдар; 	Маалыматтардан толук пайдалануу мүмкүнчүлүгү.

1	2	3	4	5	6
				<p>- монетардык баяндама, тышкы экономикалык көрсөткүчтөр, төлөм теңдеми, эл аралык кам, тышкы карыз жана өлкөнүн эл аралык инвестициялык позициялары боюнча маалыматтар;</p> <p>- улуттук валютанын тарыхы боюнча маалымат;</p> <p>- маалыматтык-аналитикалык материалдар жана Улуттук банктын төмөнкү расмий басылмаларынын интернет версиялары жарыяланып турат: “Улуттук банктын бюллетени”, “Жылдык отчет”, “Ченемдик актылар” “Акча-кредит саясаты жөнүндө” отчет” (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама), “Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет”, “Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми”.</p> <p>Ошондой эле Улуттук банктын катшуусу менен ишке ашырылган операциялар, валюталардын расмий курстары, Улуттук банктын эсептик чени тууралуу маалыматтар, жаңылыктар түрмөгү айкын убакыт ыргагында жаңыртылып турат.</p> <p>Сайтта коррупцияга каршы аракеттенүү маселесине арналган өзүнчө бөлүк каралган, анда “үзгүлтүксүз байланыш” телефон номерлери көрсөтүлгөн, алсак:</p>	

1					
2					
3					
4					
5					
6					

- “Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануучулар үчүн маалымат” атайы бөлүгүндө финансы жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануучулардын укугун коргоо максатында, финансы-кредит мекемелерине карага белгиленген талаптар чагылдырылган ченемдик укуктук актылардан шилтеме-лер;

- электрондук карт ээлерине, карыз алуучуларга, аманатчыларга эскерткичтер, ошондой эле чет өлкө валютасы менен операцияларды ишке ашырууда айрыкча көңүл бурууга тийиш болгон жагдайлар тууралуу эскертүүлөр камтылат.

Сайттын башкы бетинде:

- валюталардын расмий курстары;
- Улуттук банктын эсептик чени;
- “овернайт” кредиттери жана депозиттери боюнча чендер;
- коммерциялык банктардын жана финансы-кредит мекемелердин тармактар боюнча сунушталган кредиттерине тиешелүү орточо салмактанып алынган пайыздык чендер боюнча маалыматтар;
- Улуттук банкта бош турган кызмат орундары жана башка сынактарга түздөн-түз шилтемелер келтирилген.

1	2	3	4	5	6
8.	“Улуттук банк билдирет” радио берүүсү	кыргыз, орус тилдеринде	жумасына эки жолу	Улуттук банктын адистеринин акча-кредит саясаты, банк жана төлөм системалары, банк мыйзамдары жана башка маселелер боюнча актуалдуу маселелерге арналган интервьюлары сунушталат. Жарандардын эң көп берилүүчү суроолоруна жооптор “Улуттук банктын коомдук кабылдамасы сиздердин суроонуздарга жооп берет” рубрикасында чагылдырылат.	“Биринчи радио” радиосунда берилет
9.	“Национальный банк сообщает” телеберүүсү	кыргыз, орус тилдеринде	айына эки жолу	Улуттук банктын ишиндеги негизги окуялар, акча-кредит саясатынын, банк жана төлөм системасынын, банк мыйзамдарынын актуалдуу маселелери боюнча Улуттук банктын адистеринин интервьюлары чагылдырылат.	Берүү “ЭлТР” телеканалында көрсөтүлөт

Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

ААК	ачык акционердик коом
АКУ (СПЗ)	Атайы карыз алышуу укугу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
БУУ	Бириккен Улуттар Уюму
БФКМ	банктык эмес финансы-кредит мекемелери
ГСРРВ	Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы
ЕАЭС	Евразия экономикалык бирлиги
ЕБРР	Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы (European Bank for Reconstruction and Development)
ЕврАзЭС	Евразия экономикалык шериктештиги
ЕЭК	Евразия экономикалык комиссиясы
ЖАК	жабык акционердик коому
ЖМК	жалпыга маалымдоо каражаттары
ЖЧК	жоопкерчилиги чектелген коом
ИДӨ	ички дүң өнүм
КМШ	Көз карандысыз мамлекеттер шериктештиги
КБИ	керектөө бааларынын индекси
КНС	кошумча нарк салыгы
КСФК	Кредиттик союздардын финансылык компаниясы
МБК	мамлекеттик баалуу кагаздар
МБК(ж)	мамлекеттик жөнгө салуучу баалуу кагаздар
МКА	микрокредиттик агенттик
МКВ	мамлекеттик казына векселдери
МКВ(ж)	мамлекеттик жөнгө салуучу казына векселдери
МКК	микрокредиттик компания
МКО	мамлекеттик казына облигациялары
МФК	микрофинансылык компания
МФУ	микрофинансылык уюмдар
НЭАК	номиналдык эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК (ОПЕС)	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму (Organization of the Petroleum Exporting Countries)
ПКС	Пакеттик клиринг системасы
ПРБО	мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчет
ПОД/ФТЭ	Мыйзамсыз жол менен алынган кирешелердин изин жашырууга/ терроризмди жана экстремизмди каржылоого каршы аракеттенүү
РППУ	кредиттер боюнча потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган кам
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
УСК	Улуттук статистика комитети
ФАТФ	Терроризмди каржылоого жана акчанын изин жашырууга каршы күрөшүү жагында эл аралык стандарттарды иштеп чыгуу жана аларды жайылтуу боюнча топ
ФКМ	финансы-кредит мекемелери
ФОБ	Экспорттоочу өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ШКУ	Шанхай кызматташтык уюму
ЭВФ	Эл аралык валюта фонду
ЮНИСЕФ	БУУнун Балдар фондусу
CAMELS	Коммерциялык банктардын ишине баа берүүнүн рейтингдик системасы

CYFI	Финансылык билим берүү жана балдар менен жаштардын андан пайдалануусуна өбөлгө түзүүсү боюнча эл аралык уюм (Child and Youth Finance International, CYFI)
ECF	Эл аралык валюта фондусунун кеңейтилген кредиттик механизми (Extended Credit Facility)
ESF	Тышкы таасирлерге бөгөт коюу механизми (Exogenous Shocks Facility)
FPAS	Акча-кредит саясаты боюнча болжолдоолор жана талдап-иликтөө системасы (Forecasting and Policy Analysis System)
FSDP	Финансы секторун өнүктүрүү долбоору (Financial Sector Development Project)
GIZ	Германия эл аралык кызматташуу коому
JVI	Вена бириккен институту (Joint Vienna Institute)
ROA	Активдердин кирешелүүлүк коэффициенти (Return on Assets)
ROE	Капиталдын кирешелүүлүк коэффициенти (Return on Equity)
SECO	Швейцариянын экономикалык маселелер боюнча мамлекеттик катчылыгы (State Secretariat for Economic Affairs)